47

SVERIGES RIKES

RIDDERSKAPS OCH ADELS

RIKSDAGS-PROTOKOLL,

MED TILLHÖRANDE HANDLINGAR, FRÅN SJUTTONDE ÅRHUNDRADET.

ENLIGT HÖGLOFLIGE STÅNDETS BESLUT FRÅN TRYCKET UTGIFNA.

FÖRSTA DELEN:

1627—1632.

STOCKHOLM,
TRYCKTA HOS E. WESTRELL, 1855.

INNEHÅLL.

	Sid.
Förord	I.
Inledning	IV.
Protokoll och Handlingar:	
De med * betecknade äro blott i utdrag upptagne, eller anvisning gifven, hvarest de förut finnas tryckta.	
1. Riddarhusordning af 1626	1.
2. Riddarhus-protokoll vid Riksdagen i Stockholm i Januari—Februari 1627	9.
Deruti Riksdagskallelse	—
Bilagor: Riksdagsproposition	29.
Adelns förbehåll vid bevillningen, med underskrifter	36.
Adelns svar på propositionen	38.
*Project till Riksdagsbeslut; *Riksdagsbeslut; Underskrifter.	43.
3. Riddarhus-protokoll vid Riksdagen i Stockholm i Dec. 1627— Jan. 1628	45.
Bilagor: *Riksdagsproposition	71.
Adelns besvär	73.
Adelns svar på propositionen	74.
Adelns anmärkningar vid qvarntullsordningen	78.
*Riksdagsbeslut; Underskrifter	79.
*Hemliga Utskottets beslut	80.
Förteckning på adel, bötfälld för uteblifvande	—
4. Riddarhusprotokoll vid Riksdagen i Stockholm i Juni 1629.	83.
Bilagor: *Riksdagsproposition	104.
*Föreslagna stillestånds- och fredsvilkor med Polen m. m.	106.
Adelns svar på propositionen	107.
Punkter för Ständerna framlagda	110.
Adelns svar till punkterna	112.
Adelns besvär	113.
*Riksdagsbeslut; Underskrifter	114.
Riksens Råds försäkran till Adeln angående Skeppshjelpen.	115.

Sid.
5. Riddarhus-protokoll vid Mötet i Stockholm i Maj 1630 . . 117.
Deruti Konungens afskedstal . . . . . 127.
Bilagor: *Proposition till ständerna . . . . . 132.
*Instruktion m. m. för sändebud till Tyskland . . . . 134.
Adelns svar på propositionen . . . . . —
*Mötets beslut; Underskrifter . . . . . 136.
Kallelse till mötet, för adel och biskopar . . . . . 137.
6. Riddarhus-protokoll vid Mötet i Stockholm i Maj—Juni 1631 138.
Bilagor: *Proposition till ständerna . . . . . 149.
Adelns anmärkningar ang. utskrifningen . . . . . 151.
Adelns svar på propositionen . . . . . 152.
Punkter för ständernas utskott . . . . . 154.
Adelns utskotts svar . . . . . 155.
*Biafsked, eller Ständernas utskotts beslut . . . . . 156.
*Mötets beslut; Underskrifter . . . . . —
Adelns besvär . . . . . —
Kallelse till mötet . . . . . 157.
7. Riddarhus-protokoll vid Mötet i Stockholm i Febr. 1632. 159.
Bilagor: *Proposition till ständerna . . . . . 172.
Adelns svar på propositionen . . . . . 173.
Project till Mötets beslut; *Mötets beslut; Underskrifter 175.
Skrifvelse från Kongl. Räkninge-kammaren ang. Adelns rusttjenst . . . . . —
8. Riddarhus-protokoll vid Mötet i Stockholm i Nov. 1631 . 177.
Bilagor: *Proposition till ständerna . . . . . 189.
Kallelse till allmänt sammanträde . . . . . 190.
Adelns svar till propositionen . . . . . —
*Mötets beslut; Underskrifter . . . . . 192.
Adelns besvär . . . . . —
Handlingar ang. en beskickning till Konungen . . . . 194.
Matrikel öfver den till 1632 års slut introducerade adel. 195.

Bland de olika delar af Fäderneslandets historia, som för sig behandlade, kunna sprida ljus öfver det hela, intager Riksdagarnes historia onekligen ett vigtigt rum. Den tid har funnits, då Sveriges rikes ständer ej voro utan inflytande på Europas angelägenheter; om rikets förhållanden till dess grannar, om statsskickets utveckling, om alla inre ärenden af allmän betydenhet, hafva de blott tidtals saknat den röst dem tillkommit. Af den stora mängd handlingar, som förvaras dels i Riksarkivet, dels i andra arkiv och samlingar, utgöra ock Riksdagshandlingar en ej ringa del. Många försök äro gjorda att dem begagna för vår historia, och icke få partiela försök att utgifva sådana akter, i deras helhet eller i utdrag. En allmän, vidtomfattande, från äldre tider i ett sammanhang fortgående samling af detta slag torde väl en gång vara att vänta, bekostad af statsmedel; och skall blifva ett af de väsendtligaste bidrag till rikets historia. Ett jemnförelsevis mindre företag, men i sig sjelf ganska stort, har vid sednast förflutna Riksdag blifvit på förhand af Sveriges Ridderskap och Adel beslutadt: att från trycket utgifva ståndets särskildta riksdagsprotokoll, med tillhörande handlingar, från den tid de finnas först förvarade i Riddarhus-arkivet.

Om vår adel på grund af rättighet, eller af sjelftagen myndighet och häfd, verksamt, och oftast mera än de andra stånden, ingripit i allmänna ärendens behandling; så har den ock från tidigare dagar än de andra, efterlemnat en sammanhängande följd af skriftliga handlingar, som vittna om denna verksamhet, och upplysa ståndets egen och rikets historia. Och i följd af båda delarne kan Adeln hafva fullt skäl och rätt att taga första steget till offentliggörande af dessa rika skatter.

Riddarhuset stiftades under Konung Gustaf Adolfs tid, och den af honom år 1626 utfärdade Riddarhusordning, som först rätt be-

stämde ståndets representations-sätt, är den äldsta handling af större politisk vigt, som på Riddarhus-arkivet i original förvaras; en del äldre eller samtida privilegier finnas der mestadels i yngre afskrifter. Från den närmast följande Riksdag, i Januari 1627, äro de äldsta protokollen. Sedermera fortgå nästan utan afbrott protokoll och handlingar af flera slag, för riksdagar och utskottsmöten. De äro till och med 1700-talets början ej mycket vidlöftiga, och ej heller alltid rikhaltiga, men för vissa tider af stor vigt, och för alla mer eller mindre upplysande. Under fortgången af 1700-talet blifva de alltmera utförliga, utan att derföre alltid vara mera rika på väsendtligt innehåll. Enligt Ridderskapets och Adelns beslut börjas härmed utgifvandet af hvad som hör till den förstnämda tiden [1]), och det i en efter tidsföljd ordnad samling.

Samlingen skall upptaga: Riddarhusprotokollet för Riksdagsärenden, i dess helhet, utan afkortning eller sammandrag; de från regeringen till adeln, antingen ensam, eller tillika med de andra ständerna, aflåtna propositioner och andra skrifvelser, de till adeln ensam i deras helhet, de andra i sammandrag; adelns svar å regeringens skrifvelser, och andra af ståndet afgifna utlåtanden i allmänna ärenden, samt dess s. k. Besvär, och öfriga till styrelsen i ståndets egna angelägenheter afgångna akter, allt detta utan afkortning, der ej en sådan skulle undantagsvis påkallas af ämnets möjligen ringa vigt och framställningens vidlöftighet; adelns skrifvelser till embetsverk eller enskildta personer, när åtminstone ämnet är af politisk betydenhet; en och annan handling rörande enskildta adliga slägter, så vida de finnas vara för tidens förhållanden upplysande m. m. I allmänhet skall allt, i Riddarhus-arkivet befintligt, som kan vara af vigt för fäderneslandets historia, blifva upptaget i den fullständighet, som innehållet kräfver, och arbetets plan medgifver; der något till ämnet hörande synes böra ur andra arkiv tilläggas, skall detta ske med noggrannt urval. — För hvarje riksdag kommer protokollet att meddelas i sammanhängande följd, blott afbruten af hänvisningar till handlingarne, som likaledes för hvarje riksdag bifogas såsom bilagor. — Det gamla stafnings-sättet, i all sin ojemnhet och sin brist på skiljetecken, är utan förändring bibehållet, att vittna, likasom språket i sin omvexlande enkelhet och stånt, om tidens bildning.

1) Det finnes i Riddarhus-arkivet ordnadt i 40 till 50 Folioband, och det så att handlingarne äro inhäftade bland protokollen, vid de dagar till hvilka de höra. Protokollen äro i allmänhet renskrifna med prydlig stil; emellanåt eller derjemte förekomma originalprotokoll, men sällan; oftare äro handlingarne originaler. Första bandet omfattar åren 1627—31, det andra åren 1632—33 o. s. v.

Arbetet kommer att utgifvas i band eller häften af den vidd och omfattning, som bäst lämpar sig för olika skiften i rikets och Adelns historia. Så omfattar det nu utkommande första bandet 1626 års Riddarhusordning, samt protokoll och handlingar för Riksdagar och möten under Gustaf Adolfs regering från och med 1627, nemligen för tvenne riksdagar under detta år, en under året 1629, ett möte af de tre förnämsta ständernas ombud 1630, ett dylikt 1631, och två 1632; allt ur Riddarhus-arkivet, med undantag af en och annan akt, som der saknas, och är hemtad ur Riksarkivet.

Detta band är enligt Riddarhus-Direktionens uppdrag redigeradt och utgifvet af undertecknad.

Stockholm, Carlberg, i December 1855.

Wilh. Tham.

INLEDNING.

Gustaf II Adolfs regeringstid var en tid af stor verksamhet, i det inre och i det yttre, af stora ansträngningar för rikets sjelfständighet, för dess makt och ära, för dess inre förkofran. Denna inre förkofran blef ett medel för den yttre storheten, togs dertill i beräkning och i anspråk. Och till allt detta påkallades ständernas medverkan, och genom denna, eller den förutan, anlitades hela folkets både intellektuela och materiela krafter.

Det gällde först att försvara rikets gränser mot Danmarks öfvermakt; dernäst att begagna vunnet inflytande öfver Ryssland, till att trygga besittningen af Östersjöns östra kuster; derpå att äfven mot Polen fullfölja de vid denna kust begynta landvinningar, och tillika försvara Konungahusets rätt och rikets oberoende mot Polska Konungens arfsanspråk; tills detta ledde till eröfringar äfven vid Östersjöns södra strand, och slutligen ett länge tilltänkt ingripande i Tyska religionskriget förde Sverige ut på ett af de vidsträcktaste fält för ära och makt, som nationen någonsin beträdt. Och sådant allt i bredd med åtgärder för den inre rörelsen, för handel och sjöfart, för förvaltningens förbättrande, för ståndssammankomsternas bättre ordnande, för vetenskap och själsodling. Det var ett mångsidigt framskridande, grundadt på hög andlig lyftning hos Konung och folk, kanske utan like i vår historia.

Men betydande voro ock de offer, som dessa ansträngningar kostade; och de stora företagen, om de framkallade eller ökade källorna för nationens välmåga, så beskattade de dem ock till en hittills nästan osedd grad. Flera af de vigtigaste bördor, som hvila på Svensk egendom, grundlades inom denna Konungs regering; och det enligt tidens sätt ej alltid med deras uttryckliga bifall, hvilka enligt gällande lag egde att dertill lemna sitt samtycke.

Under de år, som vi här särskildt hafva att behandla, skola vi finna bevillningar och gärder till rikets försvar och yttre krig

vara, jemte sjelfva krigen och underhandlingarne, de förnämsta, nästan enda föremålen för ständernas öfverläggningar, dels vid allmänna riksdagar, dels vid möten af de tre »förnämsta» ståndens ombud; hvaremellan de förhandlades och afgjordes af Konung och Råd, eller af Rikets Råd i Konungens frånvaro, med eller utan tillkallade enskildta personer af adel och presterskap, eller ombud från städerna.

Gustaf Adolfs tredje krig inträdde med år 1626 i ett nytt stadium. Sedan förlusten af Liffland med en del af Kurland, och faran för Litthauens säkerhet ej kunde förmå Sigismund att afstå eller ens nedsätta sina anspråk, flyttade Gustaf Adolf kriget till Preussen, och kom dermed sin fiende närmare på lifvet, och tillika närmare skådeplatsen för den Tyska fejden. Han hade förut inom sitt rike, i följd af sina fränders, slutligen äfven sin moders död, sett sina inkomster ökade genom hemfallna län, och sin styrelse befriad från hinderlig inblandning. Han hade slutligen under de nästförgångna åren genom nya eller förnyade gärder blifvit ståndsatt att underhålla en alltjemnt ökad krigsmakt.

Sednast var Qvarntullen år 1625, på en utskotts-riksdag, dock af alla 4 stånden, beviljad på obestämd tid, till underhåll af en stående krigshär; året förut hade en allmän riksdag beviljat boskapsskatt och utskrifning af manskap, bådadelarne för 2 år, att utgöras af allmogen, af adelns bönder dock som vanligt till hälften mot de andra; städerna hade, i utbyte mot landshjelp (boskapshjelp), utskrifning och båtsmanspengar, åtagit sig en gärd till bestämdt belopp af 33,800 Daler, till underhåll och besoldning af ett kompagni sjöfolk, äfven på 2 år; presterskapet skulle utgöra sin vanliga taxa och mantalspengar (utgående efter antal bönder inom pastoratet). Från år 1622 var lilla tullen eller accisen införd på obestämd tid, men blef, likasom Landtågsgärden från 1621, stående.

Till år 1626 lät Konungen, ännu från utrikes ort, påbjuda utskrifning och boskapshjelp utan ständernas hörande, till likhet med hvad sednast varit beviljadt; och uppdrog åt den hemresande Rikskansleren att derom förhandla med ett möte af Riksråd, Kammarråd, biskopar och ståthållare från närmaste orter, samt Hofrättens medlemmar, som skulle samlas i Stockholm vid vintern [2]). Sednare i Maj 1626 hördes häröfver ett nytt möte af något flera personer, församlade i Strengnäs, vid tillfälle af Enkedrottningens begrafning. Man finner här 11 Riksråd, 12 dels ståthållare dels

2) Hallenberg, Svea Rikes Hist. und. K. Gustaf Adolfs regering, 5. 441. Konungens bref till Riksråd och Biskopar är af den 29 Dec., Memorialet för Kansleren af den 30; allt i Riksregistraturen för 1625, å Riksarkivet. I slutet af Mars 1626 kom Konungen hem.

andra adelsmän från Södermanland, Nerike och Westergötland, samt Erkebiskopen, biskoparne i Strengnäs, Westerås och Linköping, och 7 andra prester, äfven från Mälarorterna och Östergötland, godkänna Konungens beslut att flytta Polska kriget till Preussen; och som dertill fordrades, att undersåtarne utgjorde någon hjelp, lofva de att uppmana och tillhålla sina »medbröder och ledamöter i riket, att utan tredsko utgöra i rättan tid hvad pålagdt är, det vare sig boskapsskatt, tull, accis eller annat slikt» [3]).

Mötets beslut meddelades menige man i Juni månad [4]), jemte underrättelsen om Konungens förestående utresa, och med uppmaning att tåligt fördraga de besvär och utlagor, som oundvikligen måst påbjudas. Under vistelsen i Strengnäs hade Konungen utfärdat bref till åtskilliga landsorter, med anledning af det missnöje och oroligheter, som der egt rum för pålagors skull; och i den instruktion [5]), jemte bi-memorial, för det hemmavarande Rådet, hvilka han lemnade efter sig vid afresan, lägges mesta vigten på nödvändigheten att förekomma dylika händelser, eller att med fog dem afstyra, att låta föreställa folket, huru oundgängliga både utskrifning och gärder vore, och förhindra all misstydning, samt »predika farliga meningar ur hufvudet på undersåtarne».

Vid ungefär samma tid före afresan, under den 6 Juni 1626 utfärdade Konungen det »Privilegium på Ridderhuset» [6]), som vanligen benämnes Riddarhus-Ordning. Adeln hade året förut öfverenskommit att åt sig upprätta en förvaringsort för privilegier, och mötesplats för samqväm samt för ungdomens studier; och att bestrida kostnaderna derför genom dels bestämda dels frivilliga bidrag. Konungen skänkte nu plats till byggnaden, beviljade för densamma åtskilliga fri- och rättigheter, samt föreskref ordning och sätt för

3) Rådslag af d. 13 Maj 1626; bland en bundt dylika från Gustaf Adolfs tid, i Riksarkivet.

4) Skrifvelse till Ståthållarne, med Patent om Konungens resa, under d. 19 Juni; och Skrifvelse till undersåtarne, som bygga och bo i Westergötland, under d. 18; båda i registraturen. Riddarhusarkivet förvarar ej någon handling från 1626 års möten.

5) Bimemorialet finnes i Registraturen under den d. 19 Juni 1626, sjelfva instruktionen under d. 23 April 1627 (då den blifvit förnyad), men daterad d. 15 Juni 1626; under denna dato finnes den ock bland Acta historica från Gustaf Adolfs tid i Riksarkivet.

6) Var redan tryckt, då det upplästes för ståndet d. 18 Januari 1627; utgafs sedermera af Meurer 1634, jemte andra adliga privilegier ifrån och med 1617; är i den härmed påbegynta samling upptagen i främsta rummet, aftryckt efter det i Riddarhusarkivet befintliga original i handskrift på pergament, med Konungens egenhändiga underskrift.

Adelns framtida sammanträden vid Riksdagar och möten. Vi anmärka såsom det vigtigaste, att rättigheten att deltaga i dessa församlingar blef fästad vid de på Riddarhuset inskrifna ätter, och deltagandet i rådslag och beslut, vid ätternas hufvudmän; att hela ståndet fördelades i tre klasser, med rösträtt klassvis, hvarigenom några få slägter af den mäktigare adeln fingo lika mycket att säga som ett större antal mindre rika eller yngre ätter; och att adeln vid riksdagen hade en egen ordförande, utsedd af Konungen, och utrustad med ej ringa makt. Allt detta måste gifva ståndet inre enhet, och dermed ökad yttre betydenhet.

Sommarens fälttåg i Preussen gällde först hertigdömet Ostpreussen, som under Polsk länshöghet innehades af Konungens egen svåger, Churfursten af Brandenburg; med Pillau föll i Gustafs händer den bästa hamnen på hela kusten. Han vände sig derpå till de omedelbart under Polen lydande delar af Ostpreussen samt Westpreussen, hvarest flera städer vid eller nära sjön intogos. Landets innevånare, hvilka mestadels voro af protestantisk religion, sågo i Svenskarne ej så mycket fiender, som beskyddare mot Polens katolske konung, och måste i alla fall lämpa sig efter segrarens vilja [7]). Königsberg, hertigdömets hufvudort, erhöll neutralitet; Dantzig, hela Preussens förnämsta handelsstad, som egde en viss grad af sjelfständighet, och redan 1623 varit af Konungen med vapenmakt uppfordrad till neutralitet, då han derifrån befarade ett anfall till sjös af Sigismund, hotades äfven nu från sjösidan. Vid slutet af Oktober, när Konungen återvände hem, var redan vunnen en god utgångspunkt för krigets framtida fortsättning.

Att skaffa medel till ett nytt fälttåg, blef Gustaf Adolfs första omsorg efter hemkomsten. Öfverläggningar härom höllos med Rådet i November: att kriget måste fullföljas, derom var man lätt ense, eftersom ingen eftergift å Polens sida ännu syntes vara med visshet att vänta, och att för tomma förespeglingar uppoffra hvad som var vunnet, syntes ej rådligt, ej heller med rikets värdighet öfverensstämmande. För att erhålla utvägar till utförandet, fanns för godt, på förslag af Konungen, att sammankalla en allmän Riksdag, och förmå ständerna att bevilja utskrifning och boskapshjelp, och särskildt och först bringa Adeln till att låta bådadelarne utgå efter samma förhållande af dess underlydande bondehemman, som af krono och skatte, samt att i allmänhet upphäfva för tillfället

7) Det af Geijer, Svenska Folkets Hist., 3. 134. not 2 (Örebro-upplagan), åberopade samtal med Preussens deputerade återfinnes något utförligare hos Stenzel, Gesch. des Preuss. Staats, I. 447 o. följ.

alla undantag; ej minst med afseende derpå, att menige man sökte under skydd af de på ett eller annat sätt privilegierade undandraga sig åliggande bördor. Som skäl åberopades ock, att qvarntullen för den stora mängden af sqvalt-, hand- och väderqvarnar, och för en mängd underslefs skull, ej inbragte så mycket man väntat.

Visserligen gjorde Rådsherrarne, vid första framställningen om saken, någon svårighet att åsidosätta adelns privilegier; de ville i stället för ökad utskrifning erbjuda ett särskildt regemente knektar att af ståndet uppsättas. Men Konungen afböjde det. Mera enstaka framstår grefve Abr. Brahes önskan, att utskrifningen kunde få förrättas af adeln sjelf å dess gods; men han medgaf att det stred mot majestätets rättigheter. Flera förbehöllo sig blott, att hvad nu beviljades, ej skulle blifva stående [8]). Att saken redan på förhand varit påtänkt, åtminstone af Axel Oxenstjerna, synes af ett bref från denne till brodern Gabriel, riksråd som han sjelf [9]).

Ett par dagar efter sedan detta beslut var fattadt, den 27 November utfärdades Riksdagskallelse [1]), hvaruti med vanliga ordalag Adel, Biskopar, samt menige presterskaps, krigsbefäls, borgerskaps och allmoges ombud kallades att infinna sig i Stockholm till den 15 Januari 1627. Patentet innehöll, enligt tidens sed, ej litet om de politiska förhållanden, som föranledde Konungen att höra ständerna.

Adeln, ur hvars protokoll med tillhörande handlingar nästan enda kunskapen om riksdagen erhålles, sammanträdde första gången den 17 Jan., och derpå åter följande dag, då Johan Sparre [2]) till Bolmeryd och Rinkestad helsade ståndet, såsom af Konungen utsedd till Landtmarskalk, och lät uppläsa Riddarhusordningen. Samma dag antecknades såsom närvarande 118 personer af adel, och efter fördelningen i klasser omkring 100 hufvudmän för ätter. Riddarhussekreterare var nu och vid många följande Riksdagar Johan Lars-

8) Rådsprotokoll för (den 24) Nov. 1626, och derpå följande Rådslag, båda i Riksarkivet. Med början af detta år begynner först en sammanhängande följd af Rådsprotokoller, dock ännu mycket ofullständig.

9) Af d. 26 Okt.; Fryxell, Berättelser ur Sv. Hist., 6. 128.

1) Riksdagspatentet, och den skrifvelse, hvarmed det sändes till Ståthållarne, finnas i Registraturen under d. 27 Nov., och i Riddarhusprotokollet, hvarutur de här äro aftryckta, sid. 9—11. På patentets femte rad är ordet Borgere, som saknas i Ridd. prot., tillagdt ur Registr.

2) Son af den i Linköping halshuggne Erik Sparre; var född 1587, utnämd gubernator öfver Kopparhandelskompagniet 1625, Riksråd och rikskammarråd i December 1627, sändebud till Danmark 1628, till traktaten i Lybeck 1629, lagman öfver Tiohärad 1630, ståthållare öfver erkestiftet Mainz 1632, död der s. å.

son [3]). Protokollet [4]) är högst knapphändigt, innehåller ej några utförliga tal, utan blott en kort sammanfattning af det som föredrages af Landtmarskalken, voteras af klasserna, och gemensamt beslutes; ingen enskildt person framstår ännu särdeles mycket, ej heller några partier. Och så förblef förhållandet under alla riksdagar och möten inom Gustaf Adolfs regering.

Den 22 Januari voro ständerna samlade på Rikssalen å slottet, mottogos af Konungen med ett tal, hörde Riksdags-propositionen [5]) sig föreläsas af sekreteraren Johan Salvius [6]), och fingo sedan sannolikt mottaga hvar sitt exemplar deraf [7]). Den innehöll, efter en inledning i hjertliga uttryck, en delvis utförlig framställning om Polska krigets gång, först i Liffland, sedan i Preussen, och om de underhandlingar angående stillestånd och fred, som än åtföljt än afbrutit krigsrörelserna; dock alltid utan frukt, för Sigismunds envishets skuld, hvilken aldrig ville helt och hållet afstå sina anspråk på Sverige, utan fordrade vilkor, som gjorde dess oberoende osäkert. Rikets både trygghet och heder kräfde derföre, att de vunna fördelarne bibehöllos och fullföljdes. Derpå antyddes helt kort den fara som hotade fäderneslandet, om katholska ligan i Tyskland finge obehindradt begagna sin öfvermakt öfver Danmark. Slutligen begärdes utskrifning och penningehjelp till krigsmaktens förstärkning och underhåll; och ständernas uppmärksamhet fästades på underslefven vid qvarntullens uppbörd; men båda delarne endast i allmänna ordalag.

Hos Adeln förekom Propositionen till behandling den 22 och 23; nästföljande dagar uppsattes skriftligen, hvad man beviljade, och deremot å sin sida önskade. Man finner ej just någon obenägenhet att deltaga i de för kriget nödiga bördor, men väl, åtminstone hos de lägre klasserna, någon håg att bevaka ståndets företrädesrättigheter; man ville veta bestämdt hvad Konungen fordrade, och man ville höra Riksens Råds mening, såsom de der hade samma intresse som den öfriga Adeln. De infunno sig ock på Riddarhuset, med den rätt som Ridd. ordningen dem medgaf, till säte utan stämma. Då

3) Född 1588, adlad 1647 med namnet v. Ridderhusen, död 1648 barnlös.

4) Se sid. 10—28.

5) Se sid. 29—36, aftryckt efter Riddarhusprotokollet, för denna gång utan afkortning; finnes ock i Riksregistraturen.

6) Adlad 1629, se sid. 100; sedermera Riksråd m. m.

7) Så synes åtminstone ha skett vid följande årens riksdagar; de särskildta exemplaren till de ofrälse stånden torde alltid ha blifvit återlemnade, hvarföre Riksdagspropositionen gemenligen finnes i flera afskrifter i Riksarkivet; men för 1627 års första riksdag finnes der ej någon samling af Riksdagshandlingar, för den andra nästan blott afskrifter från en sednare tid.

nu adeln ville bestämma utskrifningens belopp till hvar femte skatte- och kronebonde, hvar tionde af frälse, möttes den af Rådsherrarne med den anmärkningen, att utskrifningen af ofrälse angick ej adeln, utan Konungen egde derom afgöra; de ville ej heller inlåta sig i något förslag till ledning för ståndet, afböjde blott all tanka på sammanskott till värfning, och åberopade fäderneslandets behof, nyttan af redan gjorda eröfringar, och framför allt adelns hederskänsla.

Följande dag gaf adeln med sig, men fästade dervid förbehåll [8]), som ock af Rådet på förfrågan gillades, och som upptogos både i ståndets svar [9]) och sedan i Riksdagsbeslutet: att hvad man nu åtog sig, ej fick lända privilegierna till framtida förfång; att undantag gjordes för sätesgårdarne och för adelns hoftjenare; att husbonden egde att genom sina tjenare välja bland roteskrifna bönder den, som han ville skulle utgå i krigstjenst m. m. På dessa vilkor åtog sig adeln för sina bönder utskrifning af hvar tionde man, och boskapspengar i likhet med hvad skatte och krone erlade. Frågan om qvarntullen hänsköt den till Konungens egen åtgärd med Råds råde.

De ofrälse ståndens svar till propositionen finnas ej qvar; men innehållet kan man sluta sig till af Riksdagsbeslutet [1]), som dateradt den 15 Februari, beviljar utskrifning till besagda belopp, likasom af frälset, inom och utom frihetsmil samt rå och rör, så ock af preste-, fogde-, skrifvares och andra frihetsgårdar, men med förbehåll för både adliga och andra privilegiers helgd för framtiden; likaledes boskapshjelp af både stad och land enligt 1624 års taxa. Presterskapet lofvade, för sin egen del, att utgöra vanlig taxa och mantalspengar; borgerskapet åter den båtsmanshjelp, som det åtagit sig år 1624. I en särskildt försäkring (af den 16 Febr.) [2]) förespeglade städernas ombud, att vid underhandling i orterna skulle kunna erhållas en försträckning i pengar, som de sjelfva ej vågat att på stället utlofva både för sig och andra; men mot löfte, att de som arrenderade kronans inkomster, skulle inflytta i städerna, vinna burskap, och deltaga i försträckningen.

Dessa arrendatorer, hvilka med mera eller mindre öppet deltagande i handeln, voro borgerskapet en förargelse, öfverklagades ej mindre af allmogen, för det prejeri, som de vid uppbörden utöfvade. I ett Biafsked [3]) för allmogen (af den 10 Febr.) upptogos dessa klagomål,

8) Se sid. 36—38. 9) Se sid. 38—43.

1) Tryckt hos Stjernman, Riksd. och Mötens beslut, I. 787. Ett förslag dertill, som den 10 Febr. föredrogs hos adeln, väckte betänkligheter, emedan nämda förbehåll för privilegierna ej syntes tillräckligen uttryckligt gälla äfven boskapshjelpen. Jfr. sid. 43—44. 2) Stjernman, I. 791.

3) Stjernman, I. 792; har i öfverskriften den 15, men origtigt.

jemte andra: öfver kopparmyntet, att det i liqvider lemnades åt allmogen räknadt, men mottogs väget, hvilket vid myntets ojemna och ofta för ringa vigt beredde förlust; öfver olika mått, mål och vigt; öfver förlänings-innehafvares försök att tränga bonden från sin gård, eller pålägga honom olaga bördor, eller till egen vinst befria honom från skjuts och gästning m. m. Allt detta besvarades med goda löften, och med inskärpt förbud mot olagligheter. Biafskedet innehåller för öfrigt, och främst, ett upprepande af Riksdagsbeslutets vigtigaste bestämmelser, med hufvudsakligt afseende på allmogen, och kallas i slutorden både summan af dess beslut vid Riksdagen, och Konungens förklaring öfver dess inlagda klagopunkter.

Ännu ett ärende af vigt förekommer vid Riksdagen, åtminstone hos Adeln, då densamma (den 31 Januari) fick del af Konungens under föregående år [4]) utfärdade privilegier för ett General-handelskompagni. Detta var ett af de flera försök, som under Gustaf Adolfs tid gjordes, att upphjelpa Svenska handeln till täflan med utländningen, och det enligt allmän Europeisk sed, medelst de enskildtas förenade krafter och tillgångar, under regeringens skydd, och icke utan afsigt, att samlade kapitaler skulle vid förefallande behof kunna komma regeringen till godo. Kompagniet var afsedt till handel på främmande verldsdelar, och äfven till kolonisation och Christna lärans utbredande, samt försäkrades om åtskilliga både politiska och ekonomiska rättigheter och fördelar. Planen tillhörde Holländaren Willam Usselinx, som ock tillerkändes vissa procent af rörelsen; och hvilken, jemte Konungens hofmarskalk Didrik v. Falkenberg [5]), understödde Rådets framställning hos Adeln om saken. Teckning skedde (den 6 Febr.) till deltagande i kompagniet.

För öfrigt förehade adeln vid nästan hvarje sammanträde särskildta ståndsangelägenheter. Den 15 Febr. »ändades Riksdagen, och hvar förreste hem till sitt.» Ständerna hade varit tillsammans en månad.

Konungen for ut till 1627 års sommarfälttåg tidigt nog, redan kring slutet af April. Han möttes i Preussen af underhandlingar å Churfurstens af Brandenburg sida, med afsigt att återfå Pillau, men med ingen annan följd än ett stillestånds-fördrag för hertigdömet (i Maj); sednare försökte Churfursten att med vapenmakt genomdrifva sin vilja, men hans trupper måste kapitulera vid Morun-

4) Den 14 Juni 1626; Stjernman, Ekon. o. polit. Stadgar, I. 932.

5) Son af Henrik Baltzarson v. Falkenberg, ättens stamfader i Sverige; var född 1595, blef i Polska kriget Öfverste, slutligen generalmajor, stupade 1631 som kommendant i Magdeburg.

gen, och han sjelf ingå ett neutralitetsfördrag på mindre fördelaktiga vilkor än det förra (i Augusti). Undertiden hade Svenskarne flera träffningar med Polackarne, hvarvid Konungens lif mera än en gång var i fara. Fienderna voro detta år bättre beredde än 1626, och fingo redan Tysk undsättning under hertig Adolf af Holstein. Flera orter intogos dock, särdeles i Oktober. Efter Konungens afresa var Stjernsköld olycklig till sjös utanför Dantzig (i Nov.) [6]. Svårigheten att anskaffa lifsmedel och pengar förlamade ofta krigsrörelserna, hvaraf Konungens och Rådets brefvexling bär många spår [7].

Hemma i Sverige hade man, enligt Konungens efterlemnade Instruktion [8], genom utskickade i landsorterna, till en början i de närmast kringliggande, sökt förbereda aflysandet af sqvalt-, väder- och handqvarnar [9]. Vid midten af Augusti hade Rådet kallat till sig till Stockholm Erkebiskopen och Biskopen i Strengnäs, och låtit dem förstå, att man möjligen kunde hafva att motse en förhöjning i Boskapsskatten [1]. Sednare skrifver Rådet till Konungen [2], att det haft Stockholms stads borgmästare och råd inför sig, och påmint dem om städernas ombuds löfte vid sednaste riksdag angående en försträckning till kronan. Stadens styrelse hade derpå hört menige borgerskapet, som först velat åtaga sig att utgöra 18,000 daler, men sedermera på grund af de fattigares ringa tillgångar, heldre velat erlägga hvar 30:de penning af löst och fast, med undantag af gångkläder och husgeråd, och det såsom lån på obestämd tid. Rådet hade mottagit anbudet; det hade ock anbefallt ståthållarne i orterna att på samma sätt förfara med dervarande städer.

Under hemresan utfärdade Konungen sjelf från Kalmar (den 27 Okt.) en kallelse till allmän Riksdag [3] till den 8 December, således den andra inom året. Bland åberopade anledningar står nu faran från Tyska sidan främst, både i och för sig, och för det stöd den syntes gifva åt Polens ihärdiga motstånd.

Som vanligt förbereddes Riksdagsärendena i näst föregående Råds-sammanträden, särdeles den 5 November [4]. Man blef lätt ense att af ständerna skulle begäras utskrifning och boskapshjelp, åtminstone den sednare för 2 år å rad. Konungen var sjelf den,

6) Om kriget, se Geijer, Fryxell och Stenzel.

7) Registraturen, och Brefsamlingar i Riksarkivet.

8) Af den 23 April, i Registraturen; är ett upprepande af den nästföregående, med få förändringar, och med tillägg kanske om Qvarntullen, som ej nämnes åtminstone i det ena af de exemplar af 1626 års instruktion, som finnas bland acta historica; jfr sid. VI not. 5.

9) Rådsprotokollet för den 8 Maj.

1) Rådsprot. för d. 16 Aug.

2) Skrifvelse af d. 8 Sept., i Riksark.

3) Registratur.

4) Rådsprot.

som hyste mesta betänkligheten vid utskrifningen, såsom den der kunde gifva anledning till missnöje både bland adeln, men särdeles bland allmogen, och gifva fienden tillfälle till stämplingar: »vårt folk är så tokot, att det menar den unna sig godt, som ynkar honom.» Det sattes ock i fråga att draga salthandeln under kronan, men detta ansågs ej behöfva föreläggas för ständerna. Om qvarntullen öfverlades en lång stund, och Konungen ledde frågan småningom derhän, att denna tull skulle kunna, i viss mån åtminstone, utbytas mot en omedelbar personlig skatt; hufvudsaken förblef dock de små qvarnarnes afskaffande. Ännu en utväg att skaffa medel antyddes af Skytte, och hade samtidigt blifvit tillstyrkt af Axel Oxenstjerna i bref till brodern [5], att af alla privilegierade en viss penning af allt löst och fast borde beviljas, såsom skett i K. Johans tid.

Riksdagen begyntes vid utsatt tid. Adeln [6] var samlad första gången den 11 December; den 13 mottogo samtliga ständerna på Rikssalen Konungens proposition. Landtmarskalk var åter Johan Sparre; af adeln infunno sig i början 86 hufvudmän för ätter, 33 andra; af de ofrälse ståndens medlemmar känner man blott en del, som voro med i ett utskott för hemliga ärenden. Konungens helsningstal [7] på Rikssalen bar flera drag af hans med skäl prisade vältalighet; Landtmarskalkens svar innehöll loford både öfver Konungen sjelf, och öfver hans fader och företrädare, hvilken tillerkändes början af rikets befrielse från Polskt förtryck och Påfvisk religion.

Sjelfva propositionen [8] behandlar som vanligt de utrikes förhållandena vidlöftigt, ställer de Polska främst, men fäster ock mycken vigt vid de Dansk-Tyska, och visar alltsammans i dess inbördes sammanhang. Ständerna lofvades att få del af de vilkor till stillestånd, som voro Polens Konung och Riksdag föreslagna [9]. Till krigets utförande begärdes utskrifning och boskapshjelp, lika all-

5) Bref af d. 1 Nov. 1627. Fryxell, 6. 132.

6) Riddarhusprotokollet, tryckt å sid. 45—70, är, jemte tillhörande handlingar, äfven för kännedomen om denna Riksdag den förnämsta källan.

7) Sid. 49—50, i protokollet.

8) Registraturen, och bland Riksdagsacta i Riksarkivet; ur Riddarhusprot. delvis aftryckt å sid. 71—73.

9) De saknas dock bland Riksdagshandlingarne, och så vidt jag hittills funnit, äfven bland diplomatiska handlingar i Riksarkivet; men hafva enligt Lengnich, Gesch. der Lande Preussen, 5. 206, innehållit, att Polen skulle återfå allt eröfradt, men afsäga sig anspråken på Estland, betala krigsomkostnaderna, och tillförsäkra de återgifna ländernas innevånare deras privilegier, egendom och religion; äfven skulle Polens och Litthauens ständer gifva nöjaktig försäkran, att ingen flotta finge utlöpa ur Polens hamnar, och att ingen af Sigismunds arfvingar skulle väljas till hans efterträdare, som ej afsade sig anspråken på Sverige.

männa som sist, och penningehjelpen till högre proportion, i mån af den nedsättning i värde, som i dagligt bruk träffat det gängse kopparmyntet; och båda för tre år å rad, fienden till skräck, och kronans lånegifvare till större säkerhet; vidare borde alla handqvarnar aflysas, och tillika menige undersåtare med ed förbinda sig att rigtigt utgöra qvarntullen. Det förespeglades, att om denna blefve rätt uppdrifven, skulle alla andra gärder och pålagor blifva öfverflödiga.

Konungens meddelande om utrikes ärenden synes hafva blifvit väl upptaget af alla ständerna: hos Adeln satte andra klassen i fråga, om man ens med förslaget till stillestånd med Polen hade annat att göra, än att det »betänka och approbera», eftersom Konungen med Rikets Råd det ändock väl öfvervägat. Ett tillägg till de svar, som ständerna torde ha ämnat afgifva, tillkom i följd af påminnelse från Rådet: nemligen en förklaring, rigtad mot Konung Sigismund och hans slägt, att man ville i allo vidblifva Norrköpings mötes beslut af 1604, angående det regerande Konungahusets arfsrätt till thronen.

Mot utskrifningen och boskapshjelpen gjordes ej heller några betydande svårigheter. Visserligen ville Adelns andra klass yrka på Rådets hörande i saken, och ett beslut fattades i öfverensstämmelse dermed, men blef ej verkstäldt. Man beviljade i allmänhet hvad som begärdes, äfven för mera än ett år, om så skulle behöfvas; blott förhöjning af boskapshjelpen ville man ej veta af: att kopparmyntet sjunkit i värde, deraf hade de alla olägenhet, erinrade prester och adel; vid utskrifningen påminte presterne, att nödig drängehjelp ej måtte dem betagas. Handqvarnarnes aflysande medgaf adeln för sin del gerna, och ville, likasom borgerskapet, hemställa denna angelägenhet till Konungen sjelf; bönderna, och presterna för dem, begärde att dessa qvarnar ännu någon tid finge vara i bruk mot viss afgift; presterne inlade härom en särskild böneskrift för allmogen; och i dennas eget svar heter det, att Konungen medgifvit densamma handqvarnarnes bruk för ett halft år, mot 1 marks afgift af hvarje hjon öfver 12 års ålder, förutom qvarntull af hvad som på odelqvarnarne förmaldes.

Ständernas svar [1]) framlemnades till Konungen på Rikssalen den 21, och han lofvade att låta collationera dem, och derpå uppsätta Riksdagsbeslutet. Redan dagen derpå voro ständerna åter på Rikssalen, inför Rikets Råd, och fingo del af detta beslut, och af

1) Alla svaren, jemte Presternes förbön för allmogen, finnas bland afskrifter i Riksarkivet; adelns svar, i Riddarhusprot., se sid. 74—78.

den samma dag utfärdade Qvarntulls-Ordningen [2]). I Riksdagsbeslutet befanns, emot ständernas önskan, boskapshjelpen upptagen till högre proportion är förr. Adeln gjorde deremot anmärkning, men lät öfvertala sig af Landtmarskalken, som sade att de andra stånden redan gått in derpå, hvarföre »det förnämsta ståndet» ej kunde draga sig undan; och man beslöt att söka »förmå sina undersåtare» att utgöra denna hjelp i likhet med den öfriga allmogen. I qvarntullsordningen fann ock adeln åtskilligt betänkligt [3]), hvaribland den edgång, som dem affordrades för tullens rigtiga utgörande, och som de ansågo öfverflödig, då de en gång svurit Konungen sin trohetsed; samt den kontroll, som var Konungens kommissarier uppdragen att föra äfven öfver uppgifterna om de enskildta hushållens förbrukning af säd.

Efter ett par dagar (den 24) voro ständerna Konungen till mötes på Rikssalen för sista gången under denna Riksdag, då Riksdagsbeslutet ånyo upplästes. Det innehöll [4]) en högtidlig förklaring angående Norrköpings arfförening af 1604, såsom gällande med särskildt afseende på »furstinnan fröken Christina». Utskrifning och boskapshjelp beviljades, lika allmänna som sista gången, men den sednare öfverhufvud en half gång högre, och båda i händelse af behof för tvenne år; presterne skulle för sig betala sin taxa och gärd, borgerskapet sin båtsmanshjelp. Handqvarnarne fingo, med afseende derpå att kanske ej tillräckligt antal tullqvarnar funnes i landsorterna, fortfarande ett års tid begagnas af prester och allmoge, mot en afgift af 1 mark Svenska för hvarje hjon öfver 12 års ålder, utom vanlig qvarntull. Den af Konungen utfärdade qvarntulls-ordningen lofvade ständerna att sig hörsamligen efterrätta. Slutligen godkände de, hvad Konungen med ett af dem på hans begäran utsedt utskott för hemliga ärenden kunde komma att besluta.

Konungen hade nemligen redan i början af riksdagen (den 15 Dec.) begärt ett sådant utskott af alla 4 stånden. Af dess öfverläggningar har man blott qvar hvad hos dess adliga medlemmar förekommit. Utskottet synes ha varit kalladt till Konungen redan samma dag, och fått del af det Tysk-Danska krigets gång, och den fara som deraf kunde uppstå för Sverige i en framtid. Den 16 höllo adelns utsedde ett sammanträde, hvarvid Landtmarskalken föredrog Konungens förfrågan, huruvida det skulle vara rådligt att göra Danmark bistånd, förhindra dess undergång, och dermed förekomma äfven en sannolikt snart förestående undsättning af de Kejserliga till Polen. Här-

2) Stjernman, Ekon. o. polit. Stadgar, I. 951. 3) Sid. 78—79.
4) Stjernman, Riksd. o. Möt. Beslut, I. 796. Jfr sid. 79.

öfver anställdes en fullständig mundtlig votering, den första af det slaget, som i protokollen träffas; men den innehåller i sjelfva verket nästan samma uttryck alltigenom, och alltid samma mening, att en sådan inblandning i Danska kriget vore rådlig och nödig; endast grefve Per Brahe, som yttrade sig sist, tyckes ha önskat, det man hade haft någon besinningstid.

Dagen derpå föreställde Landtmarskalken för hela adeln, att Konungen begärt ett utskott för hemliga ärenden, ej af misstroende till ständerna samtliga, utan emedan det som förehades ej fick blifva allmänt bekant. Han begärde af ståndet ett bemyndigande för utskottet att handla i dess namn, och fick det efter upprepade försäkringar att frågan ej gällde något af hvad som i den allmänna propositionen var nämdt, ej heller adelns privilegier, än mindre någon enskildt person.

Sedermera förekommer i protokollen på ett par veckors tid intet om denna sak. Öfriga Riksdagsärenden voro afslutade till Jul, men helgden torde ha gjort uppehåll i deras expedierande, ty först den 29 Dec. underskref adeln Riksdagsbeslutet. Redan förut hade både detta stånd och bönderne inlemnat sina besvär, och de sednare besvarades af regeringen under den 24. Vid nyåret 1628, om ej förr, har en stor del riksdagsmän rest hem; snart voro troligen blott utskottets medlemmar qvar, och då dess betänkande underskrefs, endast de af adel och presterskap. Hvad som uppehöll dem, var den fortgående underhandlingen med Danska sändebuden.

Frågan om Danmarks och Sveriges samverkan till inblandning i Tysklands religionskrig var gammal nog [5]); och äfven sedan Danmark häruti tagit försteget på eget bevåg, och särdeles sedan krigslyckan blef K. Christian vidrig, hade inbördes beskickningar egt rum; men man hade alltjemnt svårt att förena sig om vilkoren. Nu voro två Danska herrar, Chr. Friis och Tage Tott, i Stockholm såsom sändebud. Deras kreditif är dateradt d. 2 Dec., deras förhandlingar med de af Gustaf Adolf utsedda ombud började den 24, och redan af den 4 Januari 1628 finner man en förbundsakt, dock ej definitiv; långt sednare (den 19 Maj) har K. Christian gifvit sin stadfästelse [6]). Förbindelsen hade ej någon annan följd, än det till en början gemensamma försvaret af Stralsund.

5) Geijer, 3. 155 o. följ.

6) Hit hörande handlingar finnas i Riksarkivet, bland Diplomatica. Danska sändebuden begärde försträckning af pengar och krut, samt undsättning med några tusende man landtrupper, 20 örlogsskepp, 20 galejor och jagter m. m., att användas i Danska farvatten och länder. Å Svenskarnes sida invändes, att man ville veta, om underhandlingen skulle vara förbindande för Danmarks Konung och rike, hvilket kunde vara ovisst, eftersom K. Christian begynt sitt krig såsom hertig af Holstein; och att Christians förslag syntes gå ut endast på försvar, hvarmed intet godt slut vore att förmoda; man erbjöd 8 örlogsskepp, men fordrade deremot, att Danmark skulle göra sitt till att hindra Dantzigs handel. Danskarne yrkade å sin sida, att Sverige skulle uppträda fiendtligt mot de Hansestäder, som lånade Kejsaren sitt biträde mot Danmark. Förnämligast vid dessa sista frågor synes afgörandet länge ha häftat.

Hemliga utskottets betänkande är af den 12 Januari: deruti erkännes nödvändigheten att ej tillåta Kejsaren få fast fot vid Östersjön, »hvars herradöme af hedenhös lydt under Sveriges krona», utan fast heldre möta fienden utom rikets gränser, och att förhindra Danmarks undergång; skulle häraf uppstå fejd, lofvade utskottet å egna och medbröders vägnar att hafva lif och blod osparda för Konung och fosterland; slutligen förklarades, på gjord förfrågan, att detta ärende ej behöfde eller med nytta kunde meddelas samtliga ständerna. Betänkandet upptager, likasom äfven Riksdagsbeslutet, alla utskotts-medlemmarnes namn, men är undertecknadt endast af de två förnämsta stånden [7]).

Utom hittills nämda gemensamma angelägenheter förekommo vid Riksdagen åtskilliga, som mera angingo särskildta stånd; deribland de förut antydda Besvären af adel och bönder. Adeln beklagade sig [8]) öfver de hinder, som kronans arrendatorer och tullnärer lade för dess handel med afvel af egna gods; öfver olaga tunga af skjuts, foror och inqvartering, hvarmed dess bönder besvärades; och att af de gårdar som den förmedlade, helgärds utlagor fortfarande fordrades. Dertill lades en begäran, att adeln skulle till och från riksdag »njuta fri forderskap, så väl som till och från mönstringsplats».

Bondeståndets besvär hafva, att dömma af regeringens resolution derå [9]), varit af ungefär samma art som vid föregående riksdag.

Adeln blef den 2 Januari, af tre Riksråd, som infunno sig på Riddarhuset, anmodad att inför dem aflägga ed på qvarntullsordningen, och gjorde det efter något betänkande. — Den påmintes allt emellanåt af Landtmarskalken (d. 29 Dec.), och af Rådet (d. 2 Jan.), att rigtigare än vanligt var, utgöra sin rusttjenst [1]). Klagan öfver försumlighet häruti förekommer från långt aflägsna tider, och ej aftagande med rusttjenstens nedsättande till beloppet; och dess otillräcklighet i alla fall var af gammalt erkänd. På grund häraf blef nu ståndet uppmanadt att, »hvar och en efter sitt ämne

7) Stjernman, Riksd. o. M. B., I. 806. 8) Se sid. 73, 74.

9) Stjernman, a. s. 801.

1) I tidens språk heter det alltjemnt, och ganska rätt, russtjenst (af ross, häst).

och råd, derbredevid utstoffera besoldningsryttare», att af Konungen aflönas; och teckning skedde dertill (d. 30 Dec.).

Slutligen omtalar ock Riddarhusprotokollet, huru Konungen, å Rikssalen den 24 i ständernas närvaro, utnämde två nya Riksråd, Landtmarskalken Johan Sparre och kammarrådet Mathias Soop, och lät dem på stället aflägga ed, jemte två andra förut utnämde; samt huru han vid samma tillfälle slog till riddare Per Brahe och Erik Soop för visad tapperhet i Polska kriget [2]).

Den 14 Januari 1628 slöts Riksdagen, ungefär en månad efter dess början. Dess vigtigaste resultat var införandet af den personliga gärd, som sedermera förekommer under namnet mantalspengar; hvarken den första af denna benämning, ej heller den första i sitt slag såsom personlig [3]), men den som i tillkommande tider bibehållit sig.

Ännu innan Konungen for ut till 1628 års krig i Preussen, har han funnit otillräckligheten af de medel som ständerna beviljat; och han utskref på våren, utan deras hörande, en gärd af 3 mark för hvarje person öfver 12 års ålder, både i stad och land; ståthållarne anbefalldes att, med Biskoparnes och andras hjelp, härom underhandla med allmogen [4]).

Sedan Konungen rest, visar sig af hans brefvexling med Rådet, att denna s. k. »Tremarkshjelp», eller »den lilla mantalshjelpen och contributionen», ej i alla orter blifvit godvilligt beviljad och utlagd. I Upland, Westmanland, Södermanland och Östergötland märktes föga eller intet motstånd. I Westergötland var Wadsbo härads allmoge motsträfvig, och påstods vilja inverka på Östergötlands och Nerikes; anmodad att skriftligen vända sig till regeringen, hotade den att »blifva sina egna brefdragare». I Redvägs och Kinds härader befarades uppror. Rådet lät väpnad makt rycka ned, men med befallning att gå fogligt till väga, och lagade sig till att personligen besöka hvar sina orter [5]). Konungen gillade dess åtgöranden, sköt skulden på uppbördsmännens framfart, osh skref faderligen varnande bref till de oroliga häraderna [6]). I Augusti hade

2) Om riddarslag under krig, se Fryxell, 6. 87 och 90.

3) Se Geijer, 3. 51, not 3. För öfrigt jfr Juel, om Mantalspenningarne. 1844.

4) Registr. för d. 28 April.

5) Rådets skrifvelse till Konungen d. 1 och 26 Juli, till åtskilliga Rådsherrar d. 27, till Kansleren d. 31 Juli, dels i Registr., dels i särskildt samling å Riksarkivet. En annan anledning till missnöje bland allmogen, särskildt i trakten af Holaveden, uppgifves i brefvet af d. 27 Juli, nemligen att åverkan å ekskog och oloflig jagt bestraffades med förvisning till Ingermanland.

6) Konungens bref till Rådet af d. 24 Juli, och till allmogen i Redvägs härad s. d.

Rådet bättre underrättelser att meddela [7]). Tremarkshjelpen finnes verkligen sedermera uppburen, dock här och der ej utan svårighet. Äfven qvarntullens uppbörd mötte hinder, i det allmogen flerstädes sökte gäcka den föreskrifna kontrollen, och en del arrendatorer troddes se genom fingren dermed [8]).

Samtidigt med påbudet om nämda penningehjelp, vidtogos ock andra utvägar till att bereda kronan säkra inkomster, i det Salthandeln drogs såsom regale under kronan, under skäl att hindra prisets stegrande [9]), och Kopparkompagniets kapital togs till kronan på lån [1]).

Kriget, som Konungen först trott sig behöfva börja i Liffland, begyntes åter i Preussen i Maj, med ett nytt försök mot Dantzig. Regnig väderlek lade hinder i vägen för framgången, och under nästföljande tiden förekom fiendens försigtighet allt afgörande. I Augusti tågade Svenskarne inåt landet, eröfrade flera orter, slutligen Strassburg, och hemsökte med enskildta ströftåg äfven Masovien. Mot hösten gick man åter till kusten, och Konungen for hem i slutet af Oktober, lemnande som vanligt åt Rikskansleren både Preussens styrelse, och den alltjemnt fortgående underhandlingen med Polen, i hvilken Churfursten af Brandenburg under detta år velat uppträda som medlare, Gustaf Adolf ej till nöjes. Under vintern lyckades Herman Wrangel, i spetsen för hären, vinna en seger öfver Polackarne (d. 2 Febr.) och undsätta det belägrade Strassburg, hvarefter ändtligen vapenhvila afslöts.

Konungens uppmärksamhet var numera ej blott delad mellan Polen och Tyskland, utan han hade under sommaren 1628 öppet blandat sig i det sednares angelägenheter, genom att taga Stralsund i försvar mot Wallenstein; och med denna stads undsättning hade han redan fast fot på Tysk botten. Faran för Östersjöns besittning, och för Svenska kusternas trygghet, hotade, som man trodde, äfven från Spanien, var hufvudskälet för en sådan inblandning; och äfven Kansleren har, i bref dels från Preussen, dels under beskickning till Stralsund och Danmark [2]), ej derifrån afrådt. Hans och Konungens meningar skiljde sig först, då fråga blef om att gå egentligt anfallsvis till väga i Tyskland, ty man ansåg sig der ännu stå på defensiven.

7) Rådet till Konungen d. 9 och 21 Aug.

8) Rådets bref till Konungen d. 6 Juni; och Rådsprotokollet för d. 26 Aug.

9) Placat af d. 18 April, hos Stjernman, Ek. o. Polit. Stadgar, I. 961.

1) Försäkring för participanterne; derst. I. 963.

2) Bref af d. 19 April från Elbingen, och d. 18 Sept. från Köpenhamn, bland Rådslag.

Mycket skriftvexlades och rådgjordes om dessa angelägenheter efter Konungens hemkomst [3]). Resultatet för tillfället ligger i ett Rådslag af den 15 December, deruti Rådet, förutsättande att krig med Kejsaren ej kunde undvikas, tillstyrker att det föres anfallsvis, och att Polska kriget, såsom mindre farligt, försvarsvis fortsättes.

I bredd med detta ärende hade Konungen föreställt Rådet alla de svårigheter han under fälttåget hade haft att bekämpa, för brist på medel, eller deras fördröjda anordning. Han yrkade på de vanliga gärdernas förnyande, samt utskrifning för kommande året, allt på grund af sista Riksdagens beslut, men satte i fråga, om icke det motstånd, som påbudet om Tremarkshjelpen rönt, kunde göra det rådligt att denna gång åter sammankalla ständerna. Rådet förklarade detta sednare för onödigt, och i anseende till tidspillan onyttigt; det tillstyrkte att påbjuda utskrifning, boskapshjelp och qvarntull, samt att bruket af handqvarnarne, som med året skulle upphöra, finge fortfara, mot afgift af sex mark Svenska för hvarje hjon öfver 12 års ålder [4]).

I enlighet härmed utfärdades ock skrifvelser till alla landsorter [5]) i början af år 1629, med åberopande af sednaste Riksdagsbeslutet, och med påläggande af 1 Dalers afgift för handqvarnarnes fortfarande bruk. Genom sednare skrifvelser (af d. 27 Mars) bestämdes denna afgift till 5 mark, och ryttare och knektar frikallades derifrån för sig och sitt folk, på de gårdar de sjelfva besuto [6]).

Städerna togos särskildt i anspråk till sjömaktens förstärkning, på ett sätt som skulle komma deras egen sjöfart och handel till godo, och under form af kompagni. Ståthållarne anbefalldes [7]) att låta befullmäktigade ombud från städerna mötas i Stockholm till den 12 Januari 1629; dock efter bifogad namnlista, med de undantag eller tillägg, som de i händelse af enskildtas sjukdomsförfall funne för godt.

Af detta mötes förhandlingar finnas blott qvar Konungens proposition, och städernas ombuds förklaring och beslut; båda af den 26 Januari [8]). På Konungens föreställning om behofvet af förstärkning för rikets flotta, och att städerna både för sin handel, och såsom närmast utsatta för en fiendes anfall, voro deruti mest intresserade, samt i enlighet med hans förslag, beslöto ombuden att

3) Se Rådslag, och Registr. Det vigtigaste är tryckt i Handl. till Skand. Hist., 25. 23—64; jfr Arkiv för Svenska Krigens historia, XX—XXII, och 5—28.
4) Rådslag af d. 13 Dec. 5) Registr. för d. 12 Jan. 6) Originaler i Kammararkivet.
7) Registr. för d. 17 Dec. 1628.
8) Registr.; den sednare tryckt hos Stjernman, Ek. o. pol. St., I. 970.

städerna skulle upprätta ett kompagni om 16 örlogsskepp [9]), af 100 till 150 läster, bevärade och bemannade, att användas i kronans tjenst vid anfordran, annars till egen sjöfart; men tills dessa fartyg kunde vara färdiga, skulle andra anskaffas och hållas kronan tillhanda från nästa midsommar.

Det nya kompagniet försågs med privilegier [1]), innehållande åtskilliga fördelar både för krigs- och fredstid. Finlands städer, som ej i mötet deltagit, anbefalldes genom guvernören Nils Bjelke [2]) att bilda ett dylikt kompagni. Ett annat för skeppsbyggeri i Norrköping, och för handel, äfven beräknadt till deltagande i krigstjenst, privilegierades sednare på våren för Louis de Geer; och åter ett, synes det, under namn af Amiralitet, för Rikets Råd och adel [3]).

Vid ofvannämda möte hafva ock städerna åtagit sig för framtiden ett visst båtsmanshåll, som ständigt skulle hållas fulltaligt [4]).

Under tiden utvecklade sig Sveriges yttre förhållanden till ökad fara: Danmark stod färdigt att draga sig utur Tyska kriget, Konung Gustafs försök att vid traktaten i Lübeck uppträda som medlare afvisades, och särskildta underhandlingar med Kejsarens fältherrar förmodades på förhand blifva fruktlösa; och å andra sidan blef det alltmera sannolikt, att ett svårare krig än någonsin förestod i Polen, i anseende till de Kejserligas väntade inblandning deri. Allt detta tycktes göra Ständernas hörande och nya bevillningar nödvändiga; redan den 25 April utgick kallelse [5]) till en allmän Riksdag, att börjas den 1 Juni.

Men innan Riksdagen sammanträdde, hade Konungen funnit sin personliga närvaro i Preussen oundgänglig, och han uppdrog åt Rådet att mottaga ständerna. Säker synes han ej hafva varit på deras medgörlighet [6]), men hoppades komma hem, innan de åtskiljdes, hvarföre han ock föreskref, att de skulle på tjenligt sätt uppehållas någon tid [7]). Han lemnade efter sig en proposition, men

9) Konungen hade begärt 40; Kansleren hade i bref till R. Råd af d. 30 Nov. erinrat om vigten af en sådan förstärkning för flottan på enskildt väg. Skeppens fördelning på städerna, se Stjernman, Riksd. o. Möt. beslut, Bihang, sid. 295.
1) Af d. 26 Jan. Stjernman, Ek. o. polit. St., I. 973.
2) Skrifvelse till Bjelke d. 28 Jan., i Registr.
3) Båda under d. 25 April, i Registr.
4) Beslut af d. 28 Jan., i Oxenstjernska samlingen, Riksark.; jfr Rabenius, om Båtsmanshållet, Upsala 1851. 5) Registr.
6) Rådsprot. för d. 16 Maj: »Ständernas humörer stå i Guds hand: vox populi, vox Dei». Detta protokoll är, som månget annat från denna tid, fördt till stor del på latinska språket.
7) Instruktion af d. 19 Maj, Dalehamn (Dalarö).

förändrade den i ett och annat, sedan han fått se sakernas ställning i Preussen med egna ögon, upprepande för öfrigt sin erinran om varsam behandling af ständerna, »att formera deras humörer, consilia och resolutioner» [8]).

Rådet skred genast efter hans afresa till nödiga förberedelser för riksdagen, utsåg Landtmarskalk, nemligen gr. Per Brahe (d. 3 Juni), och bestämde bland sina egna medlemmar den till denna tid från Liffland återkallade Riksmarsken gr. Jacob Pontusson de la Gardie att föra ordet inför ständerna, sedan Riksdrotset gr. Magnus Brahe, för sin höga ålder, undanbett sig förtroendet [9]). Vid föregående Riksdagar hade Konungen mestadels härtill användt riksamiralen Gyldenhjelm, när han ej sjelf var tillstädes.

Den 8 Juni var Adeln samlad första gången [1]); af hufvudmän för ätter räknades 82, af ättemän 24; bland bådadelarne få, om någon, från Finland [2]). Riksdagen öppnades den 12 å Rikssalen. Propositionen [3]) var denna gång uteslutande upptagen af utrikes ärenden: främst ännu de Polska krigshändelserna och underhandlingarne, intill den Kejserliga undsättnings-härens under Arnheim ankomst till Preussen i Maj; men derpå talas ej mindre vidlöftigt om den katholska ligans framgångar i Tyskland och mot Danmark, dess traktan efter välde vid och på Östersjön, Wallensteins försök att uppreta Danmark och Sverige mot hvarandra, hans öfvervåld mot Stralsund, och Konungens beslut att taga staden i försvar, dock under fortsatta underhandlingar.

Ständerna fingo ock särskildt del af de stillestånds- och fredsvilkor, som under sednaste tider varit Polens Konung och ständer erbjudna, innehållande föga stegrade anspråk efter vexande framgång; likaledes de förslag, som å Konungens sida varit förgäfves sända till mötet i Lybeck, samt en skrifvelse som afgått till Tysklands Churfurstar, rörande Stralsunds undsättning [4]).

---

8) Bref från Elbingen d. 27 Maj; har kommit fram d. 8 Juni, enligt Rådets svar af d. 10.

9) Rådsprot. Äfven vidtog Rådet från början (d. 21 Maj) enligt Konungens anvisning en viss arbetsordning: Tisdagar och Fredagar skulle ordinarie sammankomster hållas, och dessemellan böneskrifter och annat upptagas dels i Kansliet dels i Räknekammaren.

1) Riddarhusprotokollet, se sid. 83—103. Det är fortfarande hufvudkällan för kännedomen om Riksdagen, men derbredvid intager Rådsprotokollet nu ett betydande rum. 2) Se sid. 103.

3) Riksdagsacta i Riksark., allt blott afskrifter; Riddarhusprot., jfr sid. 104—106; i sin helhet är propositionen tryckt i Loenboms hist. Arch. 5. 12 o. följ.

4) Alla dessa handlingar finnas i Riddarhusprotokollet, jfr sid. 106—107; brefvet till Churfurstarne är aftryckt i Arkiv till Krigshist.

Med dessa handlingars öfverlemnande till ständerna synes det dock hafva dröjt några dagar; propositionen sjelf torde ha funnits innehålla ej just mycket att besvara; och man ser derföre åtminstone adel och prester förehafva svar, som underhand meddelade åt Rådet, ansågos påkalla närmare »information» om rikets ställning till främmande makter, och anvisning till uttryckens ändrande [4]). Då sedermera (d. 19 Juni) ståndens svar [5]) mundtligen och skriftligen afgåfvos å Rikssalen, befunnos adel, prester och bönder hafva på tillfredsställande sätt utlåtit sig. De uttalade också ett odeladt lof öfver Konungens åtgärder till krig och fred, och godkände särskildt skälen till Stralsunds undsättande; presterne tycktes visserligen förmena, att denna sak kunde utan vidlöftighet biläggas; alla stånden önskade en sådan biläggning i godo, men der den ej kunde ske, yrkade de stridens förflyttande till fiendens land, och lofvade gå Konungen tillhanda efter all sin förmåga.

Städernas ombud yttrade ej särdeles mycket om de politiska förhållandena, men utbredde sig så mycket mera, och i häftigt klagande ordalag, öfver de bördor, som kriget dem ådragit, och ännu ytterligare skulle medföra, och öfver handelns och näringarnes deraf följande förfall.

Rådet tog detta mycket illa, uppsatte en skriftlig föreställning till ståndet, full af skärpa, mångenstädes bitterhet, och lät uppläsa den i samtliga ständernas närvaro den 23 Juni [6]). En del städers ombud, såsom Göteborgs, Norrmalms i Stockholm, och Nyköpings, sökte dels på förhand, dels efteråt undandraga sig delaktighet i ansvaret; men förgäfves. Ståndet måste beqväma sig att afgifva ett nytt svar på Propositionen. Det vill synas, och Rådet trodde så sjelf [7]), att den förargeliga skrifvelsen utgått från ombuden för de smärre städerna, hvilka mest kände sig tryckta af de ofta öfverklagade arrendatorerne, dessa »fribröder», som påstodos dela med borgerskapet vinsten af dess näringar, utan att dela dess bördor. Adeln å sin sida blef så belåten med ett uttryck i Rådets svar, mot de ständigt stegrade varupriserna, att Landtmarskalken å dess vägnar tackade derför, vid ett sammanträde på Riddarhuset.

Den dag då ständerna aflemnade sina svar på den första propositionen, mottogo de af Rådet den andra [8]), uppställd i 5

---

4) Rådsprot. för d. 16 Juni.

5) Riksdagsacta i Riksark.; Rådsprot.; Adelns svar, se sid. 107—110; Presterskapets är tryckt hos Loenbom, hist. Arch. 5. 32 o. följ.

6) Riksdagsacta i Riksark.; Rådsprot.

7) Rådets bref till Konungen om Riksdagen, af d. 27 Juni.

8) Riksark.; Riddarhusprot., se sid. 110—112; Loenbom, 5. 38.

punkter. Deruti dels upprepades innehållet af den förra, dels begärdes nödiga gärder: nemligen »de vanliga mantals- och boskapshjelper», att utgå »ännu några år», och utskrifning »efter näst förra års manér», »till dess man kunde komma till en god ändskap med fienden»; samt slutligen, att likasom städerna åtagit sig att till flottans förstärkning utrusta 16 bevärade fartyg, så måtte ock de andra stånden, »enkannerligen Ridderskapet och Klerkeriet», hvar för sig, förena sig om ett antal skepp att anskaffa till kronans tjenst; ville dessutom en eller annan enskildt för sig utrusta ett fartyg, vore det godt.

Mot allt detta saknades ej invändningar å ständernas sida. Adeln [9]) ville (d. 20—25 Juni) väl bevilja boskaps- och mantalspengar, de sednare till 1 Daler för hvarje hjon, men ville frikalla rå och rörsgods både från gärder och utskrifning; hvilket åter Rådet för ingen del kunde medgifva. Adeln fordrade då, att utskrifningen skulle kunna lösas med pengar, till värfning af utländskt manskap; men äfven detta afböjdes af Rådet, ej utan att framkalla någon häftighet å Adelns sida, af Åke Tott. Ståndet måste slutligen bevilja alltsammans, för 2 år å rad. Äfven för skeppskontributionen måste Rådet hålla öfverläggningar med Adeln särskildt, och bragte den dock ej till högre bevillning, utom hvad enskildta kunde för sig bidraga, än 50 Daler för hvar rusttjensthäst, ehuru det beräknades, att efter 100 Daler för häst skulle summan blifva 50,000 Daler, tillräckligt endast till 2½ fartyg; sjelfva ville Rådsherrarne lemna 12 fartyg. För att emellertid åstadkomma hvad som kunde något förslå, blef man ense, att allt det som var insatt i Söderhafs-kompagniet, skulle användas till nu ifrågavarande ändamål.

I enlighet härmed blef nu Adelns svar uppsatt. Om de öfriga stånden, af hvilka borgare och bönder underkastade sina svar Rådets pröfning den 26, hade gjort några betydande svårigheter att gå Konungens önskningar till mötes, är ej rätt klart. Presterne beviljade sina vanliga mantalspengar, samt boskapspengar; för skeppshjelpen hänvisade de till sina insättningar i Söderhafskompagniet, hvars kapital de för sin del togo i anspråk för framtiden, fattiga prester eller deras arfvingar till hjelp. Borgare och bönder beviljade mantals- och boskapshjelper för 2 år; de förre åberopade för öfrigt sitt löfte om 16 fartygs utrustande, och sitt under förleden vinter åtagna vissa båtsmanshåll; bönderne beviljade ock utskrifning för 2 år, och tackade för det dem ej affordrades någon skeppshjelp.

9) Råds- och Riddarh.-prot.

Alla dessa svar [1]) upplästes för Rådet å Rikssalen den 26 Juni [2]), och redan den 28 fingo ständerna del af Riksdagsbeslutet, som blott hos adeln väckte något motstånd: i det att, vid bidragen till skeppsutrustning, intet undantag var gjordt för enkor och omyndiga barn, hvilka dock enligt privilegierna måste vara derifrån befriade. Som beslutet redan var tryckt [3]), ville ej Rådet göra någon ändring, men gaf adeln en särskildt skriftlig försäkring efter dess önskan [4]). — Riksdagsbeslutets innehåll följer af det föregående: utskrifning och hjelper beviljades för »de två följande år».

Under Riksdagens sista dagar hade Rådet flera förhör med städernas ombud, emedan de ej tycktes kunna verkligen lemna de lofvade fartygen i rättan tid. Det afhörde ock klagomål af presterne, öfver svårighet att få direktorer, som ville åtaga sig förvaltningen af de i Handelskompagniet insatta medel; och samma svårighet synes hafva förekommit hos adeln. Slutligen behandlade Rådet åtskilliga af borgare och bönder inlemnade besvär [5]).

Äfven Adeln frambar inemot slutet af Riksdagen en del besvärspunkter [6]), hufvudsakligen af samma innehåll, som vid föregående riksdag, och mest rigtade mot läns- och fjerdingsmän, som af afundsjuka ville kasta drygaste delen af alla bördor på frälsebönderne.

Den 30 slöts Riksdagen, efter att hafva varat ej fullt en månad, ehuru Rådet med afsigt dragit ut på tiden, i fåfäng väntan på Konungens återkomst. Det var icke utan sjelfbelåtenhet, som Rådsherrarne gjorde Konungen reda [7]) för ärendenas gång, ehuru de erkände sig ha haft svårigheter att bekämpa.

Fälttåget i Preussen begyntes detta år af de förenade fiendtliga härarne genast efter stilleståndets slut, och icke utan framgång. I striden vid Stuhm (Juni) voro de öfverlägsna; men kunde sedermera föga uträtta mot Svenskarnes ihärdighet i försvar af fasta orter. Snart tillstötte sjukdom, slutligen inbördes misstankar och osämja. Polackarne, längesedan trötta vid kriget, yrkade på dess biläggande, Frankrikes och andra främmande makters ombud upp-

1) Riksark.; adelns svar äfven i Ridd. prot., se sid. 112—113; presterskapets hos Loenbom, 5. 41, der bifogad finnes en förteckning på ståndets bidrag stiftsvis till Söderhafskompagniet, tillsammans uppgående till 87,500 Daler.

2) Enligt Rådsprot. och Rådets bref till Konungen; den 27 och 29, enligt Riddarhusprotokollet.

3) Det finnes ock tryckt i Riddarhusprot., jfr sid. 114; handskrift i Riksark.; tryckt hos Stjernman, Riksd. o. M. Beslut, I. 810 o. följ., samt i Arkiv för Krigshist. sid. 37 o. följ.

4) Riddarhusprot., se sid. 115, 116.

5) Rådsprot. för d. 26 o. följ. dagar.

6) Riddarhusprot., se sid. 113, 114.

7) Det ofta åberopade brefvet af d. 27 Juni.

trädde ock såsom medlare. Ändtligen kom det till stilleånd i Altmark den 16 (25) Sept. 1629, på 6 år, hvarigenom Sverige behöll, utom Estland och Liffland med Riga, äfven några orter i Preussen, nemligen Pillau, Memel, Elbing, Braunsberg, men återlemnade hvad de för öfrigt der intagit; Polska Riksdagen godkände fördraget, ej utan svårighet, den 18 (27) November [8]).

Hemma i Sverige var man under sensommaren oroad af smittsam sjukdom, som slutligen bragte Rådet (i Sept.) till det beslut att flytta regeringens säte till Strengnäs för någon tid. Konungen kom till Sverige ungefär vid samma tid, uppehöll sig först i de södra orterna, sedermera i Södermanland, först i Oktober tidtals i Stockholm, från den 21 nästan oafbrutet i Upsala intill årets slut. Här höllos nu de rådplägningar (den 27 Okt. och 3 Nov.), som bestämde rikets öppna deltagande i Tysklands angelägenheter [9]); ett deltagande, som det sista Polska kriget kan sägas hafva uppskjutit för ett år. Öfverläggningarnes form är bekant; här må blott anmärkas, att hvad som synes vara invändningar å Joh. Skyttes sida mot ett anfallskrig, kanske ej så alldeles uttrycker hans egen enskildta åsigt, som fastmera de grunder, hvilka till ömsesidigt afvägande framhöllos. Det säkra är att Skytte lika så väl som de andra vid voteringen stannade vid den mening, som Konungen ville göra gällande. Striden mot densamma var i sjelfva verket redan utkämpad i Oxenstjernas brefvexling med Konungen.

Under vistandet i Upsala hade Konungen ett nytt möte med städernas ombud [1]). Han påminte dem, i en skriftlig proposition [2]) af d. 18 Nov., om deras gifna löfte angående skepps utrustning till flottans förstärkande, och lät äfven genom offentlig åklagare tilltala dem för deras försummelse. De erkände sitt fel, lofvade att hålla Konungen skeppen till handa till nästa vår, och dessutom obevärade fraktfartyg, ett visst antal för hvarje stad, äfvensom det antal båtsmän de sig åtagit; de öfverenskommo med Konungen om en viss fraktpenning för fartygen, och om bestämd taxa för underhåll af manskap, som till vintern skulle i städerna inqvarteras. Deras förpligtelse härtill är daterad den 9 December [3]). — Nils Bjelke var anbefalld att på dylikt sätt förhandla med Finlands städer [4]).

8) Solignac, Geschichte v. Polen, p. 749.
9) Aftryckta i Arkiv för Krigshist., 42—60. Jfr Geijer, 3. 180—181.
1) Kallelsen utfärdades den 9 Okt. från Stockholm, och mötet utsattes till den 10 Nov. att hållas i Westerås.
2) Registr.
3) Derst.; tryckt hos Stjernman, Riksd. o. Möt. beslut, I. 816.
4) Skrifvelse af d. 10 Okt., i Registr.

Förberedelserna till det blifvande fälttåget upptogo hela våren 1630. Till början af Maj kallades, ej en allmän Riksdag, men ett Möte af de tre förnämsta stånden, och äfven af dessa blott ett mindre antal ombud, att infinna sig i Stockholm. Adel, biskopar och superintendenter erhöllo personliga skrifvelser [5]), ståthållarne anbefalldes att låta städerna skicka en borgmästare och en rådman hvar [6]).

Den 3 Maj var Adeln samlad på Riddarhuset, 50 till antalet [7]); den 7 helsades de af gr. Per Brahe, såsom åter förordnad till Landtmarskalk; och voro samma dag, jemte de andra två stånden, uppkallade till Konungen. Dagen förut hade Rådet, under De la Gardie som ordförande, emedan Konungen var hindrad af opasslighet, haft en öfverläggning [8]), hvaruti beslutet om Tyska krigets fullföljande, och framför allt om Stralsunds bibehållande upptogs, och utan motsägelse åter godkändes. Blott Gu. Horn synes ha fästat någon särdeles vigt vid fortsatt underhandling. Blef derefter fråga, hvad man skulle tillstyrka Konungen att af ständerna begära: att nästkommande utskrifning skulle utbytas mot en kontribution, var väl förut afgjordt, och dess belopp föreslogs nu till en tunna säd eller 1½ lispund smör af hvarje mantal.

Vid ständernas möte den 7, denna gång i Konungens förmak, meddelades Propositionen [9]) genom sekr. Lars Grubbe. Den framhöll såsom skäl till ständernas sammankallande, att »alla consilia, som på förra Riksdagar fattade äro, måste nu utbrista och ställas i verket»; derpå erinrades om de Polska krigs- och fredsförhandlingarne, ändtligen afslutade genom ett temligen pålitligt stilleånd på 6 år; dernäst om föregående riksdagsbeslut som rörde deltagande i Tyska kriget, hvartill man nu fått nya skäl genom Kejserliga truppers uppträdande i sista Polska kriget, och genom det otillfredsställande svar, som Konungen fått på sitt bref till Tysklands Churfurstar. Ny underhandling var öppnad i Dantzig, Konungen hade dertill utsett ombud, och ville äfven höra ständernas mening om de vilkor de skulle frambära; men han tänkte föra denna underhandling under vapen. Slutligen begärdes, i stället för den i ordningen andra [1]) utskrifning, hvilken vid sednaste riksdag var beviljad, en gärd till främmande manskaps värfning, helst i de persedlar, som hvarje landskap lättast kunde åstadkomma.

5) Registr. för d. 7 Apr.; se sid. 137. 6) Registr.
7) Riddarhusprotollet. se sid. 117—131; är nu åter nästan enda källan för kunskapen om riksdagsförhandlingarne.
8) Rådsprotokollet.
9) Registr.; Riksark., afskrifter; Riddarhusprot., jfr sid. 132—133.
1) Den första var uttagen på våren 1630; se sid. 151.

Besagda vilkor [2]) till traktaten i Dantzig voro i de närmaste lika med dem, som varit ämnade för underhandlingen i Lybeck, och afsågo hela norra Tysklands återställande i sitt förra skick; härtill kom nu kostnadsersättning för undsättandet af Stralsund, dock ej såsom oeftergiflig fordran. Äfven sändebudens instruktion meddelades ständerna; uppsatt på latin, måste den för deras skull öfversättas, och fördröjde dermed öfverläggningen för några dagar. Som vanligt gjordes emellertid vid detta ärende ingen svårighet.

Frågan om bevillningen rönte motstånd af adeln: dels syntes det betänkligt att ändra ett vid allmän Riksdag fattadt beslut, när så få voro tillstädes, och just ej det stånd, som största tyngden träffade; dels fruktade man, att kontributionen skulle begäras till för högt belopp, samt slutligen att den kunde blifva stående för framtiden. Efter åtskillig diskussion beslöt man att erbjuda 4 daler kopparmynt för hvarje karl som blefve satt i roten. Då detta meddelades Rådet, vid allmänt sammanträde på »Rättegångssalen» å slottet, förklarade Rådsherrarne att det var alldeles för litet, och föreslogo, på Landtmarskalkens förfrågan, 3 Rdl. för hvarje roteskrifven; adeln erbjöd åter efter något betänkande 2 Rdl. eller 1 tunna råg, eller 2 lispund smör; men Rådet afböjde det.

Vid ett nytt sammanträde å rättegångssalen (den 13 Maj) framförde Landtmarskalken samma anbud oförändradt, och framlemnade det dagen derpå, skriftligen affattadt [3]), till Konungen; men fick det svar, att Konungen ej dermed kunde låta sig nöja, utan ville genom kommissarier underhandla med allmogen; och skulle Mötets beslut uppsättas till 19 Maj.

Dagen dessförinnan fick adeln del af detta beslut, och anmärkte att deruti ej var tydligt nog utsatt, att den tillämnade bevillningen skulle motsvara den utskrifning, som återstod af de år 1629 beviljade; hvilket ock ändrades.

Sådant Mötets Beslut [4]) blef för ständerna uppläst (d. 19), innehåller det som vanligt ett godkännande af Konungens åtgärder för krig och fred, och särskildt en förnyad förklaring, att om kriget i Tyskland ej kunde i godo biläggas, ständerna ville till dess fortsättande lemna allt biträde. De tackade för Konungens anbud, att utskrifningen för tillkommande året finge utbytas mot en kontribution; men som »en part af oss» funnit svårt att bevilja en mot utskrifningen svarande summa penningar, helst när allmogen, som saken mest angick, ej var tillstädes, så ville Konungen under som-

2) Riddarhusprot., jfr sid. 134.

3) Adelns svar till propositionen, i Ridd. prot., se sid. 134—136.

4) Registr., under d. 15 Maj; Ridd. prot., jfr sid. 136—137.

maren låta underhandla om saken med allmogen; om denna då ej erbjöde hvad som kunde vara honom till nöjes, återstod ej annan utväg, än att tillämpa den resterande utskrifningen.

Det torde kunna sättas i fråga, om Adelns motstånd i denna angelägenhet varit alldeles enhälligt, eller om icke åtminstone Landtmarskalken funnit sig deraf förnärmad, och kanske en och annan delat hans mening. Landtmarskalken anmälde den 13 Maj sjukdomsfall, var tillstädes den 14, anmälde nytt förfall den 18, och begärde »efter Konungens befallning», att de ville utse »en annan Landtmarskalk, som samma embete förträda kunde». Adeln utvalde Henrik Fleming dertill, hvilken ock åtog sig uppdraget, men dagen derpå i skrifvelse till sekreteraren afsade sig detsamma. Man ville då hafva Clas Christerson Horn till Landtmarskalk, men han undanbad sig på stället. Nu vände man sig till Konungen, som förordnade frih. Joh. De la Gardie; och denne förde ordet för ståndet den 19 Maj.

Konungens möte med ständerna denna dag var för öfrigt utmärkt ej blott af nytt val af Riksråd samt Riddarslag, likasom vid 1627 års sednare riksdag; utan ock genom det tal, hvarmed han tog afsked af sina undersåtare. Detta lika vältaliga som tankedigra tal är ofta åberopadt, mest dock dess början; vi vilja här fästa uppmärksamheten vid hans afskedsord till de olika stånden, och särskildt de mot slutet förekommande ord, som äro rigtade till borgare och bönder: då han önskar de förre, att deras små kåter må blifva stora stenhus, deras små farkoster stora skepp, och att oljan i deras krukor aldrig må tryta; och de sednare, att deras ängar må grönska, deras åkrar bära hundradefallt o. s. v., så att de med glädje och utan suckan må kunna utgöra sin pligt och rättigheter.

Samma dag hade J. De la Gardie framfört till Adeln Konungens helsning, att som ståndets vid sist hållna riksdag gjorda bevillning till skeppshjelp ännu ej utgått, och Konungen nu ej behöfde de pengarne, att de måtte skänkas till Riddarhuset, till att för dess räkning insättas i skeppskompagniet. Häremot hade man intet att invända; men afböjde en anmodan om utgörande af de till Söderhafskompagniet tecknade medel. Den 20 Maj upplöstes mötet, efter 14 dagars samvaro.

Före sin afresa från hufvudstaden höll Konungen öfverläggning [5]) med Rådet angående en misshällighet som tycktes vilja utbrista mellan Hamburgs stad och Danmark, huruvida Sverige kunde

5) Rådsprot. för den 29 Maj.

och borde blanda sig deruti; och helst till fördel för Hamburg, enligt rikets vanliga sed att bistå städerna i Tyskland, för att dermed hafva insteg i landet. Under vistelsen i skärgården uppsatte Konungen skrifvelser [6]) till ståthållarne och till allmogen om det af de förnämste ständerna fattade beslut, och hans egen begäran, att i stället för utskrifning erhålla en kontribution af 3 spann säd eller motsvarande i penningar för hvarje karl som sattes i roten. Men dessa skrifvelser lemnades åt Rådet att utfärda, när det så funne lägligt. Det skedde kring slutet af Juni [7]), följande månad utsattes till hållande af mötena med allmogen, och denna fick ännu en månads tid att bestämma sitt val. Någon särdeles svårighet synes ej härvid ha egt rum, utan gärd af pengar, till 3 Riksdaler, eller af persedlar till motsvarande värde, för hvarje mantal, blifvit temligen allmänt beviljad, och äfven utgått, till en del redan under årets lopp, till en del nästföljande vår. I räkenskaperna för båda åren 1630 och 31 finnes utskrifningshjelpen upptagen, förstnämde året jemte särskildt rotehjelp, på grund, synes det, af en (i Januari) utgången skrifvelse [8]) till ståthållarne att låta för kronans räkning uppbära, till 18 Dalers belopp, de rotepengar, som plägade åt knekten utgifvas af dess rote, hvaremot Konungen ville sjelf förse honom med kläder och gevär; dock var härutinnan undantag medgifvet för åtskilliga orter, såsom Westerbotten.

Det första och närmaste bekymret under sommaren 1630 hade kommit från Konungens egen utfärd, som fördröjdes af motvind och oväder, hvarföre han, från Middelsten söder om Elfsnabben, anlitade hufvudstaden och kringliggande orter om en försträckning af proviant. Då Stockholms borgerskap, som det troddes för bristande betalning af förra förskotter, ej visste nog hjelp för denna gång, sattes i fråga uti Riksrådet att låta visitera efter spanmålsförråder [9]).

Rådets öfverläggningar angå efter denna tid hufvudsakligen blott verkställigheten af Konungens befallningar. Rikets egentliga styrelse var i utlandet, och der framför allt sysselsatt med hvad som rörde krig och underhandlingar, samt medlen för bestridande af kostnaderna dertill. Konungens bref äro rika på klagomål öfver långsamhet vid gärders upptagande, och vid anordningars afsändande,

6) Registr. för den 6 och 8 Juni. 7) Rådsprot. för d. 30 Juni.

8) D. 26, 28 Jan.; enligt meddelade anteckningar från Kammararkivet; det skulle föra utom gränserna för denna Inledning att anföra alla exempel på undantag och partiela bestämmelser angående beviljade gärders uppbörd.

9) Rådsprot. för den 15 och 17 Juni.

samt öfver städernas försumlighet att utrusta de lofvade fartygen Att följa krigets gång kan nu, ännu mera än förut, vara öfverflödigt. Vid slutet af året var Konungen redan i besittning af nästan hela Pommern, och stod som segrare inom Brandenburgs gränser.

I en skrifvelse till Rådet i Oktober [1]) 1630 hade Konungen, vid en beräkning af tillgångarne för nästa år, tagit i förslag både utskrifnings- och boskapshjelper för 1631. Rådet svarade [2]) med en erinran, att båda dessa hjelper med innevarande året gått till ända, och ej kunde utan ständernas hörande åter påbjudas; utskrifningshjelpen kunde i alla fall ej utgå förr än på hösten; en anticipation derå, såsom Konungen satt i fråga, läte sig ej gerna göra, och bristande tillgångar hos alla stånd, äfven i följd af missvext med deraf föranledda höga priser, hindrade andra utomordentliga utvägar.

Detta svar väckte hos Konungen stort missnöje, och ådrog Rådet skarpa förebråelser för bristande nit; det sökte ursäkta sig, och begärde äfven Axel Oxenstjernas bemedling; men i sjelfva verket fick det rätt, i det Konungen ej blott afstod från sina anspråk på utskrifningshjelp, hvaremot han förbehöll sig att begära en utskrifning för året, utan ock befallde att aflysa boskapshjelpen, som blott för ett år utgått; men han ville söka en ersättning deruti, att qvarntullen och lilla tullen skulle, enligt den ursprungliga bestämmelsen, uppbäras i silfver, hvaröfver ständerna ej behöfde höras [3]). Befallningen angående boskapshjelpens aflysande återtogs snart. Vid samma tid (d. 21 Febr. 1631) drog Konungen, med anledning af sädesprisernas höjd, all spanmålshandeln på utrikes ort under kronan [4]), och ställde den under tillsyn af Rikskansleren, som häruti fick ett nytt prof af Gustaf Adolfs synnerliga förtroende. Pfalzgrefven Johan Casimir, som länge haft, och äfven efter De la Gardies hemkomst behållit öfverinseendet öfver krigsärendena i hemlandet, ombetroddes, i följd af Konungens missnöje med Rådet, tillika högsta uppsigten öfver Kammarverket.

I slutet af Mars 1631 tillsändes Rådet [5]) en kallelse att utfärda genom Landshöfdingarne, till möte i Stockholm af de tre förnämsta

1) Registr., under d. 8 Okt.

2) Bref af d. 25 Nov., tryckt jemte Konungens gensvar af d. 3 Febr. 1631, Rådets af d. 28 Mars, samt Rådets brefvexling med Oxenstjerna, och Konungens bref till Pfalzgrefven, uti Historiska Samlingar (af Carl Adlersparre), 3. 273—330. Jfr Geijer, 3. 210.

3) Skrifvelser till Rådet, Ståthållarne och Pfalzgrefven Johan Casimir, i Registr. under d. 3 och 21 Febr., och i särskildta samlingar; Hist. Saml., 3. 291.

4) Patent af d. 21 Febr. Jfr Geijer, 3. 196.

5) Skrifvelser och Fullmakter, samt patent till de tre stånden, af d. 26 Mars, i Registr.; de kommo fram den 14 April, kallelsen utfärdades den 15.

ståndens ombud, jemte fullmakt att med ständerna förhandla. Af dem skulle begäras en utskrifning för året, och dessutom skulle de i hemlighet höras öfver de å bane varande underhandlingar med Kejsaren [6]), och öfver anspråk, som Konungen af Danmark dels väckt, dels troddes skola väcka, på rättighet till tull och annat i de af Svenska Konungen intagna orter vid Östersjön. För att göra ständerna villigare, befullmäktigades den nyligen till biskop i Linköping utnämde Joh. Bothvidi, hvilken såsom hofpredikant varit Konungen följaktig i flera krig, och nu sednast i det Tyska, att om detsammas gång göra fullständig berättelse inför Råd och ständer.

Mötet sammanträdde vid midten af Maj 1631. Till Landtmarskalk utsågs af Rådet [7]) Åke Axelsson (Natt och Dag), præses i Hofrätten. Adeln [8]) antecknade sig efterhand (d. 16—21), särskildt kallelse utropades (d. 20) för krigsbefälet bland adeln; slutligen, efter skedd klass-fördelning, räknades omkring 60 personer af detta stånd; af presterne känner man blott namnen på ledamöter i ett utskott för hemliga ärenden. — Landtmarskalken förmanade adeln vid diskussionens början (d. 25), att hvar och en skulle till det bästa uttyda hvad som blefve taladt, och ingen låta det komma ut öfver tröskeln.

Samma dag voro ständerna samlade på rättegångssalen i slottet. Jacob De la Gardie förde ordet för Rådet, utbredde sig öfver Konungens vunna framgångar i Tyskland, men visade ock behofvet af nya ansträngningar för bibehållande af hvad som var vunnet. Han lät uppläsa Konungens fullmakter för Rådet och biskop Bothvidi, med afseende på Riksdagen. Biskopen gjorde utförlig redo för krigets gång. Slutligen upplästes propositionen [9]), hvilken hufvudsakligen gick ut på försvar för Konungens uppträdande i Tyskland, och förklaring öfver krigets fortfarande, såsom förorsakadt af fiendens obenägenhet för all ärlig underhandling. Som nu krigsmakten, i anseende till ständig afgång, måste förstärkas, och den af ständerna sednast beviljade utskrifningshjelp till värfning af främmande folk blott med svårighet utgått, begärdes denna gång en utskrifning af inhemskt manskap.

---

6) Öfver detta ämne hade Konungen uppsatt särskildta frågopunkter, som finnas i Registr. under den 1 Mars, och tryckta i Handl. till Skand. hist., 2. 102; Rådslag och skrifvelser af Rådet, från Jan., Febr. och Mars finnas dels i Registr., dels bland »Rådslag», i Riksark.; A. Oxenstjernas bref till Konungen af d. 8 Jan., i Handl. till Skand. Hist., 24. 200.

7) Rådsprot. för d. 14 Maj.

8) Riddarhusprotokollet, se sid. 138—148; är äfven nu förnämsta källan.

9) Riksark., riksdagsacta, och Registr.; Ridd. prot., jfr sid. 149—151.

Konungens begäran mötte motstånd hos Adeln: dels ansågs att ingen utskrifning rätteligen kunde för detta år äskas, emedan den utgångna penningehjelpen var först för samma år beviljad, ehuru uttagen i förtid; dels fästade man sig vid några uttryck i propositionen, hvilka tycktes gå ut derpå, att så länge den fara påstod, som nu öfverhängde riket, finge ej några slags friheter åberopas mot dylik anfordran. Man begärde veta Rådets mening, och framlade skriftligen sina anmärkningar [1]), hvarvid tillfogades en erinran om de ofta öfverklagade hindren mot utförsel af produkter från adelns egna gods. Men Rådet svarade gång efter annan, att utskrifning ovilkorligen måste med första möjliga anställas; och ståndet gaf slutligen med sig, dock som man ser af dess svar till propositionen [2]), med förbehåll, att denna utskrifning skulle räknas såsom beviljad för år 1632. Af Rådsprotokollet [3]) visar sig, att adelns betänkligheter voro allvarligt menade, särdeles Ståthållarnes, hvilkas syssla det vanligen var att förrätta utskrifningen: Carl Bonde begärde, att som Ståthållarne, när den sista penningegärden utgafs, lofvat allmogen, att ej vidare någon utskrifning skulle ske inom året, andra kommissarier nu måtte i deras ställe dertill förordnas. Han hade i Nerike måst stämma allmogen 5 gånger till sig, innan den kom, hvilket förr icke händt honom på 24 års tid. Rådet afböjde förslaget; men måste höra nya vidlöftiga klagomål, särdeles öfver hindren för spanmålsutförsel.

Efter ett par dagars uppehåll för Pingsthelgden, framlemnades (d. 31 Maj) ständernas svar till propositionen [4]). Adeln beviljade utskrifning i likhet med föregående år. Presterskapet hade deremot icke just något att erinra, blott att de sjelfva finge behålla nödig drängehjelp enligt 1627 års beslut; om Konungen häruti hade gjort någon förändring, önskades att det få veta, på det de måtte kunna enligt sin pligt efterkomma hans vilja. Städernas ombud hänvisade till deras bestämda båtsmanshåll, hvarföre ofta måst utskrifvas hvar femte till sjette karl, och hvarmed vore gjordt utöfver hvad Konungen nu begärt.

Rådet fann sig ej belåtet med presternes svar, inkallade derföre ett utskott af ståndet, och förehöll dem dels att svaret var mörkt, dels att många missbruk föröfvades under den frihet de påstodo för sitt folk. De ville å sin sida ej medgifva, att något missbruk egde rum, de erinrade huru mycket lättare det var för adelsmannen än för presten att leda valet på den af roten, som

---

1) Ridd. prot., se sid. 151, 2. 2) Riksark., och Ridd. prot., se sid. 152—154.
3) För d. 27. 4) De ofrälse ståndens svar i Riksark., riksdagsacta.

han helst vore af med, och yrkade att sjelfva få lemna rotepengarne åt den till krigstjenst uttagne; de funno i alla fall svårt att något bevilja, då så få af landsbygdens prester voro tillstädes. Rådet anlitade Bothvidi biträde till att underhandla med ståndet.

I de besvär [5]), som presterskapet vid denna riksdag inlemnade, sökte de ock befrielse från deltagande i utskrifningsförrättningen, för den mängd listor på folk, som dervid måste skrifvas, eller att åtminstone ansvaret derför måtte delas på verldsliga personer; de öfverklagade annars mest arrendatorer och uppbördsmän, som utkräfde förhöjda mantalspengar, och uppdyrkade Riksdalerns värde i förhållande till kopparmynt. — Adelns ofvan anförda klagomål inlemnades ock skriftligen [6]).

Den 5 Juni fick adeln del af konceptet till Riksdagsbeslut, och fann för godt att ej något visst år skulle utsättas, för hvilket utskrifningen vore att räkna. Sådant beslutet [7]) upplästes för ständerna på rättegångssalen (d. 7), innehåller det adelns bifall till en utskrifning, i likhet med föregående årens, att förrättas före den 1 September; och presternes, att deras drängar må roteras, och hvar tionde man efter häradsprostens förslag uttagas, dock ej någon bland dem, som biskopar, professorer och kapitel-medlemmar sätta i roten.

I Riksdagsbeslutet nämnes ock, att adel och prester enligt Konungens begäran utsett och befullmäktigat ett utskott, till förhandling af angelägna hemliga ärenden; och de utseddes namn upptagas. Vid första tillsägelsen härom (d. 3 Juni) hade adeln förmenat, att när så få af ståndet vore kallade till Mötet, kunde väl alla få vara med om dessa ärenden. Men Landtmarskalken åberopade Rådets uttryckliga vilja, och man gaf med sig. Utskottet sammanträdde ett par dagar å rad, och fick sig förelagda några frågopunkter [8]): huruvida och på hvilka vilkor man borde fortsätta underhandlingen med Kejsaren? Om man skulle nöja sig med att Pommern, Mechlenburg och sjöstäderna återställdes till sina fordna förhållanden, eller med vapen söka bereda en allmän religionsfred; samt om krigskostnads-ersättning borde fordras? Dernäst, huru man borde bemöta Konungen i Danmark, om han ville göra gällande rättighet till tull på Ruden, till kyrklig makt öfver Rügen, till tull-

5) Finnas i Riksark., riksdagsacta, med påskrifven dato d. 1 Juni.
6) De äro daterade d. 4 Juni; finnas i Riksark., och Ridd. prot., se sid. 156—157.
7) Riksark.; Ridd. prot., jfr sid. 156; tryckt hos Stjernman, Riksd. o. M. Beslut.
8) Dessa frågor och Adelns svar derå, se sid. 154—156; de finnas ock, jemte presternas svar, i Riksark., bland afskrifter. Det gemensamma rådslaget, eller Biafskedet, dateradt den 4 Juni, är tryckt hos Stjernman, Riksd. o. möt. besl., I. 827; jfr sid. 156; det underskrefs af adeln den 7.

inkomster vid Preussens kuster, och till inblandning i Tysklands angelägenheter, såsom hertig af Holstein, till fördel för Kejsaren.

De två ståndens utskott afgåfvo på dessa frågor dels särskildta svar, dels ett gemensamt rådslag, det sednare mestadels öfverensstämmande med presternes enskildta. Dess innehåll går som vanligt ut på önskan af fred, der den kan ernås på billiga vilkor, annars ej. Hvad Danmark angår, yrkas dels uppskof, tills man får se, hvad å dess sida företages, dels sättes i fråga, om ej möjligen dess anspråk i kyrkligt afseende kunde ega någon rättsgrund.

På Riksdagens sista dag den 8 Juni, sedan alla ärenden, som der förekommit, voro afslutade, finner man [9]) ett utskott af adel och prester uppkalladt till Rådet, der det fick del af Konungens befallning, att qvarntullen och lilla tullen skulle hädanefter uppbäras i silfver. I enlighet härmed var en ny stadga om denna uppbörd uppsatt, och det begärdes att herredagsmännen, när densamma blefve offentliggjord, ville den till det bästa uttyda; man kunde deremot hoppas någon lindring i andra pålagor. Både adel och prester yttrade sin fruktan, att detta påbud skulle förekomma allmogen sällsamt; man borde åtminstone hafva fördrag dermed, tills verkligen lindring i andra gärder följde. Rådet ursäktade sig att det ej kunde göra något vid saken. Stadgan utfärdades under den 16 Juni [1]).

Konungen gillade Rådets åtgöranden [2]); han förklarade sig hågad att efterskänka femmarks-hjelpen, såsom den der utgick efter folketalet, och således träffade den fattige lika med den förmögne; handqvarnarnes bruk kunde ändock fortfarande medgifvas: det vore qvarntull nog, när någon arbetade så, att armarne värkte; deremot kunde boskapshjelpen framgent utgå. — Konungen tillägger, att han ej mera ville låta slå kopparmynt, eftersom det ej kunde hålla sig uppe i värde. Häruti ändrade han dock snart sin mening, och försökte tvärtom att hålla kopparmyntet uppe genom att aflysa allt smått silfvermynt, så att blott Riksdaler specie och kopparpengar skulle vara gällande, och med inbördes bestämdt värde [3]). För armeens

9) Rådsprot.
1) Stjernman, Ekon. o. polit. stadg., I. 993 och 1001; Rådets skrifvelse till ståthållarne af den 30 Juni, derst. Redan från 1629 och 30 finner man städernas kontribution samt krono-arrenden förhöjda efter det stegrade värdet på Riksdalern.
2) Bref till Rådet d. 6 Aug., till Pfalzgrefven d. 26 och 31.
3) Konungens bref till Pfalzgrefven af d. 1 Nov. 1631; Kammar Collegii skrifvelse till Ståthållarne d. 7 Febr. 1632; till Carl Bonde d. 24 Febr.

behof har han vid denna tid låtit slå Creutzer af koppar, hvilka ingen fick hafva i ego och bruk inom Sverige [4]).

På hösten 1631 blef verkligen Femmarks-hjelpen, hvilken utgått sedan 1629 såsom fyllnad till qvarntullen, aflyst [5]). Deremot hade sjelfva qvarntullen i allt flera orter, genom särskildta öfverenskommelser eller föreskrifter, börjat öfvergå till viss afgift efter mantal [6]). Spanmålshandeln frigafs äfven på hösten detta år [7]).

På utrikes jord fullföljde Sveriges Konung och krigshär sin segerrika bana, vunno den afgörande striden vid Leipzig, och bröto med öfverlägsen makt fram genom mellersta Tyskland till Rhens stränder, och derutöfver, hvarest de äfven sammanträffade med Spansk härsmakt [8]).

Emellertid hade Konungen redan vid slutet af Augusti anbefallt Rådet sammankalla de förnämsta ständerna till ett möte på vintern, och af dem begära fortfarande boskapshjelp; befallningen förnyades sedermera, och det hette att fullmakt till förhandling med ständerna medföljde [9]). Men så var ej förhållandet, utan Konungen tillskref i stället ståthållarne [1]), att de hvar i sin ort skulle föreställa detta ärende för allmogen. Vid samma tid (Nov.) utfärdade Rådet å sin sida, med åberopande af Konungens vilja, en befallning till ståthållarne [2]) att taga med sig ombud af de tre förnämsta stånden till Stockholm till d. 1 Febr. 1632. Då det efteråt »förnummit» hvad Konungen dem befallt, skyndade det att uppmana dem att härmed låta anstå tills vidare [3]); och förklarade i ett bref [4]) till Konungen (d. 9 Febr.), att det förmodat, att den lofvade fullmakten uteblifvit blott genom någon skrifvares försumlighet, och derföre trott sig böra äfven utan densamma gå Konungens önskan till mötes; först

4) Kammar Collegii skrifvelse till Per Erlandsson d. 31 Juli 1632; den 5 Maj klagar Rådet i skrifvelse till Kansleren, att Konungen, genom att ej låta slå annat kopparmynt än Creutzer, försvårat omsättningen i landet.

5) Kammar Collegii bref till utskrifningskommissarierne att derom underrätta allmogen, af d. 3 Sept. 1631.

6) Åtskilliga skrifvelser från Kammar Collegium 1630, 31, 32.

7) Placat af d. 9 Sept. 1631, särskildt tryckt; se Höppener, Förteckning på Kgl. plakater etc.

8) I anledning häraf begärde Konungen Rådets betänkande, om man skulle anse sig dermed ha kommit i krig med Spanien. Rådets öfverläggningar och rådslag i denna fråga, samt slutliga svar af d. 30 April 1632, finnas bland Rådslag i Riksark.

9) Skrifvelser från Konungen till Pfalzgrefven den 31 Aug. och 1 Nov. 1631, samt från Rådet till Konungen d. 9 Febr. 1632, i Registr.; skrifvelserna till sjelfva Rådet, som åberopas i dess bref, saknas i Registr. Märkvärdigt nog hade Rådet i bref af d. 31 Aug. 1631 tillstyrkt just den åtgärd, som Konungen å sin sida samma dag anbefallte. 1) Registr. för d. 3 Nov. 1631. 2) Registr. för d. 9 Nov. 3) Registr. för d. 19 Jan. 1632. 4) Registr.

dagen förut hade ett genom misstag fördröjdt bref till Rådet kommit fram, hvaruti det upplystes om Konungens förändrade afsigter, och att han ej ville besvära ständerna med någon sammankomst. Nu voro de redan komna, och kunde ej gerna med oförrättadt ärende hemskickas. Likaledes skrefs till Rikskansleren, med tillägg, att ståthållarne sannolikt ej utan svårighet skulle hafva kunnat förmå presterne, och bönderne under säterier, att utgöra boskapsskatten; man begärde ock hans förord, i fall att Konungen skulle misstycka hvad som skett.

Mötet, sålunda sammankalladt ej alldeles enligt Konungens vilja, öppnades af Rådet den 9 Febr. 1632. Af Adeln hade infunnit sig 48 personer [5]), inberäknad Landtmarskalken, som åter var Åke Axelsson (Natt och Dag). Vid sammanträdet på Rättegångssalen å slottet helsade Jak. de la Gardie ständerna med ett tal, om hvad Konungen uträttat sedan sista herredag, och särdeles om den stora seger han vunnit öfver Tilly vid Leipzig. Kring samma ämne vände sig Propositionen [6]), som upplästes af sekr. Nils Nilsson [7]), och hvari talades om Magdeburgs förstöring af Tilly, Konungens läger vid Werben, föreningen med Sachsiska armeen, den gemensamt utförda bataljen, Konungens derpå följande tåg från Sachsen genom »Papisternes och Bispernes eget land» till Rhen och in i Pfalz; samt slutligen om Sachsarnes inryckande i Schlesien och Böhmen, Totts och Baners framgångar i norra Tyskland. Nu hade visserligen Konungen uti de intagna länderna funnit några medel till krigets fortsättande, men behöfde dock äfven understöd från sina egna undersåter; helst hade han velat skona dem, såsom han ock redan befriat dem från femmarks-hjelpen; men han måste deremot begära, att den sedan några år vanliga boskapshjelpen fortfarande utginge.

Rådet påstår i sina ofvan åberopade bref till Konungen och Kansleren, att Ständerna med glädje afhört propositionen, och att dömma af deras svar på stället, syntes villiga att bevilja hvad som äskades.

Adeln gick ock verkligen utan svårighet in på att utlofva boskapsskatt för ett år (d. 10 Febr.); då de från R. R. Gabriel Gustafsson Oxenstjerna fått sig antydt, att detta ej var tillräckligt, förmärkes häröfver någon missbelåtenhet; men då äfven hela Rådet

5) Riddarhusprotokollet, se sid. 159—171.

6) Riksark., Registr. och Riksdagsacta; Riddarhusprot., jfr sid. 172—173.

7) Tungel, adlad 1637 under detta af den äldre brodern Lars förut antagna namn, Hofråd 1651, fick afsked 1661, dog 1665.

på förfrågan svarade, att Konungen ej skulle kunna nöja sig med mindre än 2 års gärd, gaf man lätt med sig (d. 13), blott att vanligt sätt och tid för taxering och uppbörd iakttoges.

Presterne visade sig ock villiga för sin egen del, men yttrade [8]) för Rådet (d. 10) sin fruktan, det allmogen skulle misstycka, att den gång efter annan lemnades okallad till riksmöten. Rådet framhöll det vanliga skälet, att Konungen ej ville så ofta besvära allmogen med långa resor; han hade ock nu genom ståthållarne i orterna vändt sig till densamma; »voro fördenskull allenast de privilegierade personer till mötet kallade, dy hvad de beviljandes varde, är Cronones allmoge sedan pligtig att undergå»; begärdes således att presterne ville hvar för sig sådant i bästa måtto uttyda, och disponera allmogen till villighet emot Konungen.

Stånden hafva i denna fråga äfven sökt hvarandras råd, det första exemplet af detta slag som träffas i protokollen. Det var [9]) de två ofrälse stånden, som hvar för sig skickade till adeln att fråga (d. 14), för huru lång tid denna åtagit sig boskapshjelpen, och mottogo till svar en uppmaning, att likasom adeln bevilja den för 2 år.

Samma dag voro ständerna åter uppe på Rättegångssalen, och framlemnade till Rådet sina skriftliga svar på propositionen [1]). De utbredde sig alla i tacksägelser och lyckönskningar för Konungens framgångar. De beviljade boskapsskatt för åren 1632 och 1633, att utgå på vanliga tider och sätt; adeln med förbehåll för sina privilegiers framtida helgd, presterne med uttryckligt undanbedjande af förhöjning; presterne tackade för det Konungen hittills ej fordrat större gärder under sin frånvaro, än som under hans vistande i riket varit vanliga, och förmodade att härvid kunde framgent förblifva; städernas ombud tackade för det de förskonades från femmarks-hjelpen; presterne förnyade slutligen sin önskan, att allmogen, »som störste hopen är att utgifva boskapsskatten», hade varit kallad till mötet, och fått del, som de andre stånden, af krigets gång, och hvad Konungen äskade till dess fortsättande; men då ej så skett, hoppades de, att Konungen genom sina högtbetrodde män ville med allmogen underhandla.

Detta tillägg i presternes svar misstyckte Rådet, och sökte att få det borttaget, men förgäfves [2]). I Riksdagsbeslutet kom det

8) Rådsprotokollet. 9) Se sid. 163.

1) Ståndens svar finnas i Riksark., bland Riksdagsacta, presternes dock blott i afskrift; adelns äfven i Riddarhusprot., se sid. 173—175.

2) Rådsprot. för d. 16 Febr.; jfr Rådets bref till Konungen af d. 17, och till Kansleren af d. 18, i Registr.

emellertid ej in, men väl presternes löfte att uppmana allmogen till godvillighet. Beslutets innehåll följer af det föregående; hufvudsaken var att 2 års boskapshjelp allmänt beviljades. Om tiderna för dess utgående stodo i första konceptet, som meddelades åtminstone adeln (d. 17), några bestämmelser, som på dess begäran ändrades, så att den för år 1633 skulle utgöras i två omgångar, i Februari och Maj, ej på en gång i Februari. Riksdagsbeslutet [3]) upplästes för ständerna den 18.

I mera eller mindre nära sammanhang med denna riksdagens förnämsta angelägenhet stodo de Besvär, som af prester och borgare inlemnades, och af Rådet besvarades [4]). Man återfinner, likasom hos adeln, ständigt samma sträfvan att förhindra eller undgå pålagornas ständiga tillvext, eller prejerier vid deras uppbörd, och samma försök att om möjligt bereda sig särskildta undantag eller företrädesrättigheter.

Med adeln förhandlades särskildt från den 14 Febr. tvenne ärenden, af hvilka det ena återkommer ännu en gång inom året, det andra under olika former år efter år. Detta sednare gällde en förändring i viss mån af gästgifveri- och skjutsinrättningen. Meningen var, såsom Landtmarskalken meddelade adeln (d. 16), att till taverners eller krogars uppbyggande, på hvarje 2 till $2\frac{1}{2}$ mils afstånd, timmer skulle framköras af både frälse- och krono-bönder inom häradet; till gästgifveriets underhåll och hästars inköp skulle hvarje krono- och skattebonde erlägga 2 Daler, och adelsmännen 50 daler [5]) för hvarje häst de höllo i rusttjenst. Adeln fann frågan för litet utredd; Rådet lofvade (d. 17) att meddela ett af Rikskansleren uppsatt förslag; men dervid stannade saken för denna gången.

Mera ordades om ett annat förslag af Rådet, att adeln skulle affärda till Konungen en beskickning, för att lyckönska honom till hans segrar, och dervid skänka honom »en skön häst, och dertill tyg och degen med diamanter besatte, eller ock ett väl monteradt kompagni kyrassierer, eller att Adeln tager tridie parten af rosstiensten, och förer den till Konungen,» såsom det heter i Rådsprotokollet för den 14.

3) Finnes i Registr., och bland Riksdagsacta i Riksark., dock blott i afskrift, samt tryckt hos Stjernman, Riksd. o. Möt. Beslut, I. 833; i Riddarhusprot., både koncept och renskrifvet, jfr sid. 175.

4) Båda ståndens besvär, bland Riksdagsacta i Riksark.; resolutionerna derå, i Registr., och tryckta hos Stjernman, Riksd. o. M. beslut, I. 835 och 837.

5) Så står det på ett ställe, på ett annat 10 Daler.

Landtmarskalken yttrade redan då sitt tvifvel, att ståndet skulle vilja åtaga sig en så stor kostnad, som härtill måste fordras. Så blef ock förhållandet: man erkände gerna det hedrande i sjelfva saken, men då det beräknades, att beskickningen med åtföljande gåfva af »ett regemente knektar eller ett kompagni kyrassierer», skulle kosta 30,000 Rdl., och att de närvarande, efter 50 Rdl. för häst, ej kunde åstadkomma mera än 1300 Rdl., drog man sig alldeles undan. Rådet, och Landtmarskalken för sig, samt några enskildta, såsom ståthållaren Axel Baner, bemödade sig förgäfves att framkalla ett annat resultat. Den 18 ville några upprifva beslutet, men då satte sig Landtmarskalken deremot. Sedan han nedlagt sin staf, och Mötet var slutadt, gjordes ännu ett dylikt försök af Baner (d. 21); Landtmarskalken var närvarande, och protesterade jemte andra; Baner vände sig med särskildt förfrågan till hvar och en för sig, fick verkligen en och annan att samtycka, men rönte slutligen motstånd, och afstod.

Emellertid hade dessa tvenne för Adeln framställda frågor haft till följd med sig andra företeelser af märkvärdighet. Då de först bragtes å bane, ansåg nemligen Landtmarskalken dem vigtiga nog att påkalla en talrikare församling af adel, än som för tillfället var kallad, och lät sekreteraren (d. 15) göra anslag, att alla adelsmän som befunno sig i staden, skulle inställa sig på Riddarhuset följande dag, »vid straff tillgörande»; men inga flere infunno sig. Man beslöt då (d. 17), att hädanefter när till möte förskrefvos endast några få från hvarje landsort, skulle de befullmäktigas af de hemmavarande, på det de ej ensamna skulle vara utsatta för agg och hat.

För öfrigt blef adeln påmint, genom en skrifvelse från Räknekammaren (af d. 17) att insända till landshöfdingarne fullständiga uppgifter öfver sin rusttjenst [6]).

Medan Konungen under årets fortgång pröfvade nya vapenskiften i Schwaben och Bayern, vid Lech och vid Nürnberg, fingo väl hemlandets angelägenheter mera än en gång stå tillbaka för de Tyska: till denna tid hör Rikets Råds bref till Rikskansleren [7]), hvari det beklagar, att många tjenster äro obesatta, brottmålsärenden och andra oafslutade, och önskar sig fullmakt att deröfver afgöra.

I slutet af Juni månad (d. 26) skref Konungen till Rådet [8]), med befallning att sammankalla de förnämsta ständerna, och af

6) Ridd. prot., se sid. 175, 176. 7) Af den 5 Maj; jfr Geijer, 3. 233. Ett dylikt bref finnes i Registr. under d. 15 Nov., jemte ett memorial för Nils Nilsson öfver förfrågningar att till Konungen framföra.

8) Rådets svar af den 25 Aug., i Registr.

dem begära en utskrifning, och särskildt af adeln till samma proportion för dess bönder, som för krono och skatte. Men i ett postscriptum sattes i fråga, om ej vid den Riksdag, som hölls näst före Konungens resa utur riket, tre utskrifningar blifvit beviljade, af hvilka en blifvit verkställd, en utbytt mot penningar, och således en skulle återstå; om så vore, kunde denna uttagas utan ständernas sammankallande, och dermed onödig kostnad dem besparas.

Rådet öfverlade [1]) sig emellan (d. 14, 21 Aug.), hvilketdera kunde vara klokast, att med eller utan ständernas hörande påbjuda utskrifning, men stannade vid det förra, såsom med vanlig plägsed öfverensstämmande, och mest betryggande mot missnöje; så skulle ock ständerna, då de blefve underrättade om Konungens framgångar, lifvas till att villigt gå hans önskningar till mötes. Man svarade Konungen med upplysning om verkliga förhållandet med utskrifningarne, att blott två voro beviljade år 1629, och ingendera öfrig att uttaga. Rådet förmodade att det ej kunde vara Konungens mening, att en ny skulle påbjudas utan ständernas bevillning; och hade derföre inkallat dem till ett möte till slutet af Oktober: vid den tiden kunde nemligen den af våt väderlek fördröjda sädesanden vara afslutad, och flyttningstiden öfverstånden. — Med afseende just på tjensteflyttningen utfärdades kallelsen [2]) först i Sept. (d. 12), och guvernören i Finland, som anbefalldes (d. 30 Aug.) att särskildt förhandla med ständerna i sin ort, anmodades uttryckligen att hålla saken hemlig, till dess hvar och en hunnit taga sig års-tjenst. Ståthållarne i Sverige befalldes taga med sig till sagdan tid ombud af de tre förnämsta stånden, försedda med fullmakt af de hemmavarande, »såsom tillförne ske plägat».

De första dagarne i November infunno sig ständerna. Adelns antal utgjorde 50, utom Landtmarskalken Åke Axelsson, som till denna befattning åter af Rådet utsågs. Redan i första kallelsen till plenum anmodades både de som till mötet voro förskrefne, och de som eljest vore i staden, att inställa sig [3]).

Den 7 November [4]) samlades alla tre stånden, Rådet till mötes, på Rättegångssalen. Propositionen, som blifvit justerad dagarne förut, upplästes jemte Konungens fullmakt för Rådet med afseende på herredagen. I propositionen [5]) framställdes utförligt Konungens bragder i Pfalz, Schwaben och Bayern, den segerrika öfvergången öfver Lech mot Tilly, Münchens intagande, och Svenskarnes framgångar äfven i andra delar af Tyskland; derpå de hårdnackade striderna

1) Rådsprot. 2) Registr. 3) Riddarhusprot., se sid. 177—188.

4) Enligt Rådsprot.; d. 8 enligt Ridd. prot.

5) Registr. för d. 7 Nov.; Ridd. prot., se sid. 189, 190.

vid Nürnberg mot Wallenstein, intill Konungens aftåg till Neustadt. Hvarthän han sedan gått, var ej för visso kunnigt, ej heller hvart fienden ställt sin väg. — Kriget, ehuru lyckosamt, hade kostat både pengar och folk, armeen behöfde förstärkning; och såsom allt hvad Konungen uträttat, åsyftade fäderneslandets bästa, sattes ej i tvifvel, att icke ständerna, af kärlek till detsamma, af känsla för sin pligt, och omtanka för sin säkerhet, villigt skulle medgifva en utskrifning i likhet med nästförledne årets.

Adeln synes ha funnit uttrycken i Konungens fullmakt för Rådet, med afseende på utskrifningen, alltför obestämda, och ledande till för stor tunga för framtiden; kanske den ock hoppades få rå- och rörshemman denna gång fritagna. Den begärde [6]) en afskrift af fullmakten, men fick i stället sjelfva originalet till sig nedsändt att föreläsas; den meddelade sig ock med Rådet, och begärde en försäkran af dylikt slag som år 1627, med tillägg att rotepengarne måtte lemnas till soldaten sjelf. Rådet svarade sig ej kunna på eget bevåg gifva en sådan försäkring, men lofvade att ställa Riksdagsbeslutet efter Adelns önskan. Vid fortsatt förhandling blefvo uttrycken i Adelns svar till propositionen på förhand i ett och annat ändrade på Rådets begäran [7]).

Städernas ombud meddelade ock i förväg sitt svar, hvarvid gjordes svårare anmärkningar: de hade nemligen uttryckt sin förmodan, att utskrifningen ej anginge städerna, så länge de hölle sitt bestämda båtsmans-tal, men tillika yrkat en jemkning uti detta sednare. Ombuden inkallades [8]) till Rådet (d. 13), och förehöllos dels att deras båtsmän aldrig vore rätt fulltalige, och ej sällan oduglige, dels att den besagda jemkningen borde dem sjelfva emellan uppgöras. Det befanns egentligen vara Stockholms stad, som i anseende till de förluster den lidit genom sednare årens sjuklighet, ville blifva taxerad till lägre båtsmanshåll, och det så att de andra städerna åtoge sig motsvarande förhöjning. Rådet befallte att svaret skulle ändras.

Den 14 November samlades ständerna åter på Rättegångssalen, och öfverlemnade sina svar [9]) till propositionen; Adeln beviljade utskrifning så som år 1627, med förbehåll att ingen sattes i roten, som var under 15 eller öfver 60 års ålder; presterne yrkade samma undantag som sist, för biskopars, professorers och kapitel-medlemmars drängar; borgarne vidblefvo sin förmodan, att utskrifningen ej dem anginge, men talade intet om båtsmanshållets jemkning.

6) Jfr Rådsprot. för d. 8 och 9. 7) Jfr Rådsprot. för d. 10. 8) Rådsprot.
9) Adels och borgares svar i Riksark., bland Riksdagsacta; om presternes, se Rådets bref till Konungen d. 16; adelns, äfven i Ridd. prot., se sid. 190—191.

Rådet inkallade åter samma dag städernas ombud, förehöll dem att de frångått hvad de öfverenskommit i detta afseende, och förebrådde särskildt Stockholmarne, borgmästaren Hans Hansson och rådmannen Jacob Grundel, att de läto Upsalas ombud Thomas Larsson taga ordet före dem. Man afböjde den sistnämdes försök att få saken uppskjuten, äfvensom Stockholms stads att få afgifva särskildt utlåtande; och begagnade slutligen tvisten inom ståndet till att förmå det medgifva en allmän utskrifning, dels för att fylla hvad som fattades i städernas båtsmanshåll, dels för att lära känna deras folketal, och således med billighet kunna jemka dem emellan [1]).

Redan dagen derpå företeddes adeln ett koncept till Riksdagsbeslut, och undergick på dess begäran några obetydliga ändringar. Den 16 voro alla tre stånden samlade på vanligt ställe inför Rådet, och hörde beslutet sig föreläsas. Det innehöll [2]) adelns och pre-

1) Rådsprot. för d. 14 och 15.
2) Riksdagsbeslutet finnes i Registr., och tryckt hos Stjernman, Riksd. o. M. B., I. 837; jfr sid. 192. Vid detta Riksdagsbeslut, det sista under Konung Gustaf Adolfs regering, må med hänvisning till »Arkiv för Krigshistorien» i hvad som angår utskrifningarnes belopp för denna tid, anföras några siffror till uppskattning af de beviljade penninge- eller persedel-gärdernas belopp i gängse myntsorter, sådana de förekomma i statsräkenskaperna: Qvarntullen inbragte i början 130,000 Daler Kopparmynt årligen, 1629: 261,000, 1630: 236,000, 1632: 305,000 Dl., under inflytande af den förhöjda beräkningen af silfvermyntets värde mot kopparmyntet. Boskapspengarne utgjorde 1625 ungefär 287,000 Dl. K. M., de sednare åren 500,000. Städernas kontribution höll sig de första åren vid 34,000 Dl., steg 1629 öfver 52,000, de sednare åren till 76,000 Dl. K. M. Fem-marks-hjelpen för år 1629 var 314,524 Dl., för 1630: 306,709, för 1631: 261,125 Dl. K. M.; Utskrifningshjelpen för 1630 (och 1631) 919,612 Dl., hvaraf dock en stor del kom att qvarstå bland restantier; från Finland inflöt första året blott 13,000 Dl. af 268,000. Rotepengarne voro för 1630: 95,914 Dl., 1631: 60,358 Dl. K. M. (Jfr De la Gardieska Archivet, 10. 129). — Af andra extraordinarie statsmedel steg stora sjötullen 1629 till 221,815 Dl., och 1632 till 63,000 R:dr eller 220,500 Dl.; Lilla tullen och accisen 1629: 64,536, men 1632: 120,000 Dl.; saltlicenten (införsels-tull) 1632: 134,215; spanmålslicenten (utförselstull) 1632: 83,936 Dl. K. M. (Saltet var från 1630 belagdt med 2 Dalers tull för tunnan; spanmålen från 1631, hvetet med 4 Dl., råg med $2\frac{1}{2}$, korn med 2, malt med $1\frac{1}{2}$ Dl. för tunnan; dessa persedlars värde var då anslaget till 6, 4, 3, 2 Dl. för tunnan). — De ordinarie räntorna af Sverige och Finland uppgingo 1629 till $2\frac{1}{2}$ million Daler Silfvermynt, 1632 till $2\frac{4}{5}$ million, hvaraf 570,164 för Finland, 296,807 för Upland, 226,390 för Östergötland o. s. v. — Ordinarie och extraordinarie räntor af Preussen synas hafva stigit till $2\frac{1}{2}$ million Daler K. M., af provinserna närmast söder om Finska viken till $\frac{1}{2}$ million. — Riksdalern gällde vid denna tid $1\frac{3}{8}$ Daler Silfvermynt eller $6\frac{1}{2}$ mark, och i kopparmynt ännu i början äfvenledes $6\frac{1}{2}$ mark, men mot slutet af 1629 redan 10 mark eller $2\frac{1}{2}$ Dl.,

sternes bevillning till utskrifning som ofvan; borgarne förklarade sig först hafva trott, att detta ärende ej angick dem, när de hölle sitt bestämda antal båtsmän; men som det blifvit dem föreställdt, att detta antal hvarken vore fulltaligt, ej heller deras karlar alltid duglige, hade de gått in på en utskrifning af hvar tionde man; och skulle de dock sedan vidblifva sitt vanliga båtsmanshåll.

En märkvärdig följd hade den nämda tvisten mellan städernas ombud, i det de öfverenskommo om en viss ordning att framdeles vid Riksdagar iakttagas [3]). Denna akt är daterad den 19 Nov., men några dagar sednare erkände borgmästaren i Stockholm Olof Bure inför Rådet [4]), att ingen rättade sig derefter.

Alla tre stånden hafva vid detta Möte uppsatt Besvär [5]), adeln för att skicka dem till Konungen (se nedf.), prester och borgare inlemnade sina till Rådet. Det gällde öfverhufvud gamla klagopunkter, hvartill nu kommit qvarntullens och lilla tullens förhöjning; presterne klagade för böndernes räkning, de andra för egen del, öfver de små qvarnarnes utdömande, de större höga taxerande m. m.

Med adeln särskildt förhandlades äfven vid detta möte om en ny skjuts-ordning, ur samma synpunkt som sist, blott att nu tydligare framträder afsigten att jemnare fördela denna börda på de till landsvägarne närmare eller derifrån aflägsnare gårdarne, och att medelst en afgift i pengar befria frälset från hela besväret. Men just för denna afgift fruktade adeln, såsom den der kunde blifva en stående börda, en »servitut», hvilket ord, yttradt af Riddarhussekreteraren inför Rådet, befanns väl hårdt. Saken förekom flera dagar å rad (d. 9—15) dels i plenum, dels medelst utskott till Rådet [6]). Ett var man som vanligt ense om, att hvad som skulle utgöras, måste utgå efter rusttjensthästar, ej efter gårdetal: det förra vore nemligen mindre stridande mot privilegierna, vore väl att »efterlåta» men ej att »bortgifva» dem [7]). Till dessa öfverläggningar skickade adeln vanligen ståthållare; och slutet blef, att Rådet skulle utse några bland sig att i samråd med några ståthållare uppgöra ett förslag till en annan gång [8]).

Slutligen återkommer ock frågan om en beskickning till Konungen, för att lyckönska honom till hans segrar. Den dag då

och 1630—32 ända till 14 mark eller 3½ Dl.; en Daler Silfvermynt motsvarade 1632 således 2 2/13 Dl. K. M. All räkning är förd i Daler, öre (32 på Dalern) och penningar (24 på öret).

3) Finnes i en samling af handlingar, tillhörig Arboga stad. 4) Rådsprot. för d. 23.

5) Adelns Besvär, i Ridd. prot., se sid. 192, 193; presters och borgares, i Riksark., Riksdagsacta. 6) Rådsprot.

7) Per Baners yttrande i Rådet d. 15, se Rådsprot. 8) Rådsprot. för d. 28.

Riksdagsbeslutet meddelades ständerna, tog Rådet till sig ett utskott af Adeln, erinrade dem om några ord som Erkebiskopen i detta afseende yttrat, och förklarade att man ej behöfde vara bekymrad för några presenter att skicka med, ty Konungen såge mest till ett godt och troget hjerta; så hade äfven Kansleren skriftligen yttrat, och erbjudit sig att deltaga i kostnaden; Rådet ville sjelf bidraga dertill i dubbelt förhållande mot Adeln; och ville denna ändock ej vara med derom, skulle Rådet för egen del och ensamna åtaga sig saken. Några af Adelns utskott, särdeles Ax. Baner, yttrade sig med bitterhet mot dem, som ännu kunde vilja sätta sig emot förslaget.

Då frågan derpå förekom hos Adeln (d. 17), uteblef allt motstånd. Man kom öfverens om 40 R:drs gärd för hvarje rusttjensthäst. Men ett nytt tvisteämne yppade sig: Adeln ville ensam utse ett ombud, som skulle resa åstad med särskildt utrustning, och »hafva sin estim för sig», bredvid den som Rådet utsåge. Axel Baner yrkade att ståndet tillika med Rådet skulle affärda en gemensam beskickning; men han blef ej hörd, och man valde på stället, medelst omröstning, Landtmarskalken till adelns sändebud, och lofvade honom på begäran en försäkring för den händelse, att han fölle i fiendens händer. Baner försökte förgäfves (d. 19) att få beslutet upprifvet.

Nu tog Rådet illa vid sig, klagade sig emellan, att det gick oordentligt till på Riddarhuset, och uppkallade (d. 20) åter ett utskott af ståndet. Det kom, anfördt af Landtmarskalken, som sjelf begynte med att ge tillkänna hvad adeln beslutat, och fråga, huru förfaras skulle med de beviljade medlens uppbörd. Man upplyste honom och utskottet, att adeln misstagit sig om Rådets mening, att det aldrig tänkt skilja sig från ståndet, att det måste blifva en gemensam beskickning, och att den då kunde aflöpa med mindre omkostnad, än hvad adeln beräknat. Landtmarskalken ursäktade sig, att han ej kunnat så förstå Rådets vilja, några af utskottet, att ej deras vota blifvit rätt samlade. Slutligen skickades tvenne Rådsherrar till Riddarhuset, att ytterligare utlägga saken, och lyckades verkligen genomdrifva, att det skulle blifva en gemensam beskickning, bestående af en Rådsherre och en adelsman. Kostnaden anslogs, efter någon jemkning, att kunna bestridas medelst 25 R:drs afgift för hvarje rusttjensthäst af adelns 350 hästar inom Sverige, 80 inom Finland, och 50 R:dr för hvarje af Rådets 80; tillsammans 13,750 R:dr. — Men nu ville Landtmarskalken ej vidhålla sitt gifna löfte att resa å adelns vägnar. Man utsåg då Thure Sparre. Rådet valde bland sig (d. 23) Gabriel Gustafson Oxenstjerna. Adeln

beslöt att dess ombud skulle medföra ståndets besvär, som derföre nu samlades. Den öfverenskomna afgiften skulle upptagas af ståthållarne i orterna, hvilka egde, der någon tredskades, att seqvestrera hans gods. Till att med Rikets Råd uppsätta kreditiv och instruktion för legaterna befullmäktigades, för att ej uppehålla Mötets slut, några Hofrättens ledamöter och andra [9]).

Presterne hade genom Biskop Paulinus påmint om detta ärende (d. 17), men voro ej villiga (d. 20) att deltaga i kostnaden, så vida ej någon af dem skulle följa med beskickningen såsom predikant; Rådet föreställde dem, att det vore ett tillfälle att till Konungen frambära ståndets besvär. Borgarne förmodades möjligen skola dela kostnaden, men begärde sjelfve blott (d. 23) att sändebuden skulle framföra äfven deras lyckönskningar [1]).

Med Presterne särskildt fick Rådet ett ämne till öfverläggning, som äfven så när hade tagit en mindre vänlig rigtning [2]). Dem lemnades genom Bothvidi del af några besvärsmål, rörande befordran till kyrkliga tjenster, att de skulle deröfver gifva sitt betänkande, men de togo sig i stället anledning att gifva ett afgörande. De erbjödo sig ock, vid sjelfva mottagandet af dessa ärenden, att för dylika mål sammanträda emellanåt i Upsala eller annorstädes. Rådet fann sig förnärmadt, och upptog frågan om behofvet af en kyrklig öfverstyrelse, sammansatt af verldsliga och andliga personer; man disputerade i flera dagar (d. 15—20), hvarvid Biskop Rudbeck uppträdde med sin vanliga skärpa.

För öfrigt förekommer mot slutet af Riksdagen en begäran af herredagsmän från Norrland, både prester och borgare, att få understöd till hemresan [3]): de kunde ej gå, och hade ej råd att »leja fordenskap», med så ringa lön de hemifrån fått för sitt besvär.

Den 22 Nov. slöts Mötet. Landtmarskalken tog afsked af sitt stånd med något »discontentament». — Hela mötet hade gått för sig på 16 dagar, utan att man haft någon aning, det Konungen redan samtidigt med dess början, dagen före ständernas första allmänna sammanträde, stupat på stridens fält. Först ett par veckor efter ständernas skillsmessa kom underrättelsen om denna olycka, och finnes antecknad på sista bladet af Riddarhus-protokollet [4]).

9) Denna fullmakt, och sjelfva öfverenskommelsen med Rådet om legationens afärdande, daterade d. 22, se sid. 194, 195.

1) Ur Rådsprot., liksom till stor del hvad som angår adeln för detta ärende.

2) Rådsprot., som för detta ämne är särdeles vidlöftigt. 3) Riksark., Riksdagsacta

4) Se sid. 188.

Efter denna allmänna öfversigt af Riksdagar och Möten under K. Gustaf Adolfs sednare regeringsår, följer att tillse riksdagens och de särskildta ståndens inre anordning, särdeles adelns, för hvilket stånd ensamt handlingarne ännu gifva någon fullständigare upplysning. Vi måste dervid för sammanhangets skull gå något tillbaka i tiden, till Riksdags-ordningen af år 1617.

Denna ordning [5]) var, som bekant är, den första i sitt slag. Den var dock blott en ordningsstadga, som föreskref huru tillgå skulle vid Riksdagarne, och det, naturligt nog, mest eftersom hittills tillgått. De få ord som betyda något för den frågan, hvilka stånd som då funnos, och hvad deras rätt eller makt var som sådana, stå der egentligen ej i den meningen. De som af Konungen fingo del af ärendena, och gåfvo sina utlåtanden, voro de som för tillfället mer eller mindre deltogo i styrelse eller rådslag. De två prinsarne, hvar för sig, skulle gifva svar sjelfva eller genom ombud, adeln å egna och krigsbefälets vägnar genom någon af de sina, likaledes prester, borgare och allmoge hvar för sig. Härtill kom i verkligheten ännu Enkedrottningen, som ej nämnes i stadgan, men som alltid fick del af förslager, och deröfver yttrade sig genom ombud; samt Rådet, hvilket likasom prinsarne nämnes jemte, ej bland stånden, och som af Gustaf Adolf hördes i alla ämnen, och ofta afgaf särskildta betänkanden. Då Enkedrottningen och prinsarne dött, försvinner allt sådant deltagande, som de öfvat, i det ingen trädde i deras ställe. Rådet glömde ej, när det behöfdes, att det var Konungen närmast, och ej sällan i hans ställe. De egentliga Riksstånden voro och blefvo Adel, prester, borgare och bönder.

Och deras rätt och makt var, enligt stadgan, att öfverlägga hvar för sig, att gifva sina utlåtanden, och om dessa ej öfverensstämde, att jemföra och försvara dem i Konungens närvaro, på det Konungen slutligen deraf måtte taga hvad honom bäst syntes. Vi hafva dock sett, huru Gustaf Adolf, på sin äras höjd, begagnade sin makt med ett undseende, en aktning för ständerna, som var båda delarne värdig. — Om röstning och afgörande rätt stånden emellan talas i stadgan ej ett ord; ej heller om beskattningsrätten, som också icke hörde dit.

Stånden rådplägade dels i hvar sitt rum; dels då de ville sammankomma, eller Konungen dem kallade tillsammans, möttes de på Rikssalen. I båda fallen fick ingen uteblifva, men ock ingen obehörig vara tillstädes. Bland adeln innehade Grefvar och Friherrar främsta rummet, de öfriga sutto efter ålder, utan anseende

5) Stjernman, Riksd. o. M. beslut, I. 706.

till stånd eller kall; ungdomen fick stå på golfvet och höra på. Till Rikssalen beledsagades Konungen af Råd och adel, de öfriga stånden voro honom till mötes. Tiden för Riksdagen var ej bestämd, men beräknad på dagar.

Om de särskildta ståndens sammansättning säger Riksdagsordningen intet uttryckligt, och hvad härför var gällande, låg i Riksdagskallelsen för hvar gång; och så förblef det länge. Blott Adeln fick häruti sin egen stadga [6]), hvilken dock ej så alldeles gällde utskottsmöten. Riddarhusordningen af år 1626 var äfven den första i sitt slag, men vida fullständigare än Riksdagsordningen. Redan länge hade Gustaf Adolf klagat, att man ej visste, hvilka voro rätte adelsmän; å andra sidan hade Adeln sjelf, med återställdt inflytande efter de under Carls styrelse öfvergångna lidanden, och med stegrad sjelfkänsla, äfven känt behofvet af en stadgad ordning. Huru denna kom till stånd, hafva vi sett [7]). Åtskilligt nytt upptogs deruti, en del sådant, hvartill man knappt kan finna tillräcklig grund i föregående tider, framför allt klass-indelningen.

Grefvar och Friherrar voro sedan deras första tillkomst ärade framför den öfriga adeln, men någon slags företrädesrätt vid frågors afgörande förekommer lika litet för dem annars som i Riksdagsordningen, ej heller för andra ätter af gammal adel och stort inflytande. De förteckningar man har öfver adel, som varit närvarande vid Riksdagar i äldre tider, äro vanligen tillika rusttjenstlängder, uppgjorda landskapsvis; för hvarje landskap stå gemenligen Grefvar och Friherrar främst, dernäst den rikare eller mera ansedda delen af den öfriga adeln, sist alla andra; men detta eger dock ej alltid rum. Om och när någon närmare fördelning blifvit af Gustaf Adolf aftalad med Adeln, eller ens med Rådet, är ej kändt. Och dock var den i sjelfva verket en anordning af stor vigt för framtiden, af en vigt, som ej kunnat undfalla honom sjelf. Men onekligen låg den på visst sätt redan i tidens egna förhållan-

6) En äldre ordning för adeln, af densamma sjelf öfverenskommen och antagen, finnes förvarad från Riksdagen i Stockholm 1597. All vid riksdag närvarande adel skulle genom lottning utse två Förmän, hvilka skulle föra ståndets talan, och leda dess öfverläggningar; derjemte skulle ock adeln från hvarje landskap för sig utse två förmän, som egde att samla och uppsätta sina landsmäns meningar och rådslag, och derpå sammanträda med hvarandra och med de gemensamma förmännen, och förbereda ärendena till samtliga adelns öfverläggning; en af de två gemensamma förmännen utsedd man af adel skulle i särskildt bok upptecknа de vid riksdagen närvarandes namn, samt alla förmäns, så ock de angelägenheter, som af öfverheten för adeln framställdes, och dess derpå afgifna svar, och de personers namn, genom hvilka något blef ståndet meddeladt m. m. — Akten finnes i Riksarkivet.

7) Se sid. VI.

den. De få grefvarne och friherrarne, och det något större antalet af Riks-råds-ättlingar, hade visserligen, hvardera delen för sig, mera att säga i rikets styrelse och förvaltning, och säkert ej mindre antal tjenare och underlydande allmoge, än hela den öfriga, ännu ej så särdeles talrika adeln tillsammans. Ej heller finner man under de första tiderna några spår till afund klasserna emellan, men väl tidigt att högre embete hos en del väckt någon håg att bestrida ålderns företräde.

Vi gå att betrakta Riddarhus-ordningens hufvudsakligaste punkter i deras tillämpning, sådan denna framstår ur Riddarhus-protokollet. — Först af allt sjelfva den nämda indelningen af hela ståndet i tre klasser eller »ordningar»: »Herreklassen», omfattande Grefvar och Friherrar, hvilka fingo sina platser, hvardera delen för sig, eftersom de blifvit eller blefvo i detta stånd upptagne; »Riddare och deras vederlike-klassen», hvartill hörde de, hvilkas föräldrar eller förfäder varit Riksråd; och »Svenneklassen», hela den öfriga adeln, eller »alla de andra familjer, som frälse tjena»; dessa två klasserna ordnades första gången efter lottning, sedermera eftersom hvar och en i klassen intogs; och skulle ingen ega säte och stämma, förr än han var inskrifven i någon af dessa tre ordningar. — Vid första fördelningen, under 1627 års första Riksdag, upptogos platser för två grefliga och 4 friherrliga slägter, som alla ordnades i jemn nummerföljd; för 16 slägter i andra klassen, under numrorna 3 till 23, i det åtskilliga platser bevarades för personer, som voro borta i Konungens tjenst, och för 86 slägter i tredje klassen, under numrorna 7 till 129 och deröfver, ty de sista äro i förteckningen [8]) onumrerade, likasom en del andra, och nära hälften (42) fingo sina platser bestämda först inemot Riksdagens slut. Vid sednare Riksdagar förekomma andra personer och slägter intagna bland dessa eller efter dem: dels sådana som förut varit af tjenst förhindrade, eller utan annat skäl fördröjt sin introduktion, än att de synas hafva ansett hela inrättningen onödig, och velat bibehålla sin gamla vana, att efter eget behag inställa sig eller icke vid Riksdag; blott i förra fallet fingo de intaga åt dem bevarade platser, såsom Bengt Bagge 1630, då deremot Linnar Nilsson Bååt 1629 fick nöja sig med nedersta rummet. Dels introducerades nya ätter, småningom allt flera; år 1630 klagar Landtmarskalken, att »de vilja så hopetals in på Riddarehuset». Dels flyttades en och annan till högre klass, genom personlig upphöjelse; eller att begånget misstag rättades, såsom då slägten Boije 1629

8) Se sid. 14, 15.

sattes i högre nummer. Från 1632 på hösten finnes den första fullständiga förteckning på dittills erkänd adel [9]). Den upptager 3 grefliga slägter, 9 friherrliga, 23 af andra klassen, 153 af den tredje. Vid all introduktion företeddes bevis på adelsrättigheter, såsom egentliga adelsbref eller intyg om länge utgjord rusttjenst och innehafd frälserätt, m. m.; så vida ej slägten var känd och räknad för »gammal adel», då ståndet utan vidare omsvep upptog den bland sig, såsom då år 1633 Anders Grijs anmälde sig.

Vid allmän Riksdag skulle hvarje adelsman infinna sig, som var kommen till myndiga år, och ej hade laga förfall, »som är att han å sotesäng ligger, eller är vanför af ålder, eller i Riksens tjenst, eller ock utrikes faren». År 1627 på hösten voro platser upptagna för 2 grefliga, 3 friherrliga slägter, 16 af andra klassen, 65 af 3:e; 1629 för 1 greflig, 6 friherrliga, 16 af 2:a, 49 af 3:e klassen. Dessutom voro 1627 tillstädes 1 grefve, 2 friherrar, 16 af 2:a, 14 af 3:e klassen, och 1629 åter 3 friherrar, 10 af 2:a, 11 af 3:e klassen, hvilka ej hade säte och stämma (se nedf.); båda gångerna klagades, att alltför få voro närvarande. Böter utsattes vid Riksdagarne för den som uteblef, ej mindre än 50 Daler för hvar häst han skulle uppsätta till rusttjenst, dock hälften mindre för de söner af adel som hvarken hade ärfdt gods eller tjenst.

Hvarje ätt, antingen den hade få eller många medlemmar, egde att vid Riksdagen utse en af de sina till hufvudman, hvilken skulle innehafva dess säte och stämma, nyttja dess slägt-sigill vid offentliga handlingars beseglande o. s. v. Desse hufvudmän ensamne »sitte och tale i samqvämet», »alle andre stånde på golfvet bakom sin ätts säte, höre och tige». Desse sednare voro de ofvan nämnde ej röstberättigade, ättemännen. År 1627 på våren heter det: »desse blefvo utvalde till capita familiæ»; 1627 på hösten: »desse vordo deputerade till c. f.»; 1629 »Landtmarskalken förordnade efterskrefne till c. f.» Vid de sednare mötena, då ett mindre antal, men både hufvudmän och ättemän voro kallade, synes saken ha gått för sig utan omsvep. Ättemännen tyckas då åtminstone ofta nog hafva deltagit i ärendenas behandling, varit med i deputationer, utskott m. m. Redan vid Riksdagen år 1627 på hösten invaldes ättemän i ett utskott för hemliga ärendens behandling. Valet af hufvudmän synes hafva berott af ålder: år 1631 fick en frih. Horn, som varit caput vid 2 Riksdagar 1627 och 1629, lemna plats för en äldre broder; 1627 på hösten fick en frih. Oxenstjerna

9) Se sid. 195—198.

vika för en äldre kusin af yngre linea, 1630 denne för den förres äldre broder.

Om någon slägt ej hade någon myndig medlem, som kunde intaga dess plats, egde omyndigs målsman att densamma upptaga; innehade han eget säte för sig, och ej hade någon »närskyld» att sätta i sitt ställe, skulle Landtmarskalken dertill förordna någon annan af adel. Om denna målsmans rätt erinrade Landtmarskalken vid båda Riksdagarne 1627; men ingen fanns, som deraf begagnade sig.

Krigsbefälet, som nämnes i Riksdags-ordningen och i kallelser till allmänna riksdagar, men ej i Riddarhusordningen, omtalas ej i dessa tiders protokoller, utom 1631, då det omblåstes att Adelen under (bland) krigsbefälet skulle inställa sig, och mötet bivista.

Till ledning af adelns öfverläggningar utsåg Konungen för hvarje Riksdag en Landtmarskalk, af adel, den som fanns »dertill beqväm, och Oss och Riket samt Ridderskapet väl vill». Vid 1627 års första riksdag heter det: »vardt af H. K. M:t förordnad till Landtmarskalk efter gammal loflig sedvana — Herr Johan Sparre»; vid den andra Riksdagen samma år blef »efter H. K. M:ts nådiga befallning kesad till L. M. — Johan Sparre», som helsade adeln såsom af Konungen dertill deputerad, och bad, att ståndet »ville honom derför god erkänna»; 1629 helsade Per Brahe adeln, såsom af Konungen förordnad och deputerad till L. M.; likaledes 1630. Vi ha sett huru det tillgick, då han anmälde sjukdomsförfall, och en annan skulle intaga hans plats [1]). Åren 1631 och 1632 har Riksrådet i Konungens frånvaro utsett Landtmarskalk, nemligen Åke Axelsson Natt och Dag, tre gånger efter hvarandra.

Landtmarskalken egde att sammankalla Adeln; och befinnes alltjemnt hafva gjort det, dels genom anslag på Riddarhusporten, dels genom mundtlig tillsägelse vid föregående sammanträde. Kallelse till rikssalen utgick från styrelsen; från 1632 i November finnes äfven qvar ett offentligt anslag dertill [2]). Vi hafva anmärkt [3]), huru vid båda mötena 1632, utom de från orterna »efterskrefna», äfven alla andra i staden befintliga adelsmän kallades att inställa sig på Riddarhuset, den ena gången på Landtmarskalkens befallning, den andra kanske på Rådets.

Landtmarskalken egde att leda öfverläggning och votering, samt föra adelns talan inför Konung och Råd. — Han skulle afstyra all oordning; hvad som oftast var föremål för hans tillrättavisning, var den bristande ordning, som ståndet iakttog, då det uppträdde till slottet,

1) Sid. XXIX. 2) Bland Riksdagsacta i Riksark.; se sid. 190. 3) Sid. XL och XLI.

eller gick tillbaka derifrån. Vid sista mötet år 1632 fingo de få närvarande gå som de ville. — Han egde ock att befordra till verkställighet hvad Adeln beslutat, och att dertill påkalla biträde af ståthållarne i orterna. Detta begagnades vid indrifvande af böter och frivilliga bidrag. — Han egde att anvisa hvar och en sin plats; och gjorde det vid introduktion, dock vanligen med ståndets hörande; oftast mottog han de nykomne med helsningstal, särdeles då någon betydande man sökte inträde, såsom Salvius 1629. — Han skulle tillse att alla voro tillstädes; äfven frånvaro från särskildta sammanträden belades med böter, efter adelns beslut, till 5 Daler för hvar gång.

Landtmarskalken hade sig till biträde en Sekreterare. Denna tjenst innehades, som nämdt är, länge af Johan Larsson, som ej försummat att låta sitt namn stå fram i handlingarne. Han fick »discretion» af de introducerade, och vid Riksdagens slut af ståndets medlemmar i allmänhet.

Vid omröstning egde hvarje hufvudman en röst, för sin slägt, inom klassen, och hvarje klass tillsammans en röst inom ståndet. Omröstningen började ej alltid med första klassen, lika ofta med den tredje, någon gång med den andra, allt efter som Landtmarskalken befallte. Klassens votum upptogs och framfördes af en dess ledamot. En gång, då af första klassen blott en var tillstädes, voterade han med den andra.

Utskott omtalas ej i Riddarhus-ordningen, men förekomma, dels såsom deputationer, vanligen i Landtmarskalkens sällskap till Rådet, dels utsedda af ståndet till särskildta ärendens behandling, oftast till besvärens uppsättande, men 1627 i December, på Konungens befallning, för hemliga statsangelägenheter. Till ledamöter utsågos naturligt nog minsta antalet ur den fåtaliga första klassen, men ur den andra ofta lika många, som ur den tredje. Mestadelen voro ståthållare i orterna: i 1627—28 års utskott för hemliga ärenden räknades, bland 30 medlemmar af adel utom Rådet, 7 ståthållare; i 1631 års utskott 7 bland 14. I allmänhet synas dessa embetsmän hafva temligen fulltaligt inställt sig både till riksdagar och möten.

Beslut och öfverenskommelser underskrefvos vanligen af Landtmarskalk, och hufvudmän klassvis, samt derefter äfven af ättemän klassvis. Af Riksdagsbeslutet underskrefs vanligen ett exemplar af adeln för sig, ett annat af de tre ofrälse stånden; för hela den tid vi nu förehafva, saknas de sednares underskrifter, utom presternes å utskottsbeslutet af den 12 Jan. 1628.

Ingen fick upptaga en annans namn och vapen; om intet ämne finnes så mycken tvist antecknad, som om detta, i det nya slägters namn och vapen öfverklagas af äldre, såsom Gyldensparrarnes af Sparrarne, de yngre Krusarnes af de äldre, Stjernfelts besynnerligt nog af Hammarsköld å slägten Stjernas vägnar m. m. Ett annat tvistämne, som ej vidröres i Riddarhus-ordningen, men i Adelns privilegier, och ofta förekommer i protokollet, är att en tagit i sin tjenst en annans tjenare, utan att denne haft afsked. Det bestraffades med böter, och för tjenaren med att utlemnas, »slås i jern» för en tid, och sedan släppas.

Om det tillämnade collegium för adlig ungdom förekommer ett och annat, såsom i Januari 1628, då det heter att en »treflig» (förträfflig) Ingenieur kommit från Holland, som skulle här »profitera», så att tillfälle vore för dem, som i denna konst ville låta »exercera» sina barn.

Vid val af direktion för Riddarhuset, af revisorer för dess räkningar m. m., gick mindre formligt än förtroligt till väga: »de som medlen disponerat, och räkningarne underskrifvit, hafva sökt Riddarhusets bästa» hette det 1629. R. R. Gabr. Gust:son Oxenstjerna synes alltjemt hafva stått i spetsen för Direktionen. År 1631, då han ville afgå, åberopade han som skäl just adelns obenägenhet att skicka sina söner »hit till studier».

Landtmarskalken tog vanligen afsked af ståndet med ståtligt tal.

Om de andra ståndens sammansättning och formen för deras öfverläggningar är ännu föga med säkerhet att säga. I utskottet 1627—28 deltogo 14 prester, hvaribland Erkebiskopen P. Kenicius, 4 biskopar, J. Kylander, Sueno Suenonis, Laur. Paulinus och Joh. Rudbeckius, 2 superintendenter, 1 professor, 5 stadskyrkoherdar och en annan; 10 borgare, hvaribland en borgmästare i Stockholm, »presidenten» i Göteborg, borgmästarne i Stockholms norra förstad och 6 landsortsstäder, samt en rådman i Stockholm; och 14 bönder, bland hvilka Måns Davidson i Kjelunda af Kongahärad står främst. I 1631 års utskott finner man Erkebiskopen, 4 biskopar, hvaribland Bothvidi, 3 superintendenter, 1 läsemästare från Upsala, 2 lektorer, 3 kyrkoherdar från städer, och 2 från landtpastorater i Dalarne.

Presterskapets ordförande var Erkebiskopen, borgerskapets sannolikt oftast någon af Stockholms borgmästare. Det förras inlagor till Regeringen finnas i Riksarkivet vanligen å ståndets vägnar underskrifna af Erkebiskopen, liksom Adelns af Landtmarskalken; borgerskapets mera sällan af någon särskildt person, en gång 1631

af Olaus Bure. Presterskapet har troligen voterat stiftsvis. Bondeståndet har enligt Riksdagsordningen haft sig till hjelp en skrifvare, utsedd af regeringen [4]).

I borgerskapets öfverenskommelse af 1632 heter det, att ståndet skulle vid hvarje riksdags början samlas å Rådhuset i staden, der mötet hålles, och utse ordförande och skrifvare; att städernas ombud skola, då de gå upp till slottet, iakttaga städernas egen inbördes rangordning: Stockholm, Riga, Räfle, Upsala, Åbo; de sammankomma dagligen, till dess allt är afslutadt, och taga derpå vänligt afsked af hvarandra o. s. v. Akten är undertecknad af 6 personer, fullmäktige för Stockholm, Arboga, Norrköping, Westerås, Köping och Örebro.

---

4) Det ofvanstående enligt handlingar i Riksarkivet, mest bland Riksdagsacta för åren 1627—32. Med följande åren blir ej litet att tillägga. — Utgifvaren hade ämnat att för Adeln särskildt bifoga en förteckning på alla hufvud- och ätte-män, som vid denna tids riksdagar och möten närvarit, jemte korta biographiska uppgifter, men uppskjuter det, till dess med nästa del en större tidsrymd är genomgången.

RÄTTELSE:

Sid. 195 *rad.* 17 *står:* Johan Christofferson *läs:* Christopher Jahensen.

PROTOKOLL OCH HANDLINGAR.

Privilegium på Ridderhusedtt

Åhr 1626.

Wij Gustaf Adolph med Gudz nådhe Sweriges Göthes och Wendes Konung, Storfurste till Finlandh, Hertigh vthi Estlandh och Carelen Herre uthöfwer Jngermanlandh. Göre wetterligitt att effter wårt elskelighe Riks Rådh, Ridderskap och Adell hafwe Oss i Vnderdånighet gifwidt tillkenna, att dhe sig hafwe föresatt medh wår nådige tillåtellsse, att byggia och vprätta uthi denne wår Hufvudhstadh Stockholm Ett Ridderhws, der till att förvahra sine Priuilegia, holla dehres Samqwembder, Bröllop och andre Solenniteter, Så och att anrätta där En Schola eller Collegium för dehres Vngdom, Bediandes ödmiukeligenn att Wij dem sådantt tillåthe och gunsteligen priuilegiera wille. Så effter dij Wij af synnerligh gunst och nåde, den Wij draga till wåre Vndersåter j gemen, och särdeles till dett Adelige Ståndett, gerna sij dehres Vpkompst och förkofring, Achtte och detta dehres Vpsåth och begäran att wara godh och skäligh: Hwarföre hafwe Wij der till nådigest bewilliet, Och till saksens bättre befordringh vnndt och gifwidt dem effterfölliende Priuilegia Frij och Rättigheter.

Forst vnne och gifwe wij wårt Ridderskap och Adell till Ridderhws byggningh den Obygde Platzen, som den Nye Kyrkian war ärnatt att sättias opå, emellan Swarttemunke och Prästegatan belägen, hollendes i längden Ottatyo Twå Allnar, och i bredden wed Södre ändan Ottatyo Twå allner och wedh Norre ändan Ottatyo twå Allnar, samptt all den hugne Stenen som der ligger, och antten är lagd i fundamentet eller der till ärnat och ännu förhanden. Vnne och derhoos och tillåthe, att dhe måge köpa och sigh fritt tillhandla alle dhe Hws som stå emellan forb:te Platz bådhe Swartmunke och Prestegatan, Så och Tyske Kyrkian i Watnbrincken och dem alle j Ridderhusedtt förbyggia.

Till thett Andra, Sedhan vnne wij dem och härmed Special Frijheet och exemption på samma sitt Ridderhws, såsom in locum publicum, och den der Ridderskapedts Condition effterföllier, för all Stadzens tungo och beswär, ehwadh Nampn de kunna hafwa;

Förbehollendes Oss och Cronan, att icke någen som der till Ewentyrs kommer, att bruka Borgerligh Nähring, sigh någon Tull eller accijs frijheet vnder sådant sken tillholler.

Till thett tredie: Wij tillåte och nådigest, att vthi samme Ridderhws må effter Lägenheten förbyggies allehanda Gatuboder och Källare, som sedan kunne förhyras och vttleijes till husens vnderholdh och Vppehälle.

Till thett Fierde. I lijke motto vnne wij och effterlåte alle the Jordegodz som kunne gifwes till förb:de Ridderhws och Ridderskapzens Almenne öfninger, frij för wår och Cronones Russtienst.

Till thett Fempte; Så hafwe wij och nådigest bewiliet, att alle the böter som Ridderskapedt för fauter och fehl uthi dehres Russtienst förfalle, vthj effter Ordningen, skole komma, vthkräfwies och anwändes Ridderhusedt till gode: Dogh medh thet förbeholdh, att med ingenn som af wåre Munsterherrar och Commissarier blifwer sakfällt, Sijs genom finger; Vthan stricte procederes, på dett Wij och Cronan, emot denne wår gunstige tillåtelsse, deste richtigere och bättre Russtienst hafwa motte.

Till thet Siette. Wij förordne och så här hoos och nådigest tillåthe, att Ridderskapedh må vti Rikzdagerne och Möthen komma på Ridderhusedt tillsamman, der ordentligen öfwerwäga och deliberera dhe Ährenden som blifwa proponerede, Såssom och eliest der ordinarie möthes åth, Såssom på en Bursse, de der några Twister sin emellan hafwe, som icke medh Rättegångh, vthan med forlijkning tracteres: Eller de där elliest sijn emellan någodh hafwa att afhandla.

Till thet Siwende. Och på thett att vthi theres Möthenn och Rådhslagh ordenteligen må tillgå; Då hafwe Wij thet så förordnadt, att heele Ridderskapedt vthi Swerige och Finlandh, så gammalt som Nytt skall blifwe anteknadt och distingueret i sine familier och Ätter. Hwilkett Wij hafwe låthett deela j Trenne Ordninger eller Classes. Vthi den första, skole dhe wara, som af Oss eller wåre Förfäder framfahrne Sweriges Konungar äre medh Ähretittlar och grad till Herreståndh förhögde, eller här effter förhöges kunne. Nemligen alle Grefwer och Frijherrer, hwilke skole hafwe sine Säten, effter som dhe äre intagne till, eller här effter dermedh hedras kunne: Grefwerne främbst, och dernest Frijherrerne. Vthi den andre Ordningh eller Classe, skole alle dhe familier inskrifwes som kunne bewisa, att någen af deres Föräldrar eller Förfäder hafwa klädt Rijkssens Rådhz Embete och Wördningh här vthi Rijkedt; hwilke om Säthen sijn emellan lotta skole. Vthi den Tridie, skole komma alle de andre familier som Frälsse tiene och stånde dem emillan i lijka motto om Säthen i Allmenne Samqwembder, effter

som Lotten dem äldre tillägner, och dhe nye äre af Oss eller framfahrne Konungar Adlade till.

Till thet Ottonde. Ingen skall hafwe Stemma ibland Ridderskapedt, medh mindre han är inskrefwen j en af desse Trenne Ordninger, och hwar hafwe Stemme vthi den Ordningh han een gångh är inskrefwen, in till dess han ordenteligen blifwer transfererat till en annan. Hwarföre när Wij eller Wåre effterkommande, Sweriges Konungar täckes någen Ofrälsses Man medh Frälsse och Sköldemärke att priuilegiera, då skall han tee sigh på Ridderhusedt, hälst när Möthen holles och där immatriculera låthe, tagendes sitt Säte och Stemma nederst utj den Tridie Ordningen. Blifwer och någen af Swennerne Wördatt och tagen j Rijkssens Rådh, då skall han medh sine Barn och effterkommende transfereres uthi Riddere och dehres wederlike Ordningh, och beholler där sitt rum och stemma nederst, sedhan han sigh där ordenteligen hafwer inskrifwa låthedh. Hwar och någen vthur Riddare eller Swenne Classe blefwe af Oss wördatt, medh Grefwe eller Frijherre tittell och dignitet han skall på samma sätt till förste Ordningen transfereres, och ibland Grefwerne eller Frijherrerne, effter som dedh honom defereres, taga sitt ställe och stemma nederst, och så hans bröstarfwinger effter honom.

Till thett Niondhe. Hwilken Adelsman som är födder af Swensk eller Finsk Fader och Moder, eller af Swensk och Finsk Fader allena, fast Modren är Fremmand, Hann är Swensk Adelssman, och niuther Swenske Manna Rätt och Privilegium, hwadh heller han födes innan Rijkes eller vthan. Men kommer någon Fremmand af Adell hijt inn j Rijket och giffter sigh Frelst inrijkes, han må wäl niuthe Frälsse åå sine Godz men inthet Säthe eller Stemma iblandh Ridderskapedt, medh mindre och förr än han naturalizeres af Oss eller wåre effterkommende, och sedhen blifwer immatriculeret iblandh Ridderskaped, och fånge alltidh uthi den Ordningh han föhres till, dedh nederste Säthe och Stemme. Men Barnen hans behöfwe icke att naturalizeres, vtan äre af Födzlerätten och effter gammel Sedhwane Swenske af Adell, och blifwe strax inskrefne uti Ridderskapssens matrikell, och hafwe Säthe och Stemme nederst i sin Ordningh, denn af Grefwe är född, hoos Grefwerne och den af Frijherre är född hoos Frijherrerne, och så holles i lika måtto medh andre.

Till thett Tyonde. Ingen annan Fremmandh man af hwadh Ståndh eller Nation han och är, såsom eij heller hans Barn afladh med uthländsk hustru, niute här jnrijkes Frelsse och Adelige Privilegier opå Godz, myckedh mindre Säthe och Stemma iblandh Rid-

derskapedtt, medh mindre han eller dhe i synnerhet af Oss eller wåre effterkommande naturaliseres eller så widt Godzen wedhkommer på wist Godz priuilegeres, j alle andre fall, blifwe respecteret såsom han är man och wärdh till.

Till thett Elleffte: Händer sig att någen Adelsman, af hwadh Ordningh han och är, tager sigh någen offentligen wahnrychttadt eller elliest befläckiadt hustru, fast hon änn wore af Frelssedt och aflar barn medh henne; the Barnen skole icke beholla sin Säthe och Stemme i dehres Faders Ordningh, uthan försätties nederst effter alltt Ridderskapedt och holle der sitt Rum, men ingen Stemme, till dess någen genom en märkeligh dygd och förtienst kan sielf förmå, den gunst hos Oss eller wåre effterkommende, att han åther restitueres eller gifwes serdeles stemme och suffragium.

Sätter någon Swensk Adelsman sitt boo vthrijkes under någen Prins eller Stat, som dette Rijkes Wän är, för någen sin fohrdeel eller Lägenheet skulldh, han och hans Barn förlora iblandh Ridderskapet sitt Säte och Stemma; Och där de någett lähn hafwe af Oss och Chronan, dedh falle hans nährmeste Arfwinger som jnrijkes blijfwe tillhanda: eller där ingen finnes effter donationen, då falle Oss och Chronan hem igen. Men sine Arfwegodz och annan Arf Rättighet, må han och hans Barn niuta under Russtienst, och så widt hwar sin rätt ordenteligen och lagligen förfölier och erholler Och så wijdt han sigh j medlertijdh icke hoos någen dette Rijkes Fiende och Owen, med Tienst, Rådh eller dådh anhengig gör. Där och någen sådan eller hans Son åther blefwe till modz, att komma j Rijket igen, och sigh Oss och Cronan på nytt obligera, då må han åther nå sitt eller sin Faders Säthe och Stemme igen: Men Wanslechttades någen så högtt, att han af haat eller förachtt emott sitt Fäderneslandh begofwe sigh vthrijkes, satte där sitt boo eller hemwist; och jdkeligen inplanttede sine Barn och effterkommende dette Rijkes förachtt, han skall åthwarnes, och där han icke effter förmaning afstår, och begifwer sigh hijt igen; då skall han hafwa förloradt sin Stemme och Säte iblandh Ridderskapedh så och sin Lähn där han något af Oss och Chronan hafwer vnder närmeste jnrijkes Arfwingar, eller där de effter donationen eij till ähre vnder Oss och Cronan igen: Och ware förplichttadt att j sitt Lefwandes Lijf selia sine Arfwegodz; eller der dedh icke skeer mädhan han lefwer; då falle de effter hans dödh till hans nährmeste Arfwinger jnrijkes, Och han och hans Barn holles uthj Rijket j alle motte för Willfremmandh Man.

Till thett Trettonde, När Allmenne Rijksdagar vttskrifwes, da skall alltt Ridderskapedt öfwer Swerige och Finlandh, så mänge af

dhem till laga Åhr kompne äre, låthe sigh finna tillstädes, eller wette medh sitt bref och Fullmacht sin laga förfall, som är att han åå Sotesängh ligger, eller är Wahnför af Ålder, eller j Rijkssens tienst eller och vtrijkes fahren.

Till thet fiortonde. Så snart the komma tillstädes, skole the samblas på Ridderhusett, och hwar Ätt eller Familie för sigh wällie och constituere en af dhe sine ää dedh sinne till Hufwudh för familien som intager och bekläder sin Äts Säthe, stämme och Rätt: Och der någen Familie wore så Swagh åå Manshielp, att ingen af samme Wapn till mogen Åhr kommen wore, som dette Säthe kunde bekläde, då förträde dedh Målsmannen eller Wärien så framptt han icke sin egen families säthe beklädher; Men bekläder Målsmannen sitt egett Säthe, och icke hafwer någen nährskyldh frände att deputere därtill; då förordnes af Landz-Marskalken een annen af Adell i hans Stadh; Wore och någen beheftat medh Rijkssens tienst, då må han een annan i sin Stadh deputera medh sitt öpne breff och sitt Säthe och Stämme sambtt Segneet tilbetro.

Till thett Femptonde. Hwar Familie, hon ware sig aff Mantall Stark eller Swagh, hafwe icke mehr änn en Stemme i sin Classe och ware den ene så gildh som den andre, hwad heller han står Åfwan eller nedan; Och ingen sittie eller tale i Samqwembdet vthan den som åå dedh sinne till familie hufwudh förordnat warder. Och han niuthe samme rätt så lenge den Rijkzdagh eller Möthe warar, med mindre han för siukdom eller annor Laga förfall skulldh sinn Rätt medh sine ätt förwantters samptyckie, på en annan transfereres. Alle andre stånde på Gulfwet bak om sin Ätts säthe och ää dedh sinne förordnade hufwudh höra och tijga till dedh som antten discurreret eller voterat warder.

Till thett Sextonde. Rijksens Rådh hafwe sitt Säthe främbst j Ridderhusedt för sitt Embete och Wärdighet skulldh, där de på wåre wegner någodh med Ridderskapedtt hade att handla, men ingen Stemma. Näst Rådzens Säthe; hafwe Herreståndet åå högre handen sijn Säthen, åå Wenstre, Riddare och dere wederlijke Ståndett, och så Swenne Ståndet sin säthen åå begge sijder.

Till thett Siuttonde. Men på thett uthi alle Ridderskapets deliberationer och omröstande, deste bettre skick och Ordningh holles motte; Då wele wij och wåre effterkommende Constituera dem till hwar Rijkzdagh eller Möthe Een Landz Marskalk tagen och vttwaldh af Oss vthur sielfwe Ridderskapet, Denn Wij befinne att wara där till beqwemb, och Oss och Rijkedtt sambtt Ridderskapedt wäl will.

Till thett Adertonde. Landz Marskalken skall hafwe macht att

kalla Ridderskapedt tillsamman, proponera och repetera hwadh som af Oss eller åå wåre wegner blifuer antten Ständerne j gemen eller och Ridderskaped allena förestältt. Förordna dem Tijder och Tijmer till discurs och deliberation, Moderere discurserne och taledt; Föreskrifwandes hwariom och ehnom, huru länge och wijdt han att gåå är effterlåtidtt; Nafzssa den som sigh immoderate förholla; Befalla att vpptaga stemmerne och vota; Collationera dem, Och låthe strax genom Secretarium författa resolutionen och den offendtligen afläsa. Tala för Adelen och referera dehres resolution och nödtorfft: Hwadh som och med wårt Tillstånd påbudet och slutet warder af Ridderskapedt; dedh skall Lands Marskalken exequera, och ingen fördriste sigh att settie sigh der opp emott, wedh dedh straff tillgörande som belefwadh warder; Hwar vthj och wåre Ståtthollare j Provincerne Landz Marskalken och Ridderskapedh hielp och handen läna skole.

Till thett Nittonde; Landzmarskalcken skall tillordna Hwar sitt Säthe uthi Ridderhusedt, och der någon dedh öfwerträder på behörligedh sätt förwijsa honom till sin Ortt; Sij och till att ingen sigh absenterar eller wethe hans förfall. Effter som och ingen sigh skall fördrista att uthstella nähr han af Landz Marskalken kallader warder: Elliest hafwe ingen machtt att sammankalla Ridderskapedt, vthan wårt Special tillståndh och befalningh.

Till thett Tiugunde. Vdhi Omröstandedh, hafwe hwar familie som sagdt är sin stemme i sin Classe eller Ordning, Och hwar Classis hafwe i hele Ridderskapedt en stemme eller Votum, så att heele Ridderskapedt består på trenne stemmor. Och wari denn ene Classis så gildh som den andre, hwadh heller der äre mänge eller få familier vthi Ordningerne eller Classibus skall achttes stämmernes myckenhet, Och den mening gella som fleste rösterne bijfalla. Sedhan Collationeres alle Trenne Ordningernes Vota, och hvilken meningh som Twenne Vota falla opå, Den skall gella och den Tridje gånge dem andra tillhanda.

Till thett Tiugw och förste. Stemmerne vnder Familierne i hwar Classe eller Ordningh skall den sambla som frembste rummet hafwer och besitter, vthi ett förtektt faat; Och sedan han dem vpreknadt hafwer, seija Offendtligen huru mänge Vota hwar meeningh äre tillfalne; och dem öfwerandtwarda Landz Marskalken, hwilken sedhen Collationerer dem, och der låther författa ett Allment besluut opå, och dedh offendtligen vpläsa.

Till thett Tiugw och andre: Hwar Familie skall låthe göra sigh ett Familie Jnsigell medh blotte Wapnedt, vthann Nampn; som allenest skall brukes uthi Allmenne Acters eller Rijkzdagars beslutz

förseglingar: Och setties dheres Nampn der hoos medh hans egen handh, som i dedh sinne förestår familiens Rätt och Stemme. Samme Jnsegell skall till inthet annedh brukes, och der någen dedh wille missbruke, inthet gella eller komme någen till præiudicium. Jnsegledt må och af Ättmännen förtroos, ått en, hwilken dem Ååsember; Och när någen Rikzdagh eller Möthe vthskrifwes, då komme den samme tillstädes, och dedh sambttligen sine Ättemän öfwerandtwardar igen, hwilke dedh åter i dedh sinne tilltroo den som de till Familie hufwudt vthwällie. Hafwer och förb:te Man Laga förfall, då sende Jnsegledt medh sin Fullmachtt dem andre Ättmännen tillhanda.

Till thett Tiugw och Tridie; Jngen tage vpp annars Slächt Nampn, eller Wapn, hon ware lefwandes eller Uthdödd, och Confundere i så motto Ätterne: Utan den beholle tillnampned som dedh först hafwer vptagett.

Till thett Tiugw och Fierdhe. Den dagh allmenne Möthe skeer, och sådantt blifwer kungiortt, dedh ware sig genom Trumpetere eller andre Tekn, då skall Landz Marskalken sampt alle constituerede Hufwuden för familierne, sambles på Ridderhusedt, och der ställes i Ordningh effter som de hafwe Säthen och Stämmer till, Tree och Tree på bredd, Och dermed marchera vthi process vthur Ridderhusedt, på Slottedt inn vthj wårt Förmak; Således att Landz Marschalken, hafwendes en staaf j sin handh går allena frembst, honom näst effter föllie dhe aff Herreståndet, Tree och tree, effter som de hafwe Säthen till, Näst på dem föllie Riddere och Riddere wederlike, och så Swennerne hwar effter som honom Lotten eller Jnskrifningen tillordner sitt Rum på Ridderhusedt; Och när Oss då täckes att komma på Rijks Salen tillstädes, skole de sampttligen Convoiera Oss der inn på effterfölliende sätt; Nembligen, att wår Marskalk går frembst, På honom fölier wåre Hofftiänere, sambt alle dhe af Adell som icke hafwe Säthen och Stemme Tree och Tree. Dher opå går Landt Marskalken allena, Sedhan effter honom Tree och tree af Swennerne. Der näst Ridderskapedh och dere wederlijke, och så Frijherrerne, dher opå föllie Grefwarne som Säthe hafwe; Och näst för Oss Rijksens Rådh, och alle desse effter som dhe Säten hafwe så att den som nederst sitter gåår frembst, och först intager sitt Säthe på Rijkzsalen, som honom tillförne är wijst af Landzmarskalken, och så hwar effter annan; Wår Marskalk stannar midt för Ständerne; men Landzmarskalken tager sitt rum mitt för Ridderskapedh. Och på samma Sätt beledsage dhe Oss vtur Rikz Salen igen. Men dher Oss icke sielfwe täckes comparera, då gånge genest på Rikz Salen, och tage dher inn hwar sitt Säthe

Och förwäntte hwadh Wij dem och andre Stenderne genom Rikzens Rådh hafwa att proponera eller medh dem tractera låthe. När och Möthett skillies, skole Ridderskaped i samma process åther gå af Slottedt och inn j Ridderhusedt, och der taga beskedh af Landtmarskalken, hwadh Timma dhe skola sigh innstella till deliberation.

Till thett Tiugw och Fempte. Såsom om Säthen och gången sagdt är; Allttså skall dett och holles med Vnderskrifningh och förseglingh; Att Landt Marskalken försegler och vnderskrifwer besluten och afskeder frembst eller näst Rikssens Rådh; Sedhen de af den förste Ordning; dher näst dhe af den andre, och så dhe af den tredie; Och hwar familie effter som hennes Säthe och Stemme medgifwer. Och hwadh som således blifwer Afhandlatt och giordt, binde så frånwahrande som Nährwarende; Och der någen försumer att wara tillstädes och bruke sin rättighet, ware icke mindre bunden än andre, och hafwe aldrigh Rätt att prætendere någenn frånwahru.

Till thett Tiugw och Siette; Och ändoch wij för godh ordningh skulldh och all Confusion till att vndwijke, således hafwe welet förordne om Ridderskapedz Ordninger och Säthen opå Rikzdager och Möthen; Så skall doch sådane Ordningar, Säthen eller Stemmer, ingens Tienst, Embete, Kall eller dygdh komma till meens, vthan warda elliest respecterat som han är man till, och hans dygd, qualiteter och andre Orsaker hwariom och ehnom tillägne.

Till thett Tiugw och Siwende; När som och Rikzdagen är ändatt och beslutett underskrifwidt; då skall Landz Marskalken accompagnieradt af twå vthaf hwar Ordningh sampt Ridderskapedz Secretario gåå vpp j wårt Cantzellij och der öfwerandtwarda Rijkzens Cantzler, Besluthett underskrifwidt och förseglat; Och sedhan träda inn på Ridderhusedt igen; Och uthj alltt Ridderskapedz närwaro solenniter afdanka, aflåggendes sin staaff, och öfwerantwardendes alle acter som passerede äre, reenskrefne; Hwilke skole förwahres i Ridderskapedz Cantzelij och där inlägges af Landz Marskalken, så och några honom i dett sinne tillordnede af Ridderskapedh.

Detta hafwe Wij såsom förbemält står, nådigest förordnatt, effterlåtett och gifwedt wårtt Elskelige Rikz Rådh, Ridderskap och Adell, och wele att dett här effter holles och effterkommes skall. Och till yttermehro wisso hafwe Wij dett medh Egen hand vnderskrifwidt, och wetterligen låtet hengia wårtt Secret här nedanföhre. Datum Stockholm den Siette Junij: Åhr effter Gudz Sons Bördh, Ett Tusendh Sexhundratt Tiugw och Siette.

Gustavus Adolphus.

Riksdagz acta opå hollen Rikzdag vthi Stockholm

Åhr 1627.

Missiue

till alle Ståthollerne vthi Swerige om Rijkzdagen som hollas skall vthi Stockholm Åhr 1627. then 15. Januarij.

Gustaf Adolph medh Gudz nåde, Sweriges Göthes och Wendes Konungh, Storfurste till Finland, Hertigh vthj Estland och Carelen, Herre vthöfwer Jngermanlandh.

Wår synnerlige gunst och Nådige benägenhett medh Gudh Allzmechtigh tillförende. Effter dett Lindorm Ribbingh, Wij för Rijkssens högnödige tarff och lägenhett skulldh, äre förorsakade, att sammankalla Ständerne och holla en Rijkzdagh här i Stockholm, effter såssom innelychtte Patent vttwiser. Derföre är wår nådige begäran, att i öfwer allt Edert Ståtthollaredömme [1]), låthe publicera detta wårt patent, och derhoos tillseije, Ridderskapet, Adelen, Clerkerijdt, Krigzbefähledt, Borgerskapet och Gemene Allmoge, att dhe till bestembdan tijdh förskicke dehres Fullmechtige hijt till Stockholm, här dhe då widare wår willie förnimmandes warde. Och befahle eder Gudh Alzmechtigh. Datum Stockholm

Lijka lydandes till effterskrefne Ståtthollare

Claes Hoorn Landzhöfdinge i Vpland
Axell Drake Ståthollere öfwer Skaraborg
Peder Jörensson Ståtholl: på Elfzborgh
Boo Ribbing Landzhöfdinge i Wermeland
Åke Axellsson Ståthol: öfwer Calmar Lähn
Erich Jörensson Ståthol: öfuer Jöneköpingz
Christoff Ribbingh Ståth: öfuer Croneb: Lähn
Holger Skeiding Stath: öfuer Soderm:

---

1) Östergötland.

Petter Kruse Ståth: widh Sätra
Per Nilsson Ståtho: öfwer Kopperb:
Stellan Mörner. Stath: öfuer Åland
H: Nilss Bielke Gubernat: öfuer Finland
Hindrich Olufsson Stath: öfwer Wiborg
Broor Andersson Stath: öfu: Wessmal.
Johan Månsson Ståttholl: öfwer Norlanden.

Patent om Rijkzdagen

Wij Gustaf Adolph medh Gudz nåde, Sweriges, Göthes och Wendes Konungh, Storfurste till Finlandh Hertigh vthj Estland och Carelen, Herre vthöfwer Jngermanlandh. Tillbiude Eder trogne Vndersåter, Grefwer, Frijherrer, Biskoper, Frijborne Frelssesmän, Klerkerij, Krijgzbefähl, Borgere och menige Allmoge som bygge och boo vthj Östergöttlandh, Wår gunstige benägenhett, nåde och alltt gott tillförenne.

Wälborne, Wälbördige, Hogh och Wällärde, Wijse och Ährlige gode herrar och Män trogne Vndersåtere, Såssom inthet Krijgh hafwer Swerige både längre och ledesammere fallitt, änn thett Wij ännu stå vtj med the Påler; Så hafwe Wi och ingen tingh högre efftertrachttet, änn att wi thett till en önskeligh ända bringa motte. Men ehuru wäl wi hafwe them åttskillige medell nu offta och långo sedan föreslagett, att wi anttingen med goda eller genom twångh theres Wapn nederleggia motte; Så hafwer dock den Fijenden så förhärdatt waritt, att han j the nästförledne Åhr icke allenest till ingen redelig Fredh hafwer bewekes kunnett, vthan hafwer nu hafftigare änn som tillförenne practiceret, huruledes han widh denne allmenne Christenhetennes förfölielsse, tillika medh the andre Papister, Oss alla thett Påweske Ook vnderkasta, wår Christeliga troo och Samwetzfrijheet beröfwa, och ändtligen icke allenest om Lijf, Lefwerne och timelige wälferd, vthan ock om wår Ewige Siäls Salighett bringa motte. Medan han nu Prijssen till detta sitt Vpsått bruket hafwer, ther vthur han sine blodige anslag i wärcket stella, och sijn förgifftiga Wapn emott Swerige till Siöes föhra wille: Så hafwe Wij både till att föhra Krigssens beswär ifrån Eder och inn i hans Egett Land; Såssom och till att förekomma och hindra thetta hans blodtörstiga Vpsåt, effter the förnembste röster af wåre Rijkz Ständer i förledne Sommer gripit det rådh, att heller möta honom ther vthj hans eget Land, änn att förwentta hans Fiendtlige Ankompst hijt i Rijkett. Och hafwe Wij stoor Orsak till att högeligen tacka

Gudh, som thetta wårt Christeliga företagende, en så stoor framgång gifwidt hafwer, att Wij icke allenest hafwe tillslutet och stängt honom alle hans hampner, ther han Oss ifrån Siösijdan vhr skada wille, vthan och tagidt honom hans förnembste Städer och Festninger ifrån, med hwilkes Penniger och tillhielp han både dhe förre Krigen fördt, såssom och detta sitt anslagh nu effectuera, tänktt hafwer, Så att han nu hwarken sine Landzwahrur vttskepa och förytra, eller någen tillförssell på Wapn och annan nödtorfft vthan effter till Siöes inn vthi sitt Rijke bekomma kan, med mindre han med Oss anttingen en Ewigh Fredh eller ett säkert Stilleståndh göra moste. Så alldenstundh ther ligger nu högsta machtt opå, att man denne saak så drifwer och fortsätter, dett Fijenden endtligen derigenom till en önskeligh fredh anttingen med gode bewekes eller twinges kan (der om han sigh fuller något i höst allerede hafwer märkia låthett) Och wij så wäl här vtinnan såssom andre Rijkz Ständers sammankompst och betänckende behöfwe. Ty befahle Wij här med eder alle nådeligen, aff Ridderskapet och Adelen, så månge som till sine Lage Åhr kompne äre, Seden Bispen, att i med Twå af Capitlett, så och en Prestman af hwartt Häradh; der hoos Krijgsbefahlett, Öfwerster, Öfwerste Leutenampter, sampt Ryttemesterne, med en af Knechtternes Vnderbefähl så månge som icke med någen särdeles Tiänst af Oss förhindrade äre; j lijke motto eder af Borgerskapett, att i en Borgemestere med en Rådhman och en af menige Borgerskapett af hwar Stadh, Så och eder af menige Allmogen, att i Twå Boofaste Bönder af hwarje härede Fullmechtige giorde af sine medbröder som hemma ähre ställe eder inn här i Stockholm till den 15 Januarij nästkommande 1627. Åhrs, vtan någon drögmål eller Vppskoff, ther i tå med mehre förnimmandes warde, hwadh Wij eder widare hafwe till att föreholla. Wij äre eder elliest sampttligenn med gunst och nåde bewågne. Och befahle eder Gudh Allzmechttigh. Aff Stockholm den 27 Nowembris åhr 1626.

Gustavus Adolphus.

Vpå denne H: Kong: May:tz nådige skrifwelsse och Patent församblades Adelen vppå Ridderhusedt den 17 Januarij 1627. Och wardt af Hanss Kong: Mtt. förordnatt till Landt Marskalck effter gammel lofligh sedhwane på denne här Rikzdagh den Edle och Wälborne Herr Johan Sparre till Bollmeridh och Rinkstadh Gubernator öfwer dett Swenske Handels Compagniet, och effter få af Landt Adelen wore ankompne, wardt der inthet proponerat eij heller nogre sedes vttdehltte. Vthan blefwe af Landtmarskalken tillsagde att de i mårgon som är den 18. dito sigh der igen skole finna låtha.

Den 18 Januarij woro Adelen och Ridderskapet som wore ankompne församblade på Ridderhusedt, och hölltt Marskalken en widhlöfftigh Oration på effterfölliande sätt.

Först om dhe disorder som här till vpå Rikzdager och andra solen samqwemb ibland Adelen och Ridderskapet waridt hafuer, Hafwer H: K: Mt: af synnerligh Konungzlig dragende affection till Adelige Ståndet, denne wijdtbegrepne Platzenn här hoos belägen, till ett Ridderhus att byggias vppå, hwilkett adelen medh godh beqwemlighet kunna hafwa dehres sollenne sammankompster så wäl på sådane Conuenter och Herredager såssom och elliest, och samma huss med synnerliga priuilegier och härligheter benadet, såssom dhe af tryckett wore vttgångne. gratulerandes derföre H: K: Mt: på det vnderdånigste, såssom och tillsade på Adelens wegner sådant om H: K: Mtt. att förtiena med Modh och blodh på dett ödhmiukelig:e. Der hoos önskandes att detta Nywälbegyntte werk och Convent till denne Rikzdagh såssom och framgeent Gudh sin Gudomlige Nåde och Wälsignelse gifwa och förlähna wille.

Derpå vplass samma Privilegium på Ridderhusedt.

Och församblades desse effterskrefne af Adell till Rikzdagen ifrån alle ortter på Ridderhusedt.

G: Peder Brahe
H: Swantte Stenbock
H: Gabriel Erichsson Oxensterna
H: Göstaf Axelsson Oxenstierna
H: Claes Stenbock
H: Erich Hoorn
H: Johan Gyldenstierna
H: Casimir Gyldenstierna
H: Erich Bielke
Nilss Rynningh
Boo Göstafsson
Peder Erlandsson Båt
Åke Axelsson
Linder Torstenss:n
Hindrich Fleming
Larss Sparre
Bengdt Sparre
Hanss Kyle
Mathies Soop
Axell Baner
Carll Bonde
Göstaf Leijonhufwudh

Swen Ribbing
Peder Sparre
Gorgonius Hindrechsson Gyldenankar
Jören Claesson Ogla
Axell Drake
Bengdt Kafle
Wolmar Yxkul
Johan Wernstett
Johan Vlff
Jöns Nilsson JacobsSköldh
Vnge Anders Stuwart.
G: Anders Stuwart.
Davidt Stuwartt
Knut Drake
Jfwer Christersson
Broo Andersson
Stellan Mörner
Frantz Wackerbart
Anders Grip
Jesper Nilsson Krus
Axel Duwaltt
Larss Skytte
Erich Jörensson Vlfsparre
Olaus Bureus
Andreas Bureus
Nilss Bengdtsson Vlffahne
Jöns Persson Swinehufwudh
Jören Böriesson Papegoija
Håkan Skytte
Bengdt Rynningh
Erich Rynningh
Måns Vddesson Örneflycht
Knutt Posse
Knutt Lillie
Jsak Lilliesparre
Erlandh Lindelöf
Peder Böriesson Stråle
Nils Knuttsson Lilliehok
Jsak Axelsson
Jören Soop
Peder Swensson Swartt
Arendt Vddesson Örneflycht
Erich Månsson Vlfsparre
Botwedh Larsson Anckar
Knutt Claesson Ogla
Carll Claesson Hårdh
Jören Lilliesparre
Biörn Christersson Måneschiöld
Carll Christersson Måneskiöld
Johan Lode
Christer Påsse
Åke Swanttesson Stålarm
Johan Pattkull
Hans Rottkirch
Arfwed Lilliesparre
Herrman Kåse
Swen Lilliesparre
Krigzman Lillie
Hindrich Stöör
Åke Hansson Soop
Claes Siöbladh
Erich Tönnesson
Johan Kruse
Wichardt Behrfeldt
Per Månsson
Holger Skeiding
Erich Krabbe
Pedher Michilsson
Jesper Andersson Kruss
Jöns Hansson
Nilss Bengdtsson af Lidingö
Peder Jörensson Vlfsparre
Knutt Vlfsparre
Christoffer Ribbing
Oluf Stake
Jsak Hindrichsson
Swen Bock
Bengdt Bock
Christof Oxe
Jöns Bonde
Vlf Bonde
Jöran Kåse
Jöns Rosenstrale

Maurits Torstensson
Jfwer Nilsson
Anders Siöblad
Torsten Bengtsson Hierta
Jöns Persson till Jngelstad
Dawidt V. Sigerot
Johan Pattkull
Peder Nilsson
Jören Claesson Ekelöf
Stephan Lemnius
Erich Bertilsson Liustra
Nils Posse till Saby
Sten Claesson Bilssar.

Dereffter blefwe desse efftersch:ne uttwalde till Capita Familie för hwar Ätt.

Anno 1627,
Adelen
som hafwa beklädt Säthe på
Ridderhusedt vthi denna session.

Säten Säten

1. Classis

Grefwernar

1. Peder Brahe
2. Johan Casimir.

Frijherrar

1. Swantte Stenbock
2. Gabriel Erichsson Oxenstierna
3. Erich Hoorn
4. Johan Gyldenstierna

2. Classis

3. Nilss Ryningh
4. Jöns Kurk
5. Linder Torstensson
7. Hindrich Flemingh
8. Hans Kyle
10. Knutt Lillie
11. Bengtt Sparre
12. Erich Bielke
13. Erich Vlfsparre
14. Mathias Soop
15. Carll Bonde
17. Axell Baneer
18. Åke Axelsson
20. Knutt Påsse
21. Swen Ribbing
23. Göstaf Leyonhufwudh.

3. Classis

7. Johan Kruse
8. Arfwedh Lilliesparre
10. Erich Krabbe
12. Gorgonius Hindrichsson
16. Swen Boch
17. Måns Axelsson
22. Johan Vlff
23. Erich Alfsson Ickorn
26. Carll Hardh
29. Biörn Christersson
32. Matz Lillietopp
33. Nilss Lilliehöök

36. Jesper Andersson
37. Bengdt Kafle
38. Holger Skeiding
40. Knutt Lillie
42. Anderss Siöbladh
43. Wolmar Yxkul
45. Johan Wernstedtt
47. Anders Grip
48. Åke Swantesson
50. Axell Drake
51. Jöns Stolpe
52. Arendt Örneflycht
53. Jöns Nilsson JabobsSköldh
54. Anderss Stuwart
55. Per Börielsson Stråle
58. Knutt Drake
61. Jsak Hindrichsson
67. Nils Persson till Flisshult Sölfwersparre
69. Jöran Ekelöf
70. Jören Claesson Ogla
71. Nilss Bengtsson
72. Anderss Olufsson Oxehufwudh
73. Christoff Oxe
77. Göstaf Persson Vlfsax
79. Jöns Rosenstråle
80. Botwed Larsson
82. Oluf Stake
83. Erich Liustra
84. Jfwer Christersson af Hiorttöö
86. Christer Claesson af Spurila
89. Bror Andersson
90. Stephan Lemnius

desse efterschrefne lottade

93. Torsten Bengtsson Hierta
94. Baggernar af Boo
95. Anderss Swensson Rosenquist
96. Nils Stingh
97. Ruter i Finlandh
98. Burei
99. Sten Claesson Bölier Manderskiölder
Göstaf Johnssons Barn på Rylanda
Munckenar
Brömss Olufsson Gyldenmarss
Anderss Erichsson
Friller
106. Jören Papegoija
107. Peder Michilsson Hammerskiöldh
Peter Biörn eller Kruse
Eketrään
Swantte Plåter
111. Kåsernar
112. Erich Jörensson Tegel
113. Jöns Hansson
114. Per Swensson Swartt
115. Erland Lindelöf
Skalmar i Finlandh
117. Jöns Swinehufwudh
118. Jöns Persson till Jngelstadh
Baggerna af Berga
Lars Jonssons Barn på Härlinzsto
Måns Mårtenss:n
122. Carl Jönss:n Sabelschiöldh
Erich Anderss:n
Sabell
125. Nilss Bengtsson Vlffahne
126. Skytternar af Sätra och Husseby
127. Carll Raem
128. Peder Swensson Falk
129. Peder Månsson
Rytter
Arfwedh Jacobssons i Finlan
Hindrich Månss:
Brömss:r
Galler

Dereffter tiltaltte Landt Marskalken Ridderskapet och Adelen, hwad poen dem skulle pålegges, som sigh antten absenterede eller icke i rettan tidh sigh instella på Ridderhuset, när tillsagdt och tiden och tarfwen dett fordrar.

Derpå omröstades aff efterschrefne af Adell att gifwa för hwar gångh de vthe blifwa eller icke i rettan tijdh komma.

1. Classis

G. Peder	5 D:l.	H: Erich Hoorn	5 D:l.
H: Swantte Stenbock	3 D:l.	H: Johan Gyldenst.	2 D:l.

2. Classis

Boo Göstafsson	2 D:l.	Erich Vlfsparre	5 D:l.
Hindrich Fleming	5 D:l.	Mathies Soop	3 D:l.
Hans Kyle	3 D:l.	Carll Bonde	5 D:l.
Lars Sparre	4 D:l.	Axel Baner	5 D:l.
H: Erich Bielke	5 D:l.	Åke Axelsson	5 D:l.

3. Classis

Johan Wernstedtt	5 D:l.	Jfwer Christersson	5 D:l.
Anderss Stuwart	3 D:l.	Bror Andersson	5 D:l.
Jören Claesson	5 D:l.	Larss Skytte	5 D:l.

Och effter fläste Rösterne fullo på fem D:l derföre blef afsagdt, att huilken som på rettan tijdh och timma sig icke instälte på Ridderhusett eller och afginge, vtan Landtmarskalkens loff och minne, skulle gifwa för hwar gångh Fem Daler, så frampt han icke hade rättmätig excuse.

Dernäst tillsade Landt Marskalken Ridderskapet och Adelen, att dhe den andra dagen klockan otta, sigh installa och på Ridderhusett comparera skulle.

Sedan upslogz på Ridderhussportten efftersch:ne patent

Effter H: Kong: M:tz nådiga befalningh skall Adelen och Ridderskapet wetterligt wara, att dhe som ännu icke hafwa sigh presenterat och angifwidt, skole strax dhe anlände gifwa sigh ann på Ridderhusedt att låthe antekna sina Nampn, på dett Rikzdagen må winna sin forttgång; der till medh skall Ridderskapet och Adelen kunnigt wara, att hwilken som sigh absenterar och vthe blifwer, vtan laga förfall och rättmätig endskyllan när sambqwemb holles på Ridderhusedt, eller och afträder eller vttgår vtan Landtmarskalkens tillståndh, skall effter bewillning näste dagh vttgifwe för försummelsse och tredsko hwar gångh Fem daler. Der alla hafva sigh effterrätta. Af Ridderhusedt den 18 Januarij

J. Lars:n.

Den 19 Januarij woro effter Marskalkens befalningh Adelen åter församblade på Ridderhusedt, och wardt inthet synnerligitt proponerat. Vthan Erich Jörensson framhade några konung Erichz K: Carlls och Konungh Göstafz bref och Confirmationer, lydendes och innehollandes såsom en Frelsseman Edel och Wälb: Erich Jörensson att besittia och beholla sine Godz som andre af Adell här i Rikett.

Hwilket Landt Marschalken vptogh att willia referera H: Kong: Mtt: inthett twiflandes att H: Kong: Mt: som honom för detta derföre respecterat hafwer, änn ytterligare derföre hollandes och achtandes warder.

Den 20 dito woro Ridderskapedt åter tillstädes på Ridderhusedt, och då inthett heller något proponeredes; vthan allenest tillsades af Landt Marskalken att Ridderskapet och Adelen, skole tillkommande Måndagh som är den 22. dito förfoga sigh och wara tillstädes klockan otta, på Ridderhusedt, vppå hwilken dagh H: K: Mt: will begynna Rikzdagen.

Då vpstodh Landt Marskalken och tilltaltte Jöns Persson, som sigh kalladt Gyldensparre hwar vthaf han det giorde; der till han swarede effter han förde i sitt wapn en Gyldensparre, meentte han at stånde honom sådant fritt; hwilket Marskalken begärede att han wille hafwa därmed fördragh medan Sparrernas Farfader H: Larss Siggesson samma Nampn hafft hade. Dett han och lofwede at willie det ej widere göra och då strax inskref sitt Nampn Jöns Persson.

Den 22. Januarij församblades Ridderskapet och Adelen på Ridderhusett, och seden hwar hade tagitt sitt ställe och Säte, vpstodh Landt Marskalken och befaltte Adelen att dhe effter den Ordning och sätt som i Privilergierne stå, skola ordine marchera 3. och tree vpp till Kong: Mtz: Förmäk och sedhen på samma sätt neder på Ridderhusedt

Först nest effter Landt Marschalken Grefwe och Herreståndet Sedhen de Ätter, hwilkes Förfäder och föräldrer hafwa waridt brukade i Rijkz Rådz Embeten.

Seden dhe hade waridt på Rikzsalen och anhördt H: K: Mtz: wijdlöftige mundtlige Relation, såsom och hördt vpläses H: K. Mtz Proposition, Förmantte Landt Marskalken Ridderskapet och Adelen att dhe strax klockan ett effter middagenn skole åter komma tillstädes på Ridderhuset, att deliberera om förb:te H. K: Mtz proposition.

Dermed förfogade sigh hwar hem i sitt Logemente.

Effter middagen wore Ridderskapet och Adelen församblade på Ridderhusedtt. Då vpträdde Landt Marskalken, och påmintte

Adelen om den mundtlige Oration H: K: Mt: på Rikzsalen till alle Ständerne haft hade, och den kortteligen deducerede, såssom och dem errinnerde däm om propositionen af D: Salvio vpläsen blef, Och på dett hwar och en deste bettre må blifwa vnderrättatt, hwadh der vthj fattadt war, vplass den af Johan Larsson.

Seden propositionen war vpläsen, vpstegh Landt Marskalken och widlöffteligen förde dem till sinnes H: K: Mtz. Rikssens Stat och dehres Bröders, Swågrers, Fränders och Wenners, sampt Sweriges Rikes arme till Hest och Foot nu vthj Lifland och Pryssen stadde wilkor och tillstånd så och dett lyckelige progress H: K: Mt: i Pryssen denne förgångne Sommer hafft hade; med trogen förmaning dhe willie såssom Sweriges Rikes förnembste Ståndh sådantt öfwerwäga betrachta och besinna Och synnerliga desse efftersch:ne puncter. som i efterfölliande proposition förmältte ähre.

Dereffter resiteredes sielfwe propositionen.

Kong: Maij:tz
Proposition inlefreradt den 22. januarij Ahr 1627.
Se Bilagan A.

Derpå resiterede Landt Marskalken H: Johan Sparre dhe twå första puncta i propositionen, och mehnte att man den fahran wäl considerere skall och efter dett oemotseijeligit wore så frampt Någen Christen kärlek vthj oss finnes, Att wij wåre Slächtt, Wenner och Förwantter ju både med Mans och Penningehielp endsettie schulle, så myckett rådh och embne dertill finnes kunne. Och ehuru wäl denne materien wore, så frampt förmögenheten funnes snart till att afhielpe; Så funnes deremot store difficulteter hwarföre dedh både pro et contra wore till att disputere. helst medan fahran på den ene, och hwar och eens privat frihet och nytte på den andre sijden, är till att betenckie; Dock effter man i alle fall det beste vthwelie skall och den minste fahran och olegenheten heller draga änn den störste olyckan och j dett ytterste förderfwet sigh settie. Moste dhe gode herrer efftersch:ne puncta wäl considerere, hwilkedt best och Fädernesslandet sampt wår egen wälferd nyttigst är.

1. Anttingen man fädernesslandzens store för ögon swefwende perikel och fahre så myckett mögeligit ähr jcke förekomme och vnderstödje moste.

2. Om wåre krigzmachter j Pryssen och Lifland och i nöd stadde äre, och vtan endsettning och hjelp icke bestå kune; endsettia skulle.

3. Den lycke och segerwinning som Gudh oss nådigst hertill emot fienden förlähnt hafwer hwarigenom fienden näst Gudz tillhielp

tractater och redelige fredzmedel twinges kune manligen och reputerligh continuere skulle.

1. Wåre priwilegia så högdt observere och icke derifrån träde, heller der vthj till een tidh något cedere; och derigenom fahren och olycken öfwer oss och wårt käre fädernessland draga, derigenom wj både jfrån frihet, lijf welferd, jaa sielfwe saligheten j lengden drages och twinges kunne.

2. Wåre wenners slecht och förwantter som för wår frihett och säkerhet fechtte, hielplöse förlåte, dedh wj hwarken för Gudh eller menniskior nu eller i ewighett försware kunne.

3. Jfrån den lycke och segerwinning som Gudh oss här till dagh, nådigst förlähnt hafwer, med störste disreputation affträde: Och således oss och wår heele nation i ewighett een outhsläckeligh skam och nese tillfoge.

Så endoch som han tillförenne sagdt haf:r man kunne hertill persuadere och disuadere; Så skulle man doch som gode fädernesslandzens patrioter, dess wälferd högst i achtt hafwe, och den lille fahran och discommoditet ringe achtte, hwilken nest Gudz hielp i framtiden förandres och förbettres kunne: och begärede att de dette wäl öfwerwäge och hwar och en Classis för sigh der vpå resoluere.

Hwaropå Her Peder Brahe vpstodh och resiterade dhe första tre puncter som i propositionen stå förmältte, och der på per discursum gaf sitt betenckiande.

1. Att Vttschrifningen må continueres som här till skedt är, och till Adelens enskijlte, så och Ladugårdz Bönderne.

2. Contribution på penninger in Genere.

3. Hwad Qwarnetullens richttighet wedkommer, hade han af sin familie ingen resolution tagidt, och derföre sigh icke kunne derpå någott resolvere.

Derpå begärede Landt Marskalken, dhe andre både Classes betenckiande och att hwar och en dett libere per discursum wele vttseija.

Hwarpå dhe sigh förklarede, att willia taget i ett gott betenckiande; dock hade dhe gerna Rikzens Rådz Rådh här vtinnan effter saken ginge så wäl dem an såssom deres Perssoner.

Derpå wardt bewilliatt, att dhe wille låta fordra andra dagen Rikzens Rådh till sigh, och wenligen begära dehres assistence och Rådh i saken, att dhe icke göra för lithett eller för myckett.

Den 23 Januarij komme Ridderskapet tillstädes på Ridderhusedt, der effter komme Rikssens Rådh. som wore

G: Magnus G: Abraham

H: Carll Carlsson
Boo Ribbingh
Philip Skeiding
H: Gabriel Bengtss:n
Claes Hoorn
H: Johan Skytte
H: Gabriel Göstafsson
Lindorm Ribbing
H: Peder Baner
H: Carll Oxenst:
Claes Fleming.

Vpstod Landt Marskalken, och kundgiorde Rikssens Rådh, hwarföre dhe hade låtidtt fordra dem på Ridderhusedt, War Orsaken att dhe wele wänligen meddehla dhem dehres gode rådh och betenckiande vpå H: K: Mtz öfwergifna proposition; hwarpå Adelen i går sigh hade resolueret, men icke slutidt förr änn de hade R: Rådh det först vptäktt och dehres betenckiande deruthij tagidt, och sålunda sigh samsatt att willia swara på H: K: Mtz. proposition.

1. Att dhe funno sig effter eedz plicht och den kärlek dhe draga och hafwa till H: K: Mt och Fädernesslandett, att wela vpsettia all dehres förmögenhz icke anseendes någen herlighet eller privilegia.

2. Derföre och till dett andra meente dhe rådeligit wara icke att nampngifwa någett till bewilningh, förr änn dett wore först af H: K: Mt: proponerat.

3. Förmeentte och en dehl, medan nöden ännu inthet så stoor wore och på dett dehres privilegier icke i någen motto schulle violeres, att hwar 5:te Skatte: och Cronebonde och hwar 10:de Frelssebonde skrefwes till kneckt, och sedan inthett anseende till några Privat Personers frihz.

Hwilken resolution R: Rådh wele taga i betenckiande; dett dhe och tillsade och togo ett affträdh i den andre Salen, derom att deliberera.

Seden dhe en ½ stundh hade waridt tillsammans giorde H: Carll Carlsson en relation på förbe:de Adelens mening.

1. Medan H: K: Mt: hade dett Jus, vthan någens willia och samptyckie att holla en vttskrifning huru många honom synttes; vthan dehres tillståndh; dij achtede R. Rådh dehres förklaring i den Punchten odios.

2. Till dett andra, Att dhe hade sigh förklaratt, att en vttschrifning skedde och ginge öfwer alle Ofrällses Män, Ginge dem sådan inthet ann, deröfwer att bewillia; Och derföre wore rådeligitt att dhe vptencktte några bättre Medell, dermz fadernesslandet och krigzfolkz i Pryssen kunde assisteres.

Och resiterade widhlöfftteligen på Nytt den fahra som fädernesslandet och krigzfolkett i Pryssen swäfwade vthj, och aldrigh hade fahran och nöden waridt så stoor som denna gången.

Hwilkett G. Magnus i lika motto refererade och dem förmantte att dhe fädernesslandzens tillstånd wele behierta och med yttersta macht och förmågo komma det till hjelp och vndsettning.

Derpå vpstodh Landt Marskalken H: Johan Sparre och badh på Ridderschapetz wegne som då tillstädes woro, Rikssens Rådh, effter såssom dhe wore her vthinnan interesserade, dhe wele dhem allt fördij deres gode betenckiande vthj denne saak meddehla. Ty der Adelen skulle vthlofwa att schrifwas af Frelse hwar 10:de Man, cederede dhe en stoor dehl af dehres wälfångne Priuilegia, Men af Ofrelsses man effter H: K: Mtz gode tyckio och behagh:

Der effter vpträdde Her Gabriel Oxenstierna Gostafsson, och omständeligen deducerade de merkelige orsaker H: K: Mtt. hade bewektt, att settia kriget jnn vthj Pryssen, hwilkes progress så lyckeligen näst Gudz macht, Hans Kong. Mt: en Segerherre öfwer månge Nampnkunnige Folkrike Städer, Mechtige Festninger och dett högsta en sådan Siöport och hampn att icke allenest 2: vthan wäl 3 eller 400 Örligskep kunne hafwa deres trygge hampn vtt och innlop, vthan och mehra fienden derigenom förtagen all tillför: och vtföhring till Siöes, så att der H: K: Mtt. assisteredes vthj detta wälberömlige krigz tugh (wore vthan twifwes med Gudz biståndh) hans K: Mt tillkommande Sommer den mechtige fienden Polen ett myckett mehra och högt berömligere afftwinga och sigh ett Odödeligitt Nampn deraf förwerfwa schulle, vthan och fädernesslandet och dess trogne patrioter och vndersåtere ett tryggeligit förswar för alltt fiendtligitt infall; så att Adelen med reputas kunna fournera och fortstella deres wälhärbrachte æminens härlighz och Ståndz reputas, dhe Andelige med ett gott samwett och trygghett fullgöra dehres kall och embete att tiäna Gudh den Alldrahögsta, Och seden Hussståndet med fredh och rolighet sökia sin redeliga nähring och bärningh. Och såge fördenschulldh R: Rådh att dett ringa wele förslå att hwar Tijonde Man skrefwes.

Begärede derpå Marschalken dhe wele då vttryckeligen meddehla dem dehres betenckiande, huru widt de skole vthj uttschrifning:n samptyckia.

Hwarpå H: Carll Carlsson, meente att hwar Classe för sigh skole först vttseija dehres mening, huru widt och hwad medell ett ansehligitt krigzfolk wore till att nåå och bekomma.

Hwar till Herr Gabriel Oxenstierna Göstafsson änn ytterligare sade och refererade effter samma proposition vthj den förste punct her vthinnan bestodh som föllier

1. Om en General Vttschrifning schall holles?
2. Om ett sammanskott skall skee?

3. Eller och en ansehligh werfning schall anstelles.

Hwar på Landt Marschalken befaltte att hwar Classe schulle vttseija sin mening huru dhe wore sinnade her vthinnan sigh att resoluera.

Hwarpå G: Peder af den förste Classe på sinn och dhe andres wägner förklarede och meentte att rådhsampt wore

Att en General Vttschrifning ansteltes, hwar af förmodeligit wore en ansehlig krigzmacht skulle vpbringes.

2. Classis. Resoluerede på alles deres wegner Hindrich Fleming och sade att Adelen och Ridderschapet gerna hade R: Rådh och betenckiande här vthinnan

3. Hwilket Jöns Nilsson på den tredje Classis dettsamma begärede, meden Adelen wore effter edz plicht, benägne att vnderstödia H: K: Mt: widh denne krigz occasion.

Derpå herr Gabriel Oxenstierna på R: Rådh wegne sigh förklarede

1. Meden en fremmande Werfning vthj en sådan hast, att endsettia dem i Pryssen neppeligen wore att kunna skee

2. Och att göra en sammanschott wille inthz förslå. Dij meentte R: Rådh att Ridderschapet och Adelen wele sigh samsettia och bewillia att en General Vtschrifning motte holles Och dhe för dheres personer icke kunne seija huru widt och på hwad sätt den schulle skee.

Och dermed afginge R: Rådh.

Och effter tiden var förlupen, befaltte Landt Marschalken att dhe strax samptlige Adelen schole effter middag komma tillstädes och göra derpå en endschap.

Efter middagen komme dhe åter tillsammans och effter många discurser och deliberationer, vpstodh Landt Marschalken och befaltte dhe schole sigh endeligen samsettia att saken kunne komma till endschap.

Hwarpå alle 3 Classes sigh endrächteligen förklarede

Att de funno rådsampt att en vttschrifning motte skee på Frelses Godz, Ladugårdz godz så och inn på fredzmilen.

Dermedh schole dhe om Morgonen komma tillstädes.

Den 24. Djto kommo Adelen tillsammans och uprepeterade hwad dhe dagen tillförenne sigh samsatt hade. Och vplas Marschalken conciperad en Mening på hwad sätt den schee schulle, att begära af H. K: Mt: en nådig förklaring och assecuration, att dett icke må lenda dem till någett præiudicio; Och derföre rådsampt funno, att några af hwar Classe det R: Rådh wele mundtligen referera men icke skriffteligen, och blefwe der till förordnede Landt Marskalk. Af 1. Class: G: Peder, och H: Gabriel Erichson. 2. Class: Nilss Ryning, Hendrich Fleming, Åke Axelsson, Carll Bonde, Axel Baner och Mathies Soop. 3. Class: Bror Andersson, Bengt Kafle, Jfwer Christerson, Holger Skeiding och Gorgonius Hindrichsson.

Effter middagen komme dhe tillsammans och förklarede Marskalken R: Rådh Wänlige meeningh.

Och effter deliberation samsatte sigh alle tre Classes

1. Att hwar 10:de Man må skrifwes så wäl inn som vttom fredzmilen vndantagandes Sätegårdzens Ägor och dehres enskijltte tienere, doch H: K: Mtz assecuration

2. Till dett andra På H: K: Mtz: andra Punct i propositionen om penninge hielpen, meentte Ridderskapet, att Boskapz skatten i lika motto som om vttschrifningen uttgingo samptychtes, doch alltt medh H: K: Mtz: assecuration, och derpå conciperedes de puncter dhe begärede af H: K: Mt: så frampt utschrifning:n och boschapzskatten schulle samptyckes.

Hwar med några af hwar Classe skulle H: K: Mt: dett andraga, och deputeredes dertill, Landt Marskalken: H: Johan Gyldenst: Åke Axelsson, Hindrich Flemming, Axell Baner, Broor Andersson och Axell Drake.

Den 26 Januarij komme Adelen tillsammans och refererade Marskalken H: K: Mtz resolution, att de skole skriffteligen öfwergifwa dehres mening och den assecuration dhe her vthinnan begärede.

Effter middagen vnderschrefwe Hufwuden af Säten på hwar familie, på den assecuration de vnderdånigst begärede och den bewilningh dhe för denne gång:n göra kunde.

Se Bil. B.

Den 28 Januarij woro Ridderskapet församblade på Ridderhusedt, och vplass Marskalken dett conciperade Swar Dhe H: K: Mt: på H: K: Mtz: proposition öfwergifwa wille.

Se Bil. C.

Den 29. Jan: Om morgonen klockan Nijo vpginge Ridderskapet, effter Ordning:n vpp till Rikszalen, och sedhen alla Ständerne hade vpläsidt dehres Swar Afginge Ridderskapet i samma process neder till Ridderhusedtt.

Den 31 Januarij woro Ridderskapedt och Adelen tillstädes, Och strax der effter komme, herr Carll Carlsson, Boo Ribbing, H: Gabriel Bengdtsson Oxenst: Philip Skeiding, H: Gabriel Göstafsson Oxenstierna, Lindorm Ribbing, H: Peder Baner och H: Carll Oxenstierna, sampt Marskalken Diderich V. Falkenbergh så och Wilhelm Vssling.

Då vpträdder H: Gabriel Bengtsson Oxenstierna, och vnderrättade, Ridderskapet H: K: Mtz: intention, medan detta Riket som med sådana härliga immuniteter woro begåfwade, som i fremmande och wijdhaflegne Örtter, wore mycket gängsse, såssom och dhe wahrur som uthj Affrika, America, Jndia och Magellanica funnes, med stoor proufit här kunde sällies: dij hade H: K: Mt: af en noga information och vnderrettelse för gott funnidt att begynna ett Söder Compagnie; hwarigenom icke allenest Köpmännen, som sin Nähring igenom Handell och Wandel till Siöes moste sökia, vthan alle dhe som der till Lust och Willia hade att insettia en merkeligh winning hade att förmoda; Såssom ögenskinligitt war till att see af dhe Ost: och West-Jndianische Compagnie vthj Holland och Engelland: hwarigenom dhe stoora krigz-omkostnader vthj Holland med oppeholles Hwilkett i lika motto här skee kunde så frampt det sin lyckliga framgångh winna kunnde; hwilkett lätteligen skee kunde, der Ridderskapet och seden andre Stånd sig benägne funnes, hwar effter sin förmågo att inleggia på 4. terminer.

Derpå swarade Landt Marskalken att dhe willia tagat i betenckiande, icke twiflandes af den vnderrättelsse dhe nu fått hade, jw sigh wälwillige dertill finnes skolle.

Derpå giorde seden Diderich V. Falkenberg, j lika motto en vnderrättelsse om den stoore winning deraf fölia kunde så frampt dett komme på gångh, hwilkz nu vthan möda skee kunde, effter sådana merkeliga Poster alleredho woro inteknade, och dermed resiterede några vpp som der till hade lofwat att insettia. Och på dett allom motte wara wetterligit hwad priuilegium H: K: Mt: samma Compangn: hade med priuilegierat vplass dett af Johan Larsson

När det war vppläsidt, giorde Herr Gabriell Oxenstierna Göstafsson änn ytterligare en vnderrättelsse såssom och förmaning att dhe godh: och frijwilleligen der till wele inläggia vthj samma Compagnie.

Dermed afträdde R: Rådh.

Den 6 Feb:

Woro Ridderskapet församblade, och inskrefwo vthj Söder Compagniet, så månge som lust hade att insettia.

Framkom Larss Skytte med Peter Kruses Skiöldebref, hwilket der vplass.

Hwareffter Jesper Andersson sigh beswärede öfwer dett Kruse Nampnett och inthet wille tillstädia att Peter Kruse skulle föhra dett Kruse Nampnet.

Seden framkom Jfwer Christersson och tedde ett bref dateret på Forssa, hwar vthaf han wille bewisa hwad Wapn hans Förfäder förtt hafwa.

Vppstod och Knutt Påsse, och beswärede sigh på Slächtens wägna af Forstenna öfwer Nils Bengdtsson, Bengt Stigesons Son, öfwer dett Wapnet han förde lika med de af Forstena; Och wille att han med Bref och wettur sådant betyga skolle.

Och till att vndfly all widhlöfftighet, wille Nilss Bengtsson kalla sigh Vlffahne, att wara en åthskildnat emellan Slächterna.

Sedhen klagade Johan Wernstedt öfwer Erich Tönnelsson, att han emot H: K: Mt: Mtz: ordningh hade tagidt hans gårdzfogde som eij hade förloff eller pass, vthj sin tiänst och hafft honom med sigh på rehsen till Norlanden

Der till han swarede eij annorlunda hafwa wist; vthan han war alldehles vthur sin tiänst löös: hwilket och tiänaren sigh sade hafwa fulkombligh afskedh ifrån Wernstedt, men icke fått sitt pass, och effter han fick lägenhet att komma till sina förwantter hade han sådant begärtt af Erich Tönnesson, och icke satt någen tienst hoos Erich Tonnelsson, och effter långh discurs blef afsagdt dem emellan

Effter Erich Tönnesson hade owetendes tagit tiänaren vthj tiänst, så skall den samma sak alldehles wara vphäfwen Och tiänaren slås i jern på 14 dager, och seden gifwes honom pass.

Derpå vpstodh Landt Marskalken och warnade hwar och en, att dhe icke skole taga eller tubba annars Folk vthan lefwa effter H: K: Mtz Ordning.

Den 8 Dito klagede Johan V. Fithinghoff Sedhen hwar Familia hade taget sin Säte öfwer Johan Vlff, att han hade tagidt hans tiänare vthj sin tiänst som icke hade orloff eller pass ifrån honom.

Deremot han swarede, dett eij weta vthan han hade wist honom ett pass, derföre hade han honom antagidt: Och betygede med en eedh att han alldrig hade wist af det Priuileg: förr änn han hijtkom.

Derpå tillsades Johan Vlff, att han skulle tillsta Fitinghoff sin tiänare igen; Och saken stånde öpen till widare förklaringh.

Den 10. Feb: woro Adelen församblade och vpgingo på Rikzsalen och öfwerantwardades dem dette foliande beslutt

Se Bil. D.

Seden dhe woro nedkompne och hade öfwerset beslutt, funno dhe några ordh hwilke wore dem vnder ögonen, Derföre vpträdde

Marskalken med några af Adelen af hwar Classe till Rikssens Rådh Att begära att dett motte förandres.

Den 12. Feb.

Kommo dhe åther på Ridderhusedtt. och vnderrättade Adelen att H: K: Mt: hade påmint honom om Målsmansdömmet, och om dhe begärede dett af H: K: Mt: Och på dett dhe motte wethe hwarpå dett sigh grundade vplass af Johan Larsson, Cantzelerens Concept.

Derpå dhe swarede, att de willia taget i betenckiande, synnerliga medan vttryckeligen förmähles, huru wijdt Målssmansdömet bör förestås.

Dagen der effter komme Ridderhusets föreståndare på Ridderhusedt, och giorde Her Gabriel Beinchtsson en widhlöfftigh Oration på effterfölliande sätt.

Medan för detta mycket olyckeligen med penninger lefreringar som Ridderskapet och Adelen effter samhelligh bewilning effter Russtiensten till Ridderhuset, så wäl som hwadh hwar och en i synnerhet hade vttlofwadt långsambligen war tillgånget: derföre begärede han att dhe wille sigh förklara, att de som i rettan tijdh icke vttlade sine penniger hwadh böter derpå falla skulle; Och efter omröstning beslöts

Att hwilken här effter i rättan tijdh och termin icke vttlägger sine penniger och tillställer dem Ståtthollaren, vnder den han besittin är, dett ware sigh Adelssmannen sielf, omyndige barn, jungfrw eller enckia; då hafwe Ståtthollaren macht effter adviso ifrån Ridderhusetz Föreståndare att wederkennes en gård om 10. Dalers rentta, så frampt 100. daler vttlofwadt war, och sedenn den andre effter som hwar skyldigh war.

Seden effter Föreståndernе vthj Ridderhusedt härtill inthet hade waridt authoriseret, hwad macht dem skulle tillordnes när dhe Ståtthollerne tillskrefwo

Derpå dhe sigh förklarade; Att hwad föreståndere dem tillskrefwo såm Ridderhuset wedkomme, skole Ståtthollerne strax vthan endskyllan exequera.

3. Att dhe wille förordna några som wille optaga dehres Rekning på den Omkåstnadt på Ridderhusetz bygning anwendt war:

Derpå wore då förordnade. Åke Axelsson H: Gabriel Erichsson, Carll Bonde, Axel Drake och Gorgonius Hindrichsson.

Sedhen sadhe ytterligare H: Gabriell Bengtsson, effter han. H: Claus Hoorn och herr Gabriel Göstafsson nu vthj 3. åhr hade waridt der wedh, att dhe wille förordna andre vthj dehres ställe, meden samma bygnadt fordrade stoor vpwachtning.

Derpå beslötz att H: Claes Hoorn som moste förrehsa till Finland och icke kunna wara tillstädes, motte dimitteras och sedhen åhrliga en hwart åhr, och andra i staden igen, på dett att icke något af owetenhet må försumas.

Derpå bewiliades att H: Carll Oxenstierna och Peder Erlandss:n skole förordnes H: Gabriel Benchdtss:n och H: Gabriel Göstafsson till hielp.

Den 13. Öfwersågo H: Gabriel Erichsson Åke Axelsson, Carll Bonde Axell Drake och Gorgonius Hindrichss:n Rekningen, och effter noga öfwerseende henne approberat och godh funnin, sedhen vnderskrefwedt.

Den 14 vnderskrefwo dhe effterföliande beslutt Ett på pergamentt, som öfwerandtwardades vpp i Rikz Cantzelijt, och detta här inbundett.

Se Bil. E.

För änn dhe vnderskrefwo beslutett lottade desse effterskrefne Slächtter som tillstädes, såssom och för dem som frånwahrende woro, och bekomme Säthen såssom follier såssom och bewilliedes, att dhe som her efter kunde sigh angifwa och wore af gamul ätt eller effter kunne blifwa adlade, skole matrikuleres och taga Säten effter såssom dhe sigh angifwa.

1. Torsten Bengdtsson Hierta
2. Baggernar af Boo
3. Anderss Swensson Rosenquist
4. Nilss Stingh
5. Ruter i Finlandh
6. Burei
7. Sten Claesson Böllier
8. Manderskiölder
9. Gustaf Johanssons Barn på Rylanda
10. Munckanar i Finland
11. Brömss Olufsson Gyldenmarss
12. Anders Erichsson
13. Friller
14. Jören Papegöija
15. Peder Michilsson Hammerschiöld
16. Peter Biörn eller Kruse
17. Eketrään
18. Swantte Plåter
19. Kåsernar
20. Erich Jörensson Tegell
21. Jöns Hansson
22. Peder Swensson Swartt
23. Erland Lindelöf
24. Skalmar i Finlandh
25. Jöns Persson Swinehufwudh
26. Jöns Persson till Ingelstadh
27. Baggernar af Berga
28. Larss Jonssons Barn på Härlingstad
29. Måns Mårttensson
30. Carl Jönsson Sabelschiöldh
31. Erich Andersson
32. Sabell
33. Nilss Bengttsson Vlffahne
34. Skytterna af Husseby och Sätra

35. Carll Raem
36. Peder Swensson Falk
37. Peder Månsson
38. Rytter
39. Arfwedh Jacobsson i Finland
40. Hindrich Månsson
41. Brömsser
42. Galler

Den 15 Dito. Vpträdde Landt Marskalken medh fyra af Adell och Johan Larsson vpp i Rikz Cantzelijt och öfwerantwarde dett vnderskrefne och vndertrychte Pergamentz beslutett.

Sedhan dhe wore nedkompne

Giorde Landttmarskalken H: Johan Sparre till Ridderkapet en påminnelse hwadh nu här passerat på denne här wäl ofwerståndne Riksdagh att dhe dett wille hafwa i minnet, såssom och vnderrätta dem som hemma wore hwadh här beslutedt war

Sedhan giorde han en widlöfftigh gratulation för dett dhe samptligen hade wälwilleligen effterkommidt hwad han dem på sitt wahrande Landt Marskalkz Embete åå Hans K: Mtz wegner och dehres egen giordt och påmintt hade med begärende, hwar han i någon motto med ord eller gerninger offenderat, dhe wille sådant i besta motto vptaga och det honom förlåta

Och dermedh aflade han sin Landttmarskalkz staff.

Sedhen inkom H: Gabriel Göstaffsson Oxenstierna och i lika motto påmintte Ridderskapet och Adelen, hwadh här nu passerat war wele som trogne Rikssens undersåter ihugkomma.

Dereffter vnderrättade han dem H: K: Mt: liberalitet, j dett H: K: Mt: hade förährat dehres Stånd till heder och Ridderhuset till prydnatt dhe nya Tappetter med den himmelen der vpslagne wore förähratt.

Dereffter giorde Landtmarschalken tackseijelsse till Adelen på Johan Larssons wegne för den liberalitet och förähring dhe honom giordt hade. Tilbiudendes sigh wille om hwar och en i synderhet förtiena. Och dermed valedicerede Landt Marskalken alla som tillstädes woro. Och till det sidsta sade han meden en stoor oordning här till waridt hade och änn war att när H: K: Mt: lätt vttskrifwa till Herredagher att så få sigh instella och dett i orettan tijdh och emott ändan på Rikzdagen. Hwad poen och böter de skole erleggia som åå samme dagh sigh icke inställte.

Derpå omröstades, att hwilken som sigh icke åå bestembdan vttskrefwen Herredagz dagh inställte, skole gifwa för hwar dagh han vthe blefwe, vthan laghlig och rättmätigh endskyllan skall gifwa Tree daler.

Dermed ändades denne Rikzdagh och hwar förreste hem till sitt.

Bilagor.

Bil. A.

Kongl: May:ttz Proposition

giordh till Richzens Ständer samankallede och församblede denne resa i Stockholm, medh Allernådigste begäran, att de den vthj sine Puncter flitigt öfwerwäga, och sigh effter Richzens tarff och lägenheet wäl der opå förklara wille. Actum Stockholm

Effter såsom swåra och beswärliga tider, åtskillige beswär och tunger medh sigh föra, som hwar och en vthj sitt Hws antasta, och honom sijn roo och makeligheet förhindra; Allttså förorsaker och sådant åtskillige hiertelagh, snack och taal, meninger och inbillninger, Och såssom hwar och en är god och Fäderneslandet trygger till, så falla och om slichtt hans domar; dock finnes wäl många enfaldige som af wrångom förförde, skulden Regementzens föreståndelsse tillskrifwa; Icke anseendes thenne tidz oroligheet som fast intet Land förskoner, vthan i tribel och widlofftigheet ställer. Sådant nu att förekomma, Såssom och Fäderneslandzens tillstånd Stenderne och allan menigan Allmoge i sanfärdigheet att beretta, och till medh Ständernes tidige betenkiande och trogne rådh och hielp vthj desse farlige tijder att begära; Hafwer H: K: Mtt: för godt ansedt thenne Allmennelige Herredagh att vtskrifwa; Och såssom Ständerne sigh hörsambligen hafwe instält; Alttså erkenner och H: K: Mtt: samma wälwilligheet medh gunst och nådhe.

Ther näst kan thett Ständerne icke wara vthur minnet fallet, huruledes för try Åhr sedan Stilleståndet i Lijffland blef förlängt på ett åhr, till den ende att man i medlertijdh fullmyndige Sändebudh på både sidor sända skulle, något wist Rikerne emellan att förafskeda; Alttfördij att reda på många Herredager war af Ständerne orådeligit funnit på sådane lättfärdige Stilleånd sigh att förlåtha, helst medan the, öfver thett the osäkre funnes, wore till medh af stoor omkostnat och beswär, så att föga skillfång war emellan ett sådant Stilleånd och en öppen fegde. Så opå thett man i tijdh sine Saker antingen till Krigh heller fredh retta kunde, lätt H: K: Mtt: genom Rikzens Rådh åtwarna Polniske Ständerne, att de innan Vttgång aff be:te Stilleånd, en Hufwud tractat anstella wille, och hwar thett icke skedde, motte the weta, att H: K:

Mtt: och Sweriges Chrono icke wille wara till Stilleståndet widere förbunden. Hwar opå wäl föll ett twifwelachtigt swar, Men dock försummedes af them Commissariernes affärdigan, hwar vtöfwer tiden förlop och Stilleståndet sig ändade.

Hwarföre drogh H: K: Mtt: i Sommars ett Åhr sedan öfwer till Liffland medh dett vttlandske Krigzfolket (som doch elliest på stor bekostnad holles moste) i den achtt, att hwar fienden Commissarier förordnet hade, man tå handelen medh them begynna skulle: Men när man till Lijfland kom, funnes ther inge Commissarier, vthan Dönhoff Starosten på Dorpt och Gotthardt Johan von Tisenhusen lupe wäl der medh, att de H: K: Mtt: vppeholla wille, dock kunde the i förstonne som man ankom, ingen fullmacht eller tillstånd wijsa, ther igenom the fullmechtigede wore medh wåre att handle; hwilket förorsakede H: K: Mtt: att göra alfwar åt saken, och resterende delen af Liffland att intaga. Och aldenstund genom Gudz nåder sådant innan en kort tijdz förlopp skedde, mente H: K: Mtt: thett wara ett beqwembligit medell freden af fienden att trufwa, om man Krigzens börda kunde flytia in i Litthowen, Togh fördenskull in Birzen och Bönsk sampt Mitow, vtur hwilke orter man beqwembligen infall i Litthowen göra kan.

Och såssom detta altt lyckeligh framgång wan, förskräktes fienden här vthöfwer icke lithet, blef för then skull bewechtt att sända samma Tisenhusen tillhanda een ny Fullmachtt, vthj hwilken han effter sin sedh införde en hoop och förfångelige ting och förmedelser emot närwarendes Rikzens tillstånd, och wår Nation till wahnheder, så att samma Fullmacht mera tiente till att skämma ut Oss, än handla om fredh med Oss: Doch war H: K: Mtt: tillfredz att låta sine Commissarier mötha them, om the till handelen hade haftt lust och wilie. Men såsom Tisenhawsen sågh sigh icke kunna vppeholla H: K: Mtt: (hwar till han inckom war förordnet och åfwenbe:te fullmacht vtgifwen) rychte han sin koos, och kom icke till handels medh Oss widere, vthan honom folgde tree Woiwoder som ock gåfwe sigh vth för Commissarier, hwilke i förstone fliteligen anhölle, att man Wapnen nederleggia wille, låfwandes sigh hafwa machtt fullkombligen medh Oss att handla, Men på thett man icke skulle göra för myckit, ther vthinnan, att man Wapnen nederladhe, heller för litet till fredzhandelen, hwar man till theres begäran aldeles neka skulle, Hwarföre sändes Secreteraren Salvius till them, medh them widere om saken att afftala och theres Fullmachter att öfwersee; Men the stodo altt opå, att wij wapnen nederläggia skulle, och sedan, meente sigh kunna handla medh Oss, effter sitt goda tycke, icke wille the heller theres

Fullmachter wijsa; hwilket nogsampt vtwiste, them wara sände, icke till att handla medh Oss, vthan att hindra the victoriers widere framgång, som Gudh Oss på the tider nådeligen förlänte. Effter såsom thett och gaf tillkenna vtgången af theres processer. Ty så länge the boro fahra, att wij tåged in åt Litthowen taga skulle, tingade the medh Oss, antingen om stället ther Sammenkompsten skee skulle, sättiandes thett till the orter, som aldeles osäkre och oläglige woro; heller om försäkringen för theres personer, att the fritt af och an till tractaten komma motte, hwilket allt war ther till anstält, och ther hen rettat, att tiden förhales skulle. Och såssom Åhrstiden så widt förledh, och Krigzfolkedz lägenheet så tillsade, att man hwila och skiul för höstwädret sökia moste, och H: K: Mtt: ther af bewechtt, sigh tilbaka öfwer Dynen begaf; Elliest och theres, the Litthowers, store Felttherre medh sitt Läger ankom, wände the tractaten vthj en hoop Smädeskrifter, som illa skulle anstå en Skomakere att skrifva den andre till, än sedermera Konungzlige Rådh och Commissarier, Hwar opå att swara onödigt fans, vthan hemstellet Gudh, hvilken thett och hempnades medh dett Slaget widh Wallhåff, på mången man af theres Nation. Och så förlopp samma Åhr, af hvilkes omgänge man nogsampt sågh, att Polacken icke så högtt war om Lijfland och thess förtappelse heller förödelsse till göra, att han för then skuld något af sitt haat emot Oss skulle heller wille falla låtha, och förthy fast ringa hoppning genom thett Liflendske Kriget, wår trätta medh Konungen i Poland och Polniske Chronan att ända.

Stelte förthenskuld H: K: Mtt: några af the förnembste Rikzens Ständer sådant måhl sistledne wåres i Strängenääs före att betänkia, Hwilke samma Ehrende med mycken flijt betenkt hafwe, och dock intet bätre medell funnit, än att man sigh beflijta wille Krigzens börda att flytia in åt Pryssen och ther grundwaal läggia till en sedem Bellj, som man kalla pläger, på thett att fienden motte af then olägenheet (att han Oss, sambt Kriget, så nära wed hiertat af sitt Rike lida moste) bewekas fredligere tanker att fatta.

Såsom nu thetta Rådslagh war grundat på godh Skääl, och wäl thet endeste som gälla kunde, thenna ensinte fiende att beweka. Alttsså dreff H: K: Mtt: och saken medh flijt, Och Herren Gudh som alle Rådslagz Vttgång och ändalychtt sigh allena att regera förbeholler, hafwer hijt in till gifvit sin heliga wälsignelse till saken, att wij innan en kort tijdh ett beqwembt Krigenes Säte vthj samma Provincie nått hafwom.

Och endock Konungen i Polen medh hela sitt Rikes machtt Oss är vnder ögonen rychtter, så ware dock Gudh ährat, som ho-

nom icke tillstadde, Oss någen skada, antingen på Folk eller Städer att göra, vthan lätt honom fåfängligen nötha tiden för en ringa ort Mewa benempd, till dess H: Kon: Mtt: then endtsatte för Konungens och Princens i Poland ögon; hwilket när thett war skedtt, och i så måtto förekommit, att icke fienden skräppa kunde, att hwadh wij giorde icke skedde af räddhåga, Tå befalte H: K: Mtt: Cantzleren att skrifva then Polniske Cantzleren till om Fångernes förlossning, och i samma breff något röra om wår benägenhz till fredh. Hwar opå följde, att man till Handels kom, Och såssom saken förste Dagen allenest bestodh opå Spörsmål om någen there medel eller wäger wiste thenne oroligheet att afhielpa, Alltså blef then Dagen intet mera resolveret vthan allt ad referendum hemburit.

Then andra gången the samankome, sloge the Poler till fredzmedell före 1. Att the H: K: Mtt: Regementet i Swerige vnna wille, emedan H: K: Mtt: lefde, men effter H: K: Mtz dödh, skulle thett hemfalla Konung Sigismundo eller hans Erfwinger. För thett andra, wille the, att wij åhrligen medan H: K: Mtt: lefde skulle betala Konungen i Polen några tunnor guld i tribut och Skatt för Chrone- och Arfwegodzen han miste moste. 3. Att allt hwadh them afhändt wore, them restitueras och vthan lösen igengifwes skulle. 4. Konungen i Polen sielf eller hans Söner, eller elliest hans Vttliggere och Tienere fritt motte färdes och resa aff och till i Rijket. 5. Att när Fröken i Poland skulle giftes, thett Wij tå vtur Swerige henne Brudskatt gifwa skulle, och annan Vtredning; som och wäl wille stiga en tämmeligh Summa. Thesse och slike flere förslagh hade the att förebäre.

Ther emot wåre them swarede, Till thett förste, att H: K: Mtt: här till daga, af ingen, vtan af Gudj allena, hade han och erkendt sin Konungzlige Högheet och dignitet, then och genom Gudz nådhe, moot mångom afwundarom allt in till thenne Dagh förswaret; så att nu snöpligit wore att anmoda H: K: Mtt: att regera af andres Mäns effterlåtelse, och allenast till sin Liffztijdh: Wore och emot Rikzens Rett att the then Konung som ifrån them weken och sigh sielf till sitt Fäderneslandz Fiende giordt hade, skulle på någrehanda fall eller sätt igentaga till Sweriges Regemente, Wore och emot then Edz plicht och trooheet ther medh the H: K: Mtt: och H: K: Mtz Erfwinger förplichtede wore. 2. Att och Sweriges Chrono (effter så mänge Segerwinninger som Gudh Oss i thesse åhren öfwer och af them att erholla nådigest förlänt hafwer) skulle nu blifva them och theres Konung Skattskyllig, såge the an för owijsligen af them förestält.

Hwadh för thett tridie, thett som them afhändt wore, wedkomme, wore för tideliga ther om att tala, ty när wij om Hufwudsaken ens blefwe, wore först här om att tala.

Hwadh anlangende Konungens i Polens och hans Anhangs resor i Swerige, märchte wij fuller att the thett betinga wille, till den ända, att de genom sådane tillfälle, wår inbördes eenigheet (hwar opå näst Gudh all wår wälfärd, frijheet och frelsse hänger) förspilla motte, och thett the vthj Otta och Tiugu samfälte åhr medh Wapn och machtt icke hafwe (thes Gudj loff) kunnat göra, hade the nu i sinnet att göra medh theres tungor, att wij af thenna theres begäran wäl märchte på hwadh redeligheet och tryggheet theres fredh sigh grundedhe.

För thett 5:te Wore och wäl andre och nyttigere Vttgiffter vthj Sweriges Chrono, ther Allmogen hade nogh medh att göra, så att man icke behöfde beswära them medh Vtlandske Frökers och till medh wår wärste fiendes dotters Brudeskatt och Vttredsell.

Men ther the hade i sinnet fredh och roligheet Rikerne emellan att stiffta, så wore af nöden, att the sin Konung ther hen bewekte, att han och hans Barn och effterkommere till thett första på Sweriges Chrono och thess Vnderliggende Provincier ingen Rett eller Arffz Rett att hafwa, föregåfwe, vthan hwadh Rett han och the ther till hafft hade, från sigh sade och lade.

2. Att han, hans Barn och Erfwinger sampt Chronan och Polniske Ständerne, wille erkenna och holla H: K: Mtt. nu regerendes, för then, som Gudh af sin faderlige försyn, hafwer satt och förordnet till Sweriges Rijkes Lagkrönte Arf Konung och Herre: Effter såsom sådant och göra Keijseren, alle Konunger, Chur- och Furster sampt frije Respub. i hela Werldenne.

3. Att och Konungen i Polen, hans Barn och effterkommere, sampt Stenderne och Polniske Chronan, wille erkenna och bekenna Sweriges Rijke och alle thess Inbyggere qwitte och frije, (effter såsom the ock i sigh sielf äre, och af alle andre Nationer som medh them Vmgänge och wenskap hafwa wele, ther före achtes och holles) ifrån all then förplichtelsse som the fordom Konung Sigismundo medh hafwe förbundne warit.

Hwadh öfwer wore, kunde lätteligen förlijkes och afhandles när thesse puncter af them och theres Konung wore richtige giordhe. Men thesse puncters bewillning föruthan, wore medh them ingen fredh att opretta. Ty så lenge the fundamenten till wårt närwarendes tillstånd och stat om att kullslå sigh beflita wille (hwilket skedde så länge the och theres Konung med thess klander och prætensioner omginge) kunde wij ingen fredh ingå eller holla.

Thette wore så på bägge sidor the fredzmedel som föresteltes, Och endoch the Poler emot wåre fredzmedell föga hade att säia som skääl medh sigh hade, alldenstund all wår begäran war ställt på billigheet, och allenest till att försäkra then närwarende stat wij hafwom, föruthan hwilken försäkring ingen fredh wara kan, Allikwel tycktes the Poler wara omöijligit sådant hoos sin Konung att erholla.

Hwarföre och på thett att een sådan godh lägenheet icke motte gå fåfeng aff, tilbude wåre ett rumbt Stillestånd, för orsaker skulld att oss emellan tå kunne slutes ett myckit tryggere och redeligere Stillestånd, än någensin för wore skedt, altt fördij, tå war närwarendes Konungen och the förnembste Herrerner i Polen. Men thetta behagede them icke heller, sökte doch effter att tractera, så att wäl märkies kunde them gerna wilia hafwa fredh, Men ther till inga rådh weta, huru the then, Oss förfångeligen, och sigh medh förbehold, kunna sluta. De försökte allehanda medell, på sidstone funne the på thett rådh, att dhe wille läggia sigh i handell medh H: K: Mttz: Personn, och medh besendninger saken drifwa, Hwilket H: K: Mtt: olägligt föll att afbijda, aldenstund Novembris Månadh tillträngde, och för Seglatzen skuld längre eij war att töfwa: effter man icke sågh något wirkeligit endsätt hädan ifrån skulle kunna förwäntes, Hwar icke H: K: Mtt: sielf hem till Rijket sigh begofwe, Drogh förthenskuld H: K: Mtt: sin färde, och som man förnimmer hafwer altt sedan intet mera omtalts.

Thetta är alttså hwadh förelupit är vthj the tu nästförledne Åhren, hwar vtaf Stenderne klarligen see kunne huru H: K: Mtt: både medh gode och onde hafwer trachtat effter att beweka Konungen i Polen och hans Anhang till förlikning och fredh medh H: K: Mtt: och Sweriges Chrono; Och såsom thett icke hafwer behaget then Aldrahögste som allena freden gifwer, att beskära thesse Rijker och Land roligheett och stillheet, så ware dock han låfwat i ewigheet, som tungeste Krigzens börda hafwer låtet falla på wår förstockade fiende. Ty skinbarligit är att Gudh honom för hans Synder skuld hafwer förstockat, på dett han sijn stora machtt på the mächtige bewijsa motte, så wäl i wåra tijder som fordom tijdh, Ty wi läse i Biblien, Att Slagh äre holdne och wundne, ther vthj ingen af Gudz folk är slagen: Så är ock oss händt, wij hafwom slaget för Wallhåff och mist ingen man af fiende handawerk, endoch många hundrede af Fienden blefwe slagne. Många faste Slott som mächtige Herrer hafwe most belägringer före vpbryte, hafwe wed förste och andre Skottet gifwit sigh; Store och Folkrijke Städer som sigh medh Konunga machtt förlijke pläge, hafwe fältt modet, allenest af rychtet vtaf wår Ankompst och Oss vnderdånige

wordne; Och thett thett mäste är, Gudh hafwer Allernådigst vthj wåre hender gifwit wår fiendes aldrebäste wilkor och lägenheet, hwar igenom han icke allenast Oss, vtan hele Gudz försambling som boor vth med hela Östersiön anfächte och befeigda hafuer kunet, Nemligen Siösidan och thess bäste hampner, Så och Strömmerne Weichseln och Nogatten, ther öfwer wij nu Herre äre: Och genom hwilke wi wår fiende all näring och handel förtaga kunne, så att omöijeligit är thett han thett Krigh i lengden medh Oss föra kan, om allenast Gudh förläner sin welsignelsse, och gifwer Sweriges Ständer samdrecht och stadigheet samma wäl påbegynte saak till godh och önskeligh ände att hielpa och befordra. Hwilket om thet skeer, Så skolom wij af hela wida werldenne, som nu sine ögon till thenna stora saak wändt hafwa, och medh längtan thes Vtgång förbijda, få thett roos och anseende, att wij ett folk äre, som genom Gudz nåder wåre saker med alfwar, stadigheet och macht alttså vtföra som tappre och redelige Swenske Män wäl och loffligen ånstår. Men ther så skiäl, thett Gudh nådeligen afwände, wij icke medh sådant alfwar som sigh bör samma saak fullfölgie, skolom wij först sättia i fara, så många tusende redelige Swenske Män som nu vthj Pryssen theres blodh för Fäderneslandet wåge, genom hwilkes förtappelsse, then Gudh wärdiges afwände, wij som hema ähre, annat icke hafwom att wänta än fiendens eftertryck och wår yttersta Vndergång, Thett skulle sedan icke allenast then fienden förfölia och förachta Oss, vtan wij warde råkendes i alle wåre granners föracht och wanwyrdan, effter the tå klarligen kunde see och märkia, att wij the woro som hwarken hugh eller machtt hade Oss till att förswara. Och i synnerhet skulle närwarendes fiende Polacken the fördeler han i Östersiön hafft hafwer nu bätre i achtt hafwa, till wår och hele then Christelige Kyrkies wedh Östersiöns skadhe: Effter såsom allerede i fiol för än wij till Pryssen komme, af en Catholiske Ligans Legat om sådant med Konungen i Polen ähr handlet.

Och såssom thesse icke äre ringe farligheeter, så kommer här än till thett widt uttseende Tyske wäsendet. Ty ändoch att Konungen i Danmark gör wäl sitt bästa, Så äre dock thesse tider så förargede, att många som borde hielpe H: K: W:de föga ther till göra, många af ostadigheet och oskötsamheet om altt thett saligt är, aldeles affalla, och Gudz Ordz förfölliere bijstånd göra, så att man icke säia kan huru länge thett mootståndet tillräckia will, Och ther så skiäl, att the Påwiske finge rådandet i Östersjön, wore lätt att tänkia huru stor fahra Oss öfwer hufwudet hengde; Hwilket altt H: K: Mtt: hafwer gott funnit här, effter längden att

vpreppa, på dett Ständerne, först måge weta, huruledes Sakerne drefne äre, Sedan vthj hwadh farligheet Rijket, wårt käre Fädernesland och Gudz Försambling som ther vthj boor, nu wistes vthj; Dragendes till samptelige Ständerne then Konungzlige och nådige tillförsicht, att dhe sigh låthe Fäderneslandzens farligheeter till hiertat gå, H: K: Mtt: icke allenest medh godh rådh, Vthan och medh willigh hielp vnder armarne fata och bijspringa, på thett att hwadh medh roos och Fäderneslandzens reputation är begynt, må och så lychtes genom Gudz nåde till alles wåres heder, fredh och frelsse.

Will för then skull H: K: Mtt: för Ständerne och till theres betänkiande hafwa förestellt effterföliende puncter:

1. Först huru och på hwadh sätt ett Antaal Krigzfolk wore att samanskrifwa som förhoppligen fyllest giorde, wåre medh att endsätia som i Liffland och Pryssen äre, och ther medh på alle fall sielfwa Rijket förswaras kunde.

2. Hwru och på hwadh sätt man Peninge medell bekomma skall then stora krigzmacht medh att vnderholla som nu vthj Rijkzens tienst äre.

3. Serdeles effter, för dett tredie, Quarnetullen intet hafue förslaget i förflutne åhr, mäst förty att månge Oordninger inrijta, som Chronan samma Inkompst onyttig göra, steller fördenskuld H: K: Mtt. Ständerne till att betänkia, huru man bäst slike Oordninger afskaffe motte, så att samma Tull något renta motte, och H: K: Mtt: icke hafwa orsaak Vndersåterne om flere hielper att bemöda.

Bil. B.

I denne beswärlige Fegde Tijd, Hanss Kong:e Maytt: wår allernådig:te herre, Rijkett och Fädernesslandett till hielp, will Adelen præsentere och offerere H: Kong: Mtt. i all vnderdånighet till tiänst och vndsettningh för denna gången den Tijonde Man af alle dehres bönder så innan som vthan Fredzmijlen och deres Sätegårders Råå och Röör, der hoos till penninge hielpen Boskapz skatten, på alle dehres Godz, lijke medh Crono och Skatte; J vnderdånighet der hoos begärendes, att H: Kong: Mtt: wille effterskrefne Conditioner dem nådigst effterlåte. Actum den 26 Janua: 1627.

1. Att Hans Kong: Mt. nådigst wille dehres Ståndz Personer assecurere och försäkre, att hwadh de till assistens nu för denne gången offerere, icke i framtiden skall reknes dem på dehres Frijh: och Rättigheter till någett præiudicio och icke heller till ett exempel framdehles förekastes och indrages.

2. Att Hans Kong: Mtt: dehres daglige Hoff: och Gårdztiänare wed Sätegårderne nådigst för vtskrifningen förskone wille.

3. Hanss Kong: Mtt. och nådigst wille effterlåte, att när Bönderne af Commissarierne äre rootskrefne dehres tiänere då må nampngifwe, hwilken bonde hans Hussbonde bäst miste kan; dock sådan en karll som till Rijkssens tjänst nyttig befinnes.

4. Att ingen Skatt: eller Cronebonde i Frelse bönders roote inskrifwes må.

5. Att i rooten ingen öfwer 50. och vnder 15. åhr inföhres motte.

6. På dedh Adelens bönder i längden af Krigzbefählet, icke skole medh Skiussfärder och Gästninger beswäres, att då (när knechten laghligen skrefwen och uttnempd är, och af Commissarierne accepteret, och till den förordnade platz ordineret) Adelens bönder och heele dess roota, sedan för alltt eftertaal må wara obeswäratt.

7. När Boskapz peningerne äre skrefne af Commiss: eller Konungens befallningzman, att dehres tiänere och fogde, af dehres bönder innom fredzmilen, den må vpbähre och till Cronones befalningzman lefrere; På dett att Fogde fogde karar, Arrendatorer, ländz eller fierdingzmän, dehres bönder med skiussning och annen tunge icke må beswäre, Oordningen i qwarnetullen hemstelles H: K: Mt: och Rikssens Rådh att emendere.

Dette föreskrefne bedie dhe i all vnderdånighz, att H: K: Mtt. nådigst i den bäste meningh vptage wille. Blifwendes alles dehres nådig:te herre och konungh.

af Förste Classe

Per Brahe Greffwe till Wisingsborg mpp — Swante Stenbock F.herre till Örsten och Cronebäck mppria — Gabriell Erichzson Ochsenstiern, herre till Åhrestadh mppr

Erek Christerssonn Horn Herre till Wijk — Jahan Gyllenstierna herre till Lundhollm mpp

af andra Classe

Nils Ryningh — Linardt Torstenson mp — Boo Gustaffson mp

Henrich Fleming mpro — Hanss Kyle mp — Benckt Sparre mp

Erich Bielke mp — Erich Jorenssonn Vlfsparre — Knuth Lillie mpp

Mathies Soop mp — Carll Bonde mp — Axell Baner

Ake Axelsson mp — Knutt Påsse mpria — Suenn Ribbingh mp

Gustaf Läijonnhufued mp

af Tredie Classe

Jahan Cruse — Arffwid Lillie Sparre mpria — Erich Krabbe mp

Gorgonius Hendriksson Suen Bock Johan Vlff
Biörn Måneskiöldh Mas Lilletopp Jesper Andersson Crus mp
Nils Liliehööck mp Benckt Kaffle Håliger von Scheidingk mp
Anderss Siöbladh mp Wollmer Yxkull Jahan von Warnstidt
Anders Grijp Åke Suantesson mp Axill Drake mp
Jöns Nielsson mp Aron Vddeson Örneflycht Anders Stewart
Peder Börgesson Stråle Erick Tått Knutt Drake mp
Jsaach Hindrickssonn mp Jöran Clason Oghla mp
J Classon Ekelöf mpp Jsack Axelson Sölffuersparre mp
Nihels Bengtson på Lydinge mp Christåfwer Andhersån
Jöns Rosenstråle Oluff Stake Jffuer Cristheisson
Broor Andhersson mpia Per Mikelsson Hamerskiöldh
Jöns Hansson Suerdh Per Månsson loodh Lasse Skytte
Carll Raam A Bureus Jönns Pärson Suijnehuffu
Jöran Böriessonn Per Swensson Swartt Nelss Bengson Vlffahne
Torsten Benson jerta Jöns Persson mp

Bil. C.

På Hans Kong:e May:tz wår allernådig:te konungh och herres författade Proposition, är dette Ridderskapsens och Adelens vnderdånige Swar och betenckiande. Actum Stockholm den Januarij åhr 1627.

Vthaf E: K: Mtz: högwijse Konungzlige Taal och så wäl mundtlige som skrifftelige giorde proposition, hafwer Adelen och Ridderskapedt j all vnderdånighet förnummedt, vthi hwadh Stat och lägenhett, wårt käre Fädernesslandh nu är stadd vthj, jemwäl och hwad medell som i några Åhr hafwer af E: K: Mt. nådigest waritt företagett, wåre hädzske Fijender Pålacken till Fred med att beweke; j dedh E: K: Mt: för Trij Åhr förleden, Stilleståndet i Lifland till den ände prolongerede, att Fullmechtige Sendebudh ifrån Pålen j medler Tijdh till att tractere komme skulle, hwar vppå af wåre Fijender wäl ett twifwelachtigt Swar föll, som någerledes tractatens forttgång förmodelig giorde: Hwarföre E: K: Mt: saken till endskap att bringe med krijgsmachtten till Lifland sigh begifwitt hafwer, der E: K: Mt: inge Fullmechtige Commissarier vthan Dönhoff och Tisenhusen för sigh funnedt, som E: K: M: medh Ord och fåfängh Spotzkt Taal oppeholle och förhindre skulle, Fredzmedlen än ytterligere till att sökie och efftertrachtte,

Hafwer E: K: Mt: sedhen E: K: Mt förmerktte att Commiss: wore förhanden begärett igenom D: Salvium, dehres Fullmachtts innehold att wette: hwar utj dhe sigh wägrede och endskyllede, sigh den icke att kunne wijst, heller tractaten begynne, förändh E: K: Mtt. wapnen nederläggie wille.

Vthaf hwilken deres proces tractats mehning (som war E: K: Mt. allenest mehr att hindre änn med Oss redeligen att tractere) lätteligen war till att see och merke: hwilkedh och dehres processers vttgångh stadhfäste; Hälst medan dhe sine Afhandlinger, sedhen Polniske Felldtherren ankom j Smädeskriffter och skälssordh förwandlade; Hwilkett Gudh på dehres nation med dett Walhofske Slaget hårdeligen hempnades: Så oansedt Gudh Allzmechtigh af sijn Faderlige Barmhertighz E: K: Mt: samme Åhr i Lifland stoor nåde och lycke betedde, att den heele provincien gick E: K: Mt: tillhanda, och vnder Sweriges Crone med Krigzmacht lagdt blef, war dock allikwäl Fienden der igenom till Freden icke att beweke, hälst medan han sine Landskapz förtappelse inthet eller lijtett achttade. Hwarföre E: K: Mt: andre Fredzmedell att sökie förorsakedes, hafwer fördij E: K: M: för gott funnedt, Krijget effter den Consultation j Strängenes inn vppå Pryssen att dirigere och Krigzsens börda och beswär der att nederlegge. Hwilken resolution Gudh Alzmechtigh af sin Gudommelige nåde med en lyckeligh framgångh nådigst wälsignat hafwer, så att E: K: Mt: Fienden derigenom till tractaten på bättre och redeligere sätt än någen sin tillförenne skedtt är, twingede: Oansedt att Konungen och Princen i Pålen personligen med Polniske Krigzmachtten der i Pryssen sigh att försware och Oss att förringe præsenterede; Och endock dhe till tractaten icke alldehles obenägne wore, hafwe dhe likwäl obillige ochristelige och emott wårt k: Fädernesslandz Stadgers sträfwende Conditioner föreslagett och framstältt, hwilke icke allenest medh förtreet äre till att oprekne vthan och så skammeligen till att förtälie. Ty hwadh wore både emot Gudh, som alle Regementten effter sijn Gudomelige willie förordner och Konunger wälier hädeligare och wårtt k: Fädernessland och dess trogne Inbyggiare, som ett frijtt Folk äre forsmädeligere till att seije, änn E: K: Mt: som af Gudh förordnede och af Sweriges Rijkssens Ständer een Lagh Crönt Arf Konungh är, Rijkkett och Regementtet j E: K: Mtz: Lijfztidh att wille effterlåthe, Synnerligen af den Herrn som wårt Fädernessland icke allenest j stoor beswäringh förlåtett, vthan ochsså dess Trogne Inbyggere med all fiendligh hemligh och vppenbahrlig anfall att förhärie söktt och efftertrachttet hafwer. Hwadh wore wår Nation förtreetligere och odrägeligere, änn att wij (der wi dock, dess Gudi ware lofwadt af

Naturen frije äre) ett annat Konunge Rijke skole ware skattskyllige och vnderkastade?

Hwad skulle oss till fåkunnighet högre kunne förekastes och räknes, änn att wij (de Landskap Slott och Städer, som medh mången Redhligh Jnlendsch och Vttlendschz Mans blodh, dock genom Gudz nåde, dyrtt wundne wore) så lätteligen och vtan fredz erhollende heller betalningh att hafue aftredd och ifrån oss gifwedtt.

På hwad beqwemligere Sätt skulle wår inbördes Eenighet kunne snarere sönderrifwes, wårt k: Fädernessland i grund förhäries, och dess Trogne Inbyggere alldehles vttrotes, änn om Man Konungen j Pålen, hans Söner och anhangh, som wåre hädzske Fiender äre, fritt här i Rijkett att färdes och reese efterlåte wille.

Medh hwad skääl skulle Sweriges Rijkes inbyggere, andre Konungers döttrar änn deres egne med Brudskatt försörie. helst medan dhe ingen annan, för dehres Konungh och herre erkenne och holle än E: K: Mt: allene.

Hwadh billighet nu uthi sådane och andre fleere Conditioner äre, kan lätteligen sökes och finnes, och der vthaf dömmes hwadh affection de till freden hafwe kunne, Synnerligen medan de alle Redelige och billige fredz Conditioner icke för denne gången accepterede, som dem då föresloges och fredzens Fundament wara skulle; Som war först att Konungen i Pålen och hans Erfwinger på Sweriges Crone och dess vnderliggende Provincier ingen Rätt att hafwe föregifwe skulle, vthan den Rätt dhe hafft hade, ifrån sigh seije och lägge.

För dedh Andre, att han, hans Erfwinger och Polnische Cronan och Ständer, skulle erkenne E: K: Mt: för Sweriges af Gudh förordnede och Lagh Crönte Arf Konungh.

För dett Tridie, att dhe skulle Sweriges Rike och alle dess jnbyggere (ifrån den Eedh och Plicht dhe honom hafwe warit förbundne med) alldehles qwitt och frij erkenne; Sedan kunne dhe andre twistige saker lätteligen blifwe förlijktte.

Och efter det icke blef optaget, hafwer E: K: Mt: till ett långligitt Stilleståndh warett inclineret; Och alltt dette Tijden som alle förandringer är vnderkastad hemstelle welett; hwilket alltt fåfängt waritt hafwer, efter de inge medell till Fredh; hwar till de dock wäl wore affectioneret finne kunne.

Och alltt såssom nu icke allenest Fredzmedlen af E: K: Mt: föreslagne, Billige, vtan och Orsaken till dette beswärlige Krygett skäligh att wara befinnes. Alttså hafwer Gudh Allzmechtig, af sijn Gudomlige Faderlige willie j förleden Sommer E: K: Mt: och wårt k: Fädernessland och Folk med sine Barmherttighetz Ögon ansedt

och genom E: K: Mt: högberömde Konungzlige Perssons, Wijsdom, Flijtt och Manlighet gifwet af Fiendens mechtigste Landh, mestedelen den Provincien Pryssen med dess Slott, Städer hampner och Strömmer j E: K: Mtz: händer och dett E: K: Mt: och Sweriges Krijgz macht vnder fötterne lagdtt; derigenom icke allenest Polnische Cronones inkompster förminskatt, vthan ochså merkeligen och högeligen förswagatt är; För hwilken stoor nåde, Lycke och Segerwinningh den Allzmechtige Ewige Nådefulle Gudh wari nu och i all Ewighett högeligen tacket och lofwadt, hwilken igenom en sådan ringe machtt som E: K: Mt: i förledenn Sommer vttförde så stoor oförmodeligh lyckeligh Tingh vttrettedt hafwer, Han wärdiges för sijn barmhertighet skuld holle ännu sin Gudomlige beskydd och beskärmelsse öfwer E: K: Mt: och wårtt käre Fädernessland, och göre alle E: K: Mt: Consilia, Råådh och anslagh alletidh lyckesamme, och förlähne E: K: Mt: vnder denne Swåre och beswärlige Rijkssens börda, sijn Gudomelige Hielp och nådige Bijståndh, hans Gudomlige Nampn till Ewigh Loff, Prijs och Ähre, E: K: Mt: till Långwarigt och Roligitt Regementte wårt k: Fädernessland, och alle dess Trogne Jnbyggere till Tröst, förswar, hugnadt, glädie och en önschelig Fredh.

Och oansedt Gudh Alzmechtig nådeligenn hafwer förläntt E: K: Mt: i förleden Sommer stoor Lycke och Seger emott wåre och Rikssens fiender, Och E: K: Mt: derhoos alltijdh medh högste flijt freden efftertrachtet, så hafwer dett dock likwäl ännu icke täkts Gudh som Fredenn allene gifwe skall Oss den att beskäre.

Men alldenstundh, Fienden i förleden Sommer icke lijten vthan stoor skade lididh hafwer, Och E: K: Mt: nådigst Oss bewist hwadh fahra icke allenest wårt k: Fädernessland, vthan ochså andre Omliggende Provincier, (der Gudz klare och rene Ordh nu vthi Predikes) skulle wara vnderkastade, och oundwikeligen med beswäres; Jemwäl hwad Vndergång och dödzfahra wårt k: Fädernessland förnembste Krigsmacht som nu i Pryssen är skulle för ögon stå och Oemottseijeligh dem på falla, hwar wår fiende (dädh dock Gudh nådeligen afwända och förhindra,) Pryssen och de der intagne Platzer sigh igen bemechtige och underdån giöre skulle. E: K: Mt: i lijke motte ochså demonstreret att dedh Tyske Krijgzwesendett på samme act ett stoort Öga hafwe och Wårt undergångh icke allenest gerne see vthan och der till hielpe skulle, der dehres macht sigh der till sträckie wille, hwilket Oss icke mindre Olycke förorsake skulle:

E: K: Mt: hafwer ochså nådigst bewist att der Gudh Allzmechtig Oss nådigst näst sin Gudomlige hielp och Wälsignelsse den nåde förlähne wille, att Wi den lycka och framgångh som Gudh i

förleden Sommer nådigst gifwidt hafwer maintinere och försware kunne; Skulle icke allenest dhe Spanische Ligers consilia blifwa förwirrade vthan dhe Pålnische Rådslagh och resolutioner förendra, och wåre Fiender endeligen till fredh twungne, och näst Gudz hielp till een sådan fredh som E: K: Mt: och wårt k: Fädernesslandhz Jnbyggiere till reputation, Odödeligitt Nampn, gagn och godhe lände skulle, för hwilken Orsak skulld och den Gyldene freden till att Nåå E: K: Mt: Ständernes betenckiande j Trenne Puncter nådigst begärett hafwer, som är

Först huru och på hwadh sätt — — — hielper att bemöde. *Likalydande som å s. 36. 1—3.*

Näär nu Adelen och Ridderskapet den store fahra och olycke som icke allenest af wår hufwudh fiende Pålackens store macht och myckenhett, vthan ochså af wår Religions förwantters ruin och vndergång, wårt k: fädernessland och wåre slächt och förwantter vthj stadde äre, sigh för ögon ställe, och derhoos den eedh som dhe E: K: Mt: och fädernesslandet med förplichtede, betrachte, Befinne de sigh skyldige E: K: Mt: till tiänst och fädernesslandet till endsatt och bijstånd, Lijff, Godz och Blodh att skulle hafwa ospartt: Derföre de oansedt dedtt dem högeligen trycker och emot deres wälfångne Priuilegia sträfwer, willia de likwäl i denne beswärliga och fahrliga tijden, till den 1. och 2. Puncten nembligen till Mandz och penningehielpen ödhmiukeligen offereret och præsenteret hafwe, E: K: Mt till tienst och Riket till endsettning nu för denne gången, den Tijonde Man af alla deres bönder, så innan som vtan fredzmilen och dehres Sätegårders Råå och Röör; Och derhoos till penningehielp Boskapz Skatten på alla deres Godz lijka med Crono och Skatte, doch medh effterfölliande och förbeholdne Conditioner och wilkor.

1—7. Att E: K: Mt: nådigst wille — — tunge icke må beswäre. *Likalydande som å s. 36, 37.*

Hwad den Tridie Puncten om Qwarne Tullens oordningh anlanger, ställe de det E: K: Mt: i all underdånighet hem; mz E: K: Mtz. högwise Rådz betenckiande effter hwars och eens Provinciers nödwändige egenskap och tarff, dedh med tiden på bäste sätt att emendere och förandre.

J all underdånighz ödhmiukeligen bediendes att E: K: Mt: denne dehres wälmente Resolution sigh nådigst wille behaga låtha. Och likasom E: K: Mt: ifrån sin förste Regementz tijdh wårt k: fädernesslandz swåre och tunge Regeringh icke med lijtett beswär till denne dagh höglofligen förestått hafwer; Att E: K: Mt. allttsså häreffter dermedh icke tröttes wille, uthan dedt med sådan flijt,

Åhåga och Manlighet continuere och fullföllie: Förwentendes af Gudh Allzmechtig wisserligen hielp och Wälsignelsse; Och att E: K: Mt: hereffter dehres Ståndz Perssoner (der på dhe och icke twifle) med all gunst och Nåde all dehres beswäringer nådigst resarciere, och deres Nådig:te konungh och herre blifwa wille.

Bil. D. Project till Riksdagsbeslut.

Bil. E. Riksdagsbeslutet, dat: den Februarij 1627.

Det sednare finnes tryckt hos Stjernman, Riksd. och Möt. Beslut. Skillnaden mellan båda originalhandlingarne är obetydlig. Vid frågan om boskapshjelpen saknas i förslaget orden »så i städerne som å landet»; *och längre ned orden* »medh hvilken Wij thenne booskapzhielp så wäl som ofwanskrefne uthskrifning för denne gången bewiliat hafwe»; *vid borgerskapets bevillning saknas hela parenthesen* »för vtan — — hafwer»; *tiden för hjelpens utgörande är i förslaget utsatt till* »den 1:a Julij», *i beslutet till* »Olufzmessa den 29», *hos Stjernman till* »den 29 Julij»; *i frågan om qvarntullen följa orden* »huruledes sådan Tull bäst wore till laga komma» *uti båda originalerna två gånger efter ordet* »betänckiande». *Föröfrigt har Stjernman flera tryckfel: de två vigtigaste äro: mot slutet af första stycket saknas mellan* »H: Kong: Mtt:» *och* »wår vnderdånige Rådh» *tvenne rader:* »förestältte äre, them och effter yttersta förståndh öfwerwäget och betrachtett, och till besluth H: K: M:tt»; *på sista styckets sista rad står* »den 15 Januarij» *i stället för* »den 15 Februarij». — *Beslutet har i original följande underskrifter:*

Jahann Sparre
Egen hand mp

Per Brahe Grefwe
till Wizingsborg mpp

Gabriell Erikzsson Ochsenstiern,
herre till Årestadh mpropria

Erek Christersson Hornn
Herre till Wijk

Jahan Gyllenstierna
herre till Luntholm mp

Nils Ryningh
till Hålbonäs

Jönss Kurck
till Lauko

Lindhorm Torstensson
till Forstena

Knuth Llillie mpp Erich Bielke mpp Benchtt Sparre mprija

Erich Jörenson Vlfsparre Åke Hanson Soop Carl Bonde

Benghtt Soop mpp Axell Baner Åke Axelson mpp

Knutt Påsse mpria Svenn Ribbing mpp Gustaf Läijonhufwudh mp

Jahan Kruser mp Arvidh Liliesparre Erich Krabbe mp
Gorgonius Hindrikson Sven Bock Måns Axeelson Oxe
Biörn Månesköldh Mas Lillietopp Nils Liliehööck mp
Jesper Anderson Crus mp Benckt Kaffle Johan Wlff
Jahan Hårdh Håliger von Scheiding Knut Lillie
Anderss Siöbladh mp Wolmer Yxkul Johan von Warnstedt
Anders Grijp Åcke Suantesson Axill Drake mpp
Aron Wddesson Örneflychtt Jöns Nilson Jakobschiöld Erich Tått mp
Anders Stewart mp Pher Strale Jönns Stolpe
till siöere
Knutt Drake Jsaach Hindriksonn Nills Personn Syllfuer Spar
mp mp
Nihels bengtson Sölffuerbälke mp Anders Olssonn
Christåfwer Andherssån Gösta Ullfsax Jönss Rosenstråle mp
Oluff Stake Erich Bärtillsson Liustra Christier Classån
Broor Andersson Stephan: Lemnius. Torsten Benson jerta
Andhers svenson Rosenqvist Andreas Bureus Sthen Kllasonn mp
Jöran Börieson Per Mikelsson Hamerskiöldh Erich Jörenssn
Jöran Kåse mp Jöns Hansson Suerdh mp
Jöens Pärsån Suijnehufvud Gus
Nijls Benchtson Wlffana Lasse Skytte Carll Raam
Petter Falk mp.

Den 11 Decembris

1627

församblades och wore tillstädes på Ridderhusedt Ridderskapet och Adelen och effter H. Kong: Maij:tz nådige befalning keesadt till Landt Marskalk den

Edle och Wälborne Her Johan Sparre till Bolmeridh och Rinckestada, Gubernator öfuer Handelss Compagniet; hwilken upstodh och giorde en kortt Oration på effterfölliande meeningh.

Wälborne Edle och Walbördige Grefwer, Frijherrer, Riddare och Adelssmän, effter såssom H. Kong: M:tt min nådig:te Herre, nådigst hafwer deputerat migh till denne berammade Rijkzdagh för denne gången för Adelsståndet till Landt Marskalk: derföre är hans flitige begäran, dhe wille honom derföre godh erkenne, han will sigh gerna deremot effter Ståndz wilkor accomodera till alltt dett hwar och en kan wara till willia och wälbehagh.

Dereffter wordo desse effterskrefne af Adellståndett deputerade till Capita Familia vthi denna Rikzdagh.

Landt Marskalk
Her Johan Sparre

1 Classis

Grefwe Peder Brahe Her Bengt Oxenstierna
Grefwe Casimir H: Johan Gyldenstierna
Herr Claes Stenbock

2 Classis

Nilss Rynning Erich Jöransson Vlfsparre
Christoff Torstensson Åke Hansson Soop
Peder Erlandsson Carll Bonde
Hindrich Fleming Hans Hoorn
Hans Kyle H: Axel Baner
Jöns Lillie Per Nilsson
Bengt Sparre Christof Ribbing
Erich Bielke Göstaf Leijonhufvudh

3. Classis:

Swen Lilliesparre
Fritz Rosladin
Erich Krabbe
Gorgonius Hindrichsson
Erich Göstafsson Roos
Hans Berendes
Johan Christoffersson Ulff
Johan Hård
Biörn Christersson
Anderss Kornig
Mas Kagg
Jesper Nilsson
Bengt Kafle
Otto Skeiding
Knutt Lillie
Christer Siöblad
Dirich Yxkul
Arfwed Stierna
Johan Wernstett
Mas Persson Store
Åke Swanttesson
Axel Drake
Jöns Stolpe
Arend Uddesson
Jöns Nilsson
Anders Stuwart
Erich Tönnesson
Knutt Drake
Stellan Mörner
Jsach Hindrichsson
Nils Persson Sölfwer Sparre
Caspar Wrede
Axel Tursson

Knutt Claesson Ogla
Nils Bengtsson
Anderss Olufsson
Christoff Andersson
Conradt Falkenberg
Erich Boije
Göstaf Persson Vlfsax
Erich Andersson Rosenstråle
Botwed Larsson
Peder Lillie
Erich Bertilsson
Joswa Arendsson
Bror Andersson
Staffan Lemnius
Torsten Bengtsson
Andreas Bureus
Sten Claesson
Per Michilsson
Lorens Biörn
Jören Kåse
Erich Jörensson Tegel
Johan Eketrä
Jöns Hansson
Swen Swartt
Jören Lindelöf
Larss Skytte
Peder Swensson
Per Månsson Loodh
Nils Joensson Rosenquist
Melcher Axelsson
Hindrich Stör
Erich Erichsson Geet

Aff ätterne

1. G: Nils Brahe
H: Gabriel Erichsson

H: Casimir Gyldenstierna

2. Krigsman Lillie
Larss Sparre
Johan Ulffsparre

Erich Vlffsparre
Knut Vlffsparre
Mathies Soop

Erich Soop
Jören Soop
Jöns Bonde
Vlf Bonde
Carl Baner

Jfwer Nilsson
Christer Påsse
Johan Påsse
Nilss Påsse
Swen Ribbing

3. Oluf Lilliesparre
Johan Ulf
Carl Christersson
Holger Skeiding
Melcher Wernstett
Måns Uddesson
Johan Jacobschiöld

Anders Stuwart
Dawid Stuwart
Melcher Falkenherg
Linder Ulfsax
Olaus Bureus
Erland Lindelöf
Ulff Melchersson

Der effter vpresiterades samma Capita Familiæ, Och begärede Land Marschalkenn att Ridderskapet och Adelen, effter den Ordningh som i fiordh höltz på Rikzdagen Vthi Rådhslagh, Omröstende, vpp och neder marcherende på Slottedtt holla wille, på dett att all Oordningh må blifwa tillbaka. Seden begärede han att dhe wille taga desse Tre effterschrefne puncter vtj ett gott betenckiande, och sigh seden deropå förklara.

1. Att effter en stoor dehl af Adelen, försittia Hans Kongl: M:ttz mandat och befalning, och sigh inthett instella till Vttskrifningh Rikzdagh, hwad poen och straff dem skall påleggias, som sigh mottwilleligen altssåvtheblifwa.

2. Hwadh straf dhe skole vndergå, som sigh absentera åå rette sammankomster på Ridderhusett.

3. Att Grefwerne, Friher: och Ridderståndett, wele med hwar andre Communicera om något är dehres Stånd och privilegier till meen och hinder, att dhe dett wille tillkenna gifwa; På dett dhe i vnderdånighet, hoos H: K: Mt: kunna andraga, och om förandringh vnderdånigt anhålla

Der på resoluerede sigh effter Classes

Derpå Resoluerede sigh förste Classis

Att den som sigh mottwilleligen och vtan lagligh förfall, som i Adelens priwilegia stå förmältte till utschrifwen Rikzdagh absenterar, skall böta för hwar hest han holler I Russtiänst Femptijo daler, Andra Rikzdagh dubbeltt så mycket Och tredie gången stånde till deres arbitral straff som tillstädes på Rikzdaghen komma, doch H: K: Mtz: Rett härwed förbehollen

2. Classis

Samtyktte dett samma.

3. Classis

Resoluerede sigh effter noga öfwerwägande att hwadh i dhe twenne Classes samptyktt war, de och samptychte och bewilliade.

Ytermehra opponeredes, att hwar någon Adelssman wore, som hade mänge Söner, och hade dem inge godz tilldehlt eij heller något erfdt Eij heller hade någen tienst, om dhe skulle bota som vthe blifwa på vttschrifwen Rikzdagh.

Resolu:

Att den som är i Hans Kongl: Mtz: tienst han hafuer erfdt eller icke och vteblifwer böte 50 dl. Men har hann ingen tienst, eller intet erfdt böte 25. dl. när han blifuer hemma ifrån Rikzdagen; hwargång.

På den Andra Puncten resolueredes.

Af alla trenne Classes som vthe blifwer eller och åå rettan timma icke komma tillstädes på Ridderhusett när sammankompster är och tillsagdt blifwer: böte för hwar gångh Fem daler. effter som i fiord höltz och skedt är.

Den 3. Puncten togz ad deliberandum

Derpå förmantte Landt Marschalken samptlige Ridderståndet, att dhe effter samptycht och tagen afsched wille taga sigh till wara, och vndfly samma bewilliade böter.

Den 12 Decembris effter Middagen woro Ridderskapet och Adelen åter tillstädes på Ridderhusett.

Och berättede Landtmarskalken, att han hade teedt H: K: Mt: Rollan på Adelen som tillstädes wore; hwilket H: K: Mt: sigh gunsteligen behaga lätt att dhe sigh så hörsambligen hade inställt och till denne Rikzdag till städes kommedt; Men att så mänge af Adel vthe blifwa, är H: K: Mt. obehageligit Och will derföre derpå böter låta leggia. Der på Vplass Rollan på Säten.

Den 13 församblades på Ridderhusett Ridderschapet och Adelen klockan 8. om morgonen, och sedhen hwart Caput Familiæ hade tagit sin säte talade Landt Marschalken på effterföliande sätt, Att han wille vpträda till H: K: Mt: och förnimma, Om H: K: M:tz willie är, att Stenderne skole i dag vpkomma. Och befaltte att han i medler tidh vppe wore, skole man tillsee hwem bortto wore. Såssom och begärede, att de i marchering welle holla den Ordning som i fiord höltz, så wäl i Vpp: som nedergående ifrån slottedt.

Strax dereffter kom Landt Marskalken tillbakar, och hade Hindrich Stör med sigh; hwilken H: K: Mtt. hade naturalizeret

och befaltt att han på Ridderhuset skull matriculeres med förmaning till honom, att han såssom en Adelssman, som nu vthj dehres sambqwem war intagen skole sigh vthi all ting så förholla och förskicka, som en rettschaffens Adelssman ägner och tillstår

Dett han sigh förobligerade wille effterkomma.

Dernest sade Landt Marschalken, att H: K: Mt: hade befalltt, att man en noga inquisition schulle hafwa, om dhe Adelssmän som sigh absenterade för ålderdom eller andra excuser och derpå leggia ett straff som sigh mottwilleligen absenterade; dock H: K: Mtz egen sak, som förb:t är, förbehollen.

Sedhen talede han yterligare till Hindrich Stör, att han wille finna sigh wälwillig, såssom dhe andra aff adel giordt hade, och contribuera till Ridderhuset efter sin lagenhet. Det han och lofwade willia effterkomma så widt hans förmögenhet sigh sträcker.

Strax dereffter vpgingo Adelenn effter Ordningen vpp i Konungens förmak, och beledsagede H: K: Mt: med R: Rådh vpp i Rikz Salen.

Sedhen H: K: Mt: hade satt sigh i sin Kongelige Stool, och R: Rådh ställt sigh vthj dehres rum och stellen.

Vpträdde H: K: Mt: och giorde en widhlöfftigh Kongeligh Oration på fölliande sätt.

Edle, Wälborne, Wälbördige gode Herrer och Wise Danemän, huru Gudh denn Aldrahögsta nådeligen hafwer vppehollet och bewaret detta wårt k: Fädernesslandh för alltt fiendtligitt öfwerfall, så att det icke är kommet vnder fremmande Herskaper och Tyranni allt ifrån Heden höös tidh, i dett att Vndersåterne och Sweriges Inbygiare, inn om dess säkre Grentzer, hwar effter sitt stånd och wilkor vthj trygghet och rolighet wistas kunde, är allom någerlunda kunnigt; och dervthaf hafwa Orsak samptlige Stenderne att tacka Gudh; Synnerliga och serdeles derföre, att Gudh hafwer nådigst detta wårt k: Fädernesslandh igenom wåre Förfäders försichtighet, dygd och Mandom vthur dhe Påfweskes träldom befrijat, så att wårt fädernessland nu en tidh lång dess Gudj loff vthj en Christeligh och rett Troo och Religion lefwat hafwer, ehwadh dhe Påfweske, synnerlige Polniske Konungen detta Riket vthj så mänge åhr anfechtadt hafwer så manligen är emot stått, så att dhe wårt K. Fädernesslandh eller dess Grentzer igenom Gudz försyn icke äre attaquerede, vthan mehre Polnische Cronan och dess Grentzer merckeligen med Stendernes bistånd, såssom och Land, Städer, Slott och Festninger så och Hampner intagne, och alltsså Krigetz bördan vthi några framledne åhr satt vthj deres Eget Landh. Men ehwad Wj med Krigetz forttsettiande, vthi dette och förgångne åhr

med Lif och lefwernes Osparsamhz drifwidt hafwe till det högsta såssom och igenom tractater och fredzmedel sokt att bringa Fienden till en redeligh tractat och stilleståndh. Men så hafwer sådana wår flijt inthett kunnet nå sin framgång; meden dhe Polnische Commissarierne, hwarken hafwe warit fullmechtige giorde, eller och något rett alfwar haft att tractera medh dhe wåre; dock på dett att icke skullen skulle wries inn på Oss, att wi wore Orsaken till blodz utgiutelsse. Hafwe Wi låtidt gifwa dem några puncter der med wi mehne att Stilleståndet skole beroe vpå: hwilke dhe hafwe tagit till referendum på deres Rikzdagh i Polen; Och der på begifwidt oss hem vthur Pryssen; Och äre så ware Gudj tackat lyckeligen hemkombne, och funnet alle wåre trogne vndersåtere och wåre Landh och Riken vthi ett gott wälstånd. Men såssom den ene Hafzwågen fölier den andre, Alttsså nalkas oss dhe Påfwesche liga närmahre så att den hafuer sigh wåldsambligen vnderlagdt en stoor dehl af Danmark, så att wi derhos måste befahra, att dhe sigh widare inn till wåre Grentzor lenckia skole, så frampt dhe icke i tidh mechteligen blifwa emot satte; För hwilka Orsaker schuldh wi hafwe Rådsampt funnidt att sammankalla Rikzens Ständer och dem sådant weta låtha, såssom och nådigst begäre, deres gode betenckiande opå den proposition wi schriffteligen hafue låtidt fatta, hwilken Ständerne samptligen tillstädes ankompne, wille grundeligen öfwerwäga, berådslå och seden sigh så förklara som denne tidz Lägenhet och Rikzens Stat kräfuer och fordrer.

Derpå reciterade H. K. Mtz. Secreterare Johannes Salvius Propositionen.

Dereffter giorde Landt Marskalken her Johan Sparre en widlöfftig Oration och swar deropå, widh föliande sätt. Stoormechtig:te Högborne Furste, Allernådig:te Konungh; Ridderskapet och Adelen sampt dhe andre Ständerne, hafwa mehr änn högh Orsak nogh, att tacka den Aldrahögsta Gudh som E: K: Mt: medh lycko, Seger och godh helsso vthur månge Lifz fahrligheter, i dette forledne Åhr på E: K: Mtz Kongelige Persson hände, hulpet och bewarat hafwer, han wärdigas bewara E: K: Mt framgent widh godh helssa och Wälmåge, såssom och derhoos Vnderdånigst betacka E: K: Mt: för den Faderliga omwårdnat E: K: Mt: hafuer och änn drager för E: K: Mtz: Vndersåtere och Sweriges Crono: Och såssom Gud den Aldrahögste igenom sin Gudomlige försyn hafwer befrijet wårt k: Fädernessland ifrån dhe Påwesches Ook och Träldom och wåre hädsche Fiender dhe Påler formedelst E: K: Mtz: hogttärade och högloflige i åminnelsses Herr faders S. Konung Carlls högtt begåfwede Wijsdom befrijar, och dett ännu Continuerer igenom E: K: Mtz

högwisshet förstånd och Kongelige Persson, j det E: K: Mt: Oss samptligen förträder, att wi tryggeligen hwar Vthj sitt stånd lefwa måge Vthj sine hus och Lägenheter. Men så hafwer E: K: Mtz: giorda flijt inthet kunna bringa fienden der hen, att dhe till någen fredlig tractat hafwa welet ingå, Vthan förorsakes att continuera med kriget, der till med höres och spöries, huru dhe Påwesche ligisterne tyrannischligen forttfahra, och inkrechtadt sigh en stor dehl af Danmark, af huilke Orsaker schuldh E: K: Mt: för gott funnidt att vtschrifua en Rikzdagh och sammankalla Stenderne, och medh dehres Rådh och Vnderstödning denna närwahrendes fahrlighet förekomma; Så finne Ridderskapet och Adelen sigh skyldige och plichtige effter yttersta formågo, med Lif, blodh och förmågo att bispringa E: K: Mt: och Fäderneslandet: Medh vnderdånig begären, att E: K: Mt. effter sedhwanlig gunst och Kongeligh nåde, Wille framgent blifwa och wara dehres Allernådig:te konungh och herre, dhe wille sigh deremot effter skyldig horsamhz sigh vnderdånigst resoluera på föreläste och dem tillstälte proposition.

Dereffter gingo dhe med samma process vppi H: K: Mtz förmak och derifrån neder inn på Ridderhusett. Och effter dagen mestadehles war förliden, befalltes att dhe fölliande dagen skole sigh instella igen på Ridderhusett att taga dhe förestellte Punchter vthj propositionen vthj ett rådhsampt betenckiande. Och på det huar må deste bettre wetha, hwad af H: K: Mt: proponerat, befaltes mig Johan Larsson dem på Nyo att resitera.

Se Bilagan A.

Dermed förfogede sigh hwar i sitt logemente.

Den 14 Decembris woro Ridderskapett tillstädes på Ridderhusett.

Och tilltalade Landtmarskalken sampttlige Adelen, om den Oordning som i går passerede i vpp: och nedergående på Slottett, såssom och på sielfwe Rikzsalen, huilket H: K: Mt: misshagede, och begerede derföre att dhe här effter, en richtigere Ordning vthj sittiande och gående holla wele; På dett den disorder ibland Adelen warit hafwer må afkomma.

Sedhen medhan i Priuilegierne förmäles och änn här till inthet är ibland dehres sammankombster obseruerat; Att der några Omyndige barn funnes, som hade Målssmän, skole Målsmannen dehres Ätts Säte beträda; Och hwar nu några förhanden wore, de wille sigh anmelda, att dem Säten så frampt de icke till Capita alleredo förordnede woro tillordnes skulle. Och effter inge funnes, skötts den vpp till nästfölliande Rikzdagh att obserueras.

Dereffter giorde Landt Marschalken en begynnelsse på sjelfwe Rikzdagen och propositionen på fölliande sätt.

Eder kommer wäl ihugh gode Herrar och Män hwadh j går proponeredes af H: K: Mt: på Rikzsalen; huilken behöfwer ett Tidigtt Rådh, Synnerliga medan den Påfwesche liga merkeligen tager öfwerhanden vthj dett Romersche Rikett, hwilkett är ett blomster för alla andra Riken, vthan och nalkar sigh närmahre inn igenom Danmark, inn emott Sweriges Grentzer hwilket dhe nu hafwa practicerat vthi hundrade åhr, att bringa desse Nordiske Riken vnder samma den Påweske träldom. Och detta att förekomma och förhindra, war Konungens wår allernådig:te herres högste Orsak att sammankalla Stenderne till denne herredagh, och sökia dehres Rådh, hielp och assistence, dem att emotstå; Hwilket Ridderskapet här tillstädes, såssom denn förnembste Ledemot i Riket, wele granneligen öfwerwäga, och sigh accomodera till H: Kong: Mtz: och Fädernesslandzens defension: Och nu i förstone öfwerwäga den första puncten i Propositionen författadt är.

Först

Om Stilleståndetz föhreslagne Puncta emellen begge Rikerne, Swerige och Polen.

Derpå reciterade Landt Marskalken vpp samma Puncter. Och effter omröstningen förklarede sigh förste Classis. Att dhe funne dhe vplassne och författade puncter om Fredz tractaten gode wara och see inthett något att der vthj skall förandres; Vthan Commissarierne i Pryssen kunne sigh accomodera, effter som Tijden och aduiserne i medler tijdh förelöpa dem att remediera.

2. Classis. Effter Hans Kong: Mt: hafwer med Riksens Rådh samma puncter wäl öfwerwägatt, och nu allenast Ridderståndet och de andre Rikssens Ständer öfwergifwidt att betenckia och approbera: Så finne dhe inthett der vthj som bör förandres; vthan det warde wäl de deputerede Commissarier i Pryssen, effter tiden och lägenheten att förbettra eller och forandra.

3. Classis. Dhe hafwa tagitt dhe framsteltte fredz puncta vthj ett noga betenckiande; Och see och weete der vthj inthet till att förandra, vthan hemstelle det H: K: Mtt. sampt Rikzens Rådhz högwisa betenckiande.

Hwilke Trenne Omröstninger blefwo accepterade gillade

Dereffter vplass Landt Marskalken den andra puncten uthj propositionen om Vttschrifningen

Och förmantte Landt Marskalken samptlige Ridderskapet, att dhe den wille wäl och noga öfwerwäga, såssom denne fahrliga och wijdt vttseende tiden och lägenheten föreweta: Endock denn i fiord nogsampt war ventilerat, så wäl af en som annan; J thett then ene förträdde priuilegierne, som wåre förfäder med Blodh spillan inn på dem förwerfwadt hade: Sedhen dhe månge andre difficulteter, der vthaf kunna vttspringa, och änn her effter sigh yppas och föllia kunna.

Och befalttes att dhe om samma punct skole omrösta, och först den Tredie och nederste Classis

Resolueredes vthi den Tridie Classis

3. Effter denne saak och Punct, är af stoor importans, och behöfwer ett stoort betenckiande; der till med så äre Rikssens Rådh ochsså der vthj interesserede: Derföre begärede dhe dilation på en dag eller twå sigh att betenckia.

2. Classis. Dhe see att det är omöijeligit att vndwika denna Vttschrifning, för desse närwahrende fahrlige tider skuldh; Derföre mehne dhe att en Vttskrifning på samma sätt må skee, som i fiordh skedde; elliest skulle aller Allmoge sigh öfwer dem beswäre: Dock så, att H: K: Mt: nådigst gifuer Adelståndet en skrifteligh försäkring, att denne deres friwilleliga bewillningh icke må lenda dem vthj framtiden eller deres priuilegia till præjuditz. Och allenest för detta Åhret; Men der nöden och fahrligheten i tillkommande åhr infaller, wele dhe sigh hafwa Vnderdånigst tillbudet, att bispringa H: K: Mt: och Fädernesslandett vthi allt det dem möijeligit är.

1. Classis resolution.

Effter dhe merkia och see, att Fädernesslandet moste succureres och en uttskrifning stå, See dhe inthet att den kunna vndangå; Men effter dhe derhoos inthet kunne see på hwadh sätt den moste holles; begäre dhe dilation sigh att berådfråga på en dag eller 2, så wäl med Rikssens Rådh som andra deres medh bröder.

Derpå beslötz

Och beslötz att den Tridie Classis, gånge dhe andra tillhanda, Och saken skiutes opp till i mårgen att Communicera denn med R: Rådh.

Den 15 Decembris woro Ridderskapett för middagen tillstädes opå Ridderhusett, Och strax hwar hade tagitt sitt Säte, Reciterades opp Rollan.

Sedhan sade Landt Marskalken att han wäl hade förmodat att Rikssens Råådh, skolle effter Ridderskapsens begäran, nederkommidt på Ridderhusett; Men så är dett tillbaka blifuidt, för den Orsaken att H: Kong: Mtt. will att samptlige Ständerne skole nu strax komma vpp i Rikzsalen;

Strax der effter trädde dhe effter ordningen vpp, och när dhe vppkomme i Rikzsalen, Trädde Rikssens Rådh inn till Ständerne, Och tilltalede H. Carll Carlsson Ständerne till, att H: K: Mt: hade någott synnerligit att Communicera med dhem, hwilkett lågo H: K: Mt: och Riket macht oppå; Men efter dett borde hollas hemligen, will H: K: Mtt. att hwart Ståndh skulle vttwälia ett vttskott, dem H. K. Mt: sådant wille vptäckia och deres rådh och betenckiande der vthinnan pläga.

Derpå äre effterscb:ne gode herrar och Men strax uttnembde.

Den 16 Decembris, effter Landtt Marskalkens befalning kommo efter middagen Adelen tillstädes som dagen tillförenne till vttskott vttwalde woro.

Landtt Marskalken H. Johan Sparre

G: Peder	Christoff Ribbing
G: Nils	Carll Banner
H: Bengt Oxenstierna	Gorgonius Hindrichss:n
Carll Bonde till Borssiö	Otto Skeiding
Bror Anders:n	Erich Soop
Peder Erlandss:n	Hanss Kyle
Mathies Soop	Anderss Oluffsson
Larss Sparre	Nils Bengttsson
Bengdt Kaffe	Erich Månsson
Erich Jörensson	Jsak Hindrichsson
Axel Banner	Jöns Lillie
Johan Månsson	Knutt Jorensson
Axel Drake	Ulff Bonde
Holger Skeiding	Conradt Falkenberg

Dermedh vpstodh Landt Marskalken och tilltalade Adelen som församblede woro på fölliande sätt

Wälborne gode herrar och Män, Eder är wäl i minne, att H: K: Mt. i går, lätt fordra ett vttskott aff Stenderne att Communicera med dem om några ährender, som H: K: Mt: achtar rådeligit att böra öfwerwägas: Synnerliga detta som är För dhe athskillige aduiser vthur Tyskland och Danmark ankomma, Att dhe Påweskes Rådhslag de i mänge åhr hafft hafwa, äre vppenbar wordne, och kompne vthi sielfwa werket så att deres store åtrengtan hafuer med krigesmacht intaget heele Tyschland, som är ett blomster, för alla andra Konunga Riken, Dher till mz vnderlagdt sigh en stoor dehl af Danmarkz provincier, och der brede widh demonstrerede dhe Påwesche widere intention, att hwar dhe skulle få widere framgång, hwad Olycka Sweriges Rike och dess vndersåter deraf skole

hafwa att förmoda. Derföre war H: K: Mtz: nådige begäran till Ständerne, att dhe detta wäl wille öfwerwäga, och derhos at dhe sigh wille förklara; Om dett icke wore rådeligit, att H: K: Mt: skulle assistera Konungen i Danmark, och settia kriget på den Ortten dhe Keiserische nu låge med sin macht; Synnerliga der dhe Påwesche wunno widere framgång, skole dhe sedhen med machtt bijspringa dhe Påler vthj deres förehafwende; dermed begärede Landt Marschalken, att hwar och en wille gifwa sitt votum eller förklaringh här till.» Och beslötz att omröstning skulle skee ifrån den Nederste. och vpträdde, Melcher Falkenberg och vttsade sinn mening på folliande sätt»

Att effter det synes att dhe Påwesche vtan twifuel tillkommande wåhr, skole med macht attaquera dhe ointagne provincier på den andra sidan om Sundet, och således komma sigh närmahre till Sundett. Wore dett rådeligitt, att man motte Fienden der vthe och coniungerer sigh med Konungen i Danmark, att förhindra honom att han icke må göra widere infall i Danmark.

Vlf Bonde Resoluerede; Att man iw förr jw bettre, skulle möta Keisarens armee der vthe, förr änn han kommer widere.

Knutt Jörensson. R: Dett wore önskeligit att nå freden; Men hwar och icke, att man då söktte Fienden i en annars Land, änn här hemma i landet

Jöns Lillie R: Att man gör Konungen i Danmark biståndh med alltt dett man kan och förmår.

Jsach Hindrichsson. R: Effter Konung:n i Danmark hafuer söktt hielp hoos H: K: Mt:, så wore det gott, att man komme honom till vndsettningh och mötte fienden i en annars Land och således afwäriade fahran ifrån oss.

Erich Månsson R: Effter man seer den fahra oss förestår med Konungen i Danmarkz vndergång: derföre är dett best, att man vndsetter Konungen i Danmark.

Nils Bengttsson, R: dett är inthet bättre, vthan man söker fienden der han är; och bispringer Konungen i Danmark.

Anderss Olufsson. R: Dett wore rådeligitt, att man söktte fienden på den andra sidan om Sundet, förr än han kommo dher öfuer.

Hanss Kyle. R: dett synes wara det besta medell, att man hielper Konungen i Danmark.

Erich Soop. R: Så frampt wj möte fienden vthi en annars Land, så sittia wåre hustrur och barn vthj ett säkert wälståndh; och synes derföre wara rådeligit, att man söker fienden i en annan Landh, och succurerer Konungen i Danmark.

Otto Scheidingh. R: Medan Konungen i Danmark hafuer begärat hielp af H: K: Mt:; derföre är det billigt, att den ene grannen och Naboen bispringer der andra, och med det första kommer honom med en krigzmacht till vndsettning, och förtärer alttsså i en annars land, det man här moste förtära.

Knutt Posse: R. dett som för ögonen är vttwiser nogh, hwad fahra der vthaf skulle föllia, om Keisaren skulle winna widere framgångh: derföre är rådhsampt, att man möter fienden der han längst är, och allttså binder sin hest i en annars gärdzgård änn i sin egen.

Gorgonius Hindrichsson: R: Vthaf dhe orsaker, jagh hafuer här hörtz disputeras kan jagh inthett annat seija, att Konungen i Danmark moste assisteres och Keisaren mett krigett offenderas.

Carl Banner. R. att man med en annsehlig hielp kommer Konungen i Danmark till vndsettningh.

Christoffer Ribbingh. R: Alldenstund man förnimmer att Konungen i Danmark, inthet är så mechtig, att han kan wara sufficient, att emotstå Keisaren; dij är det bäst, att man möter fienden der uthe.

Hollger Scheiding. R: Förmentte best wara, att man assisterer Konungen i Danmark, och sätter krigzböran i en anders landh.

Axel Drake, R: Effter alle aduiser förwara oss ifrån dhe Påwesches fiendtlige förehafwande: då är best man gör dem emot stånd och assisterer Konungen i Danmark.

Johan Månsson R: Effter man seer att Konungen i Danmark inthett är bastant emot Keisaren; dij är det rådeligitt att man möter fienden vth om wåre grentzer än her inne; Synnerliga medan Keisaren är interesserat med Konungen i Pålen, allttsså förmodeligit der han vnderlade sigh Danmark han för samma interesse, oss och attaquera skolle.

Axel Baner. R: Effter det är oemotsaijeligit för den aliance Keisaren och det Österikische huset hafuer med Konungen i Pålen; föllier att han alleredo är, eller och blifuer wår fiende: dij är rådhsampt, att man söker samma fiende vthi en annars Land, och effter beste rådh assisterer Kongen i Danmark; derigenom kan wår armee så wäl vnderhollas aff en annars, som af wår egnes hielp.

Erich Jörensson. R: dett synes wara dett besta rådh, att man tidigtt assisterer Konungen i Danmark, och således gör fienden emotstånd i en annars landh.

Bengt Kafle, R: Efftersom wi nogsampt see huru med Konungen i Danmark omgås, derföre är det rådeligitt att man assisterer honom.

Larss Sparre. R: Effter wåre discurser och vota falla mest derpå, att man moste bispringa Konungen i Danmark och möta fienden; helst medan förhoppeligit är, att der man möter fienden der; lätteligen skall kunna honom emotstå, och derigenom icke allenast Konungen i Danmark succureres och hielpas; vthan wi vndfly derigenom den tillstundande fahran.

Per Erlandsson. R: När jagh seer och omtencker den fahra Fädernesslandet på hänger; tyckes best wara, att man med en krigzmacht möter fienden på den andra sidan om Sundet, och således afholler fienden från oss.

Mathies Soop. R: Dhe discurser och aduiser i går förelupo, betyga nogh att wårt fädernessland swäfuer i en stoor fahra; derföre tyckes honom rådeligit att man bispringer Konungen i Danmark med en ansehlig hielp.

Broor Andersson. R. De skäl hwarföre man skall föresee fädernesslandetz fahra, det nu synes öfuerhangia är wår Religion och andra friheter är nogh i går ventilerat; i dett att när ens annars wegg brinner, och wi äre dertill med Konungen i Danmark med pacta conuenta forbundne, och wi elliest wele vndfly de Påwesches ook och träldom, att wi bispringa Konungen i Danmark (så frampt han sielf wil) nu medan tidh är; elliest skole wi wäl moste görat: dock till H: K: Mtz. disposition.

Carl Bonde, R: Om Konungen i Danmark wil taga till tacka wår hielp och vndsettning, är det gott hwar och icke moste wj sökia fienden der han är.

H: Bengt Oxenstierna. R: Att man succurerer Konungen i Danmark tyckes gott wara; dock att man föhrer en regular armee, som icke deprehenderar Konungen i Danmarkz gunst.

G: Nils: R: Dett är best att man i tijdh succurerer Konungen i Danmark, och holler fienden i en annars land, synes wara högnödigt, och wårt fädernessland gagneligitt.

G: Peder Brahe. R. Effter detta ährendet, är af ett stoort importans och wäl behöfde ett stoort betänckiande; men effter tiden är så trång och stackott, att den inthet så kan ventileras; derföre är dett rådeligist, att man i rettan tijdh gör Konungen i Danmark biståndh och fienden afbreck.

Dermed affträdde detta Uttskottett.

Den 17 Decembris, woro effter middagen alltt Ridderskapet tillstädes

Då framsteltte Landt Marskalken föliande mening till dem.

Att H. Kong. M:tt hade förgången Lögerdagh låthett vttaga ett vttskott aff samptlige sammankallede Rikssens Ständer war icke

derföre skedtt att H: K: M:t hade något misshag till dheres förtroende, vthan på det H: K: Mt: deste bettre kunde vnderrätta dem dett närwahrende krigzwäsendet, som nu hafwer sin mechta framgång af den Påwesche Liga vtj Tysklandh; hwad fahra wi skole hafwa, om så är att dhe skole få widare framgång:

Derhoos demonstrerede H: K: Mt: den olycka wåre granner dhe Danske äre råkede vthj; Och sedhen hwad fahra och olycka, oss skulle oppå komma, så frampt de bemechtige och vnderkasta sigh Östersiöen, Sundet och andra hampner. Vpå hwilket H: K: Mtz: framstältte widlöfftige taal, förb:te vttskott sigh inthet hafwa kunnat resoluera vthan tagitt dett ad deliberandum, och det till att communicera med dhe andre af dehres medell; och derföre till den ända, will dem hafwa tillfrågatt och tillspordtt om dhe som icke wore convocerede till dett vttskott, wille gifwe dem plenipotens, att hwad de sluta och giöra skall wara krafftigt; helst medan dhe inthett tenckia nogett annatt göra wille, ähn hwad som kan lända dem eller andra af adel till något præiuditz; Och hwad dhe således berådslå, samptyckia och giöra, af dhem holles och effterkomes skall. Helst och derföre medan H: K: Mt: eij heller intett någett begärede som dehres wälfångna friheter eller priuelegia lända de till någen nachdehl:

Derpå begärede dhe i första Classis att wetha, om H: K: Mtz tall och communication, angåår dhe 3: puncter som proponeredes vthj proposition, eller om det angår någen priuat saak och icke allmen bör wethas; och när dhe få det förnimma, wele dhe sig resoluera.

Der till swarede Landt Marskalken; att dhe gode herrer hafwe af hans förre Taal wäl förnummidt, hwad orsaken är, att dette Vttskott är fordrat: Är allenast derföre skett; På det H: K: Mtz gode occasioner igenom en Allmen proclamation icke må förhindres och vttsprides vthj dhe Ortter H: Kong: Mt: ännu hafwer sine correspondencier. Sedhen lender dem eij heller till något hinder vthj deres friheter; Såssom och eij heller angår saken om vttschrifningen eller qwarnetullen; mycket mindre någ:n priuat Persson.

Så resoluerede sigh alle Trenne Classes på follliande sätt.

3. Classis Resolution: Att hwad wårt vttskott i så motto warda beslutendes, effter det länder H: K: Mt. och Fädernesslandet, så wäl som dess trogne vndersåter till wälstånd och icke dheres priuilegier och friheter till någen nachdehl, tillstå de dem fulkomligh plenipotens att sluta, och sedhen aff dem effterkommes och holles.

2. Classis samtyktte det samma så och

1. den första Classis.

Sedhen begärede Landtmarskalken att dhe skole effter tagen afskedh förklara sigh på den andra puncten i proposition om vttschrifningen och dermedh vplass Secreteraren Johan Larsson sielfve puncten.

Och förklarede sigh alle trenne Classis som föllier effter ordningen.

2. Classis Dhe see att dett är omöijeligitt, vndwika denne vttschrifning, för desse fahrlige Tijder skulldh, derföre erachtte dhe att en vttschrifning på samma sätt som i fiordh höltz, skeer; Elliest skulle Aller Almoge sigh öfwer dem beswäre; dock så att dem gifwes en försäkring af H: Kong: M:tt som icke præiudicerer deres priuilegia i framtiden, och dett för detta åhret allena: Men der nöden tränger eller så stor blifuer, wele dhe sigh hafwa tillbudet att effter yttersta macht bispringa H: K: Mt: vthann någen herredagz, sammanfordrande.

1. Classis. Effter dhe see att fädernesslandet moste succureres, för dhe store fahrligheter som synes swäfua och tillstunda, att en vttschrifning på ett åhrs tijdh wid samma sätt som i fiord skedde holles må; doch der hoos consentere för dehres perssoner, att der som lägenheten och nödtorfften kräfuer att man flere armeer än nu holles formeres och vprettes skolle, att den på samma sätt vttschrifningen på Ett åhr eller Tw continueres må.

3. Classis. Effter dhe befinna högnödigt, att en vttschrifning moste holles; derföre wele dhe för deres perssoner samma vttskrifning i detta åhr hafwa bewilliat såssom den i fiord skedde; dock alltt dehres priuilegier till ingen præiuditz: Men der nöden så fordrer, wele de än då effter dehres yttersta macht, H: K: Mt. assistera, vthan någen Ständernes sammankallelsse.

När dhe Trenne Classes sålunda vttschrifningen samptycht hade. proponerede Landtmarschalken den 3. puncten om Boskapzskatten, hwilken punct såm han i bookstafwen författadt är, blef reciterat.

Hwarpå sedhen blef:t resoluerat

1. Classis. Effter som dhe hafwa consenterat dett ena, så föllier consequenter att dett andra och moste föllia: Derföre wele dhe hafwa samptyktt samma Boskapzhielp att vttgå på tw åhr, effter sätt och form som här till schedt är: Men der armeerne moste förmehres, follier att det tridie åhrs Boskapz hielp må continuere; Men att den schall stegras finna dhe orådeligit, för allmogens stora beswär skulldh.

2. Classis. Effter dhe hafwa samptycht vthi vttschrifningen; alltså wele dhe och i lika motto med Boskapz skatten holles skall,

på ett åhr; och der nöden så fordrar att den då Ett Åhr continuerede: men att den icke stegres effter Rikzdaler.

3. Classis. För dehres perssoner willia dhe hafwa samptycht Boskapz hielpen på 3. åhr om nöden så fordrer; Men der det icke behöfwes, att den då lindrades, synnerliga att Bönderne vnder sätegårderne förskonttes Men dhe andre måge den vttgifwa; Dock så att åhrligen en Ny Boskapz längd och vttschrifning anstellas och vprettas motte.

Sedhen vpreciterades den fierde puncten Om handqwarnernes Affskaffende. Och sedhen hwartt Caput familiæ hade omröstatt och sitt votum gifwidt, att dhe sampttligen wäl kunne lida att dhe motte afskaffes; Men där dhe dem och kunde få beholla för en wiss taxa wore det gott, hwar och icke, må dett med alla afskaffas.

Derpå sade Landt Marskalken, att han wille låta concipera swaret, så att de det föliande Morgonen skole det få höra.

Den 18. Decembris wore tillstädes Ridderskapet tillhopa, och vplas Landt Marschalken Swaret som conciperet war på dhe 4. framsteltte puncter och tillfrågedes, om det wore något som der vthj borde förandras.

Dertill dhe sampttligen swarede att dett war rett författadt, allenast, att såssom dhe i fiord hade hemstältt H: K: Mt: med Rikssens Råd att förordna om handqwarnerne, det samma tychtes bäst, att dett och så skee motte. Såssom och effter desse Swar så wäl anginge R: Rådh som dem wore dett rådeligist, att man dem sakerne communicerede, och deres rådh och betenckiande plägade; Och beslötz att dhe till fölliande dagen skole på Ridderhuset komma.

Den 19. woro Adelen åter tillhopa och sedhen dheres conciperede swar war vpläsitt, vpträdde Landttmarskalken till Rikssens Rådh; och efter dhe funno der vthi något som tiänte till att förandras, skötz det vpp till afftonen när S. Bengt Soopz lijk wart vttförd; Men effter mörkret hastigtt inföll skötz det vpp till den andra dagen.

Den 20. wore effter tagen Afskedh Adelen församblede på Ridderhusett, Och strax hwar hade tagit sitt säte, kommo Rikssens Rådh dijtt neder, som war

G: Abraham, Carl Carlsson, Boo Ribbing, Gabriel Bengtsson, Claes Horn, Johan Skytte, Gabriel Göstafsson, Peder Baner, Carll Oxenstierna och Claes Flemmingh.

Der på frågede G: Abraham, effter dhe gode Herrer hade låtidt begäre att R: Rådh skole komma neder till dem; huilket de och gerna hafwe effterkommidt, och wele alltsså gerna förnimma för hwadh Orsak, de dehres præsens begäret hade.

Derpå swarade Landt Marskalkenn.

Att de till den ända hade låtidt fordra Rikzens Rådh till sigh, att communicera med dem om dhe 4. puncter de till Swar H: K: Mtt: underdånigst öfwergifwa wille. Tjenstfliteligen begärendes, dhe gode herrer, wele med dehla dem dehres gode betenckiande vthj detta conciperede Swaret, och så framptt det icke wore så sammansatt, att de wele hielpe till att det motte förandres, så att det kunde wara H. K: Mt: till nådigt behagh, och dem drägeligit att vndergå.

Dermed af trädde R: Råd i den andra Salen, och när de dett wäl öfwerwägit hade, kommo dhe strax inn igen, och talade Her Carll Carlsson till dhem, som fölier

Dhe Herrar R: Rådh hafwa effter deres begäran fliteligen öfwerläsidt dheres conciperede Swar, huilket dhe funne gott, men allenest att några få Ord der vtj borde forandres; Synnerliga vtj den första puncten, Om tractaten H: K: Mt: dhe Påler föreslagit hade, Wore gått att der vtj infördes Sådana formalia, som kunne förtaga wåre fiender allt hopp till Successionen, att Arfföreningen vthj Norköping Anno 1604. vprettedes, nu förnyades och dirigeredes på H: K: Mtz: elskelige käre dotter: Helst medan dhe andre Ständerne sådant vthj deres Swar underdånigst om anholle.

Derom disputeredes sedhen dem emellan, och effter lång och noga öfwerwägning funno de dett gott, helst derföre, att förtaga fienden alt hopp till Riket, såssom och att det förr af samptlige Rikssens Ständer bewilliatt och samtycht är, vthi sielfwe Arfföreningen.

Sedhan effter middagen wore Adelen församblade, att öfwer wäga några grauamina, de funno som sträfwa emot dehres wälfångna priuilegia; Och derföre befalttes af Landt Marskalken, att hwar och en schulle fritt vttseija, hwar vtinnan han fan sigh beswäret, effter sådant alltt gingo dem samptligen vnder ögonen, der något skedde emot deres priuilegia, eller någen elliest læderedes ell oförrättades.

Och seden hwar hade sine beswär öfwergifwidt skrifftteligen såssom och mundtligen vttsagdt sine beswär och meening, conciperedes dette fölliande gravamen af S: Johan Larsson; hwilkett Twå dager der effter af Landt Marschalken och hans med deputerede, vnderdånigst öfwerandtwardades H: K: Mt.

Se Bil. B.

Den 21. Decembris woro tillstädes Ridderskapet och Adelen effter middagen, och vpträdde Landt Marskalken H: Johan Sparre och tilltalede dem med fölliande ordh

Wälborne gode herrer och Män, J hafwe sielfwe wäl seedt hwadh oordning vthi vpp och nedergående passeret är, att dett motte vpphäfwes, och vthi processen förholle sigh hwar och en som Ordningen förmår, och en rettschaffens Adelssman ägner och bör.

Dereffter förmantte Landtt Marskalken samptlige Ridderskapet att effter dhe Danske Senningebuden äro förhanden och H: K: Mt: såssom och dhe medh courtasie och vpwachttning böre försees, att dhe dett wele effter komma, och sigh bequeme till H: Kong: Mtz tienst och Senningebuden till vpwachttning.

Dereffter strax vpgingo dhe effter processen vpp i Rikzsalen, Och seden dhe hade folgdt H: Kong: Mtt. vpp i Rikzsalen; hade Landmarskalken en Oration på Adelens wegner till H: Kong. Mt: Att Adelen hade hörsambligen effterkommidt H: K: Mtz befalning och låtidt fatta dehres mening på H: K: Mtz: framsteltte proposition; hwilken de wille nu här låta vpläsa, vnderdånig bediandes H: K: Mt: wille det med all gunst och nåde upptaga och framgentt blifwa deres allernådig:te Konung och herre

Dermed vplass S: Johan Larsson detta fölliande Adelens Swar.

Se Bil. C.

Seden alle dhe andre Ständerne effter Ordningen

Derpå H: K: Mtt. swarede, att han wille låta collationera swaren tillsammen, och der vthaf latha fatta ett Beslut, hwilket dem sedhen schall tillställes, att sigh deropå förklara.

Den 22. Decembris woro Adelen tillsammans för middagen och ventilerede om Qwarnetuls Ordningen, och efter dhe skole effter Middagen den bekomma såssom och beslutedt, passerede denn samma gången inthett, vthan Landt Marschalken förmantte dhem att när Senningebuden ankomma dhe wille finne sigh redebogne att bewise dem all courtosie och Vpwachtning.

Effter middagen woro samptlige Adelen församblede på Ridderhusett, och strax der effter vpträdde de i Rikzsalen med process, och strax dereffter inkommo Rikssens Rådh; Hwilke för dem lätt vpläsa Riksdagz beslutet så och den Ordning huru quarne tullens disposition häreffter skall anstellas. Och sedhen dhe medh R: Rådh och dhe andre Ständerne derom communicerat hade, Nederträdde i lika Ordning inn på Ridderhuset igen.

Och sedhen hwar familia hade tagit sina ställen. Vpreciteredes beslutet på nyt af Secre:

Der på Landt Marskalken dem tillfrågede, om de hade något deremot att seija.

Derpå omröstades vthj alle trenne Classes

Att dhet kunne wäl passera, allenast H: K: Mt: nådigst wille låta blifwa Boskapz skatten widh den första taxeringh:

Hwilkett Landt Marschalken demonstrerede att dett widh denne fahrlige tiden inthett wäl ske kunne vthan H: K: Mtz och Rikssens tarf fordrade att en sådan ansehlig hielp moste vttgå; der till medh hafwa dhe andra Ständerne den alleredo samptycht och bewiliat De wille fördenschull såssom dett förnembste Ståndet sig wälwilleligen der till beqwema, och lika med dem der till samptyckia.

Och sedhen dhe med hwar annat något lithett der om ventilerat hade: Resolueredes af alle trenne Classes

Effter dhe see och förnimme att K: Mtz och Rikssens Stat sådant fordrar, och dhe andra Ständerne alleredo der till beiakat hafwa. Wele dhe och förmå dehres vndersåtere att dhe den och i lika motto rättrådeligen vttgöra skolle.

Dernest vpreciteredes Qwarnetulls Ordningen, Och effter den något widlöfftig war, dertill med behöfde ett noga betänckiande, skötz det vpp till fölliande Morgonen.

Den 23. Decembris, kommo Adelen tillsammans på Ridderhusett effter middagen och sedhen Qwarnetullens Ordningen vpläsen war; Förfrågede Landtmarschalken, om dhe hade någett deremot att seija; då begärede dhe att dhe funno rådeligitt att förnimma af H: K: Mt: om den 4. Puncten i samma Ordning

Om dhe skole göra en Ny handstrekning eller löffte, skriftl: eller mundtligh? huilket dhe achta onödigt; hälst medan dhe H: K: Mt: tillförende med trohet och eed förplichtett wore; och wed dehres Adelige Ähres förbrytelsse, tenckie der widh att förblifwe.

Till den 5. P:

Förmode de i vnderdånighet, att H: K: Mtt. effter det beslutedz inneholldh, som i förste Qwarnetuls påleggende, resolueredes; att äganden sin egen Mölnare till och ifrån settia må; förblifwa wele, och i samma Punct dehres enskyltte qwarner icke meent hadhe; dock på thett all tingh deste richtigere tillgå motte, kunne dhe wäl lida att Mölnaren in för Ståtholleren eller Commiss: sin trohetz Eed præsterer; Och der som Mölnaren icke skrifwa eller läsa kan; honom då en skrifware tillordnes, som alting richtigtt annoterer och vptekner; Men förwentte sitt salarium aff H: K: Mt:

Till den 9. Punct. Resol: effter lång communication af trenne Classibus

Mehne Adelen, att den puncten, om han så stricte obserueres skall, dehres Perssoner alltidh oundwikeligit, j misstanckar drage skulle, helst medan i hwars och enss husshold åhrligen stoor forandring skeer; Hälst derföre, att en part aff Adelen det ena åhret

mehr förtärer än dett andra, med större gestning, kostfrihet, Brölloper, Barnssöl, begrafninger, desslikest ochsså till ewentyrs några Måneder änn sedhwanligit är, på andre Orter sigh förholla, och på annett sätt, änn wahnligitt hussholdhning anstella moste. Och derföre mehna, att dehres husshold Qwarnetullen nogsampt försäkrer med Zedlerne som vttgifves: wele derhoos vnderdånligen förmoda att den Puncten så författas, att dhe alla misstanckar och oredelige tillmäten måge vndwika

Derpå Conciperedes fölliande beswär vthi Qwarnetuls Ordningen

Se Bil. D.

Dermedh togz den dagz act sin ända

Den 24. Decemb. woro Ridderskapet och Adelen tillsamman att vpträda vpp i Rikzsalen att anhöra beslutett.

Samma dagh wardt Stellan Mörner effter H: K: Mt. befalningh naturalizeret och immatriculeret vthj de andre Mörnernes Säte och ställe.

Derefter vpstodh Landt Marskalken och förmantte Adelen och Ridderskapet att effter H: K: Mtt. hade achttadt i dag göra en ända på Rikzdagen, och nu strax skole vpgå i Rikzsalen att anhöra beslutedt, de wele i vpp: och neder gående såsåm och på Rikzsalen holla godh order, effter såssom ordningen och processen inneholler.

Sedhen sadhe han, att han hade fått befalning af H: K: Mt: dett han skulle tillseija Adelen och Ridderskapet, så wäl dhe som närwarende, såssom frånwarende, skolle holla och hafwa dehres Russtienst färdige, ehwad Timma och stundh hwar och En effter H: K: Mtz befalning af Ryttmesterne bekomme tillseijelsse.

Sedhen hade H: K: Mt: befahlett att effter på Rikzsalen i dagh en Solen act skall förehafwes, j dett H: K: Mt: tencker till att slå några af Adel, för dehres Manlige gerninger, till Riddere att en skulle wara der till betänktt att göra en Oration eller Swar på det Taal H: K: Mt: hafwandes warder.

Derpå omröstades, effter de tillförenne, inthett hafwe synnerligit om denne act wist, eij heller någen sigh derpå beredt, att göra H: K: Mt: derpå någen gratulation, både dhe Landt Marskalken, att han åå deres wegner, wille det fullborda och holla deröfwer en Oration.

Och effter långh Endskyllan, jakade H: Johan Sparre dertill.

Dereffter vpträdde Adelen effter processen vppå H: K: Mtz: förmak och derifrån beledhsagede H: K: Mtt till Rikzsalen, der dhe andra Ständerne församblade woro.

Dermed vpstodh H: K: Mt: och gratulerede samptlige Ständerne, att de sigh så hörsambligen hade inställtt till denne Rikzdagh, och derhoos wälwilleligen till H: K: Mtz proposition resolueret och ingått. Och på dedh att denne Herredagh må komma till en godh endskap, hafuer H: K: Mt: låthidt renskrifwa beslutett, huilket dhe wele vnderskrifwa, på det sedhen hwar och En må tillåtes att förrehsa hem till sitt igen.

Sedhen vplas Secret: Johan Salvius beslutett.

Dereffter worde till Rikz Rådh vttwalde Her Johan Sparre, som Landt Marskalk i denne Rikzdagh waridt hade, och Mathies Soop, såm Cammar Rådh waridt hafwe, och præsterede dehres Eedh med H: Peder Banner och H: Carll Oxenstierna, som tillförenne till Rikz Rådh vttwalde woro. Dehres Jurament förestafwede Her Gabriel Göstafsson Oxenstierna.

När den act war passerat

Vttgick H: Carll Carlsson Rikz Admiral med Marschalken Dirich v: Falkenberg effter Rikz Swerdett, och inkommo strax tillbaker på Rikzsalen, med Trummeter och her Puker,

Och sedhen H: K: Mt: hade hollit en widlöfftig Oration, och berömbt dem som sig vthj Krigh wäl förhollidt hafuer, och hwad mandom och Courasie vthj en krighzman för en dygd wore, dett kunne hwar och en wäl sielf dömma; hwarvthaf Ridderståndet hade sitt Vrsprung. Och kan ingen Cavalier eller krigzman inthet högre efftertrachtte änn han sigh ridderligen och wäl vtj krig förholler, der vthaf han kan förwerfwa sigh och heele sin Slächt och herkompst ett Odödeligt högt berom, och icke så mycket trachta effter godz och Rikedommar som her til sket är Dett och H: K: Mtz högste och störste beröm wore, att han vthj sine Ahner och herkompst, wore af war och hade Riddere och Ridderssmän der vthj, och effter desse när wahrende Her Nilss Brahe Grefwe till Wisingzborg, hade sigh förgången åhr wid Mewa såssom en Rettskaffens Cavalier förhollidt och med frimodighet taget fienden en skantz vthaf, Och sedhen H: Erich Soop till Biurum vthj denna forgångne sommar i lika motto sigh Rittermessig vthj den Bataglie, hans K: Mt med sine fiender dhe Poler hölltt emellen både felttlägren wid Dirschow, i dett dett andra Rytteriedt weku för fienden tillbakar, hann med sin squadron icke allenast wende dem flychtige tillbakar vthan och slogh fienden, så att han moste fly inn i sitt läger; Erachter H: K: Mtz: för dessa dehres Loflige Manlige bedrifter förbettra dehres ståndh med Riddare Nampn.

Derpå framkallade herolden Erich Jöransson Wälb: H: Nilss

Brahe och H: Erich Soop, huilke effter sedhwanligitt sätt och pompa aff H: K: Mt wordo slagna till Riddare.

Sedhen giorde H: Johan Skytte en oration och icke allenest berömde dem vthan önschede dem och derhoos mycken lycka vthj detta dehres Ridderlige ståndh, Såssom och förmantte dem andre af Adel till mandom och dygdz efftertrachtelse

Dernest giorde och H: Johan Sparre en lång och herlig Oration, innehollendes hwad Courasie och Mandom vthj Krigh vttrettandes warder.

Dermed beledhsagade dhe H: K: Mt: vpp i H: K: Mtz gemach, och Adelen gingo neder i Ridderhusett igen, Och sedhen dhe hade önschat Landt Marschalken H: Johan Sparre till sitt höge Officium vthj Rikz Rådz Embetett mycken lycka och prosperitet. förfogede hwar till sitt logemente, och tillsades att det schulle anslås på Portten när de skulle komma tillhopa igenn effter dhe kunna inthet komma till att vnderschrifwa för heligdagerne. och derföre befalltes, att ingen fördriste sigh att begifwe sigh vthur staden.

Den 29. Decembris, woro Adelen församblede på Ridderhusett, och sedhen Rollan war vpläsin, Vnderskrefwo så wäl Familierne såssom Slechterne, så wäl det beslutett som vplefreredes in archivo, såssom dett här bifogade.

Se Bil. E.

Sedhen tilltalede åter Landt Marskalken Ridderskapet och Adelen att dhe såssom de alleredo effter H: K: Mtz befalning af honom påminte woro att dhe skole hafua dehres Russtienst färdige, det samma wille han ännu yterligare tillseija, att de det effterkomma wille; Och meden Russtiensten ringa wele förslå till en armee, derföre är och derhoos H: K: Mtz. nådige begäran, att hwar effter sitt embne och Rådh, wele der brede widh vttstoffere en besoldningz Ryttare; Huilke H: K: Mtt sedhen wele gasie och besåldning lefrera, Och derpå hwar och En sigh betenckia, och gifwa sedhen swar ifrån sigh.

Dereffter förmantte han hwar och en Ätt, att dhe wille inlefra dehres Arfzwapn med dehres rätta färgor inn j Ridderhusett, så och att sedhen dhe inn vthj Rikz archivo kunne till effterrettelsse och förwahras.

Den 30 Decembris woro Ridderskapet tillsammans, och låto sigh antekna hwilka som lust hade att tillsettia med Rustningzhester.

Sedhen förmantte Landt Marskalken dhem att ingen skulle fördrista sigh att begifwa sig härifrån, förr än Gesandterne hade fått dehres Afskedh, och H. Carll Banners bröllop wore öfwerståndett.

Till det tredje sade och Landt Marskalken att R: Rådh skole ochssså komma dijt neder, hwilke hade på H: K: Mtz wegner något förhandla med dem, synnerliga om qwarnetullen, Att dhe fördenskulldh wille finna sigh tillstädes strax effter Nyåhrsdagen så skole dhe af dhem förnimma H: K: Mtz willia.

Anno 1628

Den 2 Januarij, Effter sidste tagen afskedh och befalningh, församblede sigh på Ridderhusett Adelen och Ridderskapet.

och sedhen Rollan war opreciterat

Kommo neder opå Ridderhusett effterschrefne Rikssens Rådh, Her Carll Carlsson, Her Johan Sparre och H: Mathies Soop.

Då vpträdde H: Carll Carlsson och sade

Wälborne Wälbördige gode herrar och Män, Dhem war aff H: K: Mtt. i befalningh gifwidt, att såssom vthj Qwarnetuls Ordningen, förmältt står, att Ridderskapet och Adelen skole göra handsträkning, att dhe den bewilliade Qwarnetullen för dehres Perssoner, såssom och till holla sitt Folk att dhe den richtigligen och vthan Sweek wele vttleggia H: K: Mt: och Fädernesslandet till assistens och Vndsettning; Och detta till widare styrkio reckia på H: K: Mtz wegner R: Rådh handen.

Sedhen Familierne länge sinemellen såssom och med R. Rådh derom communicerat hadhe, ingingo dhe samma handsträckningh, och efter Ordningen och Säten, trädde hwar Familia med dehres Slächt fram inn till Rikssens Rådh och gåfwo R: Rådh handen, med dett löffte och tillseijelsse, att dhe för deres Perssoner wele samma Qwarnetull richtigligen vttleggia, men widere eller för någen annen kunde dhe inthet cavera.

Derhoos begärede H: Carll Carlsson att såssom dehres Landt Marskalk nu närwahrendes Rikz Råd, hade några Rehsor dem påmint och befalat att dhe skole hafwa dehres Russtienst färdige; Alltssså hade han än ytterligere bekommidtt befalning af H: K: Mt: dem samptligen och i synnerhet att tillseija att dhe till nästkommende Kyndermesso, skole hafwa den parat, så stofferat som H: K: Mtz priuilegium derom dem till holler och förmår, Och skole de wedh den tiden bekomma widere beskedh, hwar samma Munstringh skall anstellas och hollas.

Hwilket dhe lofwade att hörsambligen wele effterkomma.

Till dett Sidsta, hade H: K: Mtt. och befahlatt, att ingen ehoo han och är, skole fördriste sigh, att begifwa sigh hädan, förr änn effter Söndagen, och till dess dhe Danske Senningebuden woro sin koos.

Deröfwer dhe sigh högeligen beswärede, synnerliga dhe som långwägade woro, för Russtiensten och stofferingen der till, emedan tiden war så swåra kortt.

Dermedh togo Rikssen Rådh sin Afträdh, Allenast begärede H: Johan Sparre på Adelens wegnar att dhe gode Herrar wele påminna H: K: Mt: om en nådigh förklaring, på dehres öfwerlefrerede grauamina.

Huilket dhe och till sade gerna wele effterkomma, Men förhopligitt att ingen resolution der på fölia kunde, denne gången.

Dermedh ändades denna dagz act.

Den 8 Januarij woro Adelen som ännu qwarre woro tillsammans oppå Ridderhusett, och sedhen hwar hade tagitt sitt locum.

Vpplas S: Peder Michilssons Hammerskiöldz skiölde bref, gifwidt aff högtährad i åminnelsse Konung Carll den 24 Nouembris Åhr 1607

Så och Peder Biörssons breff som hans barn woro gifwidtt af H: K: Mt: wår allernådig:te Konung och Herre, huilke och wordo immatriculerade och skolle kallas Corneter.

Strax der effter vpstodh Landt Marskalken Her Johan Sparre, och giorde ett taal till samptlige Adelen på fölliande sätt.

Effter såssom H: K: Mtt. och dhe hade vttwaldt och erkendt honom godh, vthi denna wäl ändade Rijkzdagh för dehres Marskalk Derföre wille han hwar och en på dett flitigeste hafwa betackat, för dehres wälwillighet hörsambhet och lydno, som dhe honom teedt och bewist hade, Och emedan högb:te H: K: Mt: hafwer tekts (doch honom aldehles owetterligitt, eij heller någen sin åstundandes ei heller finner sigh der till qualificeret) till Rikz Rådz Embetet, Och alltssså moste förlåta deres sambqwembder, (hwilket han icke gerne giorde det Gudh kenner) och allttssså inthet kan frambdehles blifwa dehres Marschalk; will han såm förb:tt står tienstwenligen hwar och en i synnerhet, för dehres gode affection dhe till hans Persson dragitt, och honom vthj alltt det han dem, på sitt Embetes wegnar budit, effterkommidt hafwe wenlig:n betaka; Tillbiudendes sigh sådant emot dem samptligen och i synderhet att förtiena och ihugkomma; Och dermedh will hafwa dem validicerat och Gudi befahlatt.

Der på giorde Ståtth. Christoffer Ribbing på dehres wegner Landtmarskalken en synnerlig gratulation, med Önschning att dhe längre motte hafwa hafft honom vthi dehres sambqwembder till dehres förman. Men effter dett hafuer behagat H: K: Mt: annorledes, wele dhe honom der till hafwa önskat mycken lycko och prosperitet, med flitigh begäran han wille här effter som här till

wara dehres gode befordrere; Dhe wille sigh vthj all ting deremot accomodera till dett honom kann wara till willia och wälbehagh.

Sedhen påminte han dem, att hwad hwar och en hade lofwadt och inskrifuidt till förähring till Ridderhusett, Dhe wele dett efterkomma och vttlefrera, på det att Samma Ridderhuss motte komma till byggnadt.

Dett dhe och lofwade wele effterkomma, Men nu icke stadde widh penninger, och begärede dermedh dilation.

Såssom och dhe vthj förgången åhrs herredagh hade lofwadt att willia senda deres barn, hitt till Collegium att dhe det och wele effterkomma.

Medhen och hijt war ankommen en treflig Jngenieur ifrån Holland som och skulle profitere här vthj Collegio, Att dhe som willia låta exercera dehres barn vthj samma konst, kunne dhe lätteligen dett göra.

Och såssom och vthj samma Rikzdag war bewilliatt, att alle åhr skolle En Director vthj Ridderhuset afträda; hwem dhe vthj hans ställe wele dertill igen vttkora och wellia.

Och effter Omröstningh, samptychtes och begäredes Peder Erlandsson till Fijtvna, Cammar Rådh, effter som han i fiordh der till vttwaldt war.

Dernest tilltalede Landt M: Adelen, effter som nu och i denn förre Rikzdagen eenhelleligen wardt belefwadtt och samptychtt, att hwilke som för deres absentia wore till böter faldne och annoterede äre, dhe wille den här vttleggia; hwar och icke skall Ståtthollerren i hwar Landsenda den vttfordra, så och för dem som vthan förloff wore sin koos dragne skole gifwa för hwar dagh dhe sigh absenterat hade inn till dato fem daller.

Sedhen medan sigh en stor dehl mottwilleligen och uthan rettmätigh endskyllan, hade icke inställtt till denna Rikzdagh att dhe effter som billigt wore och af dhem statueret är, dhe 50 Dl. böter vttlade till Ståtthollerne när der på fordres.

Der till dhe samptligen jakade och billigt och rätt wore att hwar och en som vthan laga förfall, är vtheblifwen erleggie vthan endschyllan dhe 50 Dl. till Ridderhusett, vndantagendes H: K: Mtz. rätt här vti.

Seden vpteknades alle dhe som vthan förlof borttreste woro, och befaltes att dher på skole giöres en längd och vthj acterne inbindas, på det böterne seden må vttkräfias.

Se Bil. F.

Och effter H: K: Mt: ännu hade något att förhandla med dem som till Vttskott walde woro, Att dhe jngalunda begifwa sig vtur

staden, förr änn samma H: K: Mtz willia är effterkommin och dem hemlof af H: K: Mt. nådigst effterlåtidtt.

Dermed ändades denna wälholdne Rikzdagh den 14 Jan., och hwar valedicerede den andra och förfogede sigh dermedh till deres Hemwist.

Gud låthe alltt hwad som beslutidt och giordt är lenda Hans Gudomlige Nampn till Loff, pris och Ähra H: K: Mt: och Fäderneslandett till beröm och säkerhett.

Bilagor.

Bil. A.

Kongl: Mttz: Proposition,

giord till Rikzens Ständer, sammankallede och församblede denne resa i Stockholm, med allernådigste begäran, att de den vthj sine puncter flitigt öfwerwäga, och sig effter Rijkzens tarff och lägenheet, wäl der opå förklara wille. Actum Stockholm den 13 Decemb. A:o 1627.

Ändoch man hafwer lefwat i dhen gode förhoppning, att dett icke skulle hafwa giordts behoff till detta närwarendes Krijgh, flere gånger Ständerne om rådh och hielp att bemöda, medan man förmodede, att fienden omsijder skulle ledes der widh, och tillstädia att sådant måtte förmedelst fridlige medel stilles och bårtläggies: Så hafwer sådant lijkwäl altt här till icke kunnet skedtt för margfaldige tillfällen skuld, som här effter widere förklares skole: Hafwer fördenskuld H: K: Mtt: icke kunnet förbij gå denne Herredagh att berama, på dett Ständerne motte kundgöres, huruledes Rijkzens tillstånd nw förweter, och der brede widh vnderrättes, hwadh farligheeter sigh af nyo begynna yppes, och till Rijkzens gräntzer nalkas: Och att H: K: Mtt: uthj desse farlige occurentier och tillfällen, Ständernes gode rådh och trogne bijstånd (hwilke den gode Gudh af faderlige miskund altså wälsigne, att de måge lända hans nampn till ähro, H: K: Mtt, Rijket och Regementet till långståndigheet, Fäderneslandet till frijheet och frelsse, och alle des trogne Inbyggere till wälmågo och wälfärd) höra och åtniuta må; Och såssom Ständerne godwilligen och hörsambligen sigh här nw instella, alltså erkenner H: K: Mtt: sådant allernådigest, och förmoder att Ständerne medh sedwanligh flijt och nijtelskan till Fäderneslandzens wälstånd de Erender som proponerede warda huxa och betänkia, och sådane rådslagh fatta som sigh welsidugt skicka till närwarende Rijkzens tillstånd, hwilket allt H: K: Mtt: emot Ständerne i gemeen, och emot hwar och en i synnerheet med all Konungzligh gunst och nåde nådigest will förskylla.

Härefter följer en vidlyftig framställning om kriget och underhandlingarne, angående fred eller stillestånd, med Polens Konung och Ständer, hvaraf det hufvudsakliga återfinnes i Adelns Svar på Propositionen.

Derpå heter det:

Ähr fördenskuld till dett förste H: K: Mtz nådige begären, att Ständerne åfwanbe:te Stilleståndz medel wele öfwerläsa, och H. K: Mtt: sine meninger och råd meddela, om något ytterligere om fred göres kan än skedtt är: Och om icke dett som skedtt är, i någen motto kan synes wara för wida gånget, och widere än Rikzens wårt Fäderneslandz reputation och wälfärd kräfwer och tillåter.

För dett andra, Aldenstund kriget och fahran intet hafwe sedan i fiord minskats, vthan nu mera märkeligen ökts och tillwuxet, j dett Östersiön och mästedels af Danmarks Rijke är fallen i de Påweskes händer: Hwar före begärer H: K: Mtt: att Ständerne wille sigh betänckia om icke rådeligit wore, att man hölle een Vttskrifning lijka såsom i fiord hölts, på dett att Regementerne, som genom Siukdom och Kriget äre förswagade, motte stärkies och Riket för krigzfolkzlösa skuld icke sätties i fara. Och endoch H: K: Mtt: wäl weet att dett är beswärligit först för Adelen och Presterskaped, att de sin manshielp tillsättia moste, och för Almogen, att dhe sine Söner, Måger, Bröder och wenner mista moste, Så troor doch H: K: Mtt: att sambtlige Ständerne mere skole älska sitt Fäderneslandz wälstånd, än sådant enskijlt Interesse, Elliest förmodes, att hwar och en som sin tienere, Son eller wen, mista moste, dett heller skall lijda och vndergå, än sielff wara med hwstru och Barn hwsewiller och spolieret på altt dett han äger, The ock som åstadgå moste, skulle heller billigt lijda de beswär som Kriget en Krigzman ålägger, än wele see sitt Fosterland förödat, slächt och wenner och sigh sielff förderfwadhe, och af fienden till Siälenes och Kropzens träldom missbrukede. Hwarföre ock H: K: Mtt: Ständerne tilltror, att de sigh i denne punct wälwilligt förklarendes warde.

För dett tridje, Synes ock H: K: Mtt: att wara en högh nödtorfft, att Boskapzhielpen påbudes, så almen som i fiord, Ty, aldenstund Rijksens nödtorffter aldrig hafwe warit större i något sin, än de nu ähre: Hwarföre holler H: K: Mtt derföre, att de aff deres sedwanlige trooheet och willigheet icke warde H: K: Mtt. vndfallendes, vthan sigh här till godwillige finna låta. Och effterdij, att koppermyntet som nu mästedels i Rijket gängse är, hafwer minsket sitt wärde aff allehanda olägenheeter som inritne äre, och almogen köpen på allehanda warur effter Selffmyntet satt hafwer: Ty, holler H: K: Mtt ock så före, att pro rato Boskapzskatten höges moste. Och aldenstund både vttskrifningen och denne hielp ringe kunne förslå till Rikzsens förswar vthi thesse farlige och widt vtseende tider, och likwel H: K: Mtt: med Rikzens Rådh nogsampt

kan pröffwa, att med skääl aff Ständerne icke högre hielp kan begäres på ett åhr, Så begäres gunsteligen, att Ständerne wele ware obeswärede att vndergå samma Vttskrifning och Boskapzhielp try åhr åslagh, på dett, att fienden derigenom må förskräckies, och dess snarere till skäligheeten och freden bewekes, Såssom ock, att de som Cronan någen försträckning göra, Sakerne med att vttföra, måge hafwe någen wissheet att see opå, och deste willigere sigh finna låta.

Till det fierdie, Alldenstund af förfarenheeten kunnogt är, att handqwarnerne orsaak äre, att Miöltullen icke kommer i dett lagh, att han kan lända Regementet till styrkia, ty, sampt males nu mäst all mälden på handqwarner, och hwar dett icke skeer, så skiuta dock Mölnerne och Tillsynesmännen der opå, och Cronan sin inkompst försnilla; Hwarföre begärer H: K: Mtt: Ständernes rådh, om icke sådane handqwarner borde så wäl hoos adell som oadel, Andelige som werdzlige afskaffes, och om icke aller Almogen in för der till deputerede Commissarier på deres Eed som de H: K: Mtt: sworit hafwe, schulle sigh beplichta, (samma Toll som till Rikzens förswar richtigt vtgå bör) vtan swek att vttgöre. Och förmodes att desse tw medel skole samma Tulls inkompst så öka, att man icke skall hafwa behoff vndersåterne i framtiden med hielper och pålager att betunga. — —

Bil. B.

Några beswär

Som Adelen och Ridderskapett j vnderdånighet ödhmjukeligen begärer, H: Kong: Mtt. allernådigst täckes att remediere och förandre.

Att dem förhindres af Tull arrendatorerne och andra att handla med fremmande, såssom och på dehres Eget Ewentyr, tullfritt att vttskepa vttrikes hwad dehres rätta afwel och inkompst ähr, der med att inköpa och nödtorffteligen försöria dehres huss och Rosstiänst med.

Sedhen beswäres dehres Ladugårds bönder af ländz och fierdingsmän med olaglig och oändelig gästning, Skiussning, Kopperförssler och Omlägning, mera änn som Crono och Skatt; med vnderdånig begäran, att de häreffter när durchtogh skeer effter priuilegierne motte twå Frelsses bönder räknas emot en skatt och Cronebonde, och ländz och fierdingzmän, som mot H: K: Mtz Ordning, giöre, straffas.

För dett Tridie; der och Frelssesmannen, sitt hemman på dett han dett kan besittidt beholle, till halfwe vttlagorne förskoner, och vndertijden icke mehra än halfgärdz hemman äre, blifwer likwäl af Arrendatorerne och Fogderne Heelegärdz vttlagor fordradh, effter dhe således tillförenne vthj Chronones längd införde waridt hafwe; derigenom godzen öde blifwe; Effter der finnes nu i landzänderne mången Fogde, Arrendator, Borgare och andra som vnder Compagnien satt hafue sine 2. 3. eller 4. hester, och dermedh befrije dehres tilldehlningzhemmen för gest: och skiussning och andra Cronones pålagor fridhkalla, så att Frelsses bonden med de få Crone bönderne som beholdne äre, allena moste vttstå all beswär med skiuss: omlegning och annor tunga.

Är och Adelens ödmiuka anhollende att när dhe till Rikzdagh fordres, måge till och ifrån Herredagen, niuta fri forderschap, så wäl som till och ifrån Musterplatzen.

Dett wore och fuller Allernåd. Konung och Herre, andre beswär nu till att specificere; Men Adelen will dermed för denne gången Fädernesslandzens lägenhz ansee och patientere.

Bil. C.

Stormechtig:e Högborne Furste
Allernådig:te Konungh och herre

Wij äre af E: K: Mttz högwise sidstholdne berömmelige och Konungzlige taal j vnderdånighet informerede och vnderrettede att E: K: Mtt. denne närwahrendes Rikzdagh icke allenest för Synnerligh Orsaker skulldh hafwer most conscribere vthan äre och wist försäkrade derhoos, att der som nöden det icke hade krafdt skulle E: K: Mtt. Rikssens Ständer dermed nådigst gerne hade förskonett: Men alldenstund E: K: Mt: aff sitt aff Gudj högbegåfwede Konungzlige förstånd, Fädernesslandzens Nödtorft, tarft och perikel, nådigst för vtt seer och præuiderer, helst medan den Önskelige freden j denne Sommer icke allenest icke hafwer waritt till att nåå, heller wåre fiender der till att beweke, vthann fahran sampt alles wåres förderff Oss fast mehr och mehr Synes att nalkas och dageligen ökes hafuer E: K: Mt: Stenderne att convocere icke förbij gåå kunnedt; E: K: Mt: hafuer ochså nådigst Stenderne denn förledne Sommers förlopp emellan Oss och wåre fiender wijdtlöfftigt refereret och wårt i fiord så wäl som hereffter högnödige defensions werck jemwäl och fiendens Onda försåth emot Oss remonstreret, och klarligen gifvidt tillkenne, huruledes de opå deres i fiordh holdne Rikzdager deres Consilia och resolutioner till alles wårt fördärf och

vndergångh lempett och stältt hafue; desslikest ochså deres fiendtlige förehafwende, med store werfningar och krigz præparationer, med åttskillige fiendtlige belägringar och anfall som j denne förledne Sommer passeret äre; j werket stelltt, Och huruledes E: K: Mt. igenom Gudz nådig:te tillhielp och bistånd dem dess Gudj ware Ewigh loff manligen mött hafuer, och derigenom både deres Consilia och förehafuende Corrumperet, så wäl som och ifrån Andre Ortter tillskickett folk och ammunitions assistens dissiperet och interciperet. Och derhoos likwäl j denn, dess Gudj skee äre lyckelige progress alle fredzmedell icke welett vttslå; Men dem gerne antaget och Punctwijs författe låthett; huilke ehuru Lidelige de och äre, äre de af dem stundom både vttslagne, och stundom pro forma jngångne, dogh på det Sidste ad referendum optagne, Men alldenstundh att de, j fiord dhe Neesslige och af Stenderne alldehles förkastade fredzmedelss puncter, j åhr like som i fiordh skammeligen och emot all billigh frihet begäret och framstelltt hafwe; Kan man noghsampt dervthaf slute, huru wäl och alfwarligh dhe freden mehne och ment hafwe.

Så effter dett allernådigste Konungh och herre, att E: K: Mt: effter sin wahnlige Konungzlige Åhoge och flitigheett Fädernesslandzens och alles wår wälferd att sökie sin egen Konungzlig Person, offta tillförenne, så wäl som i denne förleden Sommer icke förskontt dett wi dock af alltt hierta gerna sedt hade; Vthan i fiendens Land draget, hoos alle Occasioner j stor fahrlighet verseret och wåre fiender mandeligen mottstånd giordt hafwer; Alltt till den ände, att fienden till fred heller stillestånd twinges skulle: Desslikest och nogsampt betyget och tillkenne gifuidt att E: K: Mt: freden med Alfwar söktt och åstundad hafuer: Så låter Adelen och Ridderskapet E: K: Mt: j alssom störste vnderdånighet, ödmiukeligen och högeligen betacke, för den store och faderlige Omwårdned E: K: Mt: om alles wårt wälstånd nådigst dragett hafuer; och ödmiukeligen bedie att E: K: Mt. med dett besuärlige Regemente icke tröttes wille, vthan här effter som här till der vtj nådigst perseverere.

Och effter som dhe noksampt befinne att fiendens högmodh af dehres Religions förwantters victorier merkeligen ökes, och dhe icke allenest till några redlige fredzmedell icke träde wele, vthan j denne förledne Sommers tractat, de samme fredz eller stilleståndz Conditioner föregifue. Som i fiord af Rikssens Menige Stender Offentligh som skadelige och disresputerlige förskiutes; desslikest ochsså dhe medell som E: K: Mt: dem nådigst hafwer proponeret,

förskiute och icke ingå wille, som doch alltt för lidelige j samme puncter synes wara.

Wij för wåre Perssoner, icke synnerligen wethe dem till att förandre, Synes likuel betenckeligit att wara, att man på Trettijo Åhrs Stillestånd, dem alle dehres ifrån tagne Land och Städer restituere skulle, hälst medan dhe med Sweriges Cronones store omkostnad och Specer Ja med mången Redligh Swensch Mandz hierteblodh eröfrett äre. Synes och emot alla Jura belli att sträfwa, fiendenn alltt att restitueris, Jemwäl och wäl är till att considerere, att Oansedtt Papisterne j deres nödh något promittere, Är dedt dock dehres religion lijkmätigt, att de dehres Eed emott Oss wäl bryta må, skulle de fuller till Ewentyrs alle de Commoditeter som Gud Allzmechtigh Oss till denne dagh igenom victorier gifuidt hafuer för fredz terminens vttgång, oss till alssomstörste förderf, antingen sielf eller igenom andre bruke låte. Wore ochsså högt att betencke, dett så mången Christne Siäler, som sigh vnder Oss, anttingen med gode gifuidt eller med Swerd wundne Scholle i deres wold och Tyranni igen öfwerandtwardes: Menn andre mångе flere Conditioner, som wäl är till att betrachtte, och E: K: Mt: vthan all twifuel, bettre än de för dehres Perssoner högwijsligen betenckie och begrunde kan: Så medan skullen till mången redligh mandz Oskyldige blods vttgiutelsse E: K: Mt: heller wårtt k: Fädernessland med rette icke tillmetes, kan widare än hwad som Wj samptligen med wåre Synder, aff Gudh till straff förtient hafuer, Och freden så frampt det möijeligitt är med bequeme och redelige medel till att nå Oss högnödig är; Jemwäl och Oss de för ogonen swäfuede Olycker, förmedelst Gudz tillhielp, med ett Tijdeligit och manligit mod och Rådh, efter den Welsignelsse, Gudh täckes att gifue, förhindre bör, och Wårt Fädernessland både med Rådh, hielp och all Oordningz förhindringz och afskaffelsse assistere. Och således wårtt käre fädernessland wåre effterkommende ju åtminste j den Stat Wj det for Oss tagett hafue effterlefwa skolle. Derföre hafuer E: K: Mt: för Rådhsampt funnedt Stenderne nådigst efftersch:ne fyre puncta att proponere.

Först Att dhe, de Stilleståndz medlen och Conditioner som E: K: Mt: Polnische Stenderne hafue föreslaget wille öfwerlese, och deres meningh och Råd meddele, om Något Ytterligere om fredh giöres kann, än skett är, j någen motte kan ware för wijdtt gånget och widere än Rikssens wårt k. Fädernesslandz reputation och wälferdh kräfuer och tillåter.

För dedh Andre, Om icke Stenderne, Rådsampt finne, att man

holler j Åhr en lijka sådanne Vttschrifningh som i fjord höltz, dermed Krigzmachten försterkes kunne.

För dett Tridie, om Stenderne till Krigzmachttens vnderhollande Boskapzskatten, icke allenest i Åhr, som j fiord vttgifue, vthan och så på Tw Åhrs tijdh, continuere wille; På dett Cronen debiter derpå giöre kunne. Och effter det att Koppermyntedt sitt werde mist hafuer, för åtskillige Orsaker schuldh som inrittne äre, och köpet på all tingh, effter Sölfmyntetz werde sättes, mehner H: K: Mtt. att Boskapzhielpen pro rato dereffter förhöijes moste.

För dett fierde, Effter E: K: Mt: nådigst förnimmer att qwarnetullen för åthskillige försnillande skull, icke kan komme till sin rette gång, särdeles för handqwarnerne, som i Riket brukes, hwarföre den till Rikssens wälferdz Endsettningh lijtett förslår. Derföre begärer E: K: Mtt: nådigst weta, om icke rådhsampt wore, att alle handqwarner både hoos Adell och Oadel, Andelige och Werldzlige affskaffes borde. Och aller Allmogen richtig tullen att vttgiöre för Commissarierne med dehres eedh bekräfte skulle.

Så hafwe de för dehres Perssoner förb:te ärende, effter ytterste förstånd ventileret, och denne enttlige resolution fattedt, att dhe så wäl nu som j sidst förleden herredagh skedde, sådanne Obillige och emot alle Fädernesslandzens beslutt och Loflige Afhandlinger sträfwende, och af wåre fiendér proponerede fredzmedell, icke allenest förkastett hafwe, wele, vthan j Ewigheet förkaste, och mycket heller hoos E: K: Mt: Lijf, blodh och Godz frimodeligen opsettie, och med ett manneligit modh fahran vnder Ögonen stige och möte, änn sådane Neeslige Obillige och frihetz præiudicerlige puncta och fredzmedell ingå och antage: Desslikest ochså hoos alle E: K: Mtz högborne Lifzerfwinger, både Man: och Qwinkön effter som wår Trohets Eed och plicht oss tillholler, och expresse i Norkiöpingz Arfföreningh specialiter omförmehles, klarligen vttwise, standachtige förblifue, Hwilken Arfföreningz förnyelsse, Wi icke allenest godh och nödig holle för mångens Owetenhetz skull att reiterere, vtan j underdånighet bedie sådant specialiter af E: K: Mt: nådigst motte förnyes, på dett wårt k: Fädernessland, på alle beswärlige fall och hendelsser, hwilken Gudh nådeligen länge afwende, j någen säkerhett och wisshet setties motte.

J den andre Puncten. Är Adelens Ennfåldige resolution och betenckiande, att effter som de hoos sigh Fädernesslandzens Nödh och fahre wäl behiertet hafwe, och befinne af nöden att wara Krigzmachtten med folk att stärkia, Rijket och wårt eget wälståndh, dermed att defendere. Kunne dhe för dehres perssoner Oansedt ded dem in priuato till stoor skada länder, dehres bönder ehwar de

finnes j dette Åhr för Vttschrifningen icke frikalle, vthan Vttschrifningen nödig befinne, på samme sätt och Conditioner som i fiord att continuere, och ded icke allenest, vthan H: K: Mtz och fädernesslandhett framdeles, effter dehres förmögenhet att assistere.

Boskapzskatten anlangendes, som E: K: Mt: nådigst på Trij Åhrs tidh continuerligh begärer Jemwäl och för Koppermyntetz ringe æstim mehner att skulle förhöijes: Derpå är Adelens enfaldige meningh, att oansedt dehres vndersåteres förmögenhet vttlagorne att vttgifwe merkeligen derigenom förminskes, och dem i dehres inkompster, särdeles Russtiensten med att erholle högeligen skader Dock på det han något förslå och icke förhöijes må, inthet annat slute änn att den på Tw Åhrs Tidh nödwendigt vttgiöres skall, Och således deres trogne hierte emot H: K: Mt. och Fädernesslandzens wälferdh demonstrere; Dock att dermedh samma Ordningh i desse Tw åhr som tillförende skedt är holles skall: desslikest och att Boskapen åhrligen opschrifwes, och Contributionen dereffter opbährres.

För dett tridie Att om nöden icke kräfwer de twenne Åhren hielpen att continuere, deres bönder så här effter som här tillförende effter Lagen till Rikssens Nödtorffter contribuere må. För dett fierde att dette dehres wälmeente beiakande, j Vttschrifningen och Boskapzschattens Contribution, frambdehles dem icke i dehres priuilegia præiudicerligh wara må, heller framdeles till exempel förekastes.

Till den fierde och Ytterste puncten, resoluere, dhe för dehres perssoner vthur dehres hus och gårder, Handqwarnerne gerne att wille afskaffa, helst medan dhe der uthj inthett synnerligit stort interesse hafwe.

Och bedie vnderdånigst, att E: K: Mt: denne dehres underdånige och wälmeente resolution nådigst optage och alles deres Nådigste Konungh och herre, förblifwe.

Bil. D.

Adelens vnderdånige betenckiande vthi qwarnetuls ordningen.

Till den 4. Punct

Begära de vnderdånigst förklaring derpå, om dhe skola göra en ny handstrekning eller löffte, skriftl: eller mundtligh; helst medan dhe H: K: Mt: tillförende med trohetz Eed förplichtade äro, och wed dehres adelige Åhres förbrytelsse, tenckie dher wed att förblifwe.

Till den 5. Punct

Mehne de, att effter det förste beslut på Qwarnetullen tillåter dem dehres egen Mölnare till och ifrån att settie, skall H: K: Mt:

dehres enschijltte qwarner hermed icke mehne; kunne och wäl lida, att Mölnaren gör sin trohetz Eed; och der som han icke kan skrifwa, att en skrifware på Konungens Löhn dijt ordnet blifuer.

Om den 9. Punct

Achtte Adelen, att der han så stricte skall obseruerres, dehres perssoner oundwikeligen i misstanke drager, hälst medan i hwars och ens hussholdh åhrligen stoor förandringh skeer, medan en partt det Ehne Åhret, mehr förtärer änn dett andre, med större gestningh, bröllopp Barnssöl begrafninger och dageligit arbetz folkz hollende; desslikest ochsså till Ewentyrs, några månader annorstädes, änn på sedhwanlige Ortter sigh forholla, och på ett annatt sätt, änn wahnligit warit hafwer hussholdningen anstella moste; derföre mehne de att dehres hussholdz qwarnetull nogsampt försäkrer att den wiss vttgår, när Zedlerne klarlig: och redligen vtlefreres: Bedie ochsså vnderdånigst, att denn således ställes må, att dhe alle misstancker, och af Commiss: otillbörlige tillmälen och misstancke vndwika måge.

Bil. E.

Riksdagsbeslutet, dat. den 24 December 1627.

Tryckt hos Stjernman. Det i Riddarhus-protokollet förekommande exemplar har följande underskrifter:

Jahann Sparre
Egen hand mp
Landtmarschalk

Per Brahe Grefwe — Class Stenbock
till Wizingsburg mpp

Bengt Ochsenstiernn — Jahan Gyllenstierna
frijherre, Rijcks Stalmestere — frijherre till Luntholm

Nils Ryningh — Herman Fleming — Hanns Kyle
till Hålbonäs — mpp

Jöns lillie — Erich Bielke mpp — Åke Hanson Soop

Carl Bonde mp — Axell Baner — Pär Nilsson

Knutt Påsse mpria — Cristoffer Ribbingh — Gustaf Leijonhufwud mpp

Suen Lilliesparre — Gorgonius Hendrikson — Erich Krabbe mpp

Erick Göstafson — Johan Christerss:n Vlf — Jahan Hårdh mppia

Biörn Måneskoldh — Matthias Kagg — Andres Körning mpp

Jesper Nilson Krus mpp — Otto von Scheidingh mpp

Christer Siöblad — Ditterich Yxkul — Arffuedh Stiernna

Mats Pärson Stoore — Axill Drake mpp — Jönes Stolpe mpp

Aron Wddeson Örneflychtt Jöns Nilsson mp Anders Stewart
Erich Tått Knutt Drake Stellan Mörner
Jsaach Hindricksonn mpp Nils Person Sijlfver Sparre
Kutt Wgla Clasonn Nihels bengtson Söluer bielke mpp
Anders Olssonn mpp Christåfwer Andhersån mpp
Conradt v. falkenberch mpp Erich Boije mpp
Göstaff Pärson Ullffssax Erich Rosenstråle Bottwe Larsonn
E. Bärtillsson Josuva Aronsån Torstin Benson hierta
And. Bureus Stän Clason Pär Michilss:n Erich Jörensson
Joran Lyndloff mp Swän Swart Lasse Skytte
Pääär Svensson Nils Rosenquist mppia Mälker Assilsån
Ernest Lijndhlöff Erick Erickson Geet mpp

Aff Slächterna:

Crisman lilila Johann Månssonn Ulfsparre mpp
Erick Månson Vlfsparre Knut Jörenson Vlfsparre mpp
Erick Soop Jörann Achatius Soop mppia Jönss Bondhe
Wlff Bondhe Jfuar Nilsson Christer Påsse mpp
Jahann Påsee Nills Påse mp Suenn Ribbingh mpp
Johann Wlff Carl Christersson Måneskiöldh mp
Håliger von Scheidingk mpp Olaus Bure Manss Örneflycht
Anders Stewart Dauid Stiwart Melchior v: Falckenberg mppria
Linar Wlfsax

Ständernes Utskotts Beslut, af den 12 Januari 1628, finnes ej bland Riddarhusprotokollerna, men i Riks Arkivet, bland »Rådslag»; det är tryckt hos Stjernman, och i Arkiv till upplysning om Svenska Krigens och Krigsinrättningarnes Historia.

Bil. F.

Effter Landt Marskalkens befalning, och samptligh beslut och bewilning skole desse effter:ne gifwa fem daler för hwar dagh dhe äro annoterade.

12. Decembris
G: Casimir
Swen Ribbing
Oluf Lilliesparre
Måns Vddesson
kom en dagh förseent
Botwed Larsson
Jören Lindelöf
Ulf Melchersson
Hans Hoorn

13 Decemb:
G: Casimir
Christof Torstensson
Peder Nilsson
Per Lillie
Melcher Axelsson
Vlf Melchersson
Vlf Bonde
Jöns Bonde
Peder Michilsson
2 dager efter sessionen
Staffan Lemnius

14. Dito
Conradt Falkenberg
Lorentz Biörn
Mathias Soop
Erich Krabbe
först sigh present:

17.
Erich Krabbe
Hanss Berendes
Casper Wrede
Sten Claesson
Lorentz biörn
Nilss Rosenquist

18.
Hanss Berendes
Caspar Wrede
Lorentz biörn
Erland Lindelöf
Johan Månsson
Axel Tursson

20.
H. Bengdt Oxenstierna
Johan Månsson

21.
Botwed Larsson
Johan Månsson.

22.
Hanss Berendes
Johan Månsson

24.
Casper Wrede

29.
H: Claes Stenbock
Staffan Lemnius
G: Nilss
Johan Hårdh.

30.
G: Peder
G: Nilss
H: Johan Gyllenstjerna
Johan Eketrä
Johan Månsson
Effter middagen
Herman Fleming
Anders Körningh
Stellan Mörner.

8. Januarij 1628.
Hans Kyle
Jören Soop
H. Axel Baner
Hans Berendz
Christer Siöblad
Stellan Mörner
Casper Wrede
Andreas Buræus
Swen Swart
Erland Lindelöf
Jören Lindelöf
Larss Skytte
Håken Skytte
325 dl

Desse äro bortreste vthan förlof och skola gifwa för hwar dagh Fem daler ifrån den 30. Decemb: inn till den 9. Januarij 1628. är 10. dager

Nilss Rynningh
Göstaf Leijonhufwud
Gorgonius Hindrichss:n
Johan Vlff
Björn Christersson
Johan Christers:n
Arendt Vddesson
Johan Jacobsskiöld
Erich Tönnesson
Erich Andersson Rosenstråle
Botwed Larsson
Staffan Lemnius
Johan Eketrä
480 dl.

Effterschrefne af Adell hafwa inthet låta excusera sig, eij heller hafwa någen laghligh förfall; och skole böta effter beslutidt samptycke (förbehollen H: K: Mtz Rätt) att dhe icke hafwa sigh inställt till Rikzdagen. Femtijo daler

Mauritz Torstensson
Truls Lillie
Nils Olufsson
Peder Bratte
Göstaf Bratte
Knutt Roos
Peder Hård
Mas Lillietopp
Linnar Kagg
Larss Kafle
Per Kafle
Erich Slatte
Jören Johansson
Johan Claesson Ogla
Per Bengttsson
Hellie Bengtsson
Linder Persson
Carll Abrahamsson
Hans Jonsson
Bröms Gyldenmarss
Herrman Kåse
Per Kåse
Jöns Persson på Ingelstadh

Desse hafwe låtidt sigh endskylla att dhe för Sjukdom och oförmögenhet inthet kunna komma till Rikzdagh.

Nils Lilliehöök
Boo Göstafsson
Erich Åkesson
Axel Påsse
Jöns Olsson
Johan Kruse

Måns Axelsson	Axel Soop	Linnar Stake
Bengt Jonsson	Claes Siöblad	Johan Bagge
Erich Erichsson Vlff	Johan Yxkul	Anders Swensson
Oluf Hård	Erich Månsson	Erich Sting
Erich Hård	Anderss Grip	Marcus Papegoija
Måns Kyl	Oluf Stråle	Truls Kase
Arendt Karsson	Ture Månsson	Carll Ulffahne
Nils Knuttsson Lilliehök	Jöran Stalnebb	Gunnar Galle
Mas Kafle	Nils Persson	Jöns Räf
Nilss Persson	Swantte Rosenstråle	Per Räf
Anders Siöblad	Bengt Brynttesson	Oluf Christersson.

Anno 1629

Den 8 Junij kommo tillsammans på Ridderhusedt uthi Stockholm, Ridderskapedt och Adelen som till Rikzdagen wore ankompne.

G: Pedher Brahe	Carll Christersson
Anders Olufsson	Biörn Christersson
Nilss Bengtsson	Dawidt Stuwart
Sten Claesson	Anderss Bure
Axell Stensson	Jonas Bure
Madz Stoore	Axell Baner
Christof Andersson till Skedby	Bror Andersson
Anderss Stuwart	H: Gabriel Erichsson
Knutt Drake	H: Johan Gyllenstierna
Erich Erichsson Vlff	Larss Skytte
Johan Vlff	Jöns Hansson
Peder Månsson	Göstaff Krabbe
Peder Swensson	Vlff Bonde
Linnar Nilsson	Jöns Bonde
Nilss Slatte	Peder Nilsson
Herrman Kåsse	Jfwer Nilsson
Holger Scheidingh	Anderss Siöbladh
Arendt Uddesson	Jöns Persson till Ingelstadh
Carll Bengtsson	Jesper Nilsson
Swen Lilliesparre	Jöns Swinehufwudh
Nilss Persson Sölfwersparre	H: Claes Stenbock
Jsaach Axelsson	Erich Erichsson Geet
Jesper Andersson	H: Johan Pontesson
Carll Bonde	H: Bengt Oxenstierna
Larss Sparre	Erich Jörensson Vlfsparre
Carll Sparre	H: Erich Hoorn
Ture Sparre	Knutt Påsse
H: Frederich Stenbock	Erland Vddesson
H: Swantte Stenbock	Johan Krusse
Anderss Hårdh	Erich Tönnesson
Carll Jönsson	Pedher Michilsson

Christer Posse	Gunnar Galle
Otto v. Sack	Stephan Lemnius
H: Claes Christersson	Knutt Jorensson
Arfwedh Lilliesparre	Casper Wrede
Ture Lilliesparre	Boye
Jöns Olufsson	

Och för änn ofwanb:te af Adell hade bekommidtt eller tagidt sine Säten, Vpträdde Her Pedher Brahe, Grefwe till Wisingzborgh etc. och giorde effterföliande Oration.

Edle Wälborne, Wälbördige och Manhafftige Herrar och Männ.

Effter såssom brukeligit hafwer waridt, att på alle Rikzdager pläger deputeres och keesses en Landtt Marskalk för Ridderskapet och Adelen; Alttssså hafwer H: Kong: M:tt min Allernådig:te herre och Konungh, effter samma Loflige bruk, förordnadt och deputerat migh för denna gången vthj denna wäl tillsammankallade Rikzdagh till Landtt Marskalk; Endock han finner sigh till et sådantt kall för vng, oförfaren och icke qualificerat och sigh till det högsta excuserat: Men effter han H: K: M: befalningh moste effterkomma; Alttssså will han fliteligen hwar och en hafwa bedet Att der han icke så fullkombligen som det sigh borde, samma honom opålagda kall kunne förträda; Dhe wille alle samptligen så och hwar och en i Synnerhet, sådant vthj besta motto vttyda; han wille deremot betee hwar och en all willig Wensk: och tienst igen: såssom och begärede att Adelen och Ridderskapet, dhe wele för hans Embetes schuld, honom all hörsamhet och lydno vthj denna Rikzdag och sambqwemb betee och bewisa; Så och att dhe wele holla och effterkomma, dhe wäl oprettade Ordninger som vthi de förre herredager äre belefwade och holdne, På det all oskickelighet och disordre må afskaffas och tillbaka bliffwa.

Wardt altså till Landt Marskalk Statuerat

Den Edle Wälborne och Manhafftige Herr Pedher Brahe, Grefwe till Wisingzborgh Frijherre till Ridboholm, Konung: Mtz: troo Man och Öfwerste öfwer Cavalariedt vthj Smålandh.

Och sedhen förordnede han efftersch: Grefwer, Friherrar, och Adell till Cap: Familiæ

1. Classis

Grefwe Johan Casimir	H: Erich Hoorn
Friherrar	H: Johan Gyldenstierna
H: Claes Stenbock	H: Johan de la Gardie
H: Bengt Oxenstierna	H: Peder Schenk.

2. Classis

Nilss Ryningh	Carll Bonde
Herman Flemingh	Axel Banner
Per Erlandsson	Peder Nilsson
Carll Gyllenstierna	Carll Stjernsköld
Krigzman Lillia	Knutt Posse
Larss Sparre	Åke Tott
H: Erich Bielke	Göstaf Leijonhufvudh
Erich Jörensson Vlfsparre	Hans Boije

3. Classis

Jöns Olufsson	Melcher Falkenberg
Johan Crusse	Christof Oxe
Göstaf Krabbe	Haral Stake
Arfwed Lilliesparre.	Torsten Hierta
Erich Vlff	Andres Bure
Anders Hård	Sten Bölia
Biörn Måneschiöld	Per Hammarschiöld
Madz Lillietopp	Frans Krusse
Madz Kagg	Erich Jörensson Tegell
Jesper Andersson	Jöns Hansson Swerd
Bengt Kafle	Per Swensson Swartt
Holger Scheiding	Ernest Lindelöf
Ture Lilliesparre	Jöns Swinehufvudh
Anderss Siöblad	Jhöns Persson
Madz Stoore	Måns Mårttensson
Arendt Vddesson	Carll Sabelschiöld
Anderss Stuwart	Carll Vlffahne
Erich Tönnesson	Larss Skytte
Knut Drake	Peder Falk
Stellan Mörner	Per Månsson Loodh
Nilss Slatte	Gunnar Galle
Nilss Persson Sölfwersparre	Hindrich Stöör
Casper Wrede	Erich Erichsson Geet
Nilss Bengtsson	Linnar Nilsson Bååt.
Boo Oxehufwud	

Vthan Säte och Stemma.

H: Frederich Stenbock	Ture Sparre
H: Gabriel Erichsson	Jöran Sparre
H: Jöran Gyldenstierna	Knut Jörenss:n
Carll Sparre	Vlf Bonde

Jöns Bonde	Johan Vlf
Carll Banner	Carl Måneschiöldh
Ifwer Nilsson	Jöran Kafle
Christer Posse	Dawidt Stuwart
Nils Posse	Jonas Bure
Jon Lilliesparre	Andreas Bure den yngre
Swen Lilliesparre	Lorenss Krusse
Oluf Lilliesparre	Håkan Skytte

Sedhen hwar hadhe bekommidt sitt Rum och ställe, tillsporde Landt Marskalken alle dhe som tillstädhes wore; Medhan här till vppå Ridderhusedt hafwer brukeligit waridt, att dhe som sigh icke effter H: Kong: Mtz: befalningh hade inställt till Rikzdagen, vthan laga förfall och rättmätig endschyllan? Om dhe skole wara förfalne till dhe förre bewiliede böter, för tredzsko.

Omröstades uthi alle Trenne Classibus, och bewilliades och samptychte, att det schulle holles, och att Ståthollerne i hwar Landzende samma Bööter vttfordra skulle.

Dernest frågede och tillsporde Landt M: Att dhe af Adell som sigh absenterade, eller och icke i rettan tijd och timma sigh inställte på Ridderhuset vthj denna Rikzdagh och Convent? Om dhe widh ded förre statuerede och bewilliade poen och peningeböte skole underkastade wara.

Omröstadhes

Att dhe som heele dagen vthe blefwe skole gifwa för hwar gångh Fem daler. Och dhe som anttingen förr eller effter middagen vthe blefwe, skole gifwa Tree dl. så och hwar och en som för seent och sedhen hwar hade tagit sitt locum ochsså tree daler.

Och sedhen dhe någott lithett sutedt hadhe vpstodh Knutt Posse och begärede att Carll Bengtsson Vlffahne, skole såssom vthj sidst holdne Rikzdagh hans Broder vttlofwadt hade, dett han wille bewissa, huru han wore till dett wapnet kommin, han och hans broder förde, medhen han på sin hustrus wegner war der vthj interesserat, och komme samma Wapn slächtten af Forstenna till. Men hans Adelskap och herkomst disputerade han inthett.

Derpå han sigh, till tillkommende Riksdagh wille förklara; effter han förr på inge Rikzdager waridt hadhe, eij heller med sin broder som vpå Togh och rehser stadder war, ingen Afskedh derom tagit hade.

Hwilken saak vppskötz till nästkommende Herredagh och Möte.

Och effter Boijeslächten vthj Lott tagningen war förnär skedt; derföre förhögdes dehres Säten vthj Riddareståndet alldranederst.

Dernest beswärede Jesper Andersson och Jesper Nilsson sigh öfwer Petter Krusse och hans Söner, att dhe kalla och nempna sigh Krusser, emot Adelens och Ridderhusetz priuilegia; som förmå, att ingen må vptaga annars Nampn eller Wapn.

Dertill Frantz och Lasse Krusse, Swarede H: Kong: Mtt. kaller och nempner dem så, och hafwa af Ålder så waridt nempde.

Meente Jesp: Andersson, att dhe måge wäl heeta Biörnar eller Krusbiörnar, effter dhe föhra sådant vthj dehres wapn.

Replicerade att dhe kunne inthet annat nampn gifwe sigh, Ännsom dhe äre nempde vthj dehres skiöldebref, och wille sigh om dehres wedernampn hafwa hemskutedt till H: K: Mtz förklaringh.

Dermedh dhe andre låthe sigh åthnöija till H: K: Mtz: yterligere samptycke.

Derpå ändades den förste dagz Session och befaltte Landt Marskalken, att alle dhe som wore ankompne till denne Rikzdag af dehres stånd och medell, skole sigh instella på Ridderhuset, anttingen dhet blifwer omblåst eller och på Ridderhusett anslagit.

Den 11. Junij blef omblåst att Stenderne som till Rikzdagen wore ankompne skole sigh den fölliande dagen instella på Rikzsalen, att förnimma och anhöra H: K: Mtz proposition, hwad på denne Rikzdagh förhandles skulle.

Den 12. Dito. Församblede sigh Ridderskapet och Adelen på Ridderhuset klockan Otta om Morgonen, Och sedhen Rollan war opläsin, vpträdde dhe efter ordningen oppi Rikzsalen; Och sedhen hwart ståndh hade intagit sine Säten; Dwäldes de widh pass en Timma, förr än Rikzens Rådh ifrån Rådh Cammaren inkommo.

Och när Rikz: Rådh hade tagit dehres loca och ställe, Framträdde Feldtherren, Her Jacob de la Gardie, Grefwe till Lecköö. etc. och giorde en Oration på folliande sätt

Edle, Wälborne, Ährewordige Hög: Wällarde, Wälachtade, Förståndige gode Herrer och Män sampt Ärlige Danemän.

Orsaken hwarföre H: K: Mtt: alles wår nådig:te herre, är öfwer reesst till Pryssen hafwa waridt många, men i synderhet denna att H: K: Mtt hafwer bekommidt adviser att Keijsaren will assistera dhe Poler med en ansehnligh armee; Dett dock H: K: Mtt inthet hafwer welet troo, och fördenschuld öfwerresst dijt öfwer, och så snart H: K: Mt. war dijt kommen, är Keijsarens FeldtMarskalk Hans Georg V. Arnimb strax der efter ankommen med en real armee till hest och Foot, och lägrat sigh widh Newburgh; För hwilken skuld H: K: Mtt. der hafwer öfwer förhopp most fördröija; dock förhoppendes att H: K: Mtt. förr änn denna Rikzdagh sigh ändades worde, H: K: Mtt. wisserligen wore hemförwenttandes;

Och på dett Ständerne som till Rikzdagen wore förskrefne och här församblede icke alltt för länge motte vppeholles, hafwer H: K: Mtt. förskickat hijt öfwer en vnderskrefwen proposition hwar på denne Rikzdagh war vttschrifwen och Ständerne sammankallade. Begärendes af Ständ: dhe wille den tåleligen anhöra, och sedhen dhe dhen hade öfwerwägit, såsom trogne vndersåtere och patrioter sigh förklara serdeles nu vthj H: K: Mtz frånwahru såssom H: K: Mt: allernådigst till dem förseer; betackandes dem och på H: K: Mtz wegner, att dhe sigh så hörsambligen hade inställt; hwilket H: K: Mtt med all gunst och nåde worde emot hwar och en ihugkommandes ooh recompenserandes, när Gudh will H: K: Mtt lyckligen i Landet hemkommandes worde.

Och när Orationen, ändatt war, Vplass Secret: Johan Salvius sielfwe propositionen, såssom och till stältte hwartt stånd en afskrifft.

Derpå giorde hwart ståndh en gratulation till Feldth:

Och föllier sielfwa propositionen.

Se Bil. A.

Sedhen hwartt ståndh på Rikz Salen hade giordtt dehres gratulation; Nedergingo först Rikzens Rådh; och sedhen nederträdde Ridderskapet vthj samma order; och när hwar hade tagidtt dehres Säten på Ridderhusett, vpreciteredes K: Mtz vnderskrefne Proposition, och sedhen den af Secret Johan Larsson war vpläsen befaltte Landtt Marskalken, att hwar och en wille taga dett vthj ett gott och rådhsampt betenckiande, så att hwar och en deste bettre kan sigh i morgon förklare.

Och effter tiden nestan war förleden, Tillsadhes, att dhe j morgon på sedhwanligh tijdh igen wille instella.

Den 13. Woro Ridd: och Adelen tillstädes på Ridderhusedt, och sedhen Rollan war vpläsen. Omröstades, att dhe som wore eller blefwe förfalne till böter, skulle dett nesta dagen medh sigh hafwa, eller och gifwa för hwar dagh En daler, så länge dhe dem bortto hafwa.

Dereffter vpträdde Landt Marskalken, och giorde en widlöfftigh påminnelsse hwar opå H. K. Mtz proposition som dem i går blef föreläsen och öfwerlefreradt sigh grundade; Nembligen Fäderneslandzens tillståndh, Och vthj hwad fahra dett nu står; Och begärede fördenskull, att dhe såssom Fädernesslandzens förnembste Ledemott och ståndh, sigh så wele förklara vthj H: K: Mtz absens, att dhe andre Ståndenn, sigh dervtaf kunde förorsaka, deste willeligere och benägnere att finnas till H: K: Mtz och Fädernesslandzens besta. Och att dheres resolution gradatim effter Ordningen motte skee.

Och förklarede sig förste Classis

Dhe wele effter som dhe plichtige äre gerna bispringa H: K: Mtt. och effter dehres förmögenhet dett effterkomma.

2: Classis. Finne sigh obligeret, att succurere H: K: Mtt effter dehres högsta förmågo.

3 Classis. Samptychtte dettsamma, och förmeente, att ingen ibland dem skall finnes som icke effter högsta macht och förmågo, skall och will bispringa H: K: Mt: och Fädernesslandet vthj detta onda tillståndett.

Sedhen sadhe Landtmarskalken, effter som dhe nu in genere hafwa sigh förklaratt att willia succurere H: K: Mtt på allo fall? Om dhe och äre sinnade, effter som Keijssaren, alldehles låther sig merkia wara H: K: Mtz och Rikzens fiender; Om dhe och wele assistera H: K: Mt. emot honom, och hwad Fiende sigh änn yttermehra kunde yppas.

Omröstades. Och förklarede sigh rotunde alle trenne Class: Att effter de see, höra och af sielfwa werket förnimma att Keissaren förklarer sigh H: K: Mtz: fiende: Alltsså wele dhe såssom trogne Vndersåtere, hafwa ospardt efter Edz plicht dheres förmågo.

Och effter tiden igenom månge discurser förlopp befalltes att dhe dhen andra dagen sigh igen wille instella, på föresattan och wahnlig tijdh.

Den 15. Dito woro Adelen tillsammans och sedhen hwar hade tagit sine Äts Säten, fordrades af dhem böther, som der till wore förfaldne.

Sedhen frågede LandttM: dem samptligen och hwar Classis i synderhet till: Om dhe tenckia att willia blifwa wid den resolution på H: Kong: Mtz war gifwen.

Dertill, Dhe swarade, att hwadh dhe en gångh hafwa bewilliatt, dhet wele dhe och holla och effterkomma.

Derpå befalttes att Sec: Johan Larsson skulle concipera och stella dheres Swar.

Dermed förlofwades hwar hem till sitt Logemente till den andra dagen.

Den 16. Junii. Kommo tillsamman på Ridderhuset Ridderskapet och Adelen. Och sedhen hwar hadhe satt sigh på sitt tillbörlige rum; Förskickade Rikzens Rådh desse infattede Fredz Condit: dhe Keisserische och Polnische Föreslagne, till att aprobera, om dhe äre så stälte och grundade så att dhe äre H: K: Mt: och Riket reputerlige.

Se Bil. B.

Hwillke Conditioner dhe med största flijt några rehsor af Secret: låto för sigh vpläsa.

Sedhen tillfrågede Landt Marskalken dem, Om dhe så wore gode.

Förklarede alle trenne Classes att dhe finne inthet der vthj som borde förändras.

Sedhen effter månge discurser, för gicks tiden och befalttes att dhe den andra sigh igen wille instella.

Och för ännu dhe nederginge, vpträdde Ture Lilliesparre och beklagede sigh, att Cap. Johan Nilsson, hafwer vthan hans tillstånd tubbat och af spenning giordtt hans tienare och tagit honom i sin tienst: hwilket han dem will hafwa kundgiordt, på dett han derigenom icke kunde råka på straff och böter.

Derpå befalttes hans Fader, Nils Bengtss:n att han skulle tillseija sin Son, att han i mårgon skole sigh förklara på hans käramåhl.

Den 17 woro åter Adelen församblade på Ridderhusett, Och kärade Ture Lilliesparre, på sitt förra Kähramål.

Der till han nekade Johan Nilsson, icke wisste att tienaren war vthj hans tienst, dett Lilliesparre honom öfwertygade.

Derpå Omröstades, Och funno, af swar och genswar denne Resolution.

Effter Johan Nilsson wetandes hafwer tagit den andre Lagstadde tienare vthj sin tienst och på hussbondens fordran icke hafwer welet släppa honom, vthan den ytterligere behollin; derföre är han föreffter Adelens privileg: vthj drengie Ordningen till 50. Dl. böte till Ridderhusett, såssom och lefrere hussbonden sin tienare igen, till tillbörligit straff.

Derpå begärede Johan Nilsson, att dhe wele ansee hans lägenhet, effter han nu war wägfärdig och stadd på Tugh och rehsa öfwer till fiende Landh; dhe wele honom med samma böter hafwa förskontt.

Derpå Omröstades

Effter han nu så hastigt skulle förrehsa wela dhe hafwa honom förskont för halfwa böter till 25. Dl. hwilke och han strax vttleggia skulle.

Hwilkett han och lofwade, såssom och dem sedhen vttladhe.

Dereffter beswärede Jöns Persson till Ingelstadh sigh, att honom sitt retta wedernampn vthj Rollans vprecitering icke gifwes.

Der till Sparrerna Swarede; att honom sådant för detta vara förbuditt.

Replic: Att H: K: Mtt. hade gifwidt och tillstådt honom att så nempna sigh.

Swarede Sparre: Att dehres Broder Herr Johan Sparre som tillförrene war Landt Marschalk, weet beskedh derom, Och att han wille hafwa fördragh med dett Güldensparre nampnet till H: K: Mtz widere förklaringh.

Sadhe sigh inthet wille dermed afstå förr änn och H: K: Mtt. derpå allernådigst sigh förklarede.

Dereffter begyntte Landt Marskalken att discurera om Conditionerne dem Keisserische och Polnische föreslagne Om dhe i dagh som i går finne dem gode och fullkomblige; Och om H: K: Mt der vthj rättrådeligen hafwer med omgångitt.

Förklarede sigh alle trenne Class: att dhe alldrigh så frampt någen reputerligh fredh eller Stillestånd skulle nåås och erholles, j inge måtto stode till att förandra, vthan der dhe moste för tidssens lägenhet skulld lindres eller stegras; Att H: K: Mtt. dem effter sitt högwisa Rådh förandre wele, effter som H: K: Mtt. finner Riket och dess Undersåtere nyttigt och reputerligitt.

Befalltes att dhe effter middagen wille instella, att anhöra dett Conciperede Swaret.

Och kommo dhe tillsammans, och funno dett wara gott och effter tagen resolution wäll ställt. Allenest att der vthj motte insettias; Att H: K: Mtt. wille göra sin högsta flijt att der mögeligit och reputerligitt wore till att nåå, att med Keisaren kunde komma till en godh Ändskap och fredh.

Dermedh uppskötz till den 19. Dito dheres sammankombst.

Den 19. Junij. Komo åter Ridderskapett och Adelen tillsammans på Ridderhusedtt att öfwergifwa dehres skrifftelige Swar på H: K: Mtz öfwergifna Proposition.

Och sedhen hwar hade tagitt sine äts ställen

Vplass Secret: dett Conciperede Swarett på nyo, och till sporde Landtmarskalken dem? Om dett war så skrifwidt, som dehres samtycke hade waridtt.

Förklarede och Swarede, Att dett war så skrifwidt och ställt, Som alles dehres meningh och samptycke, hade waridt.

En stund der effter, vppträdde dhe vthj process vpp i Rikzsalen, och sedhen Ständerne der något förtöfwadt hade, kommo Rikzens Rådh inn på Salen, och sedhen dhe dehres Rum och ställen intagedt hade, giorde Landt Marskalken en Oration, Att Adelen hade låtidt fatta ett skrifftelligitt swar, på H: K: Mtz öfwergifne skrifftelige proposition, med flitig anhollande R: Rådh wille den med Tolamodh anhöra, och den vthj besta motto inn för eller till H: K: Mtt. vttyda.

Derpå vplass Sec: Johan Larsson sielfwa detta fölliande Swarett.

Se Bil. C.

Sedhen vploso och dhe andre Ståndén deres skrifftelige respons.

Och sedhen dhe hade lefreredt dem ifrån sigh, giorde Felttherren ett tall, till dem samptligen

Först betackendes dem åå H: K: Mtz. wegner, att dhe så wäl vpå H: K: Mtz proposition skrifftelígen hade resoluerat Men effter dhe vtj en sådan hast dem icke kunne öfwersee, wele dhe sig yterligare förklara, hwar något icke wore så swarat som det sigh borde.

Derhoos skole och Ständerne wetha, att H: Kong: Mtt. hafwer och öfwerskickat några Puncter, hwilke H. K: Mt. nådigst begärer, Dhe sigh ochså dehres betenckiande och behagelige swar wille dem gifwa. På det H: K: Mtt. må weta huru H: K: Mt sina saker kan anstella.

Derpå vplass Secret: Johan Salvius desse nestfölliande puncter.

Se Bil. D.

Och sedhen dhe wore vplässne, begärede Feldtherren, att dhe sigh snart wele förklare effter som K: Mtz: och Rikzens tarf, dett högeligen fordrer, så kan och Rikzdagen, deste snarere komma till Endskap, och Ständerne dimitteras och hemförlofwas.

Dereffter nederträdde Riddersk: och Adelen på Ridderhusett. Vpreciteredes föreschrefne puncter på nyo, och befaltte Landt Marskalken, dhe wille taga dem vthj ett gott betenckiande till i morgon På dett, de deste bettre och snarare sigh sedhen kunna förklara.

Den 20. Kommo Ridd. och Adelen effter befalning på Rettan tidh tillstädes på Ridderhusedtt; Och sedhen dhe hade satt sigh, reciterad Sec: Johan Larsson, H: K: Mtz öfwerlefrerade punct: Derpå begärte Landt Marskalken, att den nederste Classis sigh wele förklare.

1. Om Keisarens förehafwande.

Der till dhe Swarade, sigh nogsampt hafwa skrifftelígen förklarat vthj dehres ofwergifne Swar, om Keisarens fiendtlige intentioner, förmehner sigh rotunde derom hafwa resoluerat;

2. Om dhe Fredz och Stilleståndz Conditioner med dhe Påler; Om dhe kenne dhem wara gode och reputerlige.

Swarade såssom till den första sigh hafwa skrifftelígen erklärett.

3. Om boskapz och Manttals Penningernas continuerningh. att dhe sigh och wille resolut förklara.

Derpå omröstades, först den nederste Classis.

Effter dhe see Fädernesslandzens tillstundande fahra, föllier oundwikeligen, att de iw moste succurera H: K: Mt: och Fädernesslandet, och wele derföre, effter som här till hafwer waridt wahnligit, vttleggia Boskapzskatten, så och Mantals Peningerne En daler af hwart hion, som äro öfwer sina Tolff Åhr; dock hermed vnderdånigst begärendes, att dhe godz som liggia under Sätegårdernes Råå och Röör måge vndantagas och förskonas.

Dett samma bewilliade och den andra Classis. Och effter få wore tillstädes vthj den första; då gånge denn effter Ordningen och privilegierne dem andra tillhanda.

Sedhen befaltte Landt Marskalken att de wele votera om den 4. puncten, belangande Vttschrifningen.

Och voterede dhe vthj den nederste Class: Att dhe samptyckia till Vttschrifningen, för dhe många armeer som nu till Fädernesslandzens defension moste vttrustas och hollas. på sådant sätt som här till den hollen är så att hwar 10:de Man skrifwes, dock hervthj holles såssom om Contributionen vttlofwadt och belefwadt är, att dhe som boo åå Råå och Röör måge derföre frj wara, elliest ruineras alldehles des Sätegårder för folklösa skulldh.

Hwilket den andre Classis och samptyckte och den tridie gick dem tillhanda.

Sedhen förehöltt Landt Marskalken om den 5. H: K: Mtz punct, belangende Skepz Vttredningen.

Vpå huilket dhe inthet kunne votera vthan effter den så wäl som dhe twenne förre, anginge ochså Rikz: Rådh såm äre af dheres ståndh, att dhe dem vthj detta alltt dehres goda Rådh wele meddehla och funno Rådhsampt, att några af Adel till dem förskickedes, som dem vnderrättade huru wida dhe sigh vthj H: K: Mtz begäran hade förklaradt, och huru dhe sigh med den resterende förholla skole

Och derpå vpnembdes desse effterschrefne att dhe tillkommande Måndagh, skole Rikzens Rådh dehres bewillning och förklaring andraga, såssom och begära dehres Consultation vthj den tillbaka stående puncten.

Landt M: Grefwe Peder	Carl Bonde	Arfwedh Lilliesparre
H: Bengtt Oxenstierna	Pedher Nilsson	Peder Hammarskiöldh

Den 22: woro Adelen tillhopa på Ridderhuset, då förskickades desse fölliande medh föresch:ne ärender till Rikzens Rådh.

Landt Marskalken	Axell Baner	Arfwedh Lilliesparre
H: Bengt Oxenstierna	Per Nilsson	Per Hammerskiöldh
H: Johan Ponttesson		

Och effter dhe dwäldes lenge hos R: Rådh befalttes, att Adelen effter middagen skole sig instella igen, så skulle dem R: R: förklaring och Consilium vptäktt warda.

Effter tagen afskedh, kommo Adelen tillstädes på Ridderhusedt, och sedhen dhe hade sigh satt på dehres Äts Säten. Sadhe Landt Marskalken att sielfwe edre vttskickade, hafwe anhörtt hwad discurs Rikzens Rådh med dem hafft hafwer, Om den bewilliade Boskapz: Mantals hielpen och Vttskrifningen, serdeles om den förskoningh på dem som boo och wistas vnder Sätegårdernes Råå och röör: Hwilket dhe meente inthet wäl skulle kunne skee, effter mången (kan skee) sigh der vnder förswara, och sin vndflychtt der vnder sökia skule; Förmanandes dhem samptligen, dhe wele taga saken vthj bettre betenckiande, och sigh accomodere till samma Vttskrifningh och Contribution, som dhe här till vttgångne äro.

Derpå fullo många discurser, och sedhen dhe sin emellan om saken delibererat hadhe, befalltte Landtmarskalken, att dhe wille vphöra med deres murmel, och träda till sielfwa saken, och sigh förklara; Och att den nederste Class: wille vtt seija sin meeningh, effter såssom hwariom och ehnom fritt stunde, sådant på den ortten att vtt seija, serdeles dhe som bekläda dheres Äts Säten; Och att dhe j synderhet wele sigh förklara, Om Vttskrifningen;

Och effter långsambt delibererande, resoluerede dhe sigh, effter Vttskrifningen till recreuer och krigzfolkzens förökningh, ändeligen af nöden är; Så samptyckia dhe dhen på 2. år; Och att dhe förskones, som boo vnder Sätegårderne, såssom och Att när skrifningen holles, hwar gifwa för sina bönder peninger, eller hussbonden skaffa så mänge dugelige karlar som åf hans Bönder gå skall.

Secunda Classis

Effter dett fahran är så stoor, att denne Contribution och Vttskrifningh icke är att vndwikas; då bewillia dhe dem på 2. Åhr; doch vtj Vttskrifningen, att Adelssmannen tillställer Krigz Commiss: när nembningen holls, för hwar och en bonde, som Adelen sätter i rooten En Rikzdl. eller och annat myntt af dess wärde, dermed att leija eller vnderholla werfwade Soldater.

Prima Class:

Bewilliade på 2. Åhr Contrib: och vttskrifningen som dhe här till holdne äre; Men där dhe kunne nå, att dhe måge gifwa för hwar bonde som sätties i rootan En Rdl. eller dess wärde, såge dhe hälst; Men kan det inthet erholles; då gånge sådant likwel fort på 2. Åhr.

Derpå demonstrerede Landt Marskalken dem, hwad Oorder dervtaf föllia skole, om dhe png:r gifwa skole. Men dhe wille der

till förstå Vthan befaltte Att Secret: Johan Larsson skulle skrifftteligen författa dehres resolution, hwilket dhe Rikzens Rådh till stella wille, och widere sedhen med dem derom sigh berådhfråga.

Derpå Conciperedes denne fölliande betenckiande.

Effter dett fahran och Rikzens tillstånd fordrer, att Riket moste försees och försöries medh Krigzfålk, såssom och Peninger och annan nödtorfft till dehres Vppehälle; Finne Ridderskapet och Adelen sigh wälwillige, att Vttskrifningen så Continueres så här effter som här till på 2. Åhr. Dock medh ödhmiuk anhollende, att Adelssmannen må gifwa för hwar och en sin bonde som sätties i Rooten En Rikzdl. dermedh kan werfwas en dugeligh Karll; desslikest samptyckia dhe och, att Boskapz skatten och Mantals peningerne vthj b:te tijdh vttgår, på samma tijd och wilkor som den här till skedt och vttgången är; Men där Gudh den aldrahögste i medler tijdh förläntte H: K: Mt: dhe medel att H: K: Mt: komme medh fienden till accord eller fredh, att då denne bewilning icke fortsetties, vthan att dhe måge niuta deres privilegia till goda.

Sedhen proponerede Landt Marskalken, Om skepz Vttredningen

Beklagede sigh alle samptligen dehres oförmögenhet, dock wele dhe effter dehres förmögo och såssom dhe holla Russtienst, der till Contribuera.

Men effter sådant icke giorde fyllest, befaltte Landt Marskalken, att dhe om den puncten såssom dhe om dhe andra voteradt hafwa omrösta huru mycket dhe wille der till sammanskiuta.

2: Classis

Bewilliade af hwar hest dhe holla i Russtienst att gifwa 50. dl. och det för denna gången.

3. Classis

Samptyckte detsamma

1. Classis

Weeta inge andre Vttwäger, vthan wele ochsså med de andra en likhet holla: helst dhe allereda effter dehres förmågo dertill inteknadt hafwa.

Och effter detta angick allt R: Rådh såssom dhe förnembste af Adell, Wore dett gått att R: Rådh sådant Communicerades; Och begärede att Landt Marskalken wille förmå hoos dem att dhe wille komma neder till dem på Ridderhusett, att dhe deste bettre sakerne med dem ventilera kunna, och dehres rådh sampt betenckiande deste bettre intaga motte.

Dett han och bewilliade wille effterkomma.

Om Morgonen dereffter blef Omblåsidtt att alle ständerne som till Rikzdagen hade sig inställtt, skole klockan 9. försambla sigh på

Rikzsalen, att widare anhöra hwad Rikzens Rådh hade dem yterligare at föreholla.

Den 23. Woro förmiddagen på Ridderhuset samptlige Adelen, och sedhen Rollan opreciterat war; Ginge dhe effter opp i Rikz Salen, och när dhe en stundh förtöfwadt hade, komme Rikzens Rådh och när dhe hade tagidt inn dehres ställen.

Talade, Felltherren Her Jacob de la Gardie, desse effterschne Ordh.

Rikzens Rådh hafwa nu med flijt öfwerseddt och igenom läsidt Ständernes Swar, och finne dem, förhoppligit H: K: Mtt. wäl behagende; Men effter Borgerskapet vthj deres skrifftelige swar, icke sware till H: K: Mt: proposition som det sigh borde och såssom dhe andre Ständerne giordt hade, vthan inmängt en hoop skamlige och Ährerörige Ordh, moste dhe dem förleggia och replicera, Begärandes att dhe samme replica wille anhöra, och Borgerskapet sigh bettre förklara och resoluera.

Derpå vplas Secret: Johan Salvius samme Rikzens Rådh refuteringh; hwilket Borgemestaren Hans Nilsson förklarede, inge sådane Perssoner af herre eller Friherre ståndet wara meent, vthan några arrendatorer, som sittia frj vthi Städerne och äre rätte fribröder.

Och effter han sig sålunda på Borgerskapsens wegnar förklarede, Lefrerades Stenderne inge afskrifft deraf.

Sedhen begärede Feldth: att de wille sigh snart förklara, på H: K: Mtz: puncter på dett Allmogen och dhe andre Ständerne måge hemförlofwas, och Rikzdagen komma till en ända.

Dernest begärede Landt M: att Rikzens wille sigh bemöda, och på en stundh för middagen nederträda på Ridderhusedt att Communicera medh dem om dhe puncter H: K: Mt. hafuer igenom dem, låtidt tillstella.

Hwilket dhe på Rikzsalen, strax bewilliade att willia strax komma effter.

Dereffter gingo Adelen vthj lika Ordning neder på Ridderhusett.

Och när Rollan af Secret: war vpläsin och hwar hade sigh satt komme effterskrifne af Rikzens Rådh neder på Ridderhusedt.

Grefwe Jacob. dela Gardie, Her Carll Carlsson, H: Gabriel Bengtsson, H: Claes Hoorn, H: Johan Schytt, H: Gabriel Göstafsson, H: Claes Fleming och H: Johan Sparre.

Tilltalade Feltth: dem, till hwad ända dhe hade Rikzens Rådh nedh fordratt.

Dertill swarede Landt Marskalken, att de wele gerna Consultera med dem, som j lika motto såssom principaler angår dhe öfwergifna puncter.

Sade Felttherren, att Rikzens Rådh i dagh alle icke hafwe waridt tillstädes, eij heller så grant kunna sigh ihugkomma dehres bewillningh; dhe wele derföre ännu dem oprecitera, på det dhe deste bettre dem dheres rådh och betenkiande måge med dehla.

Derpå giorde Landt M. en Mundtligh relation huru wida dhe sigh förklarat hafwa; serdeles vthj dhe twenne Puncter om Boskapz och Mantals Png:es vttleggiande, att dhe dem som dhe här till vttgångne ähre, vttleggia wele Men hwadh vttskrifningen wedhkommer wele dhe derföre gifwa Peningar.

Dertill swarede Felttherren, Att dhe sigh så friwilleligen till de 2:e Puncter förklarat hade, skole sådant H: K: Mtt. wäl behaga; Men så förnimma dhe wäl opå den tridie Punctens förklaringh, att den hafuer wäl sin grundh, Men när dhe der brede widh besinna dhe motiver H: K: Mt: deremott inwända kan, see dhe inthet, att dhet kan hafwa sin fortgångh. Och är H: K: Mtz: mening om Vttskrifningen, sålunda

Först att H: K: Mtt. åstunder och hälst seer att hans militie wore försedd med inlendischt Folk.

Till dett andra, att dhe andre Stånden som äre Vttskrifningen vnderkastade, skole sigh deröfwer beswära, att dem tillåtes att leija.

Dertill swarede Landt M: dhe skole nu conferera med R. Rådh, på det att saken derom kunde komma till ändskap. Dett samma begärede och Felttherren, att dhe dett fritt göra skulle, effter dett så wäl går dem ann som sielfwe Adelen.

Derpå sade Åke Tott. att der vthj Finland skole continueras med vttschrifningen skole Adelens Landgodz alldehles blifwa öde, så att dhe dheres stånd och Wapne tienst kunna eller förmå vppeholla; dhe gode herrer wele sådant besinna, och vttschrifningen lindra och taga Penniger.

Swarade R: Rådh, dhe vnderstode sigh vthj H: K: Mtz frånwahru sådant att göra. Der på sade då Åke Tott, effter dhe förnimma, aff R: Rådhz Swar, att dhe icke hafwe tillståndh några beswär som Ständerne kunne hafwa till att inwända och bibringa, att förandra, så föllier att dhe moste effterkomma hwadh som proponerat är.

Swarede R: Rådh, dhe hafwa wäl tillstånd något att förandra, der dhe see och förnimma dehres beswär wara H: K: Mt: och Riket tilldrägeligitt vthj denna stora Fädernesslandzens fahra.

Derpå discuterades lenge åå både sidor och demonstrerade Rikzens Rådh, hwad Confusion deraf föllia skulle, der dhe Png:r gåfwe.

Begärede Landt Marskalken dhe wele effter sedhwanligit sätt omrösta,

Då förklarede sigh H: Bengt Oxenstierna på den 1 Class: Att dhe wele assistera H: Kong: Mtt. effter dheres högsta förmågo.

Den 2. Swarede, På ett Åhr må Vttskrifningen holles och det andra Åhret gifwes Peningar.

Den nederste Class: förklarede sigh, Effter dhe inthet annars see och förnimma, att H: K: Mtz begäran moste fullkompnas, så willia dhe H: K: Mtz befalningh effterkomma, och bewillia Vttskrifningen på ett Åhr, och dett dhe, dett Andra Åhret kunne förbigå, wele dhe vnderdånligen ombedet hafwa, hwar och icke, så gånge H: K: Mtz willia fortt.

Derpå begärede Rikzens Rådh, dhe wele ännu taga samma sak vthj ett bättre betenckiande, och med dhe andre Ständerne en Lijkhet holla. Serdeles begärede Fellth: att dhe gode herrer och Män icke wele förtenckia dem, att dhe detta drifwa; till hwilket Fäderneslandzens tillstånd dem förorsaker såssom och dehres Embete vthj H: Kong: Mtz frånwahru.

Der till LandtM: dem till det högsta gratulerade för dehres Communication, såssom och i synderhet att dhe i dagh oppå Rikzsalen hade någerlunda ogillat Borgerskapzens Obillige stegring vtj handell och wandell; Och wele deras Omak och Omsorgh med all tienst förtiena; såssom och begärede dhe wele dehres discurser i besta motto vttyda.

Den 25. Kommo Adelen och Ridderskapett på Ridderhusett, och sedhen dhe hade sig satt

Förehöltt Landt Marskalken dem, Om Vttskrifningen, och begärede att dhe wille sigh till H: K: Mtz begäran accomodera.

Derom discureredes en lång stund pro et contra, och på dett sidsta effter Landt Marskalkens demonstration, samsatte sigh alle trenne Classibus, att Vttschrifningen vthj föliande 2. Åhr må Continueras, på Lijkformigtt som den här till hollen ähr.

Hwad skepz Vttredningen widkommer kunne dhe allenast för denna gången vtleggia af hwar hest till Russtienst 50 dl.

Hwilket dhe begärede Landt Marsk: sådant Rikzens Rådh vpteckia wille

Dett han och strax giorde, och vpträdde till Rikzens Rådh, och dem förtalde huru wida dhe sigh förklaradt hade; Och kom sedhan strax neder, Seijandes dett wore alltt gott, och låthe sigh wäl behaga deres relation, allenast att sådant skriffteligen motte författas, På det beslutet der effter kunde göras, och Rikzdagen komma till ändskap.

Derpå befaltes Secret: Johan Larsson att han desse effterschne puncter skole concipera till den 2. dagen.

Hwilket och blef effterkommidt, effter som dhe här effter föllia.

Effter middagen komme R: och Adelen tillsammans, och funno dheres Conciperede Swar gott; derpå befaltte Landt Marskalken dhe wille komma tillstädes när som blifwer anslagit och vttropadt när dhe samma swar skole ifrån sigh lefrera.

Se Bil. E.

Den 27 Junij blef omblåsidt att Ständerne skole komma opp i Rikzsalen, att öfwergifwa dehres Swar på Punct: Hwilket och Adelen effterkommo, och sedhen dhe hade tagit sine Säten och Rollan opläsin, vpträdde dhe vthj Ordningen opp i Rikzsalen.

Och sedhen R: Rådh hade tagit sine ställen, Sade Landt Marskalken, att Ridderskapet och Adelen hade korteligen låtidt fatta dehres Swar, på dhe öfwerlefrerade puncter, Tienstligen begärendes dhe wele dem anhöra och till det besta hoos H: K: Mtt. vttyda.

Och blefwe allttsså föresch:ne Puncter af Sec. Johan Larsson vthj Rikzens Rådz och Stendernes närwahru vplässne och sedhen Secret: Saluium tillstältte.

Hwar till Felth: Swarade, att de wele låtha stella beslutett, och när det är färdigt, det dem föreläsa.

Den 28 kommo på Ridderhusett och Adelen berådhslagendes sigh om några beswär som dem præiudicera vthj dehres privilegia så och om den öfwerlast dhem skeer vpå dheres bönder med skiussande och gestning.

Och effter många discurser, befalttes desse effterskrefna att Conciperas, sedhen Rikzens Rådh att tillstellas och om remedieringh i hans K: Mtz frånwahru att anholla.

Se Bil. F.

Detta blef af Landt Marskalken vnderschrifwidt

Dermedh vpträdde Landt Marskalken med samma beswär vpp till Rikzens Rådh

Hwilke gåfwo honom till swar, att dhe wele dem öfwersee, och derpå skaffa böter så wida dhe det vthj H: Kong: Mtz frånwahru göra kunne.

Den 28: Omblåstes på Sedhwanlige Ortter att Stenderne den fölliande dagen effter middagen sigh skole försambla på Rikzsalen, att anhöra Rikzdagz beslutedtt.

Den 29. effter som omblåsit och anslagit war, kommo Adelen tillsammans på Ridderhusett, Och sedhen Rollan war opläsin, trädde dhe effter ordningen opp i Rikzsalen.

Och när Rikzens Rådh hade tagitt inn dehres ställen; Sade Herr Carll Carlsson till Rikzens Ständer, att R: Rådh hade låtidt

Concipera och Renskrifwa effter dehres samptlige bewillning, Rikzdagz besluthett, hwilket dhe wille anhöra, och der dhe dett gott funne sedhen vnderskrifwa och försegla.

Hwilkett Secret: Johan Salvius vplass, och när dett war vpläsitt, funno Adelen der vthj något beswär, begärede derföre att det motte dem tillstellas en affskrifft, på det dhe deste bettre dett kunde öfwersee.

Bewilliades att Johan Salvius skulle komma neder på Ridderhuset dermed och dem declarera, der något för mycket der vthj wore insatt.

Sedhen Valedicerade H: Carll Carlsson Rikzens Ständer, betackandes dem åå H: K: Mtz wegner, för dehres wälwillige och gode Swar; icke twiflandes vthan att dhe skole wara H: K: Mtt. acceptabel; Önskandes att hwar med helssen motte komma till dhe sina.

Sedhen giorde och LandtM: Rikz: Rådh en valedication.

Den 30 Junii kommo Adelen och Ridderskapet på Ridderhusett, och sedhen hwar hade tagit sine Säten inn, förmante Landt Marskalken dem, att dhe som wore förfalne till böter dhe skole dem ändeligen med sigh hafwa efter middagen, förr än dhe beslutedt vnderskrifwa.

Dereffter förskickade Sec: Johan Salvius sitt sköldebref dijt vpp, och blef immatriculerat.

Seden inkom och Peder Madzsson Son, och præsenterade sin faders skiöldebref, och tillfrågede honom LandtM: huru hans fader wille låtha kalla sigh: Swarede att dhe wille nempna sigh Stiernfelder.

Deremot protesterade Peder Hammerskiöld på sin hustrus Slächts wegna af Stiernorna, att det inthet skulle honom dett efterlåthes, meden dett länder Stierna slächtena till præiuditz. och dermed inskrefz han vthj matrikeln.

Dereffter kom strax Salvius neder på Ridderhusett; och effter vthj skepz vttredningen war så generaliter ställt, att alla som Russtienst oppeholla så wäl Enkior som Faderlösa skola der till Contribuera, hwilke dog effter Lagen och priuilegierne böra wara frj

Hwilkett Salvius demonstrerede icke så wara meent, och på det beslutet icke motte omskrifwes, så och det trychte gå fortt, förmente han att Rikzens Rådh skole det medh deres försäkringh skriffteligen dem derföre Cauera.

Hwilket och Rikzens Rådh sedhan skriffteligen Ridderskapetz Secret: Johan Larsson lätt tillstella, och här iempte infördt är.

Se Bil. H.

Sedhen önskade Landt Marskalken Salvium lycka till det wälförtienta Ståndett. Deremott han Marskalken och dem samptligen gratulerade och betackede, att dhe honom vthj dehres stånd wele acceptera han welle sigh så der vthj förholla, att dhe ett behag der till hafwa och draga skole, såssom och wetha sigh emot dem samptligen och hwar i Synderhet respective förholla och förtiena.

Effter middagen kommo Adelen tillsammans, att vnderskrifwa beslutett sedhen Rikzens Rådh hade dem låtidt försäkra att enkior och faderlösa barn härunder icke skole förstås.

Dereffter blef Secret: Johan Larsson förskickatt till admiralerne, att dhe wele komma på Ridderhusett, och welia och kehsa Directorer till skepzvttredningen, På dett Peningerne rett måge disponeras och anleggias

J medler tidh befaltte Landt Marskalken att dhe wele deputera några af Adel som öfwersågo Rekningerne på Vpbörd och vttgifft till Ridderhuset, sedhen sidste öfwersedde Rekningh.

Förklarede sigh resolut, att dhe Welborne herrer som derom hade disponerat och sielfwa Rekningen vnderskrifwidt och approberat, hafwa Ridderhusets besta och forttsettningh wäl wethat och sökt och derföre ingalunda behöfdes någon widere öfwerseening, vthan wore gill och godh nogh.

Sedhen kom Rikzadmiralen och Vice Admiralen på Ridderhusett, Begärede her Carl Carlsson Rikzadmiralen, att dhe wele vttwälia af dehres medell några som sigh Directorskapet opå toge, till Skepz Vttredningen.

Derpå begärede dhe, att Vice Admiralen H: Claes Flemingh wele dett sigh opå taga, som sigh bäst deropå förstode,

Deremot han sigh för H: K: Mtz: honom anbefaltte saker sigh excuserade.

Doch på dett att peningerne till dess någen wiss Director kunne förordnas Samptychtes att Adelen vnder den Ståtthållaren dhe wore besittne eller holle dheres Russtienst, skolle erleggia be:te 50. Dl. af hwar hest, Och Ståtthollerne seden förskicke dem till Ridderhusett.

Och vttnembdes desse effterschrefne af Adell, af hwilke skole tages och kehsas en Director

H: Gabriel Erichsson	Carll Sparre
Nilss Ryningh	Måns Mårtenss:n
H. Erich Bielke	Andreas Buræus.

Hwilke sigh alle excuserade, sigh inthett deropå kunna förstå, En part sade sigh och wara med H: Kong: Mtz: saker beladde. Derföre blef ingen wiss Direct: vttwaldtt.

Sedhen frågede Landt Marskalken Adelen till sedhen Admiralerne wore nedergångne Om den afrittningen och Scampelun på Ridderhusetz byggning war godh.

Swarede och hemstältte Ridderhusetz föreståndere samma bygning och disposition effter som dhe dett best finna och skickeligast till prydning Adelen wara kan.

Dereffter begärede och Landt Marskalken att dhe som hafwa friwilleligen inskrifwidt och lofwat till Ridderhuset medh sampt Russtiensts peningerne, vthleggia och betala wille, och ingen drögzmåhl dermed längre göra, på dett Ridderhusetz bygning kunne settias i werket och begynnas, effter till en sådan Magnific bygning och real werk, stora och många peninger behöfwes.

Bewilliade samptligen, sådant att willia giöra och effterkomma.

Dereffter vnderskrefwo och förseglade alle af adell som till Rikzdagen besluthet såssom och detta bifogade

Se Bil. G.

Sedhen alltt war beslutidt och vnderskrifwidt Gratulerade Landt Marskalken Her Pedher Brahe, Grefwe till Wisingzborgh etc. samptlige Ridderskapet och Adelen, för den wälwillige hörsamhet dhe honom vthj denna Rikzdagz session giordt och bewist hade; Särdeles och i synderhet betackendes dem, att dhe sigh så benägne som trogne vndersåter och patrioter emot H: K: Mt: och Fäderneslandet sigh vppå denne Rikzdagh och widh denne hans Landz Marskalkz Commendo hafwer funnidts, att dhe till H: Kong: Mtz begäran wälwilleligen hafwa samptycht; Ingalunda twiflandes såsom de dett godwilleligen hafwa vttlofwadt och med egne händer vnderskrifwidt, dett allt effterkommandes, såssom och dehres vndersåtere och bönder dertil förmana, sigh i lika måtto hörsambligen effterkomma, hwad således samptychtt bewilliat och beslutedt är. Till dett sidsta begärede han och, der han vthj detta sitt kall och Marskalkz embete emot dem samptligen, eller någen vthj synderhet sigh icke förhollidt med ord eller gerninger, som dett sigh borde och han gerna seedt och önskatt hade; Dhe wele honom sådant förlåta, och dett alltt hans Oförfarenhet i saken tillrekna, Önskandes der brede widh dem samptligen mycken lycko på dehres Rehsa, sampt all prosperitet j andeligh och lekamlig motto.

Och aflade alttsså sin Marskalkzstaaf

Och hwar och En förresste till sin Ortt.

Dermed ändades denne wälholdne Rikzdagh den siste Junij Åhr 1629.

Desse effterskrefne af Adell äre vteblefne och sigh inthz låtidt excusera, eij heller hafft laga förfall, och skole för denskull wara förfalne till böter 50. Dl. till Ridderhusedt. Vthan det H: K: Mtt. för olydno dem opå läggiandes warder

Casimir Gyldenstierna
Knutt Lilliehök
Hindrich Fleming
Johan Månsson
Carll Ryning
Jöran Soop
Swen Ribbing
Nils Olufsson af Hinsseberg
Isaach Lilliesparre
Erich Krabbe
Johan Christophersson Vlff
Berendes för dett han aldrigh kom tillstädes
Johan Hård
Per Hård
Sten Ifwersson, så och alle dhe andre af Adel vthj Finland
Christian Siöbladh
Anders Siöblad som vtan minne reste sin koos
Claes Siöblad
Erich Axelsson Stålarm
Axel Schytt i Finland
Johan Jacobschiöld
Per Börsson Stråle
Hieronimus Birkholtz

Bilagor.

Bil. A.

Kong: Mttz: Proposition

Öfwer några wichtige och högnödige ärender att berådslå och resolvera vthi, giord och ställdh till samptlige Rijkzens Ständer nu vthi Stockholm församblade. Actum Elbingen den 20 Maij Åhr 1629.

Detta närwarande Fäderneslandzens och alle andre Naborlige Rijkens, Furstendömes och Städers, deels ömkelige, deels fharlige tillstånd, hafwer bewekt och förmått H: K: Mt: att sammankalla Rijkzens Ständer, såssom dess förnembligeste ledamother, med dem om alt förtroligen att Communicera, och sökia genom Gudz milda bijståndh, rådh och medell, all befruchtande olycka ifrå Fäderneslandet att afwäria, och fatta dee Consilia, och dem i Execution ställa, som Fäderneslandet kunde styrkias och sätties i Roligheet medh. Så opå det, att Rijkzens Ständer desto bettre måtte wara om alt informerede, hwadh ifrån seneste Riikzdagh är passeret, och däraf deste bättre döma hwad tillstunder, eller till att giöra är; Då hafwer H: K: Mt: befhalat alt omständeligen, så kort skee kan, att författa, och punctswijs Stenderne föreställa, att öfwerwäga, och hwad framdeles till att giöra och företaga ståår; Kong: Maytt: sitt rådsamma betänkiande att meddeela. — — —

Härpå följer en utförlig framställning af förhållandena till Polen från 1627 års slut, till och med den Österrikiska härens ankomst till Polska Konungens undsättning år 1629; framförallt alla försök till underhandling om fred, stillestånd eller vapenhvila. Det heter vidare:

Hwad elliest i Kriget är förlupet sedan Näste Richzdagh, achter K: Mtt: onödigt att referera, såsom en Saak den allom är kunnigh; allenest att H: K: M:tt hafwer welet informera Ständerne om sielfwa Tillståndet emellan Oss och fienden, medh Nådigste Begäran att Ständerne alt wele flitigt öfwerwägha; Der någott nödigt finnes i tijdh påminna, medhan Saaken står till att andra: Eller, der (såsom Kong: M:tt icke annat förmodhar) alt är dirigeret effter dett rådh och resolution som på Sidhste Richzdagh bleff tagen, at man sigh innan om sine fördeeler holla, och icke vthur henderna låtha skulle, medh mindre man såghe sigh wäl försäkrat, och Rijkzens Ständer nu finne godt widh samma resolution, effter som K. Mtt. inthet twiflar at blifwa, at dhe då gifwa deres Mening om alt tillkänna, och så medh lijka wälwilligheet och frijmodigheet till Saakzens Vthförende, så här effter som här till, komma H: K: M:tt och Fädhernes Landet till Vndsättning, då inthet twifwel är, att Gudh i sin tijd een önskeligh och ährlig Vthgång på saken gifwandes warder.

Dernäst framhålles tillståndet i Tyskland, den Katholska Ligans och Kejsarens öfvermakt der och mot Danmark, den alltmera utbredda religionsförföljelsen, faran för Sveriges religion och frihet, om fienden får fast fot vid Östersjön, slutligen Kejsarens inblandning i Polska angelägenheterna; Konungens af allt detta föranledda uppträdande till Stralsunds försvar, de Svenske underhandlarnes afvisande från traktaten i Lübeck, och fruktlösheten af öfriga försök till förlikning. Slutet lyder som följer:

Så Alldenstund Gudh hafwer täckts att låtha oss råka i desse tijdher, der han tager een så starck prob vthaff sin Försambling och Sine Vthwalde, Och doch, när, och den honom täckes at hielpa, plägar han alltijdh förläna Frijmodigheet, affection, wilie och eenighet till at förswara sigh: Derföre achter Kong: M:tt nödigt at Rijksens Ständer detta företalde att taga i ett godt betenckiande, fatta Rådh, modh och Resolution till sitt och Fädhernes Landzens förswar, icke låta henderne falla, fast än fahrligheeterne sigh något högt vpgifwa; Vthan i den stadhen gå tillsamman, tagha Rådh i tijdh, fästa sig till watn och Land, hwad någen sin möijeligit är, achta icke at man några extraordinarie beswär draga moste, att några godhe karlar sigh måste bewäria. och för sine Föräldrar, Hustru, Barn, Slecht och förwanter, Hwss och heem, ia för Fädernes Landet och wår Christelige Religion fächta, och allehanda tunga och beswär dragha moste, hollendes dett derföre, att hwar ärligh Man dett är plichtigh, och så mykit mindre må böra deröfwer förarghas, effter som faran är stoor, och tijdherne onde, som wij äre råkede vthi; Hwarföre icke heller är till at undra, at swåra tijdher ingen Rooligheet eller liuffligit lefwerne wele tillåtha. Och på dett Resolutionerne så myckit bätre till alles wår och Fadhernes Landzens förswar tages kunne, då begärer Kong: M:tt at Rijkzens Ständer wele alt detta företalde vthi sine Omständigheeter öfwerwäga, deres betänckende, så öfwer dee Keijserskes actioner, som öfwer Kong: Mttz eghne processer medhdeela, och der dee förmeene något ännu wara till at göra eller låtha, sådant effter deres discretion påminna, Eenkannerligen hwar Kong: M:tt effter deres förrige Rådhslagh, sökte för Fadhernes Landzens bättre defension skuld

at föra kriget ifrån Rijkzens grentzer, genom Gudz milda bijståndh, och der öfwer råkede i Widhlyfftigheeter, som icke annars skee kan, eller sigh några funne som H: K: M:ttz wälmeeninger wille till dett wärsta vthtydha, Effter som sådane sigh offta finne, at dhe Ständerne icke mindre enigt och willigt gå H. K. M:tt tillhanda, än H: K: M:tt för deres wälferd skull sitt Lijff och lefwerne alltijdh hafwer hafft och än hafwer ospart; Hwilken resolution der han frimodigt och willigt aff Ständerne blifwer tagen och exequeret, ähr Gudh wisserligen att tilltroo, dett han som wilia gifwer, skall och gifwa Lycka Saaken at vthföra.

Desse äre så dhe twenne förnembligeste puncter som H: K: M:tt hafwer denna gången att proponera låtha, och alt annat sigh aff förorsaker; inthet twifflendes att Ständerne tage desse i godh acht, och sigh således resolvera som denne tijdz olägenheet, Så och Gudz Församblingz sampt Fädhernes Landzens tienst och wärn eenkannerligen kräfwer, och hwars och ens trogne vndersåteres och godhe patriots plicht och affection honom billigt tillbiuder och obligerer, Effter som Kong: M:tt till dem samptligen och synnerligen sigh Aller Nådigst förseer, och dhe alt här till willigt och til Sweriges så säkerheet som intet ringa Beröm i andre Nationer giordt hafwe.

Kong: Maij:tt hafwer och gerna bijwistadz denne Rijkzdagh, icke förmodandes den tijdh han bleff vthskreffuen, att dett Keijserlige Folcket till Pryssen marchera skulle; Men sedhan H: K: M:tt sådant förnam, hafwer H: K: M:tt most sättia dijt öfwer, och ställa all tingh der i order, så att dett förmedelst Gudz tillhielp, förswares och erhollas kunde, och alle andre Consilia så mycket bättre, och säkrere tages: Will icke deste mindre, om möijeligit är, at komma tillstädes for Rijkzdagens Vthgång, Inthet twifflendes att Rijksens Rådh i medler tijdh drifwa saken, och tillijka medh Stenderna alt öfwerläggia på Kong: M:ttz wegner, till dess och Fädhernes Landzens gagn och wällfärdh. Och blifwer K: Mtt: Ständerne sampt och synnerligen medh Konungzligh Gunst och Nådher bewågen.

Bil. B.

Stilleståndz Conditioner

Som H: K: Mtt vår allernådigste Konung och Herre, hafwer låtedt föreslå them Poler i förledne höstes åhr 1628, när man förnam att i sielfwa hufwudsaken intedt war till att vttretta.

Conditioner

Opå hwilka H: K: M:t hadhe ärnat sluta en Ewigh Fridh medh

Polen (hwar der till komma kunde) eller Mutatis Mutandis ett så långdt stilleståndh som medh en Ewig fridh woro till att förlijka.

Conditioner

På hwilka H: K: M:tt war resolverat att låta tractera i Lübeck wedh sin Sendebudh till then tractat som ther i wintras emillan Keijsaren och Konungen i Dannemark beramat war.

Copia

aff K. Mtz breff till Churfursterna j Tysklandh, om thz Tyska owäsendett, som propositionen om förmäler. Dat. Stocholm 25 April. A:o 1629.

Af dessa fyra akter erbjuder den första ett återställande af allt eröfradt inom Preussen, med undantag af Pillau, mot säkerhet från sjösidan genom Polska flottans aflägsnande från Danzig, och i allmänhet genom ett förbund mellan statsmakterna i Preussen till stilleståndets uppehållande. Enligt den andra skulle Sigismund återfå allt eröfradt, men afsäga sig all rätt till Sverige, Finland och Estland. I den tredje fordras af Kejsaren ej mindre än Norra Tysklands återställande i sina gamla förhållanden. Den fjerde förklarar Konungens deltagande i Stralsunds försvar. För öfrigt se Inledningen.

Bil. C.

På H: K: Mtz: wår Allernåd: Konungz och herres författade Proposition är Ridd: och Adelens underdåniga Swar. Actum Stockholm den 19 Junij 1629.

Vthaf H: K: Mtz wår Allernadig:te herres proposition äre Ständerne widhlöfftelligen vnderrättade huru såsom sakerne vthi Pryssen ifrån Åhr 1627. bådhe med sielfwa Kriget, så och vthj de anstältte tractaterne äre aflupne: Och deröfwer allernådigst begärer wårtt vnderdånige betenckiande; Om dhe föreslagne Fredz eller Stilleståndz Conditionerne äre H: K: Mt: och Fädernesslandet reputerlige och nyttige. Så ändock H: K: Mtt. vthaf medfödd högt förstånd med Sweriges Rikes Rådh, sakerne bättre förstå och all tingh som lända H: K: Mtt. och Fädernesslandet till wälfärdh; Tijdigt och bättre kunna öfwerwäga och sådana Rådh och medel påfinna, som H: K: Mt. och Fädernesslandet, kunne wara hälsosamme; Så see och spöria likwäl Adelen och Ridderskapet der vthaf den Kongelige nådige affection och förtroende som H: K: Mtt alletidh hafwer och änn drager till sine Vndersåtere, särdeles till dehres Ståndh, och will dem härvtinnan icke förbigå: Så hafwe dhe effter skyldig Plicht

och hörsamhet, tagitt sakerne vthi ett noga betenchiande; Och finna fördenskuldh H: K: Mtt. så högwijsligen, så wäl vthj sielfwe Krigzdispositionen, som vthj fredz eller stilleståndz Conditionerna som äre föreslagne, wäl wara disponerat och giordt; så att dhe för dehres Personer inthet see kunne, der vtinnan wara förgätidt; Vthan när dhe dheres meningh rätt skole vttryckia, vthi Conditionerne nästan för mycket wara cederat.

Men så see dhe der brede widh, att H: K: Mtt. hafwer derigenom söktt att komma Fädernesslandet vthj sin förre Stat och Rolighet igen; Och effter dhe Påler sådanne billige medel icke hafwe welet wedertaga; Så är dehres meningh, såssom dhe sigh offta tillförenne på förelupne Rikzdagar förklarat hafwa, Att H: K: Mt: vth om Rikzens Grentzer, så mycket möijeligit är, och med Rikzens förmågo skee kan, setter Kriget fortt emot Konungen i Polen och Polniske Cronan vthj Pryssen och Liflandh, så kan derigenom Rikzens Grentzer blifwa Oplatzade och Oplundrade, Wåre hustrur och barn, hus och hem förswarade.

Sedhen till dett andra; Hwadh dett Tyska wäsendet belanger; Så ändock H: Kong: Mtt. hafwer vndflytt all Widhlöfftighet, som sigh kunde förorsaka aff samma Krijgh, dervtinnan sigh inthett welet inmengia, Ehwem H: K: Mtt. och der till kan hafwa vpäggiatt, vthan vndflyt till det längsta: Men att H: K: Mtt. hafwer tagit sigh opå Strålsundz defension, hafwer waridt dehres ynkelige tillstandh och trägne anhollende; J synderhet hafuer H: K: Mtt. seedt på den skada som Sweriges Rike der vthaf hafwa skole, så frambt dhe Keiserische en sådan när belägen hampn och port här vthj Östersiön skulle hafwa blifwit mechtigh; Derigenom H: K: Mtt. till det första hafuer till inthet giordt Keijsarens många intentioner och förehafwande; Sedhen hafwer och H: K: Mt. förhindrat att Keissaren icke sigh något synnerligit sedhen medh Krigzmacht hafwer kunnatt företaga; Och till det tridie, hafwer H: K: Mtt. befrijatt så mänge Christnas Siälar, som nu äre det Påweske Ooket oundankastade, hwar elliest Strålsund hadhe blifwidt Keijserisch; skedt hade: Och hwadh flere nyttigheter H: K: Mt: der vthaf hafwa kan, att dhe äre uti H: K: Mtz devotion, achttes onödigtt här att recitera; Och see fördenskuldh både för b:te Orsaker och altt annat interesse; H. Kong: Mtt. wäl där vtinnan giordt hafuer, att H: K: Mtt. sigh dehres defension opå tagitt hafuer; Ty hwar H: K: Mt. dett icke giordt hade; vthan twifuel hade Sweriges Rike och wåre nästangrentzende granner, med Krigh, mord och brand, så wäl till Watn som Land waritt hemsöktte; See och derhoos att H: K: Mtt. i ingen motte hafuer læderat Keissaren der vtinnan,

vthan sådant most göra för wår egen säkerhet skuldh: Wele derföre effter Eedz plicht, der något sådant annars eller wrångwisst kunne vttydas, förswara, och H: K: Mtz gode nampn och affection till fredh och Eenighet weta till att berömma och vttyda.

Hwadh högt betenckiande H: K: Mtt. wäl hade hafft att inlåtha sigh vthj samma Tyska wäsendet, både för den assistence dhe Keiseriske Konungen i Pålen Åhr 1627. giorde, såssom och för dhe mänge förhindringer, Keissaren både med Legationer och skrifwelsser hafwer practicerat och drifwidt, att dhe mänge wäl påbegyntte tractater vthj Pryssen ofruchtsambligen äre aflupne; Så hafwer H: K: Mtt: likwäl det inthet welet giöra, vthan såssom en Christen Konungh till att vndwika all blodz vttgiutelsse och widlöfftighet, som sigh der vthaf kunna förorsaka; Och att beswäret till Krigz Uttföhrandet Oss alt för mycket icke skulle tryckia; Fullmechtiget och affärdat sine Sendebudh till det Möte vthj Lybeck dem medh Fullmachter och fredz Conditioner förseedt; hwilke Conditioner Wj ochssåa effter wårt förstandh hafwa ventilerat, och dem så wara grundade och stältte befundne, att så frampt Freed och Rolighet vthj Tyskland skulle plantas, icke stodhe till att förandra: Men huru H: Kong: Mtz Legater afwijsste, vttrycker Oss samma proposition, och vthan dess allom wäl wetterligitt, så at för mycket ringare affront H: K: Mt. är wedherfaritt, vthan någen deliberation på Andre Ortter stoore Krijgh äre begyntte; H: Kong: Mtt. hafwer änn då der widh icke blifwa låtidt, vthan till öfwerflödh, till att låtha påskina sitt fredhelskande Sinne affärdat Her Sten Bielke till begge dhe Keijsseriske Generaler, och förr änn han är vttkommen, så är alltt vttbrustitt, hwad hoos dhe Påwesche lenge hafwer waridt practicerat; J det Keijssaren sambler sigh med de Poler en Skepzflotta, Och att Keijssaren hafwer skickat sin Feldt Marskalk Hans Georgh V. Arnimb med een anseenligh armee till Hest och Foot, Konungen i Polen till assistence, och således tagit sigh dett Polniske Krijget ann; Så att nu heele Werlden är Kunnigt och Vppenbart, att han förklarar sigh H: K: Mtz och Sweriges Rikes fiender: Och effter H: K: Mtt emot all billighet och Rätt så högeligen är offenderat, och oundwikeligen föllier, vthan att H: K: Mt: råker medh Keissaren och hans adhærenter vthj en vppenbar feigde.

Och effter nu Sweriges Rike och dess Vndersåtere en så långan tijdh hafwe warit Krijgzlasten vnderkastade; Är Ridderskapets och Adelens vnderdånige ödhmiuke anhollende, H: K: M:tt vtaf sin medfödde höga Wijsshet, ännu wele vptenckia och sökia sådana medel, att der möijeligit wore och stode till att nåå, att dett till en

reputerlig fredh eller stilleånd med wåre hädzska fiender komma motte. Hwar och icke, att H: K: Mtt. så här effter som här till, wille taga sigh den stora Krigzbördan vppå, och med ett frimodigt hierta, gå fienderne vnder Ögonen, Jnthet twiflandes, Gudh som all tingh Regerar, och icke will at hans försambling skall vndertryckias, wäl gifwer Rådh och medel, att alltt fiendtligit skall afwärias; Och såsom Keijssaren hafwer satt sin foot alleredo vthj Pryssen och der begyntt Kriget, att H: K: Mt: så mycket möijelig och Gudh lycko och wälsignelsse förlänandes warder, sätter Kriget vth om Sweriges Rikes Grentzer som forb:t står; På det Gudz Försambling derigenom kan vppbyggias, wåra Hustrur och barn, Hws och hem för alltt fiendtligit infall oturberat blifwa: Till hwilket dhe H: K: M:tt af Gudh den Alldrahögste mycken lycko wele hafwa önskatt, så att H: K: Mt: detta mödosamma Krigzbeswäret hans Gudomlige Nampn till Vtspridelsse, H: K: Mt: till ett högtberömligit och Odödeligit Nampn och Sweriges Rikes Vndersåtere till wälferd, vttföhra motte.

Bil. D.

Puncter

Som K: M: allernådigest begiärar att Rijkzens Ständer wele in Specie taga i betenkiande och sigh yttre som närwarandes tidh och Fäderneslandzens interesse kräfwer, resoluera opå.

Effter aff den förrige propositionen så och sielfwe acterne noghsampt är vppenbartt att Keijsaren sigh för fiende hafwer förklarat emoot K. M:tt och Sweriges Chrono, och söker nu så mykit möieligit hoos honom ståår att giöra H. K. Mtt. all den skada och afbräck han kan tillfoga. Derföre wele Rikzens Ständer alla hoos sigh öfwerwäga, och meddela H. K. Mtt. hwadh rådh nu är till att taga? och om man icke skall sökia att förekomma hans anfall i Swerigie ooh sätia Kriget i hans egit landh? eller att låta kommat på Sweriges Grentzer an, eller dee heller wille innan wåår Skiäregårdh eller egit landh fächta medh honom?

2. På det att dee medell och sätt, förmedellst hwilka man kan giöra sigh hopp frambdeles att komma till afhandlingh måge rätt wara fattade och resolverede, så medh den eene som mz den andre, Derföre begärer K: Mtt: att Ständerne weele öfwerwaga dee Stilleståndhz Conditioner som äre Polniske Cronan i förledne Höst proponerede, Sedan och dee Conditioner på hwilka K: Mtt: war resolveret, att låta trachtere i Lubeck wedh sine sändebudh, och om vthi den eene eller den andre något är medh säkerheet och reputation att forandra? eller om man der opå ståå skall, hwar det frambdeles till tractat kommo? och sit rådsamme betänkiande meddela.

3. Men effter rådslag intit giälla medh mindre dee exequeres, och tractaterne ingen krafft haffwa, och äre allenest ett speel, medh mindre man hafwer swärdet i handen, och dermedh trycker effter, kommandes fienden således att stutza och moderera sine disseiner, Men detta intitt att kunna skiee, medh mindre skiählige medell till Rikzens wärn finnes och resolueres: Hwilke, så widt Ständerne widkommer, bestå mestadeels i penninger, folck och skiep, Och den hielp, sidst är bewiliat löper med detta året till ända. Derföre begiärar K: Mtt: nådigest att Ständerne ännu några åår wele vthgiöra dee wanlige Mantalls och Boskaps hielper, effter det sät, som här till skiedt är, och att hwar låter sigh wara anlägit, att allt måå richtigt till och vthgåå.

4. Vthi lijka måtto att Vttskrifningen effter näst förre åhrs maneer motte continueres till krigzfolckets stärkningh, till des Gudh gifwer lycka att man kunde komma till een godh ändskap medh fienden, eller Gudh elliest täcktes desse fharligheeter affwända.

5. Iblandh andre fahrligheeter som Rijket på hängie, är fuller fast den störste vhr siön, att icke wåre fiender bringe stoore flottar till wäga, och medh dem bemächtiga sigh Siön, Hindrandes der medh traffiquen, Sedan giörandes oss beswärligh communicationen medh Pryssen och Liflandh, och förhindrandes tillförslen, och så att alltidh hålla oss i Swerigie i Larm, och bringa oss på osäieligh skada och omkostnadt; Måste derföre vthan försummellse tänkias på, Huruledes Östersiön må achtas emoot fiendernes flottar, och eenkannerligen hållas i K: M:ttz händer, så att ingen Flotta der vthi kommer, meera än K. M:ttz och den Danska. Dertill är, näst stoore Chronones flotta, det bästa medell att Ständerne skiuta tillsammen och rusta sig till medh mänge och gode skiep, som äre dugelige till wärn, och kunne brukas till Örlugsskiep, försedde medh styckin, ammunition aff Örligh och godt Siöfolck, hwilke i fredelige tider kunne brukes på fracht och kiöpmanskeep, och i feigde tider wara wederrede emoot skälig hyra till Rijkzens tiänst.

Städerne hafwa allaredo bewiliat sexton sådanne skiep, hwarfore är och aff nöden, att dee andre Stenderne, enkannerligen Ridderskapet och Klerkerijt, sigh och wille samsätia, att skaffa ett anseenligit antaal gode skiep vnder samma priuilegier och Wilkor som Städerne sine hafwa loffwadt att vpbringa, Och tyckes der till beqvämligest wara, att hwart ståndh brachte vpp eet anseenligit Capital, och kiöpte der aff skiepen in aff dee orter der dee woro beqwemme till att fåå, och att hwart Ståndh förklarade huru många

de skaffa wille. Elliest woro och godt att der någon privatim till handell eller elliest wille giöra sigh fast medh något godt skiep, att hwar der vthi låto sigh aff sine plicht och affection till Fäderneslandzens tiänst beweka.

Desse äre således dee förnämbligaste och importanteste puncter som denne gången äre att betänkia och resolvera vthi Och förtror H. K. Mtt. Rijkzens Ständer samptligen och synnerligen nådeligen, att dee sigh opå hwar och een specialiter alltså förklara, att deres hugh och lägenheet till att hielpa Fäderneslandett vthur all fharligheet så myckit hoos dem ståår, må aff deres rådh och förklaringh allom kunnugt warda, och förorsake att och fienderne sielfwe så mykit mindre hopp sigh giöra måge.

Bil. E.

Ridderskapsens och Adelens vnderdåniga Swar opå H: Kong: Mtz: wår nådigste herres öfwerlefrerade Puncter. Actum Stockholm den Junij Åhr 1629.

Hwadh dhe första twenne Puncter anbelanger, förhoppes Ridderskapet och Adelen, att dhe dehres meningh och betenckiande, nogsampt såssom rättrådige Vndersåtere vthj det öfwergifne Swar på H: K: Mtz: wår nådig:te herres proposition sigh förklarat hafwa, till hwilkett dhe sigh och härmed vnderdånigst wele hafwe remitterat.

Den Tridie Puncten, belangende Boskapz skatten och Mantalspeningernes Continueringh; Så alldenstundh H: K: Mtz: armee och krigzkostnaden sigh dageligen öka, och till dess vnderhold mycket behöfves: Dij wele Ridderskapet och Adelen godwilleligen till krigzfolkzens vppehälle sigh hafwa förklarat, att dheres bönder samma Boskapzskatt och Mantalspeninger på sätt och terminer, som dhe vthj detta åhr vttgångne äre, vthj nästfölliande Tw Åhr dem vttleggia och continuera.

För dett Tridie: Hwadh Vttskrifningen wedhkommer: Effter dett krigzfolket, så wäl i Lifland som i Pryssen, genom Siukdommar och andra occasioner borttdöö och omkomma: Derföre wele Ridderskapet och Adelen, så wäl till armeernes sterkninger, som och till Landzens säkerhet och defension här till sigh wälwilleligen resoluerat, Att dhe Vttskrifningen hoos dehres bönder, effter dett sätt som vthj detta förra Åhret hollet är; vthj Tw fölliande Åhr en lijkhet holles och vttskrifwes.

Hwadh Skepz Vttredningen wedkommer, Så bewillia Ridderskapet och Adelen, att alle Frelssesmän och dhe som frelsse niuta till samma skepz Vttredning, af hwar hest de holla i Russtienst inleggia pening:r 50 dl. och dett för denna gången allena. Derhoos

förmodandes, att dhe som Rådh och förmögenhet hafwa, vthan dess der till sigh wälwillige finna, och dehres Png:r insettia: Så och på dett, att dett till ett Ansehnligit Capital komma kan, finne Ridderskapet och Adelen Rådhsampt, att dhe Peninger hwar och en till dett Söderländische Compagniet inteknat och vttlofwadt hafwa, till b:te Skepz vttredningh inleggia och vttgifwa.

Vnderdanligen anhollendes, så wäl vtj detta, som i dett förra, att der H: K: Mtt. j medler tidh med fienderne kunde komma till någen reputerligh fredh eller stillestånd, att dhe för desse och andre beswär som krigen med sigh föhra måge förskones, och att denne dehres friwillige beiakningh vthj contributionen, vttskrifningen och skepz vttredningen, icke må drages Ridderskapet och Adelen i framtiden till exempel eller något præiudicio vthj dehres wälfångna friheter; Såssom och ödhmiukeligen bedie att H: K: Mtt. desse dehres wälmente Swar i besta motto nådigst will vptaga och dehres Allernådig:te Konung och herre förblifwa.

Bil. F.

Adelens och Ridderskapsens Beswär (vppå huilka dee vnderdånigst af H: K: Mtt begära att the måge affskaffas och remedieras [1]).

1. Först blifua Adelens Bönder mycket betungade af Cronones förssler med timber, Sten och annan Körssell; Derhoos tillholles dhe, att dhe tillika med andra bönder moste holla Diurg: och Gärdzgårder wid macht; Så att sielfue Hussbonden ingen nytto eller förssel af sine bönder hafwer, till sitt eget hussbehof, bygning eller annan tarff.

2. Till dett andra, Effter Skatt: och Cronebönder mestedehles äre förläntte till Krigzbefählet, Ryttere och Knechter: huilke när de rehsa af och ann i Landet, icke taga dehres tilldelningz bönders hester, vthan af Frelsset, och således med dageligh skiussande, förderfwa och till inthet göra frelsseböndernas Ökiar och hestar: Huilken Omlegning skeer af Ländz och Fjerdingzmäns förhatelige afwund till Frelssebönderne; och sådantt till att beskönia, tilldehla dhe den som omlagder warder, icke effter som brukeligit är, något merkie eller tekn, vthan allenast gifua honom Nampn på bonden, På dett at Frelssebonden, icke skall kunna betyga huru ofta han skiusser.

3. Till dett Tridie; Så är beklagende, att Adelens Ladugårdz bönder med lika gäst: och skiussning som andre bönder blifwa be-

1) Dessa ord finnas tillagda i den uti Riksarkivet befintliga afskrift; akten är der origtigt förd till 1627 års handlingar.

tungade; Ty så snart en troupe Bossmän eller Knechter rehsa genom landet, vttbrister hoos Ländz och Fierdingzmän samma Afwund, som dhe hafwa till Frelssebonden; I det dhe förleggia dem strax till Ladegårdz bönderne, föregifwandes att häär rehser genom Landet; der dock allenast fem eller 6. Perssoner framdraga.

4. Till dett fierde; Är dett Adelen och dehres bönder till ett stoort beswär; Att när Vttskrifningen holls, och Adelssmannen, eller någen åå hans wägnar, hafuer låtidt inskrifwa och lefreradt sina knechter han bör vttgöra till Capitainen, Och således alldehles skilldtt honom ifrån sigh; Likwäl så warder Adelssmannen och Frelssebönderne af krigzfolket dageligen platzede; aldehles emot H: K: Mtz. Ordning.

Till dett fempte, Att en Ordningh hoos Borgerskapet i Städerne motte stadgas, för det Ochristelige stegrande, som dhe dagligen dagz stegra på dehres wahrur, som the sällia till Landzmannen; Att, på sådant effter tidzens lägenhet en wiss taxa må göras; På dett köparen som Säliaren kunne der widh blifua; Och att borgaren icke må wända dett in på kopparmyntett, vthan till sin stora Snikenhz och girughett.

Bil. G.

Sweriges Rijkes Ständers
Besluth

Som aff them eenhelleligen giordes, på then Rijksdagh som höltz vthi Stockholm then 29. Junij, Åhr M.DC.XXIX.

(Riks Sigill)

Tryckt vthi Stockholm, aff Ignatio Meurer.

Med följande egenhändiga underskrifter:

Per Brahe — Johan de la Gardie mpp
Greffwe till Wissingsborg p. t. Lant Marskalk

Fredrich Stenbock mpp — Bengt Ochsenstierna
Frijherre till Ekebyholm och Söderöö Rijks Stalmestere

Erek Christersonn Horn — Johan Gyllenstierna
till Wijk Friherre — Frijherre till Lundhollm

2. Classis

Nils Ryningh — Herman Fleming — Carl Gyllenstierna till Nynäs mppria

Crisman lilila — Larss Sparre mppria — Erich Bielcke mpp

Carl Bonde mppri — Axell Baner — Pär Nilsson mpp

3 Classis

Gustaf Krabbe — Arffwidh Lilliesparre mppria

Knut Jörenson Vlfsparre mpp — Erich Erichsonn mpp

Anderes Hårdh — Biörn Månesköldh mpp

Jesper Anderson Crus mpp — Mats Pärson Stoore — Anders Stewart

Erich Tått mpp — Stellan Mörner mpp

Nils Personn Syllffversparre mpp — Christåfwer Andhersån Oxse

Nihels Bengtson Söluer bielke mpp — Harall Stake

Torsten Benson hierta — And: Bure — Sten Classon Bölia

Peer Michilsson Hamerskiöld — Frans Kruse — Erich Jörensson

Jöns Hannsson Swerd — Jönns Pärsån Suijnehufvud mpp

Jöns Perss Gyllensparrre — Pedher Swensson

Måns Mortensson Palm mpp — Carll Jonsson Sa E hand — Låsse Skytte

Per Swensson Falk — Per Månsson Loodh mpp — Stephan Lemnius

Linndorm Nilsson — Johan Salvius — Erich Peders Stiernefelt

Vthaf Slachtterne

Carl Sparre Egen hand — Jönss Bonde mpp — Vlff Bonde mpp

Jfuer Nilssonn — Nills Påse mp — Jon Lilliesparre

Swen Lille Sparre — Carl Christerson Måneskiöldh

Oluff Lillesparre — Håkon Skytte

Riksdagsbeslutet finnes ock tryckt hos Stjernman.

Bil. H.

Wij Vnderskrefne Sweriges Rijkes Rådh Görom witterligitt, Att effter j thenna wälholdna Rikzdagz besluuth förmäles thett alle frällssismän, och the som frelsse niuta skole gifwa femptijo Dlr af hwar häst the holla i Rosstienst till then nu bewilliade Skepz Vttredningh, Och Ridderskapedt hafwe förmeent then punchten wara så general, thett ock Enckior och omyndige barn skulle begripas ther vnder, flijteligen begärandhes wij wille them ther ifrå eximera. Så allthenstundh siellfwa lagen kallar både änckior och omyndige barn frije för Rostienst, och thenna Contribution är effter Rosstiensten pålagd. Therföre hafwom wij här medh beslutedt j then punchten således welat förklara, att bemellte Enckior och omyn-

dige barn skole wara för the femptijo Dlr befrijadhe. Till wisso hafwe wij thetta med egne hender vnderskrefwedt. Actum Stockholm then 1 Julij Åhr 1629.

(Rikssigill.)

Abraham
Greffue till Wisingsborgh mpp

Carl Carlsson Gylldenhielm
mpp

Gabriell Oxenstiern,
Frijhärre till Möreby och Lindholm mpp

Johan Skytte

Pär Baner

Clas Flemingh
mppria

Anno 1630.

Den 7. Aprilis Lätt Hans Kong: Maytt förskrifwa till Stockholm effterskrefne af Adell, att vnderrätta dhem Rijkssens tillståndh och instälte dhe sigh den 3. Maij näst der effter på Ridderhusett.

1. Classis

Grefwe Peder Brahe
G: Nilss Brahe
H: Swante Stenbock
H: Åke Oxenstierna

H: Claes Christersson
H: Johan Gyldenstierna
H: Johan de la Gardie

2 Classis

Erich Rynningh
Lindorm Torstensson
Peder Erlandsson
Hindrich Flemingh
Gabriel Kyle
Erich Gyllenstierna
Axell Lillie
Ture Sparre

H: Erich Bielke
Erich Månsson
Carll Baner
H: Axell Banner
Ifwar Nilsson
Carll Stiernschildh
Swen Ribbingh
Åke Tott

3.

Erich Handh
Johan Hårdh
Biörn Måneschild
Jesper Andersson
Bengt Kafle
Holger V. Scheiding
Anderss Grip
Anderss Stuwart
Lindorm Stråle
Knutt Drake
Jsach Hindrichsson

Stellan Mörner
Jsach Axelsson
Knutt Claesson Vggla
Nilss Bengtsson
Anderss Olufsson
Botwedh Larsson
Erich Bertilsson
Bengdt Bagge
Måns Mårtensson
Andreas Bureus
Erich Jörensson

H: Bengdt Oxenstierna
Carll Gyllenstierna
Herman Flemingh

V. Anders Stuwart
Jöns Bonde

Den 7 Maij församblades ofwanskrefne af Adell och vpstodh Her Per Brahe, Grefwe till Wisingzborgh, Friherre till Ridboholm etc Ofwerste öfwer Cavallariedt vthj Småland och tilltalede Ridderskapet och Adelen med efterfölliande Sermon:

Edle, Wälborne, Wälbördige Herrer och Männ

Endoch H: Kong: M:tt min allernådig:te herre hafuer befahlet och Commenderat migh, att vthj denna Conuent och sammankommelsse här nu j Stockholm af Ständerne hollas skall, att förträda Landtmarskalkz embetet, för Adelen och Ridderskapet; hwaremot iag migh vnderdånigst hafwer excuserat, både obeqwem till sådant högdt kall, såssom och för den besatte min S: Her Faders begrafningz dagh; men så hafuer sådana hans excuser inthett kunnedt hoos H: K: M:tt kunnadt vttretta Så wille han, såssom han skyldig war H: K: Mtz nådige befalningh efterkomma, och effter sitt yttersta förståndh dett för denna gångh förträda; Tienst: och Wenligen begärendes att dhe wille sigh sådant låtha behaga; Såssom och att dhe her effter som för hafuer waridt brukeligit, efterkomma dhe processer vthj vpp: och nedergångende, så och den Order holla som på Ridderhusedt hafuer waridt wahnligitt. Önschandes af Gudh Allzmechtig, wille gifwa her till sin helga Welsignelsse, att detta berammade Möte, motte lända Hans Gudomlige Nampn och Ähras till vttspridelsse, H: K: Mtt. alles wår nådig:te herre sampt heele Fädernesslandet och dess trogne vndersåtere till Wälstånd och mycken prosperitet!

Sedhen intoge hwar och en sin rum och stelle såssom och deputeredes Bengt Bagge sitt locum effter han tillförene för sine tienster skulld icke hafwer sig kunnet instella till någen herredagh.

En stund der effter, befallte Landt Marskalken, att dhe effter Wahnlige Plägseder Ordentligen wille vpträda på Stottedt effter H. Kong: Mtt. sielf mundtligen wille proponera Ständerne, för hwadh Orsak skulldh H: Kong: Mtt. hafuer funnidt rådeligit dem att sammanskrifwa.

Och vpträdde Ridderskapedtt och Adelen, twå och twå vpp j H: Kong: Mtz: förmak, effter H: K: Mtt. war något Opassligh.

Vthj Vttgången reciterade Secret: Johan Larsson alla dem som då tillstädes wore och vpgingo så i process inn till H: K Mtz: Cammar.

Så snartt dhe vpkomme, Stegh H: K. Mtt. vthur sin Cammar till den förordnade och satte stolen och giorde en kortt oration, för hwad Orsak skulldh han hade dem låtidt sammankalla och på de desste bettre kunne fatta sådant hafuer H: K: Mtt låtidt sådant skrifftligen stella, hwilket dhe wele anhöra och H: K: Mtt. sedan ett behageligitt swar derpå vnderdånigst tillstella.

Derpå laas Secret: Larss Grubbe föliande proposition sampt Jnstructionen som Comissarierne skole meddehlas att tractera med Keyssaren sampt Fredz Conditionerne; hwar på tractaten skulle kunne tracteras och freden erholles hwilke wore på Latin och här bifogede.

Se Bil. A och B.

Derpå betackede Landtmarskalken vnderdånigst H: Kong: Mtt. att H: K: Mtt. hafwer welett Ständerne sådantt vpteckia; Ridderskapet och Adelen wele samma proposition, effter skyldigh hörsamhet öfwersee, och dheres vnderdånige swar skrifftteligen igen lefrera.

Dereffter ginge dhe vthj samma process, neder på Ridderhuset igen, och befalttes att dhe effter Dagen och stunden war widh pass 2. dhe andre morgonen sigh wille instella, att öfwerwäga hwadh som proponerat är, och att hwar och en deste bettre kunne sigh betenkia der till, befalttes Secret: Johan Larsson att han propositionen af nyo vprecitera skulle. Hwilkedt och skedde och der effter gick hwar hem till sin Ortt.

Den Maij Woro åter Ridderskapet och Adelen tillsammans, och seden hwar hade intagidt sine ställen

Befaltte Landtmarskalken Secret: att propositionen skulle vpläses; Men Instructionen förblifwer till dess han warder verterat På dett att hwar och en sådant deste bettre motte förstå.

Dereffter vnderrettade Landtmarskalken Ridderskapet och Adelens, Rikzens tillstånd, Om det fremmande Krigzfolket H: K: Mtt. hafwer låtidt werfwa till krigzens vttförende, Dermed att förtaga Vttskrifningerne, som falla alle Stånden beswärlige; dhe wele sig fördenskull sådant wäl betenckia, och sig wäl resoluera, så att Almogen och dehres bönder, dermedh motte förskones, ehwad dhe deremott vttgöra kunne.

Och först tillfrågede dem? Om dhe wele blifwa widh sidsta Herredagz beslut och Continuera med den resterende Vttskrifning? Och Att dhe herom wele omrösta.

1. Classis

Dett wore wäl gott och lofligit, att blifwa widh Afskedh; Men der man wisste hwad H: K: Mt: wille emot Vttskrifningen begära, wille dhe sigh deröfwer betenckia.

2.

Omröstade, Dett wore wäl best, att blifwa wid sidsta Herredagz besluth; Ty att gå derifrån och sigh derifrån Separera effter dhe så få wohre kallade till detta möte, och elliest alle Ständerne

icke förskrefne, hälst dett Ståndett som så wäl Vttskrifninghen som sielfwe Vttlagerne hwar den bewilliades vttstå skole. Men wore dett Lideligit, wele dhe sigh deröfwer betenkia.

3. Class.

Funno både Swaren godhe

Sedhen sadhe Landtmarskalken till dhem, att dhe wille sigh wäl betenckia och sedhen omrösta, att wille blifwa widh vttschrifning:n och att 3. Class wille först vthseija sin meeningh.

3. Classis

Förklarede sigh; Att effter dhe i fiordh hafwa tillsagdt H: K: Mtt. twenne Vttschrifninger, och den ena Alleredo öfwerstånden är; dij äre dhe effter beslutet skyldige den resterende på behörlig tijd att effterkomma. Men dher dhe wisste, hwadh H: K: Mtt. nådigst wele begära, skole dhe sigh der till gerna accomodera, effter yttersta förmågo, effter dett skulle falla Allmogen mycket drägeligere en skatt att vttgöra, änn dheres Manshielp, eller änn sielfwe bonden mista, Hwarigenom Cronones och Adelens bönder skole merkeligen af sigh komma och Hemmanen warda Öde.

Der till swarade och replicerede Landt M., att vttgiöra en Hielp, wore alle stånden bettre med tiänt och lideligere änn Vttskrifningen; Dhe wele fördenschull sielfwe vttseija och nempna, hwad dhe wäl gifwa wille, effter H: K: Mt. dem sådant hemsteller. och att samma Classis wele sitt votum derom först gifwa.

3. Class:

Dhe kunne dett inthz göra

Då befaltte han, att dhen 2. Classis skolle sig förklara om Vttschrifningen eller Contributionen

2. Classis

Dhe wille blifwa widh den meening, som den tredie Classis hade sigh resoluerat, så frampt Contributionen wore lideligen af H: K: Mt till att nåå, så att bonden kan och förmå den att vndergå.

1. Classis

R. Dhe wille blifwa widh, hwadh som helst på enn Allmen Herredagh både sielfwe hafwe bewiliat såssom och heele Rikzens ständer. Och wele ännu förbida den resterende Vttschrifningen, Elliest skulle wäl fölia att hwar dhe någen Contrib: tillsade för Vttschrifningen, den Continue skulle maintinera.

Der till Swarede Landtmarskalken; att H: K: Mtz: meningh icke mehra är, vthan allenest för denne gången, Och effter fleste Rösterna faller den 1. Classis dem andre bij, att Contrib: går fortt, så frampt den lidelig är till att erholla.

Derpå befaltes Secret: att han skulle skrifteligen fatta effterfölliande dehres bewillning opå denne resolution.

Effter Penningerne för Vttschrifningen vthj H: K: Mtz nådige proposition tillbiudes; dij finne Ridderskapet rådeligit, att dhe vttgifues och wele derwidh blifwa; Men hwar dhe alltt för högt stegras, wele dhe blifwa wid sidste Herredagz besluth och Continuera Vttschrifningen.

Sedhen sade Landt Marskalken effter dhe nu wore Eenige om Penningernes Vttgifwende, Dhe wele på dett, att det kunde komma till en Ändschap, sin emillan allenest deliberera hwadh dhe wäl för hwar Persson gifwa wele: Och att sådant gradatim skedde, och den medleste Classis sin meningh först vttsade.

2. Class:

Effter såssom dhe wäl wisste Almogens tillståndh särdeles dheres egne Landbönders så att hwar dhe för mycket vttlofwade öfwer sielfwe Hussbonden Contributionen gå skulle, funne icke högre kunne vttlofwa änn 4 Dl. koppermynt.

Dett bewilliade och dhe andre twenne Classibus, fördij mehra dierfdes eij heller förmotte dhe widere præstera och att Roteringen skeer af nyo som sedwanligit är.

Derpå befaltte Landtmarskalken att dhet skole skrifteligen författes.

Ridderskapzens och Adelens meningh är sålunda som föllier.

Att de betacka H: K: Mtt. på dett Vnderdånigste, som hafuer welet ansee Allmogens store beswär vthj vttskrifningen, och effterlåtidt att lösa den tillkommande vttschrifningen med peninger; dermed dhe erkenne bewises dem stoor gunst och äre wäl dermed tillfredz, så frampt denn lideligh wore; Men der han för högt stegrades, willia dhe blifwa widh dhen wahnlige Vttschrifningen; Dock wele dhe sigh hafwa tillbudet, att gifwa för hwar man som setties i Rooten 4. Dl. och att Roteringen skeer på Nyo och widh samme tijdh på åhret som Vttschrifningen skee pläger och dett allena för dett Åhret.

Dermedh befalttes att dhe, andra dagen bittida skole sigh instella, effter som L: Marskalken hade förstådt, Rikzens Rådh wele tala med dem i morgon

Den Maj kommo på Ridderhusedtt effter befalning Ridderskapet tillhopa Och sedhen dhe hade debatteradt saken på Nyo, som förre dagen samptycht war finge dhe budh, att vpkomma till Rikzens Rådh.

Och ginge så vthj Order vpp i Rettegångz Salen, och sedhen dhe der litedtt förtöfwadt hade, kommo Rikzens Råd till dem;

och giorde Feldttherren Her Jacob de la Gardie, effterfölliande Taal till dem och dhe andre både Ståndenn.

Edl: Welb: Wälbördige, Hög: Wördige, Wellärde Wälachtade och Forståndige Herrar och Män

Effter såssom i vthj går vthaf H: K: Mtz: mundtlige taal, så och af den proposition dem öfwerandtwardat nogsampt förstådt; vthj hwad fahra och beswär Fädernesslandet vthj det Polniske Långwarige Krijget vtstått hafuer, War dem nogsampt kunnigt, såssom är och dem demonstreret vthj hwad widlöfftighz dett på nyo med Keijssaren är råkadt vthj; dock så wida genom H: K: Mtz försichtighz brachtt saken, att det till en fredztractat vthj Dantzich komma skall med dhe keisseriske, och will H: K: Mt: nu afferda sine Commissarier, samma tractat at biwohna, och till den ända låtidt fatta en Jnstruction (som dem och i går är öfwergifwen) dhen dhe wele holla Secret, och sedhen dheres betenkiande deröfwer H: K: Mtt. vnderdånigst meddehla, och dher dhe dem öfwerwägat hade dhe wele sigh förklara hwad dhem synttes om samma Commission

Der till Landtmarskalken Grefwe Peder swarede, att Commissionen wore af stoor importans, hwaropå nästan Fädernesslandzens wälferd hänger, Tij moste saken tages i nogare betenckiande, dhe wele sigh seden gerna resoluera:

Medhen dhe nu hade tagidt den till bettre delibererande; Om dhe då hade ventilerat sin emellan om den Andre Puncten Angående Vttskrifningen, eller och dess Contribution.

Derpå Landtmarskalken sade, att dhe hade sin emellan öfwerwägadt saken, och finne sig inthz närmahre kunne göra, vthan att hwar gifwer som i Rooten setties 4 Dl. koppermynt, och att Roteringen skeer af nyo och på behörlig tijdh.

Deremot R: Rådh med månge discurser, bewisste sådant inthz förslå emot sielfwe skrifningen, vthan dhe wille sig bettre betenckia, besinnendes hwad beswärlighz vttskrifningen med sigh förde, så frampt den skulle hafwa sin framgångh, Och wore hans K: Mt: högeligen att betacka, att han samma skrifning som endrechteligen belefwadt är, nu för penninger står till at lösas. Tij dermed blifwer så wäl Crono: som frelssesbönderne beholdne Och hwar och en beholler sin Son, Måg, dreng och Fader hemma; de skole derföre tillbiuda ett Ährligit och reputerligit, på det H: K: Mt: förmedelst samma Contribution dett fremmande krigzfolket kunne vnderholla och försöria.

Der till Landtmarskalken sade sigh inthz widere kunne förklara,

vthan wore bäst Rikzens rådh wille vttseija huru mycket fordres skulle, så frampt vttschrifningen blefwo tillbaka.

Begärede derföre 3. Rikzdl. af hwart Hion som i Roten inskrifues.

Hwilkett togz ad deliberandum, doch wele dhe gifwa 2. Ridl. eller en tunna Rug eller 2. pundh smör för hwar Persson, mehra vnderstodo dhe inthz att gifwa, effter så få woro hijtkallede, och sielfwe bonden som detta mest anginge, inthz war hijtkalleder.

Derpå begärede änn Rikz: Rådh, dhe wele sigh änn bettre betenckia och öfwerwäga Allmogens tillstånd, som alldehles med Manshielp blifuer blottad, widh vttskrifningerne. och att dhe 2. dager her effter wele wethe dem besked, att sådant kunne refereras H: K: Mtt.

Dermed ändades denne sammankompst, och nederträdde Adelen neder opå Ridderhusedtt Och effter det war lidit på dagen, skole dhe den 13. sigh igen instella, att ventilera sakerne till att gifwa H: K: Mtt. förklaring och dehres mening tillkenna.

Den 13 Maij woro åter på Ridderhuset Adelen tillstädes, och öfwerwägade Jnstructionen som war verterat på Swensko och här bifogadh, Och sedhen dhe dem punct ifrån punct wäl öfwersedd, ventilerat och skärskodat. Funno dhe der inthet som stodh till att förandra, Vthan hemstelle sådant H: K: Mtt. och tijden till att disponera.

Och skedde denne öfwerseening gradatim såssom reciteredes trenne gånger af Secret: på dett hwar och en sådant deste bettre fatta och förstå kunde.

Se Bil. C.

Immatriculeredes och intogz Mårten Weiwitzer på Ridderhusett och vplass hanss Breff.

Strax dereffter vpträdde dhe åter igen vpp i Rettegångz Salen. Och sedhen hwar och en af Ständerne hade tagitt sine stellen inn; giorde Landtmarskalken kortteligen sitt swar, hwadh som på Ridderhusett war samptycht: Betackendes H: K: Mt: på dett vnderdånigste, som dem gunsteligen hafuer detta dem welet communicera och vpteckia, hwadh således H: K: Mt: medh dhe Keisserische tractera wille. Önskandes att samma tractat, motte lyckeligen afgå; Hwad den andra puncten wedhkommer wele dhe blifwa widh förre meningh, ef:r dhe icke vnderstå sig mehra att vtlofwa.

Rikzens Rådh deremot dem betackendes, att dhe sigh så hörsamlige och Wälwillige hafwa funnidts vthj resolverende, Allenest det wore för ringa och lithz förslå skulle till att werfwa och vnder-

holla armeerne dermedh, dhe wele fördenschuld dhe 3 Rdl. som begärede äro, vttgifwa.

Excuserede sigh inthz mehra kunna vttlofwa vthan hwad det wore för ringa, Äre dhe benägne såssom plichtige, den resterende Åhrs vtschrifning efter förre manier att vndergå.

Dermedh nederträdde dhe vthj Ordningen på Ridderhuset och tillsades aff Secret: att dhe effter middagen Swaret på propositionen skole författa, så att Adelen effter middagen sådant motte få höra. Och att dhe då strax wid klockan 2. sigh instella wele. den att höra och öfwersee.

Effter middagen på förre sagdan timma inställte dhe sigh att öfwerwäga samma swar.

Och sedhen dhe något förtöfwadt hade, sende Landtmarskalken Grefwe Peder vpp till Secret: Johan Larsson, och lett excusera sigh, att han inthet kunne vpkomma, effter han finner sigh opasslig och siuk, och at han wille dem swaret föreläsa, det att förandra eller stadhfesta.

Dernest vplass dett på athskillige ganger, och seden dervtj några få Ordh blef förandret, befalttes att det till den andra morgonen skole renskrifwes, att kunna öfwergifwas.

Och begärede Sec: Johan Larsson, att dhe klockan 7. andra morgonen sigh wele instella, att ännu ytterligere öfwersee samma swar med Landtmarsken, som och förmeener sigh igen att instella.

Dagen som war den 14. komme på Ridderhuset igen Landttmarskalken, med Ridderskapet och seden de swaret ännu yterligere öfwerwägat hade, och effter bewilning richtigt funnidt, vpträdde till H: K: Mt. som war något Opasslig Landtm: H: Åke Oxenst: Jesper Andrson och Anders Grip med eft:rföliande respons.

Se Bil. D.

Sedhen dhe hafde öfwerantwardatt H: K: Mt. dheres Swar bekomme dhe beskedh igenom H: Per Banner.

Att H: K: Mtt. allernådigst låther betacka dhem för dheres hörsamme och wälwillige swar som dhe H: K: Mt: hafwa öfwergifwidt, hwilket H: K: Mt. nu hafuer öfwerläsidt och låtidt sigh så wida behaga, allenest, att dhen hielpen för Vttschrifningen inthet kan förslå emot sielfwe Vttschrifningen: Och på dett Allmogen skole förnimma H: K: Mtz. godhe affection och icke gerna seer, at dhe med skrifningen beswäres; Will H: K: M: förskicka sina Commissarier vth j Landzenderne som med dhem derom handla skole. Så will och H: K: Mtt. låtha stella besluthz till fierde dagh Pingesdagh, på dett at denna Convent kan komma till Ända.

Derpå gick Landt Marskalken med dhe andre neder på Ridderhusedt, och berettede dhem H: K: Mtz. swar; och att hwar och en till fierde dagh Pingesdag igen bittida wele instella så skole dhe få höra H: K: Mtz: författade besluth, hwad som nu kan wara vttlofwadtt

Samma dagh blef och Hans Lodhe effter H: Kong: Mtz befalning intagen på Ridderhuset och immatriculeredes. Och befaltes att han skulle gifua Sec: 10. Rikzdl. för inskrifning:n och seden af alla.

Dermedh togh hwar sin Afskedh till sigh igen att instella till den 19 Maj.

Tredie dagh Pingesdagh, wardt nedersendt af Cantzelijdt besluthz på Ridderhuset, och strax tillsades Adelen som hemma wore, att dhe skole sigh installa, dett at öfwersee; huilket dhe och giorde; Och effter, Landtmarskalken blef åter Siuk, begärede han effter H: K: Mtz: befalning att dhe en annan Landtmarskalk wele wälia, som samma Embete förträda kunde.

Der till vttwaldes dem emillan Hindrich Fleming till Lechtis, huilkett dett och wedertogh att förestå; Men andre dagen sig wägrade dett för synnerlige orsaker icke göra kunna.

Dernest togh Carll Bonde H: Clas Christersson, Jesper Andersson med några flere besluthet till sigh till andra dagen att öfwersee, effter dhe meente något wara der vthj författad som wore præiudicerligit och moste förandres föränn dett vnderschrifwes.

Sedhen begäredes af Secret: Johan Larsson att dhe ändeligen wele sigh instella till Morgonen bittida, både till att gifwa swar om besluthz, såssom och till att vpgå på Slottedt, effter H: K: Mtt will gifwa dem afschedh och elliest något synnerligit will förehafwa.

Dagen dernest komme dhe samptligen vpp j Ridderhuset, Och då sende Hindrich Fleming sin excus skrift till Sec: Johan Larsson excuserandes sigh att han inthet wille præstera någen Landtmarskalk, Vthan dhe måge wälia der till hwem dhe helst wille.

Hwilkett Adelen och Ridderskapet illa vptoge, och wele hafft der till Herr Claes Christersson. Hwilken sigh alldehles wägrade Derföre funno dhe gott att förfråga sigh hoos H: K: Mt: och att H: K: Mt: dem en förordna wille.

Wardt alltsså af H: K: Mtt. till Landtmarskalk deputerat, den Edle och Welborne Herr Johan de la Gardie Friherre till Eckholmen.

När nu således H: Johan de la Gardie Landtmarskalkz embetet antagitt hade, Begärede han wetha, Om dhe några widere insagor hade vthj besluthet, så att H: K: Mt: må göres Content och Herredagen och detta mötet motte komma till ända; Synner-

ligen effter H: K: Mtt. will derpå göra besluth i dagh när Predikan är hollen.

Dertill swaredes, att några föresch:ne af Adel, hafwe tagit dett att öfwersee, och ännu icke hafwe sigh inställt.

Jmedlertijdh proponerede Landtmarskalken; Effter såssom Ridderskapet och Adelen vthj sidst holdne Rikzdagh, friwilleligen hafwa vttlofwadt och sigh förskrifwidt, att dhe till skepz Vtredning wele af hwar hest dhe böre holla i Russtienst vtgifwa 50. dl. och dem till dehres Ståthollere dhe äre besuttne till Michaelis förgången tillstella och lefrera; huilket inthz är skedt, dij begärer H: K: Mt. samma Peng:r nu inthet, vthan seer helst att dhe till nägett anwendes; Om dhe icke då finne Rådeligit att gifwas till Ridderhuset såssom ett Capital, och sedhen inleggias i Compagniet som skall begynnas, och dess winningh komma Ridderhuset till godo.

Der till alle samptligen beiakade och samptychtte, och see alldrahälst at dett på sådant wijs kommer Ridderhuset till goda huilke Png:r dhe och strax wele till dehres Ståtthollere lefrera när dhe hemkomma.

Sedhen vpkomme dhe af Adell som hade öfwerwägidt beslutedt, och effter icke alldeles stodh Speficeret (för detta Resterende Åhret) begäredes at sådant fullkombligit motte insettias; Och befalttes Sec: Johan Larsson, att vpträda till D: Salvium, och honom dett vnderretta till att förandra: huilket och strax skedde och emenderedes.

Jmedlertijdh præsenterede sigh Jacob Forbus, som hade förwerfwadt sigh H: K: Mtz bref på förmehring vthj sitt Wapn och begärede, att han effter K: Mtz nådiga willia och befalningh motte immatriculeres och intages vpå Ridderhusedtt.

Derom Landtmarskalken tillfrågede Adelen, sedhen brefwedt wardt vpläsidt? Om dhe hade något deremot att seija

Förklarede sigh, Neij

Dermed deputeredes honom Locum, Önskandes honom mycken prosperitet till detta sitt ståndh.

Sedhen inställte sigh Hans Loodh och begärede att han och, effter såssom H: K: Mt: nådigst bewiliet och den förre Landtmarskalken befalt hade, att han och motte naturaliseres och immatriculeres.

Dett honom och effterläts, med förmahningh att han sitt adelige stånd som dett sigh borde alletidh förträda wille

Dett han vttlofwade att effterkomma wille, effter yttersta förmågo.

Dermed vpträdde dhe vpp till Rettegångz Salen, der dhe andre Ständerne wohre allerede församblede

Sedhen inkom H: Kong: Mtt. vthj process med Rikzens Rådh, och seden H: K: Mt. hade sigh nedhsatt vplass D: Salvius sielfwe beslutz på Pergament skrifuidtt.

Derpå betackede H: K: Mtt. dem samptligen Allernådigst, att dhe såssom trogne vndersåter hade samptyktt och bewilliat, hwadh till Rikzens säkerhet hafwer widh denne tiden fordratt; begärede och gunsteligen hwadh dhe sålunda bewiliat, hörsambligen och godwilleligen wele effterkomma.

Sedhen sadhe och H: K: Mt. att han nogsampt wäl kan besinna, hwad beswärlighz vttschrifningen medh sigh föhrer; dock likwel, när man derhoos betrachtter, hwad nytto det medh sigh hafuer, att man med Swenske Män, som nu mänge åhr borttåth (dess Gudi Wari lof) skedt är, kriget vpå Fiendens Land fördt och krigzens stora Last opå dem dragidt hafuer, så att H: K: Mtz: igenom Gudz beskydd och försyn mechtige Städer och prouintier förmedelst Swenske krigzmän intagidt och vnderlagdt, jaa och så wida igenom vnderhandlare, Nembligen Konungen i Frankrikes, Engelandz och Chur-Furstens af Brandenburgz, så wijdt twingett fienden, att dett till en Sex Åhrig Stillestånd honom belefwadt hafuer: Och meden H: K: Mt: är nu råkedt vthj ett beswärligere och widhlöfftigere krijgh med Keijsaren och hans adhærenter; Dhe wele då såssom rettsinnige Vndersåtere, icke låthe falla sigh samma Vttschrifningh, eller och för dess förschoning en Hielp att vttgifwa, både dermed att förskona Mandzhielpen, så frampt dhe något wälwillige och rundelige wele contribuere; såssom och att vnderholla dett Tyske Fremmande krigzfolket: Ty derigenom kan bonden eller Landzmannen beholla sina drenger och Mandzhielp, så och sittia trygger vthj sitt hus och hem, Om han än liten hielp vttgifwer; Der dock wåre granner, som sielfwe kriget och inquarteringerne äre vnderkastede, dagligen dagz sielfwe döden moste förwenta; jaa och all dehres förmågo till dehres egen fiende och sielfwe Krigzmannen tilldehla: Dhe wele fördenskull sigh såssom trogne Vndersåtere så häreffter som her till hielpa till att vnderstödia H: K: Mt. vthj detta ny inwefwade Krigett.

Men effter såssom lätteligen och wäl förhoppeligen skee pläger, att mången wäl sigh skall imaginera och inbilla, Att K: Mt. sigh samma Krigh vthan någen gifwen Orsak, dett opå tager: Så tager iagh (Sadhe H: K: Mt:) Gudh den Alldrahögste till wetne, vthj hwilkens Åsyn iag nu här sitter, Att iagh dett icke af eget bewogh, eller såssom Lust till krijgh, vthan att jagh är der till merkeligen gereitzt och förorsakedt, vthj några åthskillige Åhr j dett dhe Keisserische all affront hafua bewisst oss med wåre Sen-

ningebodh till Lybeck såssom och med dehres Feldt Marskalk, med en real armee hafue adiungerat och giordt wår fiende dhe Påler assistence, så att hwar det icke hade skedt, Wj ett merkeligit emot dhem skole hafwa auanceret. Dertill med äre wj och af wåre Högtbedrängde granner Förwandter och Swågrer här till admoneret, jaa och af widt aflegne Konunger med högsta flijt kallade att förtaga detta kriget, och till dett högsta at dhe förtrychte Religionsförwantter motte befrijes ifrån dett Påwesche Ooket; huilkett Wj forhoppes med Gudz nåde skall kunna skee

Seden valedicerede H: K: Mt: Alla Ständerne i gemen

Och effter gemenligit skee pläger, Att kruken bärs så länge till watns att hon på Sidstonne sönder går; Så warder och mig på Sidstonne gångendes, att effter som jag nu vtj så många occasioner och fahrligheter för Sweriges Rikes wälferd hafuer most vttgiuta och låta mitt blodh: dock allt her till genom Gudz nådige beschydd till Lifwet inthz skadd, och på Sidstonne dett låta moste; dij will Jag för min afrehsa och nu denne gången hafwa eder samptligen här När: och frånwahrendes Sweriges vndersåter och Ständer, Gudh den Alldrahögsta till Siäl, Lijf och all welferd allernådigst befahlett; Önschandes att Wj effter dette vssle och mödesamme lefwernet effter Gudz behag måge finnas och möta hwarannan i dett himmelscha och Oförgengeliga, hoos Gudh Oss beredda lifwet och glädien. J synderheet will Jag Eder af Rikzens Rådh den Alzwoldige Gudh hafwa befahlat: Önskandes af allt hierta att hoos Eder aldrig må tryta goda Rådh, så att i edert kall och Rådz Embete motte förestå, att Gudz Ähra och hans Helga Ord och lähra oförfalschat här må wara och blifwa i wårt Federnessland hoos Oss och wåre effterkommande Seden att Fredh och Enighet må grönska och florera och all Owillia Oenighet och Vpror må bortto blifwa och förtages, och att aldrig hoos eder måge gode Råd fehlas till Fädernesslandzens Säkerheet, tryggheet och fredh; så och på Sidstonne at alldrig af eder effterkommende måge fehlas, vtan tillvexa sådane Perssoner som Riket och Regementett kan wara till styrkia, rättrådighett och assistence, dett Jag af alltt mitt hierta will eder hafwa önskatt vthj denna min valediction.

J lika motto will Jag eder af Ridderskapet, Gudh den Aldrahögsta hafwa innerligen befahlat, Önschandes att j vtj edert Manlige och Ridderlige Vpsåth wele continuera, så att j och eder efterkommende måge härförbringa, de gamble wåre förfäders Götha och berömliga widt vtspridda Odödeliga nampn öfwer Heela Werlden som nu en lång tijdh hafuer warit borttglömdt, ja nästan af Fremmande förachteligitt, igen, motte vpkomma och sigh erfrischa,

Så frampt dhe så her effter som dhe vthj min wahrende Regementz tijdh, sigh hafwa manligen förhollidt, och oförtrutne haft ospart Lif och blodh, der med J hafue låtidt påskina, Eder wara af dhe framfarne Göters Ätt och efterkömmande, som hafua vnderlagdt sigh nästan hele Werlden, och många Konunga Riken sigh vnderkufwat och många Hundrade Åhr Regerat, Änn ytterligere för fädernesslandet vthj krig welen bruka låta, dermed förwerfwandes ett odödeligit Nampn, af Konungar och Regenter respecteras, Jaa och med Godz och Gårder beneficeras, så att dhe dehres Adelige ståndh med reputas måge vttföhra; Dett wj dem hermed wele hafwa önskat och valedicerat.

Eder af Det Andelige Ståndett, Will iagh hermed och valedicera och förmantt hafwa, Att J beflite eder om Eenighett såssom och förmana och tillholla Edre Åhörare, Hwilkas hierta i hafwa vthj edert wåldh, till att wrida och wrängia dett, hwart eder löster, att dhe äre dehres öfwerhet trogne och rättrådige och vttgöra dehres plicht med hörsamhet och godha, styrkiandes dhem till eenighz och samdrechtighet, Och att dhe icke låthe sigh förföhra af een hoop Onda Menniskior Och skole i icke allenast förmahna och tillholla dhem der till, vthan i skole och sielfwe föregå dem med Ostraffelig och Oförargeligh exempel, så att dhe icke allenest af eder lärdom och förmaning, vthan af edert lefwerne, förholle sigh skickelige och Rolige. Och i synderhet skole i för all tingh wachta eder för högferd, så att der vthaf icke förorsakes någett Obestånd i Riket, och i allo motto beflijta eder om all Gudelighet, och wachta eder för partij: Och alletidh så förestå eder Åhörare hwilkes hierta i hafwe vthj edert wåld och dem kunna Regera, både till godt och ondt, att de sig wälwill: och Roligen förholle, och vttgifwe till Cronon och dheres hossbönder, Hwad dhe helst plichtige äro. Dett Jag eder af hiertadt will hafwa Önskatt.

Eder af Borgerskapet, Will iag och hafwa önskatt, att edre Små Kåter måge blifwa stoore Stenhus, Eder Små båter stora skep och Fahrkoster, Och att Olian i eder kruker alldrigh må tryta och fehlas, och det till er valediction.

Den Gemene Man och Allmogen Will iagh och hafwa önskatt, att dheres Engiar måge grönskas, dehres åkrar bähra hundradefaltt, så att dheres Ladhur blifwe fulla, Och att dhe j all ömnoghet måge tilltaga och wexa, till att medh glädie och vthan suckan, kunna vttgöra dheres plicht och rettigheter.

Och i En Summa Will iagh Eder samptligen och hwar i Synderhet hafwa Gudh den Allzmechtige Till Själ och Lijf Allernådigst och gunsteligen hafwa befahlatt.

Sedhen vttgick Rikzens Marsk effter Swerdet och inkom med Herolden, Hwilken framkallede effterfölliande af Herre och Adelsståndet, Till Rikzenz Rådh

H: Peder Grefwe till Wisingzborgh som hade waridt Landtmarskalk och nu war Siuk

Feldtmarsk: Herman Wrangell

Åke Tott och

H: Johan Banner Och sedhen dhe hade giordt dheres Rådz Edh, slogh H: K: Mtt. till Riddare

Feldt Marskalken Herman Wrangel

Åke Tott och

H: Clas Christersson

Dermedh gick H: K: Mt: i process vthj sitt förmak och på Salen igen och Ridderskapet sedhen dhe H: K: Mt: beledsaget hade neder på Ridderhusedt.

När dhe vthj process nederkomme befaltte Landtmarskalken Herr Johan Ponttesson, Att dhe strax effter måltiden sigh igen wille instella att vnderscrifwa besluthet, Der till dhe sadhe att dhe andre dagen dett göra wille, effter dagen mest förleden; dermedh toge dhe afsked den dagen, Och befaltte dem att dhe effter gamul plägsedh wele komma Secret: Johan Larsson ihugh.

Der till dhe samptlige, såssom och fölliande dagen effterkomme när dhe besluthz vnderskrefwo.

Om Morgonen Andra dagen, kom alltt Ridderskapet tillsamman, Och förestälte Landtmarsken dem hwadh som dagen tillförenna war proponerat om dhe 50 Dl. Russtiensts peng:r till Ridderhusett som Capital vthj Compagniet skole inleggias, Om dhe samma tillseijelse wele fullgöra och sådant effterkomma, helst medan H: K: Mt dem inthz begärer, vtan att dhe dher till anwendas.

Der till alle samptligen jakade, Och wele samma pennig:r till Ståthollerne lefrera, så snartt dhe hemkomma: Huilke pennig:r sedhen skole quitteres af Sec: Johan Larsson på Ridderhusetz och af Abraham Cabelliou på Compagniedz wegnar

Anholtt och Landt M: om de teknede Söderländische penniger

Dertill dhe nu inthet kune Contribuera för de månge beswären dem henger öfwer hufwudet

Jnkom Hans Strijk och begärede at jntages på Ridderhusett effter H: K: Mt. sådant nådgst hafwer befahlatt

Tillspordes allttsså Ridd: och Adelen om de hade något deremot att seija

Nekade att de hade emot hans persson inthett

Dermed jntogz han på Ridderhusett och bekom sitt ställe nest hoos Forbus

Seden Sade LandtM, effter som dhe nu så hopetals wellia in på Ridderhusett, Om dhe icke måge gifwa till Ridderhusetz Secreterare Tijo Rikzdl.

Responde: Alle samptligen Jaa, och der till ett panckqwet

Hwilkett Peter Krusse lofwade wille wara den förste som dett giöra wille, och dett helst när de dett hafwa wille

Derpå vnderschrefz sielfwa fölliande besluthett, huilket seden lefrerades af Sec: Johan Larsson opp i Cantzlijt

Se Bil. E.

När dett alltt war vnderschrifwidt valedicerede Landt M: Herr Johan Ponttesson Ridd: och Adelen, och hwar reesste hem till sitt.

Bilagor.

Bil. A.

Orsaken hwij H: K: Mt: för thenne gången haffwer funnet nödigtt att sammankalla the förnembste af Rijkzens Ständer, thet kan till een deel icke wara dem sielfwe owitterliget, och består förnembligast ther vthi, att effter sakernes beskaffenheet och åhrstijden kräfwer, thett alla Consilia, som på förre Rijkzdagar fattade äro, måste nu vthbrista och stellas j wärket, och några nödige ärender förefalla, som j sådane fall skee plägar, opå hwilke än ytterligare betänckiande behöfwes, att H: K: Mt: theres tijdige Rådh pläga, och j alla saker richtigheet ställa måtte, för än H: K: Mt: sielf begifwer sigh vthaf Rijket. Så aldenstundh the hafwe sigh hörsambligen inställdt, optager och erkenner H: K: Mt: sådane theres vnderdånige willigheet med gunst och nåde, och will them effterfölliande puncter allernådigst förestäldt hafwe.

Härpå erinras om sista delen af Polska kriget, Österrikes inblandning deri, samt det slutligen ingångna Stilleståndet; dernäst om de alltjemnt fortsatta underhandlingarne med Kejsaren angående Tysklands angelägenheter, och det nu aftalade mötet i Dantzig, hvartill ombud voro utsedda och befullmäktigade. Derföre, heter det,

Hafwer H: K: Mt: först rådeliget hollet att deliberera medh the förnembste af Ständerne på hwadh foot och grundh sådan tractat funderas skall, att ther icke något må proponeras, ingåås eller sluthas, som nu eller i framtijdhen kunde lända, Sweriges Rijke eller thess Naboer och wenner till något förfångh och skadha. Och oanseedt H: K: Mt: hafwer nogsampt af nästförgångne Herredagzbeslut förstådt Ständernes mening om the Conditioner som på förledne tractat j Lybeck hadhe skolat proponeras, och huru wijdha the i fiohl hölle att the samma drijfwes skulle, hwar ännu till någon tractat komma kunde, Lijkwist medan sakerne äre nu sedan mycket förandrade, Så hafwer ock H: K: Mt: Conditionerne något lijthet förandrat och ther effter låthet fatta Instructionen för Commissarierne, hwilken H: K: Mt: härmed låther Ständerne tillställa; Med then nådigste begieran the wele then öfwersij och granneligen öfwerwäga och sitt rådsamme betänckiande meddeela, om vthi een eller annan punct något är med säkerhet och reputation att förandra, eller om Commissarierne therpå stå, och icke ther ifrå wijka skole. Och thetta är således thet första.

För thet andra. Men effter rådslagh inthet gälla, med mindre the exequeras, och tractaterne äre owisse, misslige och twiflachtige, them ther inthet är att byggia på, med mindre man hafwer Swärdet i handen, och ther med trycker effter, kommandes således fienden att studtza och moderera sine desseiner, Så ärnar fuller H: K: Mt: med thet första att giöra thet samma, som Ständerna offta tillrådt hafwe så wijda Gudh nådhen och medlen förlähner. Och alldenstundh Ständerne hafwe j fiohl, till then ända vthlofwat, att wela ändå j Tw åhr ther effter Continuera then Vthskrifningh och the hielper på 1627 Åhrs Rijkzdagh bewilliade blefwo och j fiohl till ända lupo; Tacker H: K: Mt: them ther före på thet aldranådigeste, och försijr sigh än wijdare till them, särdeles som nu här tillstädes äre att thee såssom trogne och rättrådige Vndersåther icke allenest för sigh sådan sin Lofwen vidare tilstädja, Vthan och sine medbröder och then menige almogen som hemme äre j K: M:tz frånwaru, ytherligere förmana, att hwadh vthlofwedt är må godhwilligt richtigt och j rättan tijdh vthgåå. Men effter H: K: Mt: förnimmer att Vthskrifningen faller Vndersåtherne något swåår, Så hafwer H: K: Mt: fuller tänckt på medell huru the någorlunda thermedh lindras kunde; och dock ei annat funnet, än att man besolder, så mycket mehr fremmande folk j stadhen, thet H: K: Mt: them häreffter vthländes bruka och mesteparten thet Swenska och Finska folkedt hemma j Rijket lempna kan på thet landet så mycket bättre brukas och förswaras, och folket sielf thesso beqwemare sigh förkofra kunne. Män aldenstundh thet fremmande folkedt är mycket kostsammare att vnderholla än thet infödde Swenske, och ther till will behöfwes större penninge medell, än the här till bewilliade hielper som dagligen meer afftaga än tillwächsa, förslå kunne; Så ställer H: K: Mt: till Samptlige Ständernes vnderdånige betänkiande, om the icke nyttigere hölle, att man j staden för vthskrifningen heller ladhe een skatt opå, således, att j hwart landskap gofwes een genandts therföre, icke äfwen penningar, vthan i sådane wahrur, som ther mäst wanka; Thär spannemåhl som spannemåhlen är ympnogh, thär Smör som smöret mest faller, och thär Järn, tiära, eller andra Partzeler som ther best och beqwemligest kommes tillwäga, på thet Allmogen och således desto mindre beswär finna måge.

Bil. B.

Mandata ex quorum præscripto S. R. M:tas vult ut Commissarii sui — — cum Cæsareanis agant statuantque.

Bil. C.

Befalningar efter hwilka H. K. Mt. nådigst will att H. K. Mtz. Commissarier — — skole med the Keiserske handla och besluta.

(Svensk öfversättning i concept, med många rättelser.)

Innehålla i punkterna 1—13 föreskrifter för sättet att gå till väga, och i 14—20 sjelfva vilkoren, ungefär de samma som varit i fråga till traktaten i Lübeck, blott med tillägg af krigskostnadsersättning för Sverige, dock ej såsom oeftergiflig fordran.

Bil. D.

Ridderskapsens och Adelens vnderdånige Swar, opå H: Kong: Mtz: föreslettte proposition. Actum Stockholm den Maj 1630.

Hwadh som hafuer förorsakadtt E: K: Mtt. för denna gången, att låtha sammankalla dhe förnembste Rikzens Ständer, hafwa Ridderskapet och Adelen, så wäl af E: K: Mtz: mundtlige taal, som och af E: K: Mtz: Oss öfuerlefrerade skrifftelige proposition nogsampt vnderdånigst förstådt; J dett E: K: Mtt. allernådigst gifuer tillkenna, hwadh fahra och fahrligitt Wj sampt heele wårt käre Fädernessland vthj dette långlige wahrande kriget med dhe Påler månge Åhr swäfwadt hafwe: Såssom och huru dhe Keijserische hafwa assisterat dem vthj samma Krijgh; Doch igenom Gudz nådige försyn, E: K: Mtz: höge Wijsdom och Konungzlige försorg, bracht saken så wida att E: K: Mt. med dhe Påler är kommen till en Sex Åhrig, önskeligh Wapnhwila och stilleståndh: Men så låthe dhe Keiseriske icke der widh blifwa, att dhe hafwa sammansällat sig med dhe Påler, och fördt emot E: K: Mt. en real arme, vthan sökia änn widare att continuera vthj dehres onda Vpsåth, och på några Åhr inkrächttadt sig nästan heela Östersiöen, på dett dhe deste bättre skulle komma Oss närmahre, att köhla på Oss dehres hitzige brennande medfödde Påweske haat och onda Vpsåth: Hwilket och förmedelst Gudz nådige beskydd, E: K: Mtz höga försichtighet, alltt här till är wordett förhindret, effter E: K: Mt: hafuer söktt alle dhe medell och Vttwägar att emellan E: K: Mt. och de Keiseriske en redeligh tractat anstellas skulle; Så är doch E: K: Mtz goda intention alltt här till hoos dhe Keiserische inthz ståtttill at nå; Allenast nu för en lithen tidh sedhen bracht dem så wida, att dhe en tractat vthj Dantzich tenckia till att anstella

(Vthan twifuel effter dhe wahnlige Papisters sätt, allenast att förhala tiden och oppeholla E: K: Mtz: godhe fattade desseiner. Till huilken tractat E: K: Mt sigh och hafuer accomoderat, särdeles på dett heele Werlden skulle blifwa kunnigt E: K: Mtz fridhelskande Gemuthe, såssom och att förekomma och afskaffa, alt Christett blodz vthgiutelsse, samptycht att afferda och fullmechtige sine Commissarier till samma möte; och till den ända, låthet fatta en skrifftelig Jnstruction med några Fredz Conditioner, så frampt det till en reputerligh fredh komma skulle: Och deröfuer E: K: Mtt allernådigst begärer wårtt vnderdånige betenckiande.

För huilken höga gunst och nåde, dhe E: K: Mtt. på dett vnderdånigste ödhmiukeligen betacke, att E: K: Mt hafuer sådant welet dem communicera och vpteckia, vthj den vnderdånige tillförsicht att E: K: Mt: af meddföd, Kongeligh wijsdom, med sitt elskelige Rikz Rådh, ofwanb:te Jnstruction och conditiones nogsampt till Fädernesslandzens Wälfärdh hafwe öfwerwäget och fatta låtedt: Dock hafwe Ridderskapet och Adelen, som nu här församblede äre, effter E: K: Mtz nådige befalningh, dem öfwerwägat, ventilerat och öfwersedd, och finna alltsså för wåre perssoner inthz dervthj, som står till att förandra, så frampt dett till en säker och trygg fred komma skall, såssom och lenda detta Rikedz Nabor och förwanter till Wälstånd: vthan der något för tidzens lägenhet stode till att förandra, hemstelle dhe sådant E: K: Mtz höge wisse Rådh och betenckiande att förandra. Af hiertadt önskandes, att samma tractat fruchtsambligen motte afgå, Gudz Gudomlige Nampn till ähra E: K: Mt: till högt beröm, Alle interesserede, sampt Sweriges Rikes Vndersåtere till säkerhet och Roligheet; Men hwar öfwer förhopp, dett Gudh nådeligen afwände, att samma tractat sönderginge, och desse billige conditiones aff dhe keiseriske icke vptoges eller och inthz fruchtsambligit vttrettedes, så att E: K: Mtt. moste gripa till sielfwa wapnen, att vttföhra krijget emot dhe Keiserische; Wele Ridderskapet och Adelen, såssom trogne och rättrådige Vndersåter egner och bör (effter såssom dhe vthj förre herredager, vnderdånigst vthlofwadt hafwe) med all frimodighet, affection, willia och Eenighet, fatta E: K: Mtt. vnder armarna, och sådantt hielpa till att vttföhra, effter wår yttersta förmågo.

Hwadh den andra Puncten vthj samma E: K: Mtz: öfwergifne proposition wedkommer, så frampt kriget skall företages, och med tractaten inthett står till att winna. Begärer E: K: Mtt. allernådigst ochsså wårt vnderdånige betenckiande om Vttskrifningen, som will falla Allmogen alltt för beswärligit att vttstå Om icke vthj staden En skatt opålades, på det landet deste bettre kunde komma sigh föhre igen

och populeras, när således eendehles det Swenske och Finske krigzfolket blifwa hemma, och fremmande och Tydske i staden igen, werfwas och vnderhollas: För hwilken kongeligh affection och faderligh Omsorgh, som E: K: Mt. hafwer och alletidh drager till sine Vndersåters wälmåge, betacke dhe på dett vnderdånigste ödhmiukeligen, att med den resterende bewilliade Vttskrifningen, Adelens bönder måge förskones, Helst effter vttschrifningerne vthj desse wahrende tijder, hafwer giordt Adelens Gårder ödhe, så att dheres intrader merkeligen äro derigenom förminskade; Och wele fördenskuld i den staden för denna ene åhrs resterende vttschrifning af deres Landboer, af hwart Mantal som vthj Rooten skrifwes vttlofwa 2. Riksdl. eller En tunna Rugh, eller och 2. Pund Smör, effter som Landzorten är till och hwar kan komma till wäga, och att ingen twinges gifwe Partzeler som hafuer penniger, eij heller till penniger som hafue sielfwa Partzelerne: Men hwar H: K: Mtt. till krigzens vttföhrandet, sigh allernådigst låther behaga sielfwe vttskrifningen wara nyttigere, wele dhe sigh, såssom dhe för detta vthj förre Rikzdagh hafwa bewilliat, den samma godhwilleligen efterkomma, effter dhe icke see drägeligitt Allmogen högre skatt skall kunna vttgöra, med vnderdånig ödhmiuk anhollende, att der Gudh den Aldrahögsta nådigst förlähner sin helga Wälsignelsse samma berammade tractat, tager en lyckeligh vttgångh och kommer till en önskeligh fredh; E: K: Mtt. då sine trogne Ständer och Vndersåter, som nu vthj så många åhr, hafwa dragit Krigzens tunga börda, med samma hielp eller vttschrifningh måge förskones.

Bil. E.

Mötets Beslut, dateradt den 19 Maj 1630. Finnes tryckt hos Stiernman. Det i Adelns protokoll befintliga exemplar har följande underskrifter:

Johan De la Gardie
lantmarskalk mpp

Swante Stenbock mppria Åke Erichson Ochsenstierna mp
Johan Gyllenstierna mpp

Erich Ryningh mppie Linnardt Torstensson mppria
Henrich Fleming mppria Gabriell Kyle Erich Gyllenstierna
Ture Sparre mpp Erich Bielcke mpp Erich Månson Vlfsparre
Carl Bonde Jfuer Nilsson Axell Baner Suenn Ribbinngh mpp

Erich Hand mpp Jesper Anderson Crus mpp Benkt Kaffle mpp
Johan Hårdh mpp Holjer Von Scheidg Anders Grijp
Anders Steuart mpp Lindorm Stråle mppria Knutt Drake mpi
Jsaach Hindricksonn mpp Jsak Axelsson mppria Kutt Clason Wgla
Stellan Mörner mpp Zacharias Paull till Wingzlö mpp
Nihelz Bengtson Söluer bielke mpp Anders Olsson
Bottuidh Larsson Anckar mppro Bengt Bagge mppr
Erich Bärtillssån Månss Mårtson Palm mpp A Bure
Erich Jörensson Hans Lodh mpp Jacob Forbvs
Hanns Strihk
Carl Gyllenstierna mppria Jönss Bonde Anders Stewart

Bil. F. (Ur Riksregistraturen, för den 7 April 1630.)

Till Adelen och Bisperna — —

Gustaf Adolph etc. Wår gunst och nådige wilia etc. Effter denne närwerende tijdz tillståndh fordrar det wij behöfwe eder närwerellse Gref Magne. Dij ähr wår nådige wilie och befallningh att I således disponera edre saker, det i emot den nästkommende förste Maij kunne wara här i Stockholm tillstädes, till att då wår yterligere wilie förnimma. Rätter Eder häreffter. Gudh befallandes etc.

Lijka lijdandes till Boo Ribbingh och de andre af Adelen.

Item till alle Bisperne och Superintendenterne.

Anno 1631.

Effter Hans Kong: May:tz wår allernådigeste Konungz och Herres nådige befalning äre Rijksens Adell sammankallede, till ett Möthe här vthi Stockholm, at öfwerwäga Rijksens tarff och tillstånd till denn

15 Maij:

och blef utwaldt och deputerat till Landt Marskalk den Edle och Wälborne H:r Åke Axelsson till Göksholm och Rinckestada Uice Præces vthi den Residerende Konungzlig Hofrätt i Stockholm.

Den 17 Maij blef Omblåsidt och slagitt på Pukerna, samptt med en Cantzelij schrifware Omropat, att den fölliande dagen skole dhe effterschrefne af Adell sigh instella på Ridderhusedtt, att låtha sigh antekna och inskrifwa.

18. Maij

Landt Marskalken Åke Axelsson

Pedher Nilsson	Biörn Måneschiöld
Melcher Wernstedt	Carll Måneschiöld
Adolph Hårdh	Jsaach Axelsson
Carll Gylldenstierna	Johan Lilliehöök
Carll Bonde	Otto V. Scheiding
Ture Sparre	Jöns Nilsson
H: Johan Gyldenstierna	Erich Erichsson Geet
Per Månsson Lood	Hindrich Stöör
Knutt Drake	Johan Yxkull
Arfwed Lilliesparre	H: Erich Hoorn
Hanss Lode	Gabriel Kyle
Jesper Andersson	Oluf Bure
Sten Claesson	Jon Bure
H: Claes Christersson	Stellan Mörner
Larss Sparre	Peder Kruse
Nilss Bengtsson	Ture Lilliesparre
G: Anderss Stuwart	

20. dito

Erich Jörensson Ståth. i Östergötl:	Christof Torstensson
	Axell Drake
V. Anderss Stuwart	Erich Krabbe
H: Åke Oxenstierna	Nilss Persson Sölfwersparre
Erich Jörensson Tegell	Per Jörensson Vlfsparre.

Den 20. dito blef effter Wahnligitt sätt åter igen Omblåsitt, att Adelen vnder Krigzfolkett schole den fölliande dagen sigh på Ridderhusett instella, och detta möthett biwohna.

21

Arfwed Hoorn	Johan Stake
Hanss Strijk	Oluf Oxehufvud
Anderss Olufsson	Jacob Forbuss
Nilss Lilliehöök till Gäläred	

Wardt Christof Torstensson, förschickatt af Landtmarschalken till Rikzens Rådh, att förnimma, Om Ständerna som hijt äro försch:ne och ankomna wore, schole vpkomma att anhöra propositionen.

Bekom swar, att det i dag inthz kunde skee uthan det schall wäl blifwa tillkenna gifuidt

Derpå befaltte Landtmarschalken, att Ridd: och adelen wele sigh instella på behörligitt Rum, när så blifwer derom anslagidtt, widh wahnligit straf, som heremot bryter.

Dermedh afträdde Riddersch. och Adelen

Dito förährade Peter Kruse Ståtholleren wid Säter till Ridderhuset så myckett hwitt bleck till alle Ätternes Wapn att måla vpå, och seden omhängia kring om Ridderhusens Saal.

24. Maj

Omblåsstes och vttropades af en Cantzelij schrifware, att Adelen, Ridderskapet, och andre både Stånden som hijt till detta mötedtt wore förskrefne, skolle i Mårgen sigh instella på Rettegångz Saalen, att anhöra propositionen.

Den 25. Om morgonen, församblades effttersch:ne af Adell, som hijt wore förschrefne, till att vpgå på Slottedtt till att anhöra propositionen, som Rikzens Rådh Ständerne, effter H: Kong: Mtz: nådige befalningh, skolle andraga och föreholla.

När dhe effttersch:ne af Adell wore vpkompne, Tilltalade Landtmarskalken dem; Att dhe wele accomodera sigh effter förre wahnlige Ordningh vthj vpgåendet på Slottedtt såssom och i Nedergången,

så och sedhen här på Ridderhusedt, såssom och dhe wele nu effter ordningen taga dehres tilbörlige Säten, effter som Lottkastningen dett medgifuidt hafuer, och till Capita familiæ vttwalde

Landt Marskalken H: Åke Axelsson

H: Åke Oxenstierna	H: Johan Gyldenstierna
H: Claess Christersson Hoorn	
Johan Lilliehök	Carll Bonde
Torsten Christoffersson	Arfwed Hoorn
Erich Gyldenstierna	Axell Banner
Gabriel Kyle	Pedher Nilsson
Larss Sparre	Swen Ribbingh
Erich Vlfsparre	Göstaf Leijonhufwudh
Jöran Soop	
Erich Krabbe	Johan Vggla
Arfwed Lilliesparre	Nilss Bengtsson
Erich Hand	Anderss Oxehufwudh
Adolph Hårdh	Conradt Falkenberg
Biörn Måneschiöld	Oluf Stake
Nilss Lilliehök	Erich Broorsson
Anderss Körningk	Jon Bure
Jesper Andersson Krws	Sten Claesson Böllia
Otto V. Scheiding	Peter Krussbiörn
Ture Lilliesparre	Erich Jörensson.
Johan Yxkul	Måns Mårttensson
Melcher Wernstedt	Pedher Sabell
Anderss Grip	Larss Schytte
Axel Drake	Pedher Månsson
Jöns Nilsson	Hindrich Stöör
G: Anderss Stuwartt	Erich Geet
Knutt Drake	Hans Loodh
Stellan Mörner	Jacob Forbus
Jsaach Axelsson	Hans Strijk

Desse efftersch:ne vthan om Caput: Familiæ.

H: Erich Hoorn	Carll Måneschiöld
Carl Gyldenstierne	Johan Stake
Ture Sparre	Oluf Bure
Pedher Jörensson	Göstaf Sabell
Nilss Sölfwersparre	

När nu hwar hade tagidt sin Ätts Säte förmanede Landtmarskalken, att dhe wele hwadh här på Ridderhusedt kunne handlas talas och förehafves, icke låthet kommat vth öfwer Tröschelen, Vthan dett hoos sigh holla effter som hwariom och ehnom fritt är efterlåtidt, sin meening att seija och vttala; Så och hwadh således talas, icke må till dett högsta vttydes, effter som ingen är sinnatt något tala mycket mindre att handla, som skulle lända H: K: M:tt wår allernådig:te herre eller och Fädernesslandzens wälstånd till præiudicium, vthan hwar och en wari fritt sin meeningh och tarff att vttseija.

Derpå sendes en af Adell upp till Rikzens Rådh att förnimma; Om dett war tijdh till att vpkomma.

Finge swar, att dett war nu tijdh, och så snartt dhe wore vpkomne, wele Rikszens Rådh sigh instella, och denna Convent i herrans Nampn begynna.

Dermed vpgick Landtmarsken med föresch:ne af Adell effter processens ordningh.

Strax dhe wore vpkompne i Rettegångz Salen kommo strax Rikzens Rådh upp som wore

H: Jacob Pontesson	H: Pedher Banner
H: Carll Carllsson	H: Claes Flemingh
H: Gabriel Bengtsson	H: Johan Sparre
H: Claus Hoorn	H: Mathies Soop
H: Gabriel Göstafsson	H: Pedher Brahe

Och strax dhe hade intagitt sine Rådzställen. Vpträdde Feldtherren Grefwe Jacob, och hade en Oration till dhe Tree föreschrefne Ständer som wore Adelen, Clerkerijt och Borgerskapett på fölliande mening.

Edle, Wälborne Wälbördige, Ährewordige, Högh och Wällärde, Hederlige, Wijse och Wälförståndige Herrar och Männ. Rijkzens Rådh hafwe orsak att betacka dem på H: K: Mtz wegnar, att dhe så hörsamb: och godhwilleligen på dheres skrifftelige fordran hafwa sigh inställt och hijt kompne till att anhöra, besluta och rådslå, hwadh dem på H: K: Mtz wegner, af Rikzens Rådh kan blifwa proponerat. Och kunne de wäl sielfwe någerlunda besinna sielfwe Orssaken hwarföre H: K: Mt. är förorsakatt dem att hijtkalla bådhe till att demonstrera dhem, som dett icke så kan wara kunnigt H: K: Mtz tillståndh der vthe i Tyschland, såssom och att öfwerwäga Fädernesslandzens Säkerheett vthj H: Kong: Mtz absens och frånwahru; Och dermed deducerade H: N:de dem, H: K: Mtz Lyckelige framgångh, huru H: K: Mtt igenom Guds helga Welsignelsse, hade

intagidt månge provincier, Städer och Skantzer, såssom och på åthskillige tijder, neder lagdt och slagitt dhe keijserische, såssom och sedhen, vnderrettedhe dhem huru Keisaren på desse månge herlige H: K: Mtz Victorier, gör sigh fast, att göra H: K: Mtt. emotståndh; Och på dett H: K: Mt icke må sleppa desse Segerwinninger och Curagier som krigzfolket hafwa fattadt, vthur handen, tencker H: K: Mt, att sterkia sine armeer, med werfningz folk, såssom och i Synderheet att försöria sigh medh sine egne Landzmän och Krigsfolk, derpå H: K: Mtt sigh alldehles kan försäkra och förlåta både med drabninger med fienden, såssom, och der någett skulle omträngia (dett dock Gudh all fahrlighett nådeligen wele afwenda) kunde wända ryggen till; såssom dhe offta och många gånger, såssom manlige krigzmän alleredo för detta sigh förhollidt hafwa, dett och förtroende H: K: Mtt till dem hafuer och drager; Sedhen att Fädernesslandett för alltt oförmodeligitt öfwerfall må försäkras, och icko alldehles förblottas med krigzfolk. Och på dett dhe deste bettre måge om allt blifwa grundeligen vnderrettadt om H: K: Mtz lyckelige progress, hafwer H: K: Mtt. opålagdt den wordige Biskopen D: Johan Bothuidi, som när och hoos H: K: Mtt waridt, och desse herlige Segren seedt hafuer, widhlöffteligen att beretta.

Derpå vplass Secret: Nilss Nilsson, Rikzens Rådz fullmacht, såssom D: Johan Bothuidi

När den war vpläsin, Giorde Biskopen en Nöijachtigh relation, Om H: K: Mtz lyckelige framgångh vthj Pommern och Mark Brandenburgh, allt ifrån den tiden H: K: Mtt. till Yssdom arriverede, huilken relation han med dager och Mijler vttsade hwar allt war passerat, Såssom och derhoos berettade huru grufweligen dhe Keiserische hafwa framfahridt vthj dhe platzer de innehaft hafwa, såssom och berettade der hoos, huru vthan tuifwel Papisterne emott desse Segerwinninger skolle göra stora præparatoria, till att emotstå H: K: Mtt. och förhindra desse H: K: Mtz desseiner, till att frija de förtrychte wåre Religions förwanter för dhe Keyss:s stora Tyrannj. Huilket Ständerne wele öfwerwäga, och deste benägnere finnes att effterkomma H: K: Mtz nådige begäran till denna Sakz vttföhrende och wår egen Sakerhett.

Dereffter vplass Sec: Nilss Nilsson fölliande proposition

Se Bil. A.

Sedhen propositionen och D: Johan hade ändatt sitt Taal, giorde Landtmarskalken ett tal till Rikzens Rådh på fölliande sätt.

Edle Wälborne Herrar, Rikzens Rådh; Han hafuer så wäl vthaf Feldtherrens och D: Johannis relation, såssom och af sielfwe propositionen nogsampt förstådt H: K: Mtz lyckelige progress uthj Tyschland, så och hurulunde Keijssaren och den heele papistisska Liga med alla macht göra sig färdiga, att förhindra och förekomma sådana H: K: Mtz lyckelige victorier; Der brede vidh hafuer han och förstådtt, huruledes dett Svensche krigzfolkett, som med H: K: Mtt. är öfwerdragitt, En dehls genom Siukdom, en dehls på annadt sätt, omkompne, så att H: K: Mtt. deruthaf förorsakes, att begära och till sigh fordra, aff dett krigzfolkett som hemma qwarlefde äro några Regementen, Och i dehres stadh Fädernesslandet till trygghet En Vttschrifning igen anstelles och holles motte. Hwilkett Ridderskapet och Adelen wele taga uthj ett gott betenckiande, Och effter fattadt resolution wetha Rikzens Rådh, ett nöijachtigt swar.

Dermedh afträdde Landtmarskalken vthj process neder på Ridhusedt igen. Strax de hade intagedt sine Säten, sade Landtmarskalken, effter dagen war en stor dehl förleden, skole i mårgon sig igen instella, att deliberera om denne proposition Och dem der hoos ytterligere förmante, att hwar effter sin Eedz Plicht, wele den wäl hoos sigh öfwerwäga, effter som H: K: Mtz och Rikzens Stat dett nu fordrer. Såssom ock att en Tysthet och förswigende hoos dem wara moste.

26.

Kommo Adelen åther tillsammans, och sedhen Secret: Johan Larsson hade vpreciterat Rollan på all Adelen, Tilsporde Landtmarskalken dem om de hade sigh betäncktt på swar vpå samma proposition.

Dertill nogre Swarede, att dhe så hasteligen icke kunne gifwa swar, effter hon är af hög importanse, och moste fördenschuld sådant först Communiceras Rikzens Rådh effter som dett dem och dehres Landbönder angår.

Derom Röstades om, effter wahnligitt sätt, och funne alle tre Class: att några af Adelen skole vpträda till Rikzens Rådh, hurulunda dett skall förstås om denne Vttskrifningh

Derpå nampngofwes

Landtmarskalken

H: Claes Christersson	Carll Bonde
H: Johan Pontesson	Otto V. Scheiding
Erich Jörensson	Pedher Jörensson

Huilke och strax vpträdde; Men så wore R: Rådh nedergångne, och blef dermed saken vpschutin till Andra dagen.

27.

Woro åter på Ridderhusedt, och delibererades om besluthz, särdeles om tijden på Vttschrifningen, Om den i detta eller fölliande Åhrett skall anstellas. Och sedhen de saken länge debatterat hadhe, Funne dhe alldehles rådeligitt att dhe föreschrefne aff Adel schole fordra R: Rådz Communication härom.

Der på sändes en af Adell vpp i Rådh Cammaren att förnimma om R: Rådh wore tillhopa; huilken kom tillbaker och berettade, att dhe inthet hade waridt tillsammans

Derpå befalttes att Secret: schole vptekna några beswär som dhe nödigt finna till att inwenda till denna Vttschrifning och att dhe effter middagen wele sigh instella igen att fatta samma beswär.

Effter middagen komme dhe åter tillsammans, och förr änn de gott funne att öfwergifwa samma gravamen, wele de änn yterligere, försökia hoos Rikzens Rådh om dehres goda betenckiande och förskickade vpp till dem

Larss Sparre, Jesper Andersson, Pedher Månsson

Huilke komme tillbaker, och berettade, att Rikzens Rådh inständeligen wele förstå att denna vttschrifning nu med alldraförsta skall anstellas. Der på befalttes att dhe Mårgonen strax effter wele komma tillstädes, att schrifftteligen författa samma gravamen, På dett dhe derigenom deste bettre R: Rådh sådant vnderretta kunne.

28.

Kommo Åter På Ridderhusett och sedhen dhe funno samma beswär så wara ställtte, Vpsändes desse effterschrefne af Adell till R: Rådh medh fölliande beswär

Landtmarsk:

H: Claes Christersson	Göstaf Leijonhufwudh
H: Åke Oxenstern	Oluf Bure

Sielfwa Beswären

Se Bil. B.

Kommo tilbaker, och berettade som dhe förre, Att sakerne ingalunda lida Vthan att denne Vttschrifningh jw j åhr moste anstellas. Der på Omröstades och funno samptligen Rådhsampt och gott till Fädernässlandzens säkerhet, att Vttschrifningen holles och anställes på förre sätt och maner, och att Secret: derpå wele stella swaret.

Den 30 Maj.

Kommo på Ridderhuset att öfwersee Ridderskapetz swar som Secret: ställt hade, och sedhen Dhe dett nogsampt ventilerat hade,

befaltes af Landtmarskalken att dhett schulle reenschrifwas, till att kunna öfwergifwas fölliande dagen. Dock är det best att dhe effter middagen sigh igen inställa, dett nöijachtigere att öfwerläsa.

Effter middagen kommo dhe tillsammens, och förendrede några ordh vthj Swarett

Då Omblåstes, att Ständerne schole fölliande dagen sigh instella, att gifwa dehres schrifftelige swar ifrån sigh

Om den 31 Maj

Kommo all Adelen till sammans att vpträda till Rettegångz Salen att öfwergifwa dehres swar.

När dhe Opkomme, och Rikzens Rådh hade tagitt sine ställen, Framträdde Landtmarskalken, och giorde en Salutation, och der bredhe widh sade att dhe hafwa låtidt schrifftteligen författa dehres Swar; huilkett af Secreteraren schulle vpläsas

Der på laas jag Johan Larssonn detta fölliande Swar.

Se Bil. C.

När den war vpläsen sampt dhe både Andre Ständernes Swar, Sade Feltherren, att dhe dherpå weele låtha stella Besluthett, och när dhet blifwer färdigt, skall dem sådant med wahnligit tekn blifwa kunnigdt

Dermedh afträdde dhe vthj process neder på Ridderhusett, Och sadhe till Adelen, att dhem skulle blifwa kunnigt giordt genom Zedells anslående när dhe skole åther komma till sammammans Och att ingen i medler tijdh begifwer sigh härifrån, förr än Rikzdagen tager en fullkombligh ända.

Den 2 Junij

Blef en Sedell anslagen på Ridderhuss dorrn att Adelen skole sigh instella på Ridderhusett.

Derpå kommo dhe den 3. Dito tillhopa

Och sadhe Landtmarschalken att R: Rådh hade honom befaltt, att Adelen schole vttwälia ibland sigh några till Vttschott, effter som dhe hade något synnerligit med dhem att consultera Och att dhe fördenschuldh dem wele nampngifwa

Derpå Omröstades, och meente att dhe icke wore så mänge hijt forschrefne, vthan dhe borde wäl alla dett biwohna

Deremott demonstrerade Landtmarskalken dem R. Rådhz meningh härom. och på Sidstonne vttnembdes desse fölliande

Uttskottedt

Landtmarskalken H: Åke Axelsson

H: Johan Pontesson	Pedher Jörensson
H: Claes Christersson	Jesper Andersson
Carll Bonde	Anderss Grip
Larss Sparre	Jsaach Axelsson
Axell Banner	Otto V. Scheiding
Erich Jörensson	Oluf Bure
Ture Sparre	

När dhe nu wore vpnämbde, frågede Landtmarskalken dem andre. Om dhe och wele gott erkenne, hwadh dhe således giörandes och låthandes warde vthj denna Rådhslagh och Consultation

Der till dhe samptligen Jaakade.

Och förr änn dhe vpträdde vplässtes Måns Clemetssons Skiölde bref, och blef så immatriculerat på Ridderhusett och bekom säte näst Hanss Stryk.

Dernest vplass Erich Larssons Skiölde bref, och blef sammaledes intagen på Ridderhusett, och bekom sätedtt näst Månss Clemettsson.

Der på ginge förbenembde Uttschott i twenne dagar hoos Rikzens Rådh till att deliberera om dett Rådhslaget, aff dem, blef dem förestellt.

Se Bil. D, E.

Den 5 Junij

Omblåsstes effter wahnligitt sätt att Ständerne skole på behörlige Ortter sigh instella och sedhen vpkomma i Rettegångz Salen, att anhöra Rikzdagzbesluthett.

D. 6. Dito

Kommo på Ridderhusett, att öfwersee Conceptet på besluthett, som om afftonen tillförenne wardt sendt i Secret: Johan Larssons hws.

När nu Conceptet war några rehsor vpläsidt, funne dhe rådeligitt, att inthett åhr determineres, vthan simpliciter för denna gången

Derpå vpginge desse effterschne att communicera sådantt med Rikzens Rådh.

Landtmarskalken

Larss Sparre, Per Jörensson, Erich Krabbe.

Kommo tillbaker och berettade, att Rikzens Rådh låthe sigh sådant behaga, Och fördenschuld moste besluthz för dett och nå-

gett mehra Om Vttschottet, Omschrifwes, och derföre kunne Ständerne inthett i dagh tillhopa komma, Vthan i morgån skall Rikzdagen taga en ända.

Och Begärede derföre att dhe fölliande dagen wele sigh instella att giöra en ända på denna Convent, Och wele han i medler tijdh med Secret: fatta dhe månge beswär, såm dagligen infalla vthj dehres priuilegier

Om Afftonen blef omblåsidt, att Ständerne schole sigh instella på Rettegångz Salen klocka 9. Andra morgonen.

Den 7

Kommo på Ridderhusedt, och vnderschrefwe Vttschottet Rådslaget

Se Bil. F.

Sedhen vpträdde Landtmarskalken med Adelen vthj behörligit process. och när dhe på Rettegångz Saalen hade intagidtt dheres behörlige Ställen, kommo Rikzens Rådh och ställte sigh vthj dehres Rum, och när dhe lijthett stått hade, Vplass Secret: Nilss Nilsson sielfwa besluthett.

Sedhen dett war giordt, Giorde Feltherren till alle Tre stånden, En gratulation att dhe så benägne hafue waridt och sigh accomoderat till H: K: Mtz: nådige begäran, Huilken hörsamhet och wälwillighet, R: Rådh wele wethe till att beromma inn för H: Kong: Mtt. och derpå validicerede dem samptligen såssom och begärede ingen wille sig härifrån afsöndra förr änn dett wore vnderschrifwidtt.

Dermed nederginge dhe vthj process vppå Ridderhusett, och befaltte att dhe andre dagen skole sigh instella till att vnderschrifwa besluthett och således giöra en ända på denna Rikzdagh.

Rikzdagzbesluthett, *Se Bil. G.*

Den Ottonde Junij. sedhen Adelen hade vnderschrifuidt besluthett, Fans nödhtorfftigt att desse fölliande gravamina skole Rikzens Rådh öfuergifues, att dhe dhem till H: K: Mtt: vnderdånigst öfwersenda skole, och begära derpå en afskafningh.

Se Bil. H.

Dessa grauamina lofwade Landtmarskalken, att han wille Rikzens Rådh tillstella och derhoos anholla, att här på böter motte skaffas.

Dereffter vpkom Herr Gabriell Göstafsson Oxenstierna, och hölt ett taal till Ridderschapet och Adelen

Effter som han nu en rum tijdh bort åth, hade förestådt Ridderhuset och dess direction förwalttet, och gerna såge att dhe en

Annan vthj hans platz förordna wele som sigh dess guuernament förestode, Hälst effter Adelen så Obenägne finnes att försenda dehres barn till Studijs, som H: K: Mt. så rundeligen hafuer benådet med ett åhrligit Salarium, Och kunde han det inthet längre allena förestå vthan dhe moste andra der till keesa och wälia, helst medan H: Gabriell Bengtsson Oxenstierna, är nu förordnat till Guberneur vthöfuer Finland Och Härr Carll Oxenstierna igenom döden hadankallat såssom medDirectorer; de wele iw ändeligen andra af dehres medell der till deputera på det at Ridderhusetz disposition alldeles icke motte nederleggias.

Derpå dhe swarede och begärede att H: Gabriell ännu ytterligere der wed wele blifwa, tij om han sigh derifrån aldeles afsade, så skulle sedan ingen den mödan sigh willia vpå taga och huset förestå, Doch wele dhe gerna förmå och bidia, Att H: Johan Pontesson och Landtmarskalken, wele iempte HH: samma direction förwalta

Dermed H: H: lätt sigh då öfuertala, och der till samptychtte och honom till assistence förmått och förordnatt

Herr Johan Pontesson dela Gardie Friherre till Eekholmen, Gubernator öfver Vpland och Ståthollere opå Stockholms Slott. och H: Åke Axelsson till Gökzholm, pro tempore Landtmarskalk och vice præses vthj den Konungzliga Hoffrätt.

Dermed afträdde H: Gabriell

Sedhen giorde Landtmarskalken en gratulation till Ridderskapet och Adelen att dhe så hörsambligen hafwa effterkommidt hans Order; huilket han om hwar och en gerna igen will ihugkomma och förtiena, Önschandes dem derhoos en lyckelig hemrehsa och ett gott wälståndh.

Ändades alltsså denna sammankompst och Convent.

Bilagor.

Bil. A.

Proposition

Öffwer några wichtige och Högnödige ährender att berådslå och resoluera vthj, effter H: K: Mttz. wår nådigste Konungz och Herres nådige willia och befallning, giordt och Ställdt aff Sweriges Rijkes nu här Residerende Rådh, till samptlige Rijkssens Ständer, nu vthi Stockholm församblade. Actum Stockholm den 15. Maij Anno 1631.

Endoch Hans Kongl: May:tt alles wår nådigeste Konungh och Herre gierna hadhe för denne gången förskonadt Ständerne medh denne sammankallelsse och möthe, eenkannerligen på denne tijden om åhret, tå hwar och een vthj sin privat saak beqwembligast och Nödigast hafwer att bestella, Så äre doch tijdernes beswärligheeter så store att H: K: Mt: icke hafuer kunnadt gå thet förbij: Och ehuruwähl K: Mt: hälst hadhe önskadt och sedt, att H: Mt: sielf hadhe mått komma heem, och Ständerne som sine trogne Vndersåther, icke allenest med Konungzlig Persohns närwahrelsse hugnadt, och dette möthet Persohnligen kunnadt bijwistas, vthan och den store Seger och Victorie som Gudh Alzmechtigh K: Mt: alt ifrån den tijdh H: Mt: sin foot först på Tysche Botnen fäste, och alt in till denne dagh, nådeligen förländt hafwer, Ständerne sielff låthet förebära. Men effter Fiendernes illistige Practiquer, skadelige och förderfwelige förehafwande, icke allenest emot H: K: M:t vthan och emot dhen heele Christelige religions församblingh, så förgifftige, wåldsamblige och store ähre, Så att H: K: Mt: så wäl för sin egen och Fädernes Landzens Interesse och säkerheet, som och för Gudz Församblingz förswaar skull nu icke kan komma där ifrån; Hwarföre tilltroor K: Mt: Ständerne Nådigt, att alt hwadh som K: Mt: för sin nödige frånwahro skull hafwer befhalat sitt elskelige Rijks Rådh effter sin, dem gifne, Nådige fullmacht, som här vpläsen är, Ständerna på H: K: Mtz: wägner att proponera, att dhe där till fullkombligh troo ställa, dem gierna höra, K: M:t med sitt trogne rådh och godhe bijståndh effter alt tijdigt betänkiande meddeela och giöra.

Härpå erinras om det lyckligt afslutade kriget med Polen, och om anledningarne till Tyska kriget, och de fåfänga försöken att förekomma dess utbrott.

Och emedan H: K: Mt: nu vthj detta krijget af sådane wichtige Orsaker och skääl som förberördt, inkommen är, Och där vthj store och märkelige Victorier (Gudh ware j Ewigheet loffwatt) erhollit, som allom vthan twijfwell wäll kunnigt och ett wist teken är, att Gudh Alzmechtigh K: Mtz: förehafwande och intentioner behagadt hafwer, och än wijdere wälsigna will; Hwarföre är högeligen aff nödhen, att vthj Tijd tänkes vppå Rådh och medell, där igenom denne store seger icke allenest må erhollas; vthan och fiendens onda Vpsååt och förehafwande styres och afwäries. Och såssom K: Mt: altijdh där effter trachtadt hafuer, huruledes Ständerne måtte för dhe störste beswär blifua lijsade som dem mäst trängde, Derföre H: K: Mt och j förledet åhr vptänchte och förmeente, att Vtschrifningzhielpen skulle falla Almogen tilldrägeligere än såssom Vtschrifningen, och förthenskuldh bemeldte hielp aff Ständerne begieratt; Män så hafwer K: Mt: doch förnummet, att samma hielp med störste beswär är vthgången, och mänge fattige för penningelöso och fattigdom skuldh graverede, och K: Mt: gärna önskadt att man sådane tijder hadhe måtta råka, att Ständerne med tesslikes och andra beswär hadhe kunnadt blifwa förskondte; Men effter H: Mt: som förbemeldt är till dette krijget af stora orsaker twungen blefwet, Och att thet emot een så mechtigh fiende icke kan vthan folk vthföhras; Så hafwer tå inthet annadt medell warit, än som emoth vthskrifningen en sådan hielp att begiera, där med folk kunde wärffwes att giöra fienden Motståndh. Och såssom nu alle fiendens consilia aldramäst gå där vppå, huruledes han må medh ådtskillige Starke Armeer K: Mt: aff Gudh här till förländte framgångh sistera, och sine arga illwilliande intentioner emot K: Mtz wåre grannars och then christelige Religions frijheet fortsättia. Tär emot K. M:tz armee sompt af medellöse och andra olägenheeter, är mechta afftagen, Så att ther Gudh Alzmechtig H: Mt. icke sijnnerligen vppehölle, neppeligen wore mechtigh nogh att emotstå Fiendens stora wåldh och macht, Sedan är och K: Mt: mäst alle fremmande wärffninger förspärrade och affskurne; wahnarten och så vnder dhe fremmande tilltagen, att fast än med stoor bekostnadt någon wärffningh anstelles, Så förlöper och affgår folket så snardt som dhe kunne blifua wärffwadhe till: Och på thet K. Mt. icke må till sin och Rijkzens obothelige Skadhe råka thär j några difficulteter af feehl på folk, Thet till nödigh wärn, och att förswara the Platzer som Gudh K: Mt så lyckeligen hafwer j hender gifwett, behöffwes; Sedan och att FädernesLandet här hemma må hafwa nödigt förswar om någon olägenheet henda kundhe, helst nu medan det blifwer igenom några Regimenters afförande något förblåttadt, Derföre hafwer H: K: Mt: för högnödigt befunnet, att låtha hoos Ständerne anmodha och nådeligen begiera, att the thetta åhr och med dett första en sådan vthskrifningh som vthj dhe näst förre åhren hollen är, bewillia wille.

Och såssom H: K: Mt: weet att samptelige Ständerne nogsampt begrijpa, hwadh macht som ther på ligger, att aldt må blifwa conseruerat hwadh K: Mt igenom Gudz milderijke bijståndh inkrächtadt hafuer, och att fienden ett Manliget Mootståndh än ytterligere göras måtte; Derföre tilltror K: Mt: alla Rijkzens trogne jnbyggiare att dhe all fäderneslandzens skadha och osäkerheet gierna hielpa affwäria, Och, fastän K: Mt: inthz är sielff personligen tillstädhes vthan vthj denne hela förledne Sommar och winter sielff legatt vthj Fäldt, hafft ospardt all fahra och mödha för fädernesLandzens wälfärdh och säkerheet Fiendes wåldh och Tyranij att förhindra, the worde sigh lijkawist vthj thenna K: M:tz högdtnödige begieran emot Rijkzens Rådh så förklarandes, som alles och hwars och eens wälfärdh och troheet kräffwer, Jcke förewendandes några frijheeter eller beswäär så länge denne fahran på ståår, Vthan erkiennandes dett för dett högsta privilegium och störste skatt här j wärlden, att man sin Christelige religions, samwetz och Fäderneslandzens frijheet i medler tijdh niuta och bruka kan; Jnthet twijflandes vthan att Gudh alzmechtigh, så på dette som dhe förre krijgh een godh och hugneligh Vthgångh förlähnandes warder, och K: Mt: j alla tijdher Ständernes wällwilligheet med nåder igen erkännandes.

Bil. B.

Endoch Ridderskapet och Adelen, inthet heller sågo, änn eder Welborne Herrer, uthan någen protestation att satisficiera; Så befinna dhe sakerna likwäl så förewetha, att dhe uthi några sakers öfwerwägande, dehres goda betenckiande begära.

Ty dhe hafwa hoss sigh på den Ene sidhan öfwerwägat den plicht och trohet, som dhe H: K: Mtt: och Fädernesslande med förbundne och plichtige äro. Vpå den andra sidhan, will infalla dehres beswär, synnerligen och särdeles j dett, att såssom H: K: Mttz i fiord vttgångne bref till Allmogen förmår, att man till den penninge hielpens erhollende, skole Allmogen försäkrat wara, att dhe för någon widare Vttschrifning för detta Åhret eij scholle beswäras. Will fördenschuld synes swårt, att man dem der till bringa skall, förr änn samma termin och Åhr är förfluten. Tij deruthaf moste föllia, att twenne Vttschrifninger på ett åhr vttgå skole, effter den förste Vttschrifningen, höltz in Feb: och Martio, Sedhen folgde penninge hielpen för den resterende schrifningen vthj Septemb: samma Åhr.

Och der denne skrifning nu schulle strax anstellas skulle deruthaf lätteligen föllia en stor fahra; Effter som R: Rådh dett uthan någen påminnelse sielf kunna besinna.

Sedhen finne Adelen och Riddersch: hwar för sigh och i sijnderhet vthj dehres hussholdning högeligen beswärede, att dhe ingen Spannemål, Jern, Ekewerke eller andra intrader må vttföhra, och till samma dehres husshold och Russtienst anwenda; Vthan äre ifrån alle friheter afschurne.

Dernest begäres och de Welb: herrers förklaring, huru samma proposition schall förstås, helst der vthj står specificerat att denne schrifning vthj Åhr begäres, och sedhen ingen inwende någen frihet eller beswär, så lenge denne fahran påstår.

Bil. C.

På Rijkzens Rådhz öfwerlefrerade Proposition, är denna Ridderskapetz och Adelens Ödhmiuke Swar. Actum Stockholm den 28. Maj 1631.

Wij hafwe sompt vthaf H: Nådes Feldtherrens sompt och af den wördige Biskopens D: Johannis Bothuidj mundtlige Orationer, sompt och af den Öfwergifne skrifftelige proposition förstådt och nogsampt vnderrettade wordne, för hwad Orsak skulld, H: Kong: Mtt. wår Allernådigeste Konungh och herre hafwer waridt bewekt för denne gången att sammanskrifwa och hijtfordra några af dhe förnembste Rijkzens Ständer, Endehls vnderrettas dem H: K: Mtz lyckelige framgång och Segerwinninger vthj Tyschland; huruledes H: K: Mtt. igenom Gudz nådige bistånd hafwer sedhen H: K: Mtt. lyckeligen dijt är anlendatt och landstigen, bemechtiget sigh mänge herlige Provincier, Städer, Hampner, Passer, skantzer och Festninger, såssom och på mänge och åtskillige Ortter, nederlagt, Fienden, eröfratt mänge Krigzfahner, ammunition; Borttagit Fiendens Artollerij, Bagage och Tross, så att H: Kong: Mtt. alltt här till (den högste Gudh wari derföre Ährat) med herlige Segerwinninger waridt fienden Öfwerlägen, och honom en skräck iniagatt, att han starke fortesser icke vthan Fiendens stora Blodhspillan, hafuer most förlåta och förlöpa och således H: Kong: Mtt gångitt medh wäldig macht in uthj Churfurstens aff Brandenburgz Land; huilkett alltt är skedtt förmedelst Gudz Wälsignelsse, H: Kong: Mtz: Manlige och Heroisske gemueth och försichtichtighett, sampt och Krigzmachtens frimodighett.

Sedhen så är och Oss der bredhe widh vnderrettadt, med hwad mödo beswär och Lifzfahra till alles wåres wälferd säkerhet och Trygghett, och till dett högste och förnembste till wår ewige Salighetz och Christelige troos och religions beskydd, emot dhe Omennisklige och för ohörlige Tyrannischlige krigzöfninger, emott all krigz bruk, som den Keiserlige armee och Soldateska på mänge Ortter emott dhe Währlöse Män, menlöse Barn och qwinnor Omennischligen, och för Ohörligitt äre öfwade och drefne: Af H: K: Mtt. äre till inthz giorde, föriagede, nederhugne och slagne och således dhe förträngde, så wäl till Siälennes som till kropssens wälferdh befrijade. För huilket allt dhe H: Kong: Mtt. på dett vnderdånigste ödhmiukeligen betacke, som sigh denna stoora krigzbördan opå tagit hafuer, med vnderdånigh begäran; H: Kong: Mtt. här widh icke wille tröttas, Vthan detta beswärliga krigztoget vttföhra, och till en högt önscheligh ända bringa, Gudz gudomlige Nampn till Vttspridelsse, H. Kong: Mtt sjelf till ett Odödeligitt beröm, samptt sine trogne Vndersåtere så wäl som dhe förtrychtte wåre Religionsförwanter till en andeligh och lekamligh wälferdh, Till hwilkett krijgz Vttföhrelsse emot heele den Papistische liga och store armees emotståndelsse, såssom och till Fädernesslandzens och Rikzens defens och förwar, der någett oförmodeligit påkomme (dett dock Gudh nådeligen afwende) behöfwes en Ahnsehnlig armee; Är oss derhoos proponerat och begäratt, att en Allmenneligh Vttschrifning öfwer heele Rijkett med förste må anstelles och holles.

Så ändock Ridderschapet och Adelen, fuller vthj de förre vttschrifninger, frampt för alle andre Stånd, här i rijket äre beswärede, J dett alle dehres inkompster warda föminschade, dehres Landgodz, så wäl innan som uthan Råå och röör liggia, warda Ödhe, så att dhe dehres Adelige Stånd och Wapntienst med stoor mödo kunna uppeholla och vttföhra; Likwäl när dhe deremot betenckia Hans K: Mtz: och detta fahrliga krigetz tillstånd och Vttföhrende, såssom och Fädernesslandzens högnödige säkerhet på krigzfolk, wele dhe såssom trogne Fädernesslandzens Patrioter hafwa alla inwendninger, som vthj en eller annan motto till dehres Ståndz och Privilegiers erhollelsse, borde och skulle inwendas, tillbaka settia, och icke afträda ifrån dhe förre Åhrs wälholdne besluth och Edz Plicht, som dhe H: Kong: Mtt. med förbundne äre, bewillia och samptyckia H: Kong: Mtt. till endsättningh och wårt Fädernessland till säkerhet, för dehres Stånd; att en Vttschrifning anstelles och holles opå dehres Landbönder för denne gången lijka som den Sidstholdne Vttschrifning hållen och skedt är: Och der H: Kong: Mtt eller Rikzens Rådh för nödigt och rådhsampt finne, att samma Vttskrifning nu strax eller frambdeles skall anstellas, att hon då skall förstås och holles för dett tillstundande Åhr 1632. och då icke widere på samma Åhr, med någon Vttschrifning beswäres, Eij heller att Denne dehres fri-

willelige bewillningh icke må wara eller drages dem eller dehres wälfångna privilegier till något præiudicium nu eller i framtijden.

Detta dhe sigh försee till Hans Kong: Mtt. vnderdånigst ödhmiukeligenn.

Bil. D.

Puncter

Som H: K: Mt. nådigst hafuer befallat R. Rådh in Secreto och Sub Fide Silentii att communicera de förnämbste af Rijkzens Ständer in Specie till att öfwerwäga och betenckia och sedan derpå deres skrifftelige betänckiande effter som närwarandes tidh och Fäderneslandzens interesse kräffuer giffua.

1. Huru wijda och medh huadh conditioner H: K: Mt. sig med Keijssaren uthj tractat inlåta skulle, der den söktes och fordrades, Och om H: K: Mt. med Pommerens, Mechelborgz och Siöstädernes restitution vthj deres förre frijheet och welkor sistera skulle, eller och igenom wapnen sökia en allmän religions freedh.

2. Om någon Krigzkostnadt och huru stoor igen fordras skall.

3. Huru sakerne wore att företaga, der Konungen i Dannemark något fientligit begynna wille.

4. Och alldenstund Konungen i Dannemark icke allenast tager Tull under Rudhen, vthan och nu der vppå Jnsulen låtett uppsettja ett Tullhus, Sedan han wäll hafuer wist att H: K: Mt. med Pommeren war trädd i alliance, Och således både sielfue een stoor dyrheet i K: M:tz armee förorsakar, Och then rettigheet förmedelst Tullhusett han sig anmäter, länder H: K: M:t som dee länders protection sig vppå tagett hafuer till lijten reputation, och framdeles H: K: M:t och Sweriges Crono ett stort præiudicium kan causera: På huad sett att thetta skall kunna afstyras, och Konungen i Dannemark afhålles, sig icke sådant wälde i Östersiön serdeles på the orter H: K: M:t hafwer i sin och Sweriges Rijkes protection att antaga och usurpera.

5. Om Konnungen i Dannemark prætenderade ius Ecclesiasticum på Landt tho Rugen, thet han tå jure belli quitterat och mist hafuer, sig dijt in på Landett logerar, huru K: Mt. tå honom möta skall, att K: Mt. j thet H: Mt. med Häärs krafft och sedan förbund är interesserat vthj, icke skeer någott præidiucium.

6. Huru widt H: K: Mt: skall förstå, om Konungen i Dannemark vnder ett skeen att han är Hertig af Hollstein deklarerar, H: K: Mt. med Hertigen af Hollstein för Rommerske Rijkzens fiende, och således prætextu Holsatiæ contribuerer emot H: K: Mt. och hielper H. Kongl Mtz fiender.

7. Om han biuder till att taga och deela Tullen med H: K: Mt. i Prussen, och gör H: K: Mt. således i sin rettigheet inpass.

Bil. E.

Vppå dee öfwerantwardade Puncter af Wälborne herrar Rijkzens Rådhz är detta Adellens och Ridderskapsens swar som der till hafua warit deputerede.

1. *(som ofvan)*

Vpå detta är wårt wälmeente swar sålunda, att man tractaten med Keyssaren så frampt han tilbiudes intett vttslår, vthan honom så wijda som Gudh, och H: K: Mtz reputation; Lyckones tillåtellse, och fäderneslandzens tiänst dett effterlåter ingår.

2. *(som ofvan)*

Till denne frågen är detta wårt swar att der omkostnaden kunne nåås, wore thet wäll, men huar och icke måste fördenskull tractaten icke utslås uthan lickwäll winna sin fortgångh, men om omkostnades quantitet heemstelles H: K: Mt. och eder gode Herrer om att disponera.

3, 4. *(som ofvan)*

Vpå desse twenne föreskrefne Punchter är detta wår resolution, att emädan oss aldeles är okunnigt huadh rett K: j Dannemarck kan hafua uppå Rudhen, hafuer och Tullen för än som H: K: Mt. dijt ankom uppburit. Derföre faller oss swårt der uppå att swara, doch synes nödigt att man all ting till thet beste undrager och så widt som skee kan temporerar, till man saken genom Gudz tillhielpande kunde genom andra medell till ändskap bringa.

5. *(som ofvan)*

Till detta suaras sålunda, att emädan ännu dubiteras om K. j Dannemark något ius prætenderandes warder eller icke derföre synes rådeligit att man den saken alldeles går förbij till dess man kan förnimma någon wissheet om saken, men der han de facto någott begynte, måste man der till göra huadh saken fordrar.

6. *(som ofvan)*

Här uppå swaras så frampt Konungen j Dannemark med samptlige unionen och the Ewangeliske Ständer declarerar sig för H: K: M:tt fiende Och såssom den Hertig af Hollstein contribuerar och assisterar Keyssaren så är han till att excusera, men der han der uthi drager Dannemarks macht och flotta till Keyssarens tiänst, så är han att achta för wår fiende, som en Konung af Dannemark.

7. *(som ofvan)*

Der till swaras att så frampt K. j Dannemark det gör, det man doch icke will förmoda, så hafuer alle freedzmedell een ända,

och är oss då intett annat till råda, än att bedia Gudh om en good lycka och gripa till wapen oss der med förswara så länge Gudh lyckan beskärer.

Åke Axellsson

Actum Stockholm den 4 Junii 1631.

Bil. F.

Bijafsked. *dat. den 4 Juni 1631. Finnes tryckt hos Stjernman.*

Bil. G.

Rikzdagzbesluthett

finnes tryckt hos Stjernman. Det i Riddarhusprotokollet befintliga exemplar har följande underskrifter:

Ake Axelson landmarschalk mppr — Åke Erichson Ochsenstierna mppr

Clas Cristersån Hornn mpp — Erich Gyllenstierna mpr

Larss Sparre mppr

Gabriell Kyle mppr — Erich Jörenson Vlfsparre — Carl Bonde

Arffuedh Horn — Axell Baner — Pär Nilsson mpp

Svenn Ribbingh mpp

Erich Krabbe mp — Arffwidh Lillie Sparre mppria — Jöns Nilsson mpp

Biörn Månesköldh — Jesper Anderson Crus mpp

Otto vonn Scheidingk mppr — Ture Lilliespare — Melcher Werenstett

Anders Grijp — Erik Drake mpp — Anders Steuart mpp

Knutt Drake — Jsak Axelson mppria — Stellan Mörner mpp

Nihels Bengtson mpp — Johan Classon Wgla mpp

Anders Olssonn mpp — Conradt v Falkenberg mp — Oluff Stake

Jon Bure — Stein Classån — Peter Kruse — Erich Jörenssn

Peder Månson loodh — Jacob Forbes — Hannss Strihk

Per Jörensson Vlfsparre mpp — Nils Person Syllfversparre

Ander Stewart — Carl Christersonn Måneskiöldh mpp

Bil. H.

Endock Ridd: och Adelen gerna förbij ginge för denne gången R: Råd med några beswär att belasta; Men effter denne beswärlige tiden mången uthj dehres husshold och nödtorfft högeligen graverar, förorsakes dhe sådant dhe Wälb. herrar R: Råd att andraga, med

flitig begäran, så frampt dett möijeligit, och vthan H: K: Mtz och Rikzens skada skee kunde, vthj H: K: Mtz absens förandra wele: Men der dhe äre af så högh importance, att dhe eij vnderstå, dem att limitera, R. R: wele desse inrittne beswär H: K: Mtt. vnderdånigst andraga låtha att dhe effter som tarfwen och nöden fordre, afschaffas och vphäfues motte.

Först blifuer Spannemålen, som dett eneste är som Adelssmannen här j Rijket hafuer till att vpbära förbudett att vttföhra, så att dhe ingen tingh hafwa som dhe kunna anwenda till dehres hussholdz nödtorfft vthan moste förmedelst denne Sperringen lida twångh och skadha.

Till dett andra, blifuer dhem, som någen spannemål hafwa och till stadz fohra, och till Köpmannen föryttra wele, wist köp satt, deröfwer dhe ingalunda wele afstå, Och hwadh dhe åter igenn till Landtmannen försällia och han behöfwer, till dett högsta stegra, effter dehres egen willia vthan någon Vpsicht eller emotseijelse, så att köparen som åå Landet boor, alldehles härigenom blifuer vttödt och förderfwadt. J lijka motto blifuer och hollidt med dem som Ossmundz och annadt Jern vthj dehres intrader hafwa till att vpbähra, förwägradt effter Adelens privilegia, tullfritt att vttschepa, som dhe på dehres egen risico vttföhra, eij effterlåtidt.

Desslikest begäres och, att effter som en dehl aff Adelen som hafwa Ekeskogh, som en tidh hafwer waridt dem förbudett att vttföhra, någerlunda motte förandres, och effterlåthes att hugga Pipe-, Klappholtz och Wagenskott, och sedhen att vttfohra till dehres nodtorfft: Men hwadh till skepzwerke dugligit är, begäres eij här vnder att vttschepa eller hugga.

Bil. I. (Ur Riksregistraturen för den 26 Mars 1631)

Patent till alle Stådthollaredömmen i Swerige och Finland — Wij Gustaff Adolph etc. etc.

Tillbiude Eder alla våre Trogne vndersåter, Grefwer, Frijherrer, Biskoper, Frijborne, Frälssesmän, Klärkerij, Krigzbefehl och Borgare som byggia och boo vthi Vpland Wår gunstige benägenheet nåde och alt godt tillförende.

Wälborne, Wälbördige, Höge och Wällärde, Manhafftige, Wijse och Erlige gode Herrar och Män, trogne Vndersåter, Wij förorsakes för wårt och Rickzens högt anliggiande tarff och nödtorfft, nogre af Rickzens Ständer att sammankalla, som om sådanne ärenden förnimma och till Wår och Rickzens wälfärd, fatta her öfwer itt godt rådh och besluut. Wij befale förthenskuld nådeligen att i af thenne Landzända med Stådthollaren, nogre gode Män vthaff Ridderskapett

och Adelen; Såssom och medh Erchiebispen nogre gode män af Klerkerijt och så nogre af Krigzbefehlett och Borgerskapett förordna, som sigh till then nästkommande 15 Maij till Stocholm begifwa, huarest the i wår frånwaru, tå wij för thessa Krigzbeswär wij nu äre belastade mz icke kunne sielfwa wara ther hoos tillstädes. Aff de wälborne gode Herrar Wårt Elskelige Rickz Rådh (them wij ther till nådigst fullmächtigatt hafwa) skole förnimma huadh wij till Rickzens wälfärd wele låta framställa, nådigst ombetrodt eder på wåre wägnar samma ärenden att föredraga. Wij förmode att i icke allenast edert deputerede till besagdan tijd inställa, Vthan och tillholla them att fatta ther en sådan resolution som oss och fäderneslandzens högnödige tienst wid thenne tijd ovndwijkeligen fordrar. Och Wij äre etc.

Till alle Ståthollaredömme, mutatis mutandis — —

1632 åhrs acta.

passerade på Ridderhusedt vnder den Edle och Welborne Herr Åke Axelson till Gökzholm och Rinckestada uice præses vthi den Konungzliga Hofret här vtj Stockholm Landt Marskalke Embete.

Den 4. Februarij Anno 1632.

Wardt åter igen af Rijkzens Rådh förordnat och deputerat till Landtmarskalk Den

Edle och Wälborne Herr Åke Axelsson till Gökzholm och Rinckestada Vice Præses uthj den Konungzliga Hoffrätt.

Hwilken migh Johan Larsson såssom Secreterare, befaltte att tillreda vppå Ridderhusett, till Ridderskapet och Adelens tillkompst.

Den 7. blef omblåsst eller med trummer omslagit, att all Adelen som wore Ankompne, skole sigh instella på Ridderhusett, dehres nampn at antekna.

Derpå hafwa sigh efterfölliande af Adell sigh angifwidt och dehres nampn antekna låtha.

Landt marskalk H: Åke Axelsson
H: Göstaf Gabrielsson Oxenstierna H: Swante Hoorn.

Johan Lilliehöök	Carll Bonde
Hindrich Flemingh	Axel Banner
Larss Sparre	Peder Nilsson
Erich Bielke	Christer Posse
Peder Jörensson	Jöran Påsse
Erich Månsson	Swen Ribbing.
Åke Soop	
Göstaf Krabbe	Matz Stoore
Johan Hårdh	Peder Stråle
Biörn Måneschiöld	Hans Drake
Jesper Andersson	Arendt Vddesson
Bengt Kafle	Stellan Mörner
Anderss Siöbladh	Jsaach Hindrichsson
Melcher Wernstedt	Johan Vggla

Nillss Sölfwersparre	Biörn Swinhufwudh
Anderss Olufsson	Månss Mårtensson
Christof Oxe	Franss Krussbiörn
Erich Bengtsson Hierta	Jacob Forbus
Jon Bure	Hans Strijk
Sten Claesson	Hanss Oliweblad
Jöns Bonde	Adolph Hårdh
Jfwer Nilsson	Anders Hårdh
Carll Christersson	Joswa Orneflycht

Den 8. wardt med trummer omslagidt, att alle ständerne skole fölliande dagen försambla sig på sine wahnlige Ortter och Ridderschapet och Adelen på Ridderhusett, till att sedan vpträda vthj Ordning vpp, till Rettegångz Saalen, hwar propositionen skole blifwa opläsin.

Den 9. kommo mestedehles föreschrefne af Adelen på Ridderhusett widh klocken Otta. Der då Landtmarskalken förordnade hwar och En sin ätz säte eller rum, Och när hwar och En det intagit hade.

Förehöltt Landtmarskalken dem samptligen huru Rikz: Rådh åter hade förordnat honom till Landtmarschalk; Derföre wele dhe honom derföre godh erkenna och all lydno stånda, som han dhem vthj detta loflige mötte, Åå Hans Kong: Mtz wår allernådig:te Konungz och herres wegna befallandes warder igenom dhe Wälborne herrar Rikzens Rådh, så wida detta hans kall sådant fordrade; Och att dhe wele regulera sigh vthj alla motto effter dhe förra wäl begyntte order vthj gåendet, omröstandet och Andra wahnliga bruk och serdeles att hwadh som talat kunna blifwa, vthj besta moto vttyda.

Derpå dhe lofwede sådant att willia effterkomma.

Sedhen dhe något lijtedtt suttidt hadhe, sende R: Rådh budh neder och begärede att dhe willia vpkomma.

Och således vthj ordningen vpträdde på Slottedt vpp i Rettegångz Saalen Hvar dhe andre både Ståndenn Prest: och Borgerschapett wore för dem vpgångne och samblade.

Och när dhe lithett vpwachtadt hade kommo efftersch:ne aff Rikzens Rådh vthur Rådh Cammaren på Rettegångz Saalen vpgångandes.

FeldtH: Grefwe Jacob de la Gardie, Rikz Adm: H: Carl Carlsson, H: Nilss Bielke, H: Gabriel Göstafsson, H: Peder Banner, H: Claes Fleming, H: Mathias Soop, H: Peder Brahe Grefwe.

Och när dhe dehres tilbörlige ställe intagidt hade. hölltt Feldtherrn denne effterfölliande taal till alle Tree Ständerne.

Edle Welborne, Walbörd: Ährewordige Wördige Höglärde Lärde, Wijse och Wälachtte Herrar och gode Männ, Eder samptl:

betacker Jagh på H: Kong: Mtz wår allernådig:te Konungz och herres wegnar, på det flitigeste och Wenligeste att dhe på H: K: Mtz nådige befalning och dehres skrifwelsse hadhe sig så hörsambligen och willigen inställtt, här till att förnimma, hwad helst H: Kong: Mt kan dhem vthj sin frånwahru till Rikzens högnödige Åliggiende Tarff att communicera, Och de sedhen vthj ett gott betenckiande wele sigh vnderdånligen som trogne vndersåter sedan som denne tijdz Stat fordrer förklara.

Sedhen berettade H: G: N:de hwadh helst H: Kong: Mtt hade lyckeligenn vttrettadtt sedhen den Sidste herredagh, och serdeles den stoora Seger som Gudh den alldrahögste hade förlänt H: Kong: Mtt widh Leipzigh emott Keissarens Kriigzöfwerste och General Graf Johan Tillj.

Och på dhe, detta alltt deste tijdeligere måge förnimma, hafwa dhe de detta alt låthz författa vthj propositionen, som Secret: schulle vplässa.

Derpå Secret: Nilss Nilsson denna fölliande proposition vpreciterade och hwardera Ståndet ett medgaaf.

Se Bil. A.

När propositionen således war opläsin. Giorde Landtmarschalken en widhlöfftig oration, deropå vttgåendes, huru hierteligen och gerna dhe hade anhört denna proposition om H: K: Mtt. success och framgångh vthj Tyschland; Och att Ridderskapet och Adelen, wele taga den vthj ett gott betenckiande och sig sedhen såssåm H: K: Mtz: trogna Vndersåtere rättrådeligen förklara.

Dermedh toge R: Rådh dehres affträdh Och Ridderschapet och Adelen nederginge seden vthj samma process på Ridderhusett.

När dhe nu wore nederkompne, badh Landtmarschalken hwar och En, effter som dhe hade förnummidt af propositionen hwad R: Rådh på H: K: Mz wegner begärede, att dhe wille taga dett vthj ett gott betenckiande till Morgåns och då kunne hwar och En sigh sedan förklara

Om Morgonen som war den 10 kommo Ridderskapet och Adelen tillhopa att öfwerwäga propositionen

Och först befaltte Landtmarskalken att Secret: Johan Larsson skulle den opläsa, På dett hwar och en deste bettre honom kunne fatta, och sig deste snarare förklara.

När den war opläsin, Befaltte Landtmarschalken, att dhe effter wahnligit sätt wele Omrösta hwadh dhe härpå swara wele demonstreredes dem widhlöffteligen H: Kong: Mtz: och Rikzens högnödige

tarff, huilken vthan Penninge Hielp och assistence icke kunne vppeholles och widh macht præserveres.

Hwilkett både Classerne togo vthj discurs med hwar andre, och sigh strachs godwilleligen med en mund förklarede, att dhe dhen wahnlige Boschapz skattens vttleggiande på ett Åhr wele vttgifwa.

Hwilkett Landtmarskalken vthj beste motto vptogh, förhoppedes och att Rikzens Rådh, skole sig deres fattade wälwillige resolution behaga och mz detta ena Åhrs bewillning benöija låtha

Frågedes yterligere dem ändå twenne rehser, om dhe alle wore widh den meeningh, Och om derpå schulle fattas och schrifwas swaret

Der till dhe alla samptligen Jakade, att dhe finna sigh plichtige H: K: Mt: och Fädernesslandet att bispringa, och detta fulleligen wele hafwa bewilliat af dheres landbönder att vttgå.

Derpå befaltte Landtmarsk: Secret: att han schulle författa och concipera swarett, och när dett wore färdigt schulle han låta honom dett see

När han dett efftermiddagen seedt och sedhen opläsidt hade, och alle funno dett gott och så wara ställt, befaltte han åter igen Secret: att han dett schulle tee och wisa herr Gabriel Göstafsson Om dett war Nöijachtigt swarat.

Hwilket Jagh Johan Larsson effterkom och effter dett stodh vthj swarett att dhe samma Boschapzhielp allenast på ett Åhr hade bewilliat; Meente her Gabriel, att dhe likwel först communicerede dett Rikzens Rådh.

11.

Kommo på Ridderhusett, och när iagh Johan Larsson refererade dem H: Gabriels meening, war dhet inthz dem behageligit, att han hade meent, att dhe med ett Åhr wåre tientte

Derpå badh Landt M: att dhe wille tagat ännu vthj bettre betenckiande helst H: K: Mt: woro så långt frånwahrende, de då deste snarare schole sigh bequema till H: K: Mtz. nadige behagh

Meentte att dhe H: Rikzens Rådh inge flere åhr skole begära. Och på dett dhe herom måge få en wiss Vnderrettelsse, wore då effter H: Gabriels meening best, att dhe söchtte Rikzens Rådz Communication och Rådh heruthj, helst medan dett samma så wäl dem som Oss angår

Bewilliades då att LandtM: medh Hindrich Fleming och Carll Christersson skole efftermiddagen opgå till att förnimma Rikzens Rådz meeningh.

13.

Wore åter på Ridderhusett och förklarede Landtmarschalken dem samptligen, Att dhett vthan twenne Åhrs Boschapz hielp H: K: Mt. eller Riket inthz wore tientt, Och badh att dhe fördenschuldh wele derom rösta, och sigh benägnerere förklara

Hwilket dhe och strax giorde, och eenhelleligen bewilliade Twenne Åhrs Boskapz skatt, och befaltte så att denne bewillning på effterfoliande satt skole specificeras.

Bewillia af dheres Landbönder, den här till wahnlige Boskapsschatten vthj twenne Åhr, reknandes nu detta närwahrende Åhr 1632. och dett fölliande Åhrett 1633. Dock så att Boschapzlengderne skrifwes, och penningerne Vttlegges på wahnlige och belefwede tijder om Åhrett som här till skedt är.

Samma Afften omblåsstes, att Ständerne skola opkomma och lefrera sina swar ifrån sigh.

Den 14. Feb:

Kommo Ridderschapet till städes, och när dhe hade tagit sine Säten, Oplässtes swaret, huilket dem samptligen behagede, således wara alldehles dehres meeningh

Derpå sende Presterschapet såssom och Borgerschapet opp dheres Vttskickede till att förnimma huru månge Åhr de hade samptychtt.

Der till Landtmarschalken, att dhe af Adellen på 2. Åhr hade samptycht, och förmantte att dhe en lijkhet med dem holla och giöra wille.

Dett dhe och lofwede att dhe och Tw ahr denna Contribution vtgiöra wille.

Dereffter strax, lätt Landtmarskalken förnimma, om dett war tijdh att vpkomma.

Finge swar af Rikz. Rådh att dhe klockan 10. schole vpkomma,

Huilket dhe och giöra wille och seden i wahnlig process upträdde, och när dhe wore vpkompne. kommo strax Rikzens Rådh inn och toge dehres tilbörlige stellen.

Derpå sadhe Landtmarschalken effter tilbörligh reuerens och Ähretitell, Sade att Ridderschapet och Adelen hade låthett fatta ett schrifftteligit swar, på den öfwergifne proposition hwilkett Secret: skule opläsa och sigh seden gunsteligen behaga låta.

Dereffter Vplass Jagh Johan Larsson detta effterfölliande Swar.

Se Bil. B.

När nu dhe andre både Ständerne hade och dehres swar låthet opläsa, Sade Feldtherrn, att Rikz: Rådh låthe dem samptligen betacka, att dhe så wäl: och godhwilleligen hade sig förklarat: hwilke swar dhe wille collationera och derpå Rikzdagz besluthz författa låtha

Sedhen sade han till Landt Marskalken att han något yterligere hade medh honom och dem af Ridderschapett att handla och dem att förehålla

Först, Om dhe icke holle rådeligitt och nyttigt att en Legation af dehres medel med en af Rikzens Rådh, försendes till H: Kong Mtt: att congratulera Högb:te H: K: Mtt.

Andra. Huruledes en richtigh skiussfärdzordning må kunna vprettes, så att den dagelige Omleg: och skiussning hoos Vndersåterne må vphäfues och nederleggies. Att dhe desse både Puncter wele taga vthj ett gott deliberandum och dehres rådh och mening seden vpteckia

Dett han lofwede, sådant wele dem medh största flijt förehollа, Och så mycket han förmår, derhen persuadera, att dhe dehres willige betenckiande schole dem igen wethe låtha

Der på nederginge dhe på Ridderhuset vthj ordningen igen. Och effter dett war mycket lijdit på dagen, förmante Landtmarskalken dem, att dhe wele taga de både framstelte puncter vthj ett gott betenckiande, och i morgon sig instella widh behörligit rum och tijdh, och sina förklaringer då wetha till att Vttseija

Och effter desse både Puncter, äro wäl till att öfwerwäga, och så få af Adelen äre förschrefne och sigh instella, Och likwäl derbrede widh mänge här i Staden tillstädes som detta så wäl angår som dem och äro af samma ståndh, att dhe sigh i lika motto instella, Och befaltes Secreteraren att han skulle låthe vpslå denne närschrefne Sedell.

Låter Landtmarskalken Alfwarligen tillseija all Adelen som här i Stockholm nu tillstädes äro, dhe äre sigh antingen hijt förschrefne eller icke, att dhe komma tillstädes på Ridderhusedt j morgon den 16. Februarij klockan Otta, widh straf tillgiörande. Skrifvidt på Ridderhusedt den 15 Feb: 1632

Om Morgonen kommo likwel inge flere änn såm vthj Rollan stå specificerede, Och när dhe hade intagit sine stellen framstelte och förehöltt Landtmarschalken dem, att dhe hafwe iw wist tagidt dhe både Puncterne vthj ett gott öfwerwägende, hwar till dhe sigh som rettsinnige patrioter och H: K: Mtz trogne vndersåtere wele förklara, som H: K: Mtz: höga reputation och dheres egen nations

æminentz wele betrachta. Och således yterligere påmintte dem desse fölliande Rikzens Rådz begäran

Om dhe finna Rådeligit om en Legation skall sendes till Hans Kong. Mtt. med en præsent af ett Regimente werfwadt footfolk eller och ett werfwat Compagnie Chörissoor.

Derpå begäredes, att dher på ett förslagh schulle giöras, hwad dhe skolla komma till att kosta.

Derpå Landtmarschalken med några andre som sådane tienster hade beklädt ett kortt förslagh giorde, så att ett Regimente foot folk eller ett werfwat Compagnie Chörisseor med dess Ofwerste Ryttmestere, och andre öfwer och vnder Officerere, wäl skole komma till att komma med gewehr Cläders och Wapns Stoffering, sampt rehse och månadz Penniger till 30,000. Rdl. tillsammans, sampt en reputerlig præsent, förvtan sielfwe Legationen stoffering Resende och Vppehollende hoos H: K: Mtt.

När dhe detta förslaget och stoora omkostnad som på en sådana legation skulle anwendas Begyntte dhe taga illa widh sigh, att sådant aff dem anmodades, effter dhe så få tillstades woro och hijt förschrefne.

Der då Landtmarskalken med Axell Banner, nogsampt vnderrettade dem, att det wäl lideligere kunde skee: Men dhe stode alle wed en meningh

Att det wore wäl högnödigt och dem synnerligit reputerligit, der dhe en sådana legation till dehres herre och konung, som nu vthj fiende Land war stadder och en så långan tijdh hade warit ifrån dem, att dhe låthe honom besokia och gratulera, för dhen stora åhåga som han hafwer och drager för alles dehres och den Christelige församblingens wälståndh schulldh

Och Effter den ena meente dett kunne wäl skee och den andra hoopen meente, att oförmögenheten, schulle holla dett tillbaka.

Befaltte Landtmarschallken, att dhe schole omrösta

Och sammansatte sigh således både Classerne, effter vthj den förra, wahr allenast Herr Gabriels Son, Herr Göstaf Gabrielssen.

Hwilkett betenckiande de begärede att Secreteraren wille författa

Som och af honom skedde

Nembligen

Att Oförmögenheten finnes stoor hoos störste dehlen af Adelen, der till med så äre så få tillstädes och hijt kallade till denna Rikzdagen, att dhe derföre inthz kunna swara och vttlofwa för dem som icke tillstädes äro; Ehwadh dhe som af någen förmögenhet äro, och wäl wille detta gerna effterkomma, så kan det lithz förslå till samma Chörissoors eller footfolks Regimentedz werfwande.

Sedhen framsteltte Landtmarschalken Om den andra puncten, angående skiussfärden.

Och på dett dhe någerlunda måge wetha, huru denna skiussfärd eller Gästgifweri skole anrettes, wele han dem den någerlunda demonstrera.

Först skall på 2. eller allarlengst 2½ mijl förordnes Platzer, hwar på Crogar skall byggias och vprettas.

Till samma bygningh skola alla så wäl Frelsse som Cronebonde, vthj alla Häreden framkiöra Timber att byggia och vpsettia samma Crogare hus.

Och till Gästgifwernes Vnderhold och hesternes inkiöp, skall gifwes af hwar skatte och Cronebonde 2. Dl. Och Adelen för hwar hest dhe holla i Russtienst. Png:r 10. Dl.

Och effter dhe fulkombligen icke wisste widere, medh hwad privilegier eller på hwad sätt samma Werdzhus skulle vprettes, wele dhe sig sedhan förklara, när dhe af R: Rådh herom blifwa vnderrettade.

Dermedh befalttes att dhe andra dagen sigh igen skole in stella Och i medler tijdh, wele dhe sådant conferera med Rikzens Rådh, och förnimma hurulunda dem denna fattade resolution behagar.

Effter middagen, samblades några af Adelen på Slottedt, och när dhe förnummo af Secret: att Rikz: Rådh woro församblade och tillstädes vthj Rådh Cammaren, Togh Landtmarschalken Hindrich Fleming, och Stellan Mörner mz sigh, och ginge vpp till dem.

Den 17.

Lätt Nillss Nilsson Anholla på sin broders Larss Nilssons wegner, att effter H: K: Mt hade benådt hans broder medh schiöld och Wapn, att han då effter Adelens wäl gifna privilegia må intages och immatriculeres på Ridderhusett.

Dett Landtmarschalken befalte doch så att han till näst stående Rikzdag, sitt bref på wapnet skole låta wisa och vpläsa och i medler tijdh, skole för honom ingen föredrages.

Sedhen sade Landtmarschalken att han med twenne af Adell hade i Afftons waridt hoos Rikzens Rådh, och dem dehres fattade meeningh hade tillkenna gifuidt, hwilken dhe inthz synnerligen wäl hafwa vptagidt, vthan meente att dhe dem bettre wele öfwerwäga, helst om legationen

Den andra Puncten, Om Gästgifwerijt meente at Adelen af hwar Rosstiensts hest dhe holla så innan som vtan fredzmilen reknadt 50. Dl. schole der till contribuera.

Och huru dhe skole stabilieres wele dhe nedersenda, en Ordning som Cantzleren tillförene derom sammansatt och författadt hade.

Men dhe blefwe widh denn andre dagen fattade meening, att dhe samma legation inthz förmåtte vttstoffera eller kunde vttsenda.

Derpå strax nedersende R: Rådh besluthett. och förr änn dett vplässtes

Samsatte sigh all Adelen, att när icke någen Allmen herredagh holles och vtschrifues, vthan till ett möte eller samqwembd förschrifues några få aff hwar Landzende, så schulle dhe som Åå stadh förordnes, aff dhe andre Fullmechtiges, så att hwad dhe giöra och sluta, af dem androm schall blifwa efterkommidt, och icke således dhe som framkomma, draga all haatet på sigh

Seden oplässtes besluthett

Se Bil. C.

Och effter Tijderne som Adelen hade belefwedt icke wore så satte som det war vtlofwadt, och emott dhe förra wahnlige Tijders Boschapz Png:s vttleggiande, wore då best att dett communiceredes med Rikzens Rådh.

Och opsändes således

Åke Hansson Soop, Jsach Hindrichsson och Nilss Persson.

Kommo med swar tillbaker, och att dett schulle förandres och blifwa widh 1627. Åhrs Rikzdagz giorde afskedh.

Deremellan praesent: Jonas Bureus Jöran Olufssons skiöldebref, som han af H: K: Mt: bekommidt hade, och begärede åå hans wegnar, att hans Nampn vthj matrikol boken motte anteknas och han således på Ridderhusedt intagas.

Dett och befalttes, allenast at han brefuet in originalj till nästa herredagh schall hijt senda.

Yterligere moverede Landtmarschalken, att Rikzens Rådh wore swåre otålige, att dhe icke wele contribuera till legationens afferdande, helst Presterschapet och Borgarne hade sig der till accomoderat.

Och wore dherfore best, att dhe herutinnan widare omrösta wele, och icke wara dem andre Ständerne Olijka.

Der till dhe då begärede att ett förslagh giordes på dehres Russtienst

Hwilkett ochså giordes, och stellttes på ett förslagh 50. Rdl. af hwar hest och belop sigh effter som hwar vttsade sigh holla vthj wapntienst, af dem som tillstädes woro — — — 1300. Rdl.

Derföre wele dhe blifwa widh denna efftersatte meening, ehuad helst Landtmarskalken hann dem gerna persuaderat hade.

Och effter detta ringa förslår, och dhe inthz kunna swara för dem som hemma äro, effter dhe inthet äre af dem Fulmechtige giorde, der till med så funnes stoor Oförmögenhet hoos störste dehlen af Adelen, och derföre kunne dhe inthz vpbringa någen ansehnlig Summa, att denna legation med reputation och Magnificens ibland så mänge Fursteliga, Grefliga och Adelige Perssoner i Romersche Rikett kann passera H: Kong: Mt. till Ähra och heela Nationen till reputation. Dij wore best att dher med innehöltz:

Om afftonen, Slogz om att Ständerne schole opkomma och andra dagen anhöra Rikzdagzbesluthz.

18.

Nedersende Cammar Rådett ett schrifftteligitt begäran, Att all Adelen schole försenda hijt till Cammaren, dehres Rosstiensts lengder, hwilkett hwar och en Ståthollere vthj sitt Lähn dem schole tillholla.

Se Bil. E.

Hwilkett dhe vttlofwede.

Seden discureredes pro et contra om Legationens Afferdande, helst effter några begijntte derom sig att leggia att icke så fulkombligen war aftalt.

Dett och Landtmarschalken illa vptogh effter han inthz mehre hade refererat, änn samptligen dehres eenhellige votering war, Och på en annan gång må en annan dehres meningh framdraga när de således sigh wele separera.

Der dhe då vttryckeligen sade, att hwadh dhe hade fattadt och hann åå dehres wegner hade för R: Rådh refererat, Dett wille dhe bestå så wara alldehles dehres mening der dhe och ännu stadigt widh blifwa wille.

Angofwo sigh Herman Chapel en Lifländisch Adelssman, och begärede Naturaliseres såssom och Johan Vitingh; Huilke gafz swar att dhe herom schole söka H: K: Mtt.

Dermedh war då tijdh att dhe schole upträda

Och förr än dhe opginge sendes dette besluthz neder på Ridderhusett att öfuersees

Och när dett war opläsidt och inthz funno något der vtj wara insatt emott bewillningen. Vpträdde dhe igen opp i Rettegångz Salen.

När dhe wore opkompne i Rettegångz Saalen, Sade Felttherrn, att R: Rådh hade låtidt fatta besluthz på herredagen, hwilket dhe wille vnderschrifwa och sedhen försegla

Dermed vplass Sec: Nilss Nilssen dett och sedhen yterligere valedicerede hann dem samptligen, och bedjandes att hwar och

En wille sigh wara befahlat när han hemkomma, detta till dett besta vttijde, såssom och att dhe mz helssa måge hemkomma och finna hwar och en widh gott wälståndh. och att ingen hedan rehser förr änn samma besluth först af honom är vndersch:tt och förseglatt.

Dermed nederträdde åter Adelen på Ridderhusett, och effter det war liditt på dagen wore dett best att dhe om måndagen sig igen inställte detta föliande besluth att vnderschrifwa

Derom då en part anhölle att dett fölliande dagen effter middagen skee kunde.

19.

Effter middagen sende Landtmarskalken budh effter Secret: att han wille affordra besluthz, effter som några aff Adell wore wägfärdige och wele gerna, att dhe kunne komma till att försegla.

Hwilket ochså skedde, och strax effter klockan Tw kom Landtmarskalken vpp med en stoor dehl aff Adelen till att vnderschrifwa och försegla besluthz.

Och förr änn dhe dett giorde Valedicerade hann hwar och En betackendes dem för den Lydno dhe honom betedt hade, Lofwede sigh sådant om hwar och En att förtiena; såssom och önschandes dem lycko till dehres hemrehsande.

Sedhen badh han att dhe effter lofflig och gammal Sedhwane Secreteraren Johan Larsson sitt deputat wele tillstella.

Derpå vplässtes Peter Grönebergz skiölde bref, men effter Adelen icke wore alle tillstädes skulle han så länge i matrikelen inschrifwes och sitt bref eller denne vidimerede copia deruthaf yterligere vprecitera låtha.

Derpå vnderschrefwe en stoor dehl af Adelen, detta fölliande besluthz.

Se Bil. D.

Och förmantte dem yterligere att dhe wille senda dehres barn hijt till Studijs

2. Att dhe dheres Ätts Slächter och linier wille senda hijt till Ridderhusett, helst så många Confusiones vnder Ätterne äro inrittne, På det man sådant wetta motte.

20.

Och sedhen om Måndagen dhe resterende af Adelen

Den 21. sende Åke Axelsson som hade waridt Landtmarschalk budh till Secreteraren igenom Öfwersten och Ståthollaren på Götheborgh Johan Hindrichsson, att några af Adell, hade sammansatt

sigh att dhe willia komma tillsammans at deliberera widere om legationens afferdande till H: Kong: Mtt.

Så vpkomme några af Adell och till sporde Secret: hwadh nu war förhanden effter dhe hade vndersch:tt besluthet och Landtmarsken afdancket,

Der till Jagh Johan Larsson swarede, mig sådant inthet wetha.

Strax derpå vpkom H: Axel Banner, och demonstrerede hwadh disreputation Adelen och Ridderschapet hafwa, att Rikzens Rådh, försenda en legation till H: Kong: Mtt., och Adelen hafwa eller senda ingen der brede widh.

Der till swarede en dehl, särdeles dhe vthur hof Rätten; Att dehres Embete och kall fordrer, dett dhe moste wara vtj dehres Collegio praecise Klockanslaget; der till medh, så war Landtmarskalken icke tillstädes, vthan wore best att man vpträdde till honom vthj hofretten, och förmår att han nedkommer; dett och Banner fan gott, och wele tillika med dem vpstiga, och förma honom der till.

Lijthet derefter kom H: Åke Axelsson vpp på Ridderhusett, medh desse efft:e af Adell, som en dehl honom folgde, och en dehl wore qwarre.

Åke Axelsson	Ture Sparre
Peder Jörensson	Johan Yxkul
Per Nilsson	Peder Stråle
Axel Banner	Sten Claessen
Åke Soop	Jsach Hindrichsson
Erich Månsson	Franss Krussbiörn
Swen Ribbing	Biörn Christersson
Johan Hindrichsson	Carll Christehrsson
Oluf Stake	Oluff Bure
Bengt Kafle	Anderss Olufsson

Strax dhe wore inkompne och hade sigh satt, satte Åke Axelsson sig på sitt Ätts säte, och tillsporde dhem samptligen, icke såssom en Landtmarskalk vthan som en annan af Landtsåterne.

Om dett icke war aldehles dehres Jaa och samptycke, så och omröstning, Att dhe inthett förmåtte, för Oförmögenhet schuld, Vttgiöra någen penninge Summa till någon Legations vttschickelsse.

Der till dhe alle samptligen jakade, att dhe sigh alldehles så förklarat hafwe, och war dehres fulkomblige Vota som förb:t står.

Sedhen sade Landtmarsch: Åke Axelsson; Att en Part likwel seden hade sigh annorlunda låthz förliuda, Men på sådant sätt will han inthett bekläda samma officio.

Derpå discureredes pro et contra. och effter många discureringer Frågede Axell Banner yterligere.

Om då inge medel eller någen willia war till denna legationens vttfärdande?

Swarede en Partt Willian är wäl godh, men machten och förmögenheten ringa: dock wille Ståthollerne i landzänderne handla medh dhem, så wore det wäl det besta medlet, så wele dhe och gerna accommodera sigh.

Änn frågede Axell Banner, Om det och skulle wara rådeligitt, att Ståthollerne skulle hermed handla derom

Meente Jaa, helst störste dhehlen wore nu hemresste, och desse få kunne nu inthz förklara sig, effter Rikzdagen war sluten och alla söndrade

Sedhen frågedes widare Hwem dhe mente som schulle rehsa åstad af dehres medel och föreslog Axell Banner Åke Axelsson, och han igen Baneeren.

Men så sade Axell Banner, att några hafwa likwel låthet finna sig benägne, att contribuera her till. Och begyntte så i synderhz fräga några, om dhe icke hade der till beiakatt och först Oluf Stake, huilken Swarede, att han effter sin förmögenhet gerna wille derpå Spendera. Dettsamma till spordes och Jonam Bureum som och lika swarede. Yterligere frågede han Anderss Olufsson; hwilken swarede, Att han alleredo hade tillika med dem alla sigh förklarat, hwarifrån han icke afträda kunde.

Dereffter fullo några disputer så med den ena, så med den andra att dher war ingen som sig wille rotunde förklara, vthan wille blifwa widh afschedet.

Till dett Sidsta sade Åke Axelsson, Att han moste seija Sijncere och rundt vth; Att dett stoora förslaget på hesten till 100. och 200. Rdl., hafwa dem derifrån förschräktt.

Derpå Åke Axelsson, Swarede, Att han detta inthz mehra wille disputera, vthan de hafwa ofwerlagdt denne kostnaden icke allenast högt vthan på 15. Rdl. som för står förmältt, Och likwel till ingen Summa eller bewilning med dem komma kunde.

Derupå vphofz denna discurs och valedicerede hwar andra.

Bilagor.

Bil. A.

Proposition

Öffwer några nödige ärender att berådslå och resolvera vthi, effter H. K. Mtz alles wår Nådigste Konungz och Herres nådiga willia och befallning giordt och stelt aff Sweriges Rijkes nu här residerande Rådh till samptlige Rijckzens Ständer nu vthi Stockholm församblade. Actum Stocholm den 9. Februarij Anno 1632.

Hwarföre H. K. Mtt. wår allernådigste Konung och Herre hafwer högnödigt befunnitt, och Nådigst befallatt, att Ständerne åter på denne tijdh här församblas skulle, är enkannerligh och förnämbligast denne orsack. Först emädan H. K. Mtt. effter sin åstundan och trängtan för högwichtige orsaker och förhinder skull icke kan sielff personligen komma hem i Fädernes Landedt, både medh sin egen höga Konungzlige närwarelsse, sine trogne män och undersåtare att hugna, såsom och sielff dem att berätta om sakernes lyckelige förlop, De store dråpelige och margfallelige triumpher och Seger som H. K. Mtt vthi nästförledett åhr igenom Gudz krafftige och nådige bijstånd emott wår och hans rätta församblingz fiende weldeligen erhollit haffwer, Lickwäl och uppå thet att Ständerne icke deste mindre må blifva wetterligitt och kunnigt giordt, hvadh H. K. Mtt i förledett åhr emodt fienden vttrettadt hafwer, hwadh store victorier som erholdne äre, huru mänge Land som ifrån fiendens gräselige tyrannij och wåld äre befrijade, huru mänge store städer som både igenom accord, som och medh weldigh hand och Storm äre intagne; Derföre haffwer H. K. Mtt oss Nådigast befaladt att Wij Ständerne på denna tijdh hijt förskriffwa skole, Vthi dedt nådigste förtroende, att de sigh hörsambligen inställandes warde, både detta företalde grundeligen till att förnimma, såsom och till att öffwerwäga och betänckia hwadh som meera till detta Krigz vttförande kunde högnödigt behöfwas och fordras.

Derefter erinras om föregående Riksdagsförhandlingar angående Tyska kriget, och framhålles det hufvudsakligaste af detta krigs fortgång, ifrån intagandet af Frankfurt an der Oder: lägret vid Werben, Sachsens undsättande och slaget vid Leipzig, tåget genom mellersta Tysklands Biskopsstift och Rhen-Pfalz; samt Böhmens intagande af Sachsarne, Pommerns och Mechlenburgs rensande från fiender genom Tott o. s. v. Derpå heter det:

Och endock H. K. Mtt. af desse mänge Landz och Städers intagande wäl några medell bekommitt hafwer, der medh förmodeligitt detta krijgett till en godh enda och önskeligh roligheet kan vttföras. Dock lickwäl emedan denne fienden som H. K. Mtt haffwer att göra medh är ännu swåra mechtigh, och haffwer ett stort anhang af alla Påfveske, Så är till en godh Vttgång aff nödhen, att H: K: Mtt. på medell må blifwa försterckt: Der medh H: K: Mtt. sine trogne Vndersåtare gerna förskona wille och dedt annorstädes sökia, effter som H: K: Mtt. dem och allareda med några Vthlagor och Femmarckz hielpen gerna förskont hafwer, och deras wälwilligheet och godha bijstånd altijdh förnummitt och medh nådhe erkenner: Men effter till ett sådant stort werck, och mycken omkostnadt gåår, hwarföre är H: K: Mtt. vthi den nådige tillförsicht, att Ständerne och än nu här effter anseendes sin egen Ewiga och Leckamlige wälferd wille finnas willige H: K: Mtt. medh dhen på några åhr waanlige Boskapz hielp att bijspringa och Continuera, om hwilkedt H: K: Mtt. oss nådigest befalltt hafwer medh Eder godhe Herrer och Män som tillstädes kompne ähre, att tractera och handla, och såsom detta först länder den betrychte Gudz försambling till beskerm och Wårt käre FädernesLand till säker rooligheet; Altså twiflar H: K: Mtt. och inthet, Vthan att alla i gemen och hwar i synnerheet sin plicht ihugkommandes, och H. K. Mtz nådige begäran här vthi effterkommandes warde, Jnthet twiflandes vthan att H. K. Mtt. hwars och ens benägne willia och hörsamheet medh nåder igen ihugkomma will, Och är så detta hwadh som H. K. Mtt. oss för denna gång nådigast hafwer befaladt Ständerne att föreställa. Förwäntandes här vppå medh dedt första deras godha benägne swar och welwilligheet att förnimma.

Bil. B.

På Rijkssens Rådz öfwerlefrerade Proposition, är denna Ridderskapetz och Adelens Ödhmiuke Swar. Actum Stockholm den 14 Feb: 1632.

Wij hafwe så wäl vthaf H. G: N:des Feldtherrens berömlige Oration, såssom och af den öfwergifna proposition nogsampt förstådt för hwadh Orssaker H: Kong: Mt. alles wår nådigeste Konungh och Herre perssonligen icke hafuer kunnat biwista detta lofliga mötedt, som H: Kong: Mtt gerna hade welatt och åstundat (och Wj hierteligen önskade och gerna seedtt hade) för dhe högwichtige Orssaker och stora krigzbörda H: Kong: Mtt. så fierran

ifrån sitt käre Fädernessland stadder och med belastadt är, Så wäl till Sweriges Rikes trygghet och säkerhet, som och till wåre Religions Förwanttes befrijelsse ifrån dhe Påfweskes och ligistiskes stora Tyranni, förtryck och Jemmerliga förföllielsse. Hwilkett och Gudh den Aldrahögste, förmedelst H: Kong: Mtz höga Omwårdnad, Heroiske moodh och tijdiga Consilia, Jaa Lijff och Blodz Osparelsse, så wijda hafwer brachtt, att Fijenden icke allenast hafwer most cedera och förlåta, dhe mechtiga Skantzar, Hampner och Städer kringh om Östersiöen; Vthan H: Kong: Mtt. hafwer och några rehsor slagitt Fijenden vthur feldtt och hemsendt en hoop fahner till triumph och Segertekn, som wj sielfwe hafwa seedt wara eröfrede: Sedhen hafwer och H: Kong: Mtt. intagidt heela Förstendömmer, mechtige Festninger och wijdt berömda Städer såssom och nu satt sielfwa Krijgett vthj Papisternes Egett Land och Biskopzdömme, effter som j sielfwa propositionen wijdhlöfftteligen är vttfördt och deducerat. För hwilka stoora och margfaldiga Segerwinningar, Wij samptligen hafwa högdt Orsak att hembähra Gudh den Alldrahögsta derföre Loff och tackseijelse, som igenom Hans Kong: Mtt. sådana stora werck hafwer nådigst låtidt vttretta; att Fijendens Courage och macht största deelen är dempatt och en skräck iniagatt, såssom och H: Kong Mtt. vthj dessa många fahrliga occasioner hafwer bewahrat, medh hierteligit bediande, Hans Gudomelige Mtt. wille så här effter som här till bewahra Hans Kong: Mtt. för all hemligh och Vppenbahrligh Fahrlighet, och förhielpa att detta fahrliga och Wijdtvttseende Krijgett motta komma till en höghönskeligh vttgång, Hans Gudomlige Nampn till Loff, Prijs och Ähra, Högb:te H: Kong: Mtt. till ett odödeligit beröm, Oss och heela Sweriges Rijkes vndersåter, sampt den heela förtryckta Christeliga Församblingen till befrijelsse, och till ett gott wälstånd igen.

Och effter som till detta wijdt vttseende krigzwäsendet, och till dhe många stora armeers vnderhollande, fuller vpgår merkeliga bekostningar; Begärer H: Kong: Mtt. allernådigst aff Ständerne, att dhen wahnlige Boskapzskatten änn vttginge och contribueredes. Dett och Ridderskapet och Adelen, såsom H: Kong: Mtz trogne vndersåter och patrioter, vnderdånligen hafwa tagit vthj ett gott betenckiande och godh: och friwilleligen till detta krijgetz vnderstödiande, bewillia af dehres Landbönder, den här till wahnlige vtgångne boskapzskatten vthj twenne Åhr, reknandes nu detta närwahrendes Åhr 1632. och dett fölliande Ahret 1633. Dock så att Boskapzlängderne skrifwes och penningerne Vttleggies på wahnlige och belefwede tijder om Åhrett som här till skedtt är, Såssom och

att denne dehres friwilliga bewillningh, icke må wara eller dragas dem, eller dehres wälfångna privilegier till någott præiudicium nu eller j framtijden: Medh Ytterligitt önskande, att den högste Gudh, wille oppeholla H: K: Mtt widh godh helssa och Wälmåge, så att H: K: Mt. effter detta wäl vttrettade höga wercks förrettande, lyckeligen må hemkomma, och finna sitt Konunga Rike och dess trogna Vndersåtere, vthj ett roligit och gott wälstånd, Såssom och att H: K: Mtt sigh denna dehres vnderdåniga benägenhet allernådigst wille låtha behaga.

Bil. C. Förslag till Riksdagsbeslut, af d. 16 Febr. 1632.

Bil. D. Riksdagsbeslut, dat. d. 18 Febr. 1632.

Det sednare finnes tryckt hos Stjernman. Det förra afviker derifrån i punkten om tiderna för boskapsskattens utgörande, der orden dhen åhrs tijdh, som förr skee pläger, *saknas, och i stället för orden* vthj samma åhr — — utgifwas, *står* samma åhr vthj Februario utgifwas.

Riksdagsbeslutet har, i det bland Riddarhus-protokollet förvarade exemplar, följande underskrifter: [1])

Ake Axelson Gustavus Gabrielis Oxenstierna mp
Landmarschalk mpp
Johann Chrestiernson Horn mpp Jahan Lilliehöök mpria
Henrich Fleming mpra Per Jörensson Vlfsparre mpp
Arffuedh Horn mp Åke Hanson Soop Carl Bonde
Jönss Bonde mp Pär Nilsson mp Jffuer Nilsson mp
Jesper Anderson Crus Christer Påsse mp Suenn Ribbingh
Ture Sparre mp Erich Wlfsparre mp Gustaf Krabbe
Biörn Christersonn Måneskiöldh Bengt Kaffle Melcher Werensten
Carl Christersonn Måneskiöldh Mats Person Stoore Johan Hård
Johan Classon Wgla Pädhar Stråle Oluff Stensson (?)
Aron Vddeson Örneflycht mp Stellan Mörner mpp
Jsaach Hindriksonn mpp Nils Person Syllfuer Sparre mpp
Anders Olsson Oxsehåffuitt mp Chrestofwer Andhersån mp
Eric (?) [2]) Steen Clasonn bölia mp Jacob Forbvs
Larss Håkensson

Bil. E.

Effter för detta Stådthollerne vtj alle Landzändar medh begiäran, är wordet tillskrifwet, Ridderskapet och Adelen där hänn

1) En del mycket svårlästa, en och annan i bladets öfra kant till hälften bortskuren.
2) Kanske Hjerta Bengtsson, kanske blott bomärke.

att disponera och förmana, att dhe wisse Rusttiänst Längder förfärdigha, och hijt till Räckninge Cammaren skole förskicka och komma låta; Och det likväll ännu af största parten är tillbaaker blifwet, och icke efterkommet. Hwarföre begiäres här medh af Landtmarskalken, Wälb: Åke Axellsson; att han nu wille hoos dhe godhe Herrer och Män, som här försambladhe äre, där om på nyo påminnelsse giöra, och iu så widt förarbeta, att dhe be:te Rust tiänstLängder specialiter ställte, så att man kan see, vtj hwadh Landskap, Häradh och Sochn godzen äre belägne, vtan widare oppehåldningh inlefwerera, och det öfwer allt, och ingen vndantagen, hwarken Änckior eller omyndige barn: Hwilke dock för sielfwe Rust tiänsten, effter privilegierne, obeswärade blifwa. Stockholm den 17 februarij, Anno; 1632.

Johann Casimir
pfalsgraw mp

Clas Flemingh mppria — Pär Erlandsson mppria:

Anno 1632

wardt efter Hans Kong: May:tz wår allernådigeste Konungz och Herres befalning till Rikssens Rådh, vthskrifwen ett möte eller sammankompst aff några Rijkzens Ständer att holles här i Stockholm vthi Novembris månadh.

Hollen af Jahan Larson. Ridd: Secretarius.

Den 3 Nouembris

Nampngåfvo och Præsenterade sigh effterschrefne af Adell, som wore föreschrefne och deputerede af Landzänderne.

Herr Claës Christersson Hoorn, H: Swantte Hoorn. — Herr Johan Pontesson,

2.

Knutt Lilliehöök	Jöns Bonde
Erich Ryningh	Vlf Bonde
Larss Sparre	Axell Banner
Ture Sparre.	Jfwer Nilsson
Erich Bielke	Knutt Påsse
Åke Soop	Nilss Ribbingh
Carll Bonde	

3.

Schering Rosenhane	Knutt Drake
Swen Lilliesparre	Ernest Creutz
Johan Hårdh	Jsaach Hindrichsson
Biörn Måneschiöldh	Nilss Slatte
Carll Måneschiöldh.	Nilss Sölfwersparre
Jesper Andersson	Christof Ekebladh
Bengdt Kafle	Johan Ekebladh
Jöran Kafle	Anderss Oluffsson
Otto Scheidingk	Christof Andersson Oxe
Melcher Wernstedt	Göstaf Vlfssax
Johan Drake	Göstaf Stake
Anderss Stuwart	Sten Claessen
Linnar Stråle	Peter Kruse

Bengt Papegoija	Jacob Forbus
Erich Jörensson	Hanss Strijk
Håkan Skytte	Hanss Oliveblad
Johan Hindrehssen Rytter	Larss Hakensson Dufwa

Då wardt åter deputerat och förordnatt af Rikzens Rådh till Landtmarskalk

Den Edle och Wälborne Åke Axelsson till Gökzholm, vice præces vthj den Konungzlige Hoffrätt till Landtmarskalch. förordnat af Rikzens Rådh.

Den 2. Nouemb: blef effter wahnligit sätt vtropat och Omblåsst med Trumeter och Häär Puker, att Adelen som wore förordnede af Landzänderne till Herredagzmän och wore ankompne, skole sigh fölliande dagen angifwa, och dehres fulmachter öfwerlefrera på Ridderhusedtt.

Den 7. Omblåsstes att alt Ridderskapet och Adelen, som så wäl wore hijt förskrefue som och elliest här wore stadde skole sig instella och comparera vthj denna sammankompst.

Den 8. dito samblade sigh största dehlen af föresch:e af adelen på Ridderhusedt och när dhe wore opkompne och dehres Äts säte intagidt hade, giorde Landttmarskalken detta fölliande taalet till dem.

Wälborne Herrer, Edle och Welbördige Bröder, såssom Wj vthj närwahrende Åhr annan gången äre tillsammankompne, så hafwe wj Orssak derföre at tacka Gudh som Oss så nådeligen bevarat hafuer, han wärdiges wille Oss änn yterligere bewara och gifwa Oss sijn helga Welsignelse, att detta berammede möte, motte lända H: K: Mtt wår allernådigeste Konung och herre till behagh, Oss till wälståndh och till wåra privilegiers erhollelsse.

Sedhen förmantte Landtmarskalken dem, att dhe wele effterkomma dhe förra ordninger här på Ridderhuset kunne lofliga wara begyntte och nu endehles wara nederlagde motte igen vptages och j acht tages widh strafz vndwikelsse, som derom bewilliat ähr.

Der på vpträdde samptlige Adelen och effter dhe wore så få, meentes att dhe för denne gången, vpträdde som dhe bäst kunde opp j rättegangz Salen, der att anhöra H: Kong: Mtz nådige willie och proposition

Strax dhe wore opkompne och sine Säten intaget hade, kommo Rikzens Rådh som war

Her Jacob de la Gardie, Feldtherren	H: Per Banner
H: Carl Carlsson Admiralen	H: Claes Flemingh
H: Nilss Bielke	H: Mathies Soop
H: Gabriel Oxenstierna	H: Peder Brahe

När dhe i lika motto dehres Rådhz säten intaget hade, giorde Felth: en kortt ingångh hwadh som hade förorsaket Hans Kong: Mtt för denne gången att sammankalla Några af dhe förnembste Rikzens Ständer, och derpå beropede sig på fulmachten R: Rådh gifuidt såssom och sielfwe orationen

Derpå reciterade En Cantzelij förwant samma fulmacht, såm och sielfwe orationen som föllier

Se Bil. A.

Och när den war vpläsen, giorde Landtmarschalken en gratulation för H: Kong: Mtt: som H: Kong: Mt så nådeligen vthi denna fahrliga rehsen och Kriget hafwer bewaratt, hans Gudomlige Mtt. wille honom än yterligere tagan vthj sitt trygge hägn och förswar och förhielpe alt till en Lyckelig och önschelig vthgång, så att H: K: M. med lycko, med Seger, medh Fred och reputation och gott wälståndh snartt hemkomma.

Dermed afträdde dhe neder at komma tillsamman fölliande dagen

Den 9. dito

Woro Adelen effter tagen afschedh på Ridderhusett att öfwerwäga sielfwa propositionen, och effter dhe funno att Vttschrifningen icke så concorderade såssom Rikzens Rådz fulmacht af H: K: Mtt. gifwen, derföre sändes Secret: Johan Larsson opp till R: Rådh, och begärede den till att see och öfwerläsa, eller en Copia deraf. Hwilkett honom wägrades, och sendes neder igenom Johan Månssen sielfwa Originalet. som vplässtes och seden honom igen tillstältes att vpbähra igen.

Præsenterade Larss Håkensson Dufwa sitt Skiölde Bref, gifwedt af Konungh Sigismundo Åhr 1594. hans Fader Håken Larsson. och begäre wetha om han må æstimeras och hollas på dett brefwet för en Adelssman

Dett Landtmarschalken med några flere af Adell funno skäligt och billigt

Sedhen öfwerlåso dhe några Vttschrifningz Jnstructioner, till att see på hwad sätt, Rooteringer äro anstälte och effter dhe någrelunda icke kunnde sigh samsettia herom, wele dhe sådantt andraga R: Rådh och dehres Consultation bruka, effter som samma vttschrifningh i lika motto anginge.

Dermed wele Landtmarskalken tillsee att han dem sådant motte communicera helst detta jnom Rå och Rör

10.

Hade Landtmarschalken förnummidt dehres meningh, och att dhe sådant schulle giöra protestando och att dem en assecuration

schulle gifwes allenest för denne gången. Och yterligere detta att nåå will han med flere af Adelen yterligere vpträda och begära samma assecuration

Och förordnedes eller nampngåfwes af alle trenne classibus desse efftersch: af Adell

H: Claes Christersson	Otto Scheiding
Larss Sparre	Bengt Kafle
Axel Banner	Ernest Creutz

Och begärede en assecuration

1. Att när dhe lefrera knechten till vttschrifningz Commissarierne, att dhe inthz sedhen skole wara holdne, der till widere att swara

2. Att ingen vnder 15. och ingen öfwer 60. Åhra må införas vthj Rooten

3. Att Knechten som schrifwen blifwer må bekomma sigh till stofferingh sjelfwa roote penng:e.

Finge Swar, att gifwa assecuration dett kunde dhe inthz, men så wele de wäl så accommodera besluthz at dhe schole nogsampt wara försäkrade.

Sedhen framstälte Rikzens Rådh Om en Skiussfärdz Ordningh huru den bäst skole kunne anstellas, På dett bonden med det daglige skiussande och gästandet kunde mz förschones

Hwilkett dhe wille taga vthj betenkiande

Och vnderrättade Landtmarschalken dem wed sin nederkompst hwad nytto samma Ordningh kunde schaffas hwar den kunde winna sin framgongh.

Och befalttes Secret: Johan Larsson att han schulle ställa swarett

12.

Kommo på Ridderhusedt att öfwerläsa besluthz dett dhe funno gott, Men så schulle dett opsendes till Rikzens Rådh

Hwilke funne några Argument som inthz tienlige wore, och begärede att dhe wele det förandra

Ture Sparre, proponerede om icke en b:d Düker icke motte intages på Ridderhuset:

Huilkett inthz kunde skee vthan H: Kong: Mtz weet och willia

Derpå inkom en b:d Nilss Brasch och tilltalede Axel Banner, hwarföre han hafwer sequestrerat hans Godz, effter han war född en vthaf Adell

Respond Axel Banner: Sådant hafwa giordt ex officio, helst och derföre att han ingen Frelsesman war, och att han twenne Rehser såssom och hijt till Ridderhuset hade, men inthz comparerat. Derföre hafuer sådant most skee

Swarede Nilss Brasch, att han med godh skääl wille bewisa sig wara en Adelssman, och dermed framlade några schriffter

Huilke Ax: Banner inthz kunde gilla vthan lade deremott en wetnesschrifft gifwen åå tinget om dhe gårder han vnder frelsset besuttidt hade

Fragede A: B: huru han war kommen till Hielmsberga Gårdh

Resp: Hade det ärfdt efter sin Moder M: som war Östen Jonssons dotter, som war en Norsch

Frågede yterligere Axell Banner, Om han, hans förfäder eller hans Slächt, hade bydt eller Saldt några godz till Skatt eller Cronebonde.

Negerede, Att han eller dhe, dett aldrigh hade giordt

F: Ax: Banner huru han war kommen till dett Brasche Nampnet, om det är hans Fädernes eller Mödernes Nampn

Rs: Att hans Fader skall hafwa tagit sig, sitt Mödernes till nampn, som heet Brasch

Fräg Huru då hans Fädernes och Mödernes Wapn wore

Framlade en Afrittning på bade Wapnerne

Disputeredes länge pro et contra, och Braschen att att H: Axell wille låtha falla sin fatta Jllwilia emott honom

R. Att han inthz hade till honom, vthan altt wara schedt på sitt Embetes wegnar, medan han mehnar H: K: Mtt herutinnan skeer förnähr

Fråg: Axell B: hwar hans Fader Bodt hade

Rs. hade bade bodt vthj Westergötland på en gård b:d Torp i Werma Sochn

Dermed befaltes att han skulle sökia R: Rad herom.

Sedhen tillfrågede LandtMarskalken Om dhe hoos sig hade öfwerwägit om den skiussfärdz Ordningen, effter han troor att alle schole finna den godh till lijsa för dehres Landbönder.

Derpå disputeredes lenge, och effter dhe inthz kunde komma till någon Eenighz wele dhe blifwa widh wahnligitt sätt och wele omrösta

Och befalttes att nederste Classen först schole votera.

Sade, Att dhe finna den godh och nyttig, allenest dhe hade sättet huru den schulle anstellas och der han wunne sin framgång, att hwar motte gifwa af hesten dhe böre holla j Russtienst, och sedhen bonden warj alldehles frj

Den Andra Classen

Finna gott att Gäst: och schiussning:n afschaffes men på hwad sätt wethe dhe icke, allenest att dhe gifwe af godzen effter Rosstiensts wärderingh i png:r och at dhe förwissas om tiden och när

dhe få wetha hwad som begäres wele dhe sig förbeholla, om dhe finna dett drägeligitt att underga

Den 1. Class:

Bijfölle dem, och funne sådant wara Nyttigt

Effter middagen den 13 9bris blef Omblåsitt, att Ständerne skole öfwergifwa dehres swar

14.

Kommo Adelen på Ridderhuset, och förr änn dhe vpträdde, lässtes opp dett ställta swaret; huilke dhe funno gott

Framträdde Knutt Drake af Hagelsrum till Landtmarskalken, och sade sig finna beswäras af Johan Drake af Intorp att han dett Drake Nampnet med retta inthz bör hafwa, helst medan Fadren hade begärt af honom, han schulle låtha honom wara omolesterat medan han lefde; sedhen måge de som effterlefwa, dett afträda eller disputera,

Och Att han dett Ätsnampnet med retta må föhra, wille han bewisa mz Konung Johans bref hans Fader sådant wara tillåtedt

Dermed skötz denne Act opp till nest kommende sammankompst.

Vpträdde derefter vthj Wanligit process effter flere af Adell wore tillkompne

Och när dhe wore opkompne, Vplässte Sec: Johan Larsson detta fölliande swarett

Se Bil. C.

15. Nouemb:

Fick Secret: Johan Larsson befalningh aff H: Peder Banner, att han schulle inlefrera vpp i Rådh Cammaren, en längd på Adelen som hade sig inställt på denne Rikzdagh

Hwilkett jag och med Landtmarskalkens aduis giorde, och när iag dett öfwergifwa schole, schole jag förnimma till hwadh ända sådant begäredes.

Der till mig gafz till swar, att de dett till H: K: Mtt försenda wille

Derpå wardt mig befahlat, att hwar jag förnumme R: R: wille något röra om skiussfärden, wore dett allenest hoos dem debatterat, men icke fullkombligen bewilliat

Sedhen frågedes mig af R: Rådh hwad dhe meente om denne Ordningh

Respond: Discurserne falla, att dhe befahra sigh, att heruthaf schall föllia ett Servitut

Hwadh sade Felttherrn

Dett ordet hafuer ett stoortt efftertenckiande

Sendes neder en Copia af Besluthz och effter ett Ord eller tw som stodh till att förandra, gafz mig befalning att R: Rådh teckes dett förandra

Hwilkett och effter dehres egen begären strax emenderades.

Blässtes om att Ständerne, skole sigh sambla på Salen, att anhöra Besluthett

16.

Kommo tillhope först på Ridderhusedtt och sedhen dhe widh en stund suttidt hade, vpträdde dhe effter ordningen opp i Rettegångz Salen.

Huilkett oplässtes af Johan Månsson

Seden togo R: Rådh och i sijnderhet Felth: sine Afträden och sade till Landtmarschalken att han med någre af Adel schole föllia honom opp i Rådh Cammaren

Och effter det war något seent på dagen, skole dhe i morgon sambla sig på Ridderhusedtt.

17.

Kommo tillhopa att willia vnderskrifwa Besluthett, och wille jag hafwa gått effter dett; Men så swarede Landmarskalken, att wj det inthet få skolle, förr änn någett mehr skall här föredrages.

Framstelltt Landtmarskalken

Att j går hade R: Rådh haft taal till dem att twenne Bisper hade waridt hoos R: Råd om en Legation att afferda till H: K: Mt såssom i sidste Möte någerlunda war proponerat, både till gratulera H: K: Mt såssom och derhoos Vnderdånigst begära H: K: Mt Wille förfoga sig hem i landet igen

Och till sporde dhem, Om dhe finna nyttigt och Rådeligit att afferda någen Legation helst effter Presterschapet och kan schee Borgerschapet sådant giöra, så wore och rådeligit att dhe dett och giöra wille

Och till att komma till en ändschäp wore best, att omröstades

1. Classis

Funne gott och högnödigt, att en Legation affärdes till H: Kong: Mtt.

2. Class: Funno j lika motto sådant wara högnödigt

3. Class: Samptychte och dett samma

Voteredes och beslötz alttsså enhelleligen att en Legation schulle affärdes

Propo: Der till will behöfwes en stoor Summa penniger, att vnderholla en sådan Legat som det sigh borde

Omröstades allttsså och samptychtes effter dett förslag som der på giordes att af hwar hest skulle gifwes 40. Rdl.

Dett, dhe och alle samptligen bewiliade och att samma Legat af dehres Ståndh som schulle åstad sendes, fulkombligen med Folk, wagner och tractament schole försees, och brede widh R: Rådh tillika rehsa och sin egen sehrschildh aestim hafwa

Deremott meente Axell Banner att allenast en legation tillika med R: Rådh afferdes

Derpå Omlades hwad för en persson der till vnder dem schulle finnas som der till schole wara tienlig; Och hwar än en af dem keesstes så schulle han doch dett inthet wele emottaga dij wore best, att hwar schrefwe sin meening på en Sedel hwem dhe funno dertill tienligh

Huilkett ochså schedde

Fullo alttsså Fleste Rösterne opå Landt Marschalken

Der på begärede han en assecuration på sin Persson och sitt Folck huar han kunde fånges af fienden

Huilkett honom och bewiliades

Dermed ändades den dagen

19.

Kommo på Ridderhusett, widere till att öfwerleggia samma legations afferdande.

Och förestälttes på hwad sätt pennigerne schole vpbähres

Meentte enhelleligen, att Ståthollerne vthj hwar Landzända dett giöra och infordra skulle.

Derpå vpträdde Axell Banner, och protesterade sollenniter, att han aldrigh hade samptijcht, myckett mindre wille votera, att den som af R: Rådh schall åstadh sendes iw schall niuta desse Png:r till godo och allenast wara en Legation med dehres vttkeesste

Der till Landt M: aldehles nekede och sade sig alldrig på dett sättedt wille rehsa åstadh Och see R: Rådh i handen, effter såm dhe honom annorlunda förwissadt hade, och låfwede än yterligere honom en assecuration

Huilken war Conciperat och strax vplass

Huilken dhe toge vthj ett widere betenckiande, och wele den bettre öfwerwäga, förr än han vttgofwes

20.

Blef iagh Johan Larsson vpsendt till R: R: att fordra beslutett till att vnderschrifwas

J medler tijdh disputeredes lenge om detta, huru legationen schulle förstås

När jag vpkom bekom jag swar, att några först skole vpkomma, att dhe kunna öfverleggia med dem, och informera dem annorlunda om dehres fattade meningh.

Derpå vpträdde

Landtmarskalken	Axel Banner
Hr Claes Christersson	Knut Drake
Larss Sparre	Johan Hindersson
Knutt Posse	Peter Krusse

Nederkomme igen. Och sade att dhe inthz hade förstådt och inthagit R: Rådh retta grundh och meeningh herom. I det att vthj samma Legation skall en aff R: Rådh der vthj wara intagen, effter R: R: inthet wele separera sig ifrån dem, och derföre wele dhe för dheres perssoner, dubbelt dertill contribuera

Hwaremott Landt Marschalken sade att dhe annorlunda sig alleredo derom hade förehnatt, och annorledes nu vttsagdt.

Doch effter R: R: wille sielf nederkomma, till att vnderretta dem om detta ährende

Kommo allttsså neder

H: Carl Carlsson, H: Gabriel Göstafsson

Och sade H: Carl Carlsson, att dhe till den ända wore nederkompne, att förnimma om den Legationen som schulle afferdes till H: K: Mtt, effter som dhe hade förstådt den icke af dem så grundeligen war intagen, att dhe rette grunden förstå, huruledes dhe sådant meent hade, och sade att dhet aldrig hade waridt dehres tanker eller meeningh, att dhe wille söndra sigh ifrån dem, om dett grundeligen hade blifuidt framdraget

Och förklarade b:te R: Rådh;

Att dhe äre tillsinnes, att wele tillika med dem afferda en af hwart medel med en Fulmacht, Jnstruction och Creditif, och wele dhe dubbelt der till Contribuera som dhe vttlofwa, Och mente wara altt för mycket de alleredo belefwedt hafwa

Och således begärede att Landtmarschalken, wele tillholla dem, att dhe wille förklara sigh, på dett Rikz admiralen proponerat hade.

Dett han dem och förmantte, och att hwar schulle seija sin meeningh eller rösta om

1. Class: Her Claes Christersson

Att afferdas en Legation bestående vthj twenne perssoner

2. Dett samma

3. Desslikest den Tredie.

Seden vttlade H: Gabriel, att denne Legation såssom vndersåtere till dehres herre afferdett, war en stoor diffirens emott en

Konungh som sennder en Legation till sin lijke; derföre kan denna kostnaden med ringare wäl afkomma och detta träfligen vttlade, så att dhe alle låto sigh der med nöija

Carll Bondes meening war likwel så Att hwilken likwell således afferdades af dehres Ståndh, han måste så wara vttstofferat som det sig bör, helst effter han af det förnembste Ståndet i Swerige vttskickedes

H: Gabriell Sade, att stofferingen billig moste wara; Men de andra Specerne, behöfwes icke wara så stoore, ty så snart Legationen är aflagdt så äre och vpwachta dhe H: K: Mtt såssom Tiänere, der till medh, så går eij heller Legationen tilbaker med sådan Comitat, som han afferdades vthan swaret kan sendes med en Post hijt hem igen; Och således är dett nogh att En af Rådet, med En af Ridderschapett vthj en Legation afferdes till H K: Mt: och skall man wäl vttkomma till samma rehsa hwar man hade 12,000. Rdl.

Der på Omlades huru stark Rosstienst Wäl till hest wara skulle Meente till — 350. hester

Om och Klärkerijt något wele här till contribuera, effter legationen på det Ståndetz wegner dehres persson och skolle præsentera

Hade ännu inthz så wida med dem kunnadt communicera eller dem der till persuadera, förr änn dhe sinemellan här wore föreentte

Och giordes således förslagh opå Rikzens Rådh på 80. hester Och Adelen på — 350. hester

Om Adelen gåfwo 20. Rdl. och R: Rådh dubbelt så myckett, hwad dett wäl skole sigh importera

Hwilket belopp sigh — 10200. Rdl.

Men effter dett war förlijtett, att af hwar hest gåfwes — 25. Rdl. och tillreknedes dhe vthj Finland inn med till 80. hester.

Och blef således bewilliat att af hwar hest som holles skall gifwes 25. Rdl. och belopp sig således effter förslaget — 13,750. Rdl.

Dermed blef då vphäfwen, den Jllusie dem emellan waridt hade, af den Vnderrättelsse R: Rådh dem giorde.

Der på frågedes Landtmarskalken till, Om han wille widh den Lottagningen såm schedd war, och præstera hwad han emottagit hade att mz en R: R: præsentera en Legat

Effter såm dhe hafwa muterat sine sinnen allttsså hafuer han och aldehles forandrat sin mening och löffte, och ingalunda will föllia medh

Hwilkett H: Gabriel emott sade och badh han wille betenckia sigh bettre vthj och blifwa widh afschedh

Effter dhe ingen afschedh holla, så kan han eij heller holla det han lofwadt hafuer.

Propo: Hwem man då der till af dhem skole bekomma, som der till wäl skolle wara qualificerat

Ax: Banner sade strax att han för sitt officio schuld inthz kunde det giöra

Föreslogz således Ture Sparre och Knutt Posse.

Knutt Påsse, Swarede strax, att han war en siuklig karll

Der på sade H: Gabriell, om Wj hade någett votum så wore best att Ture Sparre samma stelle præsenterade

Hwilkett och samptlige Adelen giorde och honom der till vttnembde

Deremott han giorde sin excuse.

Frågede likwell; Om han icke skole nå den assecurationen

R: R: meente, den wara onödigh Tij der olyckan så stoor wore, att Legaten af Fienden blefwe fången, så schulle H: K: Mtt wäl winleggia sigh, att han igen löss komme; Och behöfwes allttsså denne Legation inthett.

Den 21. Novem:

Kommo på Ridderhusett Och omlade huru penningerne schulle vpfordres

Beslutho. Att Ståthollerne hwar vthj sin Landzända, skole dem vpfordra till den Sidste Februarij

Och att derpå schulle giöres Fulmachter, att vnderschrifwas af R: R: tillika medh dhem

Dernest Om dheres Creditif och Jnstruction

Effter dhe nu här en tijdh långh legat hade och sådant alltt med en hast icke kunde förfärdiges; wele dhe authorisere dhem som här stadigt blifwa, att dhe, dem medh R: Rådh fulborda, vnderschrifwa och Legat: afferda

Dock schole man likwell medgifwa honom Adelens stora inrittna beswär, och vnderdånigst anholla, att så mycket möijeligit och nu Rikzens Stat skulle kunna tillåta, motte affschaffes.

Der på befaltes Sec: att han dem skulle colligera af dhe förre herredagers författade andragna beswär

Derpå afferdades då efftersch: af Adell till att communicera R: Radh huru dhe sig om all tingh hade sammansatt och förehnatt.

Carl Bonde	Jöns Bonde
Larss Sparre	Johan Hårdh
Nilss Ribbingh	Peter Krusse

Och för änn dhe vpginge, kom åter Nilss Brask, och wille gerna waridt immatriculerat på Ridderhuset

Swaredes honom, att han skulle förschaffa sigh en Befalningz Zedell af R: Råd så schulle han blifwa intagen.

Kommo tillbaker Och sade, att R: Rådh låte sigh sådant alltt wäl behaga hwad dhe således sin emellan nu giordt hade och att besluthz schall nedersendes att vnderschrifwas.

Den 22. Nouembris

Kommo samptlige Ridderschapet och Adelen effter Landt Marschalkens alfwarlige förmahning neder till att vnderschrifwa desse fölliande Fullmachtter och sielfwa besluthett.

Se Bil. D, F, G.

Sedhen öfwersågo dhe, beswären som wore conciperede och funne dem wara som dhe hade befalltt.

Se Bil. E.

Sedhen detta alltt war Vnderschrifwidt

Valedicerede Landtmarschalken med några discontentament, och önschende dem Lycka till dehres hemrehsa Och alltt detta lända H: K: Mt dem och Fädernesslandet sampt dem till behag, nytto och wälstånd

För hwilkett Herr Claess Christersson åå samptlige dehres wegner Brod: och fliteligen betacke, för sitt stoore Omak

Dermed ändades denne Rikzdagh och möte

Anno 1632 är

Den Stormechtigeste Högborne Furste och herre Herr Gustaf Adolph Sweriges Göthes och Wendes Konung Storfurste till Finland, Hertig vthj Estland och Carelen Herre vthöfwer Jngermanlandh, vthj den Store Slachtningen widh Leipzig vthj Churfurstentumb Sachssen af dhe Keisserische den 6. Nouembris skuten, och således i Herranom Christeligen såssom En Heroisk Herre och Krigzman afsompnadt. Gudh Den aldrahögste förlähne H: Kong: Mtt en frögdefull Vpståndelsse och effter detta lifwet mz alla trogna Christi bekännare en frögdefull Vpståndelsse.

Och War alltsså denna Rikzdag, en högtbedröfwelig, sårgefull ända och Vttgång.

Bilagor.

Bil. A.

Proposition

Vppå dhe ährender — — — Actum Stockholm den 7. Novemb. Anno. 1632.

Såsom H: K: Mt wår allernådigste Konungh och Herre både af synnerligh Konungzligh gunst och nådigh benägenheet som och för en rätt högh nödtorft åhrligen och alt här till hollit och achtadt hafuer sine trogne män och Vndersåter vthi sin wijda frånwahru, både de stoore lyckelige och margfallige igenom Gudz dens Aldrahögstes kraftige och milde bijståndh förlänthe Victorier och progresser emot sin retta Församblinghz och wåre mechtige och hätskaste Fiender att kundgöra och förhålla, Som och hwadh mehra till wårt käre Fäderneslandz och Statz Conservation och dette beswärlige Krighz Vthförande, Ständerne att föreställa, och deres goda Rådh och tijdige betänkiande att pläga; hafwer nödigt befunnetz: Alltså hafwer och högstbe:te H. K. Mt. och nu vthi detta Åhr icke weledt på sin förre wanlige Konungzlige gunst och höge erachtande nödtorft emot sine trogne Vndersåthere någhot låthet falla eller fehla. Vthan oss fördenskuld vthi nådigh befallningh och fullmacht gifwidt, de förnämbste af Ständerne oppå denne tijdh tillsammankalla; Vthi det nådige förtroende och tillförsicht, att de sigh icke allenast hörsamblighen inställa, Vthan och medh ett gladt och frögdefult hierta gerna förnimma de lyckelige Progresser som Gudh Allzmechtigh H. K. Mt. och vthi detta åhr nådeligen förlänth hafwer, som och vthi ett hörsampt och tijdigt betänkiande taga, hwadh oss wijdare till Fäderneslandzens säkerheet och wällståndh medh Ständerne att öfuerwäga och betänkia nådigst befaladt ähr. Och högstbe:te H: K: Mt. sedan der oppå wårt trooplichtige vnderdånige swaar efter som denna tijdz lägenheet, wår plicht och hörsamheet det fordrar och kräfwer, Vnderdånigst gifwa wille; — —

Härefter skildras Konungens framgångar under årets lopp, uti Pfalz, Schwaben och Baijern, segren vid Lech, Münchens besättande, och Nürnbergs försvar, hvarifrån

H: K. Mt. tagedt sin wägh, Först vppå Neustedt, Men hwart H: K. Mt. seden ähr wijdere gången ähr oss icke för wisso kunnigt.

Äfven antydes krigets gång under Horn, Baner m. fl. i andra delar af Tyskland.

Och såsom inge Krijg ehuru lyckelige de och föhres vthan stoore beswär och folkz afsaknedt skee och tillgåå, altså kan och icke heller vthi detta stora och wijda aflegna krijgedt något annedt förmodes; Hwarföre och H: K: Mt: wår allernådigste Konungh och Herre detta betrachtande hafwer höghnödigt och rådeligit befunnit, Sin Swänske Armee igenom een ny Vtskrifningh att stärkia låtha, och oss fördenskuld nådigst befaledt Stenderne, denne sin nådige wilie och höga nödtorft tillbörligen att föredraga, och deres trogne och hörsamme Rådh här vthi att pläga; Och som detta alt vtaf H: K: Mt. eenkannerligen till Fäderneslandzens wällståndh säkerheet och conservation anseedt ähr; Altså twifler H: K: Mt. inthet, vthan att hwar och een och alla i gemeen först ihugkomme deres plichtige troheet och skyllige hörsamheet emot H: K: Mt: kärleek emot Fäderneslandet, och så deres egen wällfärdh och säkerheet, hwilken först näst Gudhz nådige beskärm, der vthi beståår att de förnemste orther och platzer som af H: K: Mt inkrächtade ähre, måtte medh Swänske män besatte blifwa, Sedan och att H: K: Mt: till sin egen höge persohns säkerheet någhot innlandskt folk hoos sigh hafwa måtte: Och så till det tridie att Fäderneslandet på alla händellser må medh Swänske Krigzmän försedd wara: Och när detta alt tijdeligen och tilbörligen af allom blifwer öfwerwägedt och betrachtadt, så ähr H: K: Mt. vthi den wisse och nådige tillforsicht, att inge Ståndh sigh beswärade finne till een sådan vthskrifningh som vthi de näst förledne åhr hollen ähr, godwilligen att samtyckia och bewilia.

Och ähr så detta etc.

Bil. B. (Ur Riksdagsacta i Riksarkivet.)

Vppå den Stormechtigstetz H. K. Mtz wår allernådigste Konungz och Herres wägnar låta de Wälborne Herrar Sweriges Rijkes nu residerande, Rådh biuda och befala, allom dem af Ridderskapet och Adellen sampt Clerkerijt och Borgerskapet som till thetta wälberammade Möthe kallade och här församblade äre, att the j mårgon klockan 9. för Middagen låta sig finna tillstädes på Slottet vppe i Hofrätz Salen, till att der sammastädes deres skrifftelige Swar, vppå R. Rådz till dem stälte Proposition opplässa och öfuerantwarda. Här hwar och een hafuer sig att efterretta. Datum Stockholm den 13 Novembris Anno 1632.

Bil. C.

På Rijkzens Rådz öfwerlefrerade Proposition, är denna Ridderskapetz och Adelens Ödhmiuka swar. Actum Stockholm den Nouemb: 1632.

Såsom Wij hafwe widhlöfftеligen förstått af den propositionen oss öfwerantwardatt är, hwadh wichtige skääl och motiver som hafwe bewektt Hanss Kong:e Mtt. alles wår Nådigeste Konungh och Herre, detta berömlige Möte att beramma; Alttsså äre wj icke allenest någerlunda vnderrättade om Fädernesslandzens Stat och Tarff vthan och iämwäl förnummidtt den stoora Lycka och mechtige Seger, som Gudh den Aldrahögsta, hafwer täkts Hans Kong:e Mtt. emott sina och alla wåra Religions förwantters Fiende att förlähna.

Så medan Oss näst wår Salighett j denna werlden, inthett större macht opå ligger änn opå Hans Kon: Mtz goda och lyckeliga tillstånd; alttsså är Oss och inthett kärare att förnimma än att Hans Kong: Mtz disseiner och wälmeente intentioner, motte till en godh lyckelig och önskelig ända fullbringas, så att Wj motte hafwa Orssak Gudh den aldrahögsta tackseijelse hembähra, med Yterligh Önskan och begäran att den Herren som alltt Örligitt j Werlden stiller, och alla saker effter sitt wälbehagh disponerer och lager, han och wärdigas wille H: Kong: Mtt., så här effter som här till nådeligen och wäl beskydda, alla H: K: Rådh och företagende der hänn dirigera och styra att hans heliga Nampn motte Ähres och Prijsas, Hans Kong: Mtt. kundhe beholla ett Odödeligitt beröm, Fädernesslandett till gagn och wåre Grentzers vttwidgelsse, Oss Vndersåtere, som för Hans Kong: Mtt.z långa och fierran vteblifwande hafwa Orsak att qwida och söria, motte med sådan hugnat mättas, den dagh och stund aflefwa, att wj kunde hafwa Orssak seija, denna är den daghen som Gudh giort hafwer, att wår Konungh till Oss hemkommen är, med hugnat, med helssa, med ähra, med fridh, med reputation, med ett gott och lyckeligitt wälstånd, såssom och här för sigh finna, sina trogna vndersåtere, sitt Arfkonunga Rike, Land och Folk, vtj en godh, Rooligh och fredhlig Stat.

Och såssom Wj nogsampt kunna betenkia, att till denna H: Kong: Mtz: höga Lyckas erholdne Victoriers fullfölliande så och till dhe mångе intagne mechtige Städers och Fästningers, Land och Förstendömmers förswar och säkre guarnisoner, sampt till Fädernesslandzens säkerhet, behöfwes ett ansehnligit taal Krigzfolk: Dij Hafwe wj tagett detta Ährendet vtj ett gott och Vnderdånigtt öfwerwägande, och såssom trogne patrioter, aff hörsam Plichtt, rättrådighet till wår allernådigeste Konung och herre, och Kärlek till wårt Fädernessland; Frij: och godwilleligen, samptycht och beiakat att En vttskrifningh för denna gången öfwer wåra Landbönder må holles effter den Ordningh Åhr 1627. belefwatt är; Dock

att dhe som äro öfwer — 60. och vnder — 15. Åhra vthj Rooteschrifningen icke motte inföhres.

J den Ödhmiuke Vnderdånige tillförsicht, att denna wår wälmeente trooplichtige bewillning, ähr H: Kong: Mtt. till ett nådigt behagh; Oss och sielfwa Fädernesslandett till förswar, såssom och förmoda, att denna wår bewilningh icke motte lända wåra wälfångna privilegier vtj framtijden till någett præiudicium.

Bil. D.

Riksdagsbeslutet, dat. den 16 November 1632, finnes tryckt hos Stjernman. Det i Riddarhusprotokollet förvarade exemplar har följande underskrifter:

Ake Axelson
Landmarschalk mpp

Clas Christersånn Hornn mpp Jahan De la Gardie mpp
Knutt Lilliehöök Erich Ryningh mppr Larss Sparre mppr
Erich Bielcke mpp Åcke Hanson Soop mp Carl Bohnde
Axell Baner Ifvar Nilsson Knutt Påsse mpp Nils Ribbing mpp
Jönss Bonde mp Wlff Bonde Schering Rosenhane mpp
Suän Lilliespare Johan Hårdh mppra Biörn Månesköldh
Jesper Anderson Crus mpp Benckt Kafle Otte von Schedingh
Anders Stouart Melcher Werensted Johan Drake
Linnar Stråle Knutt Drake Ernest Creijtz mppri
Jsaach Hindriksonn mpp Nils Personn Sylffver Spare mpp
Christopher Jahenson Ekebladh mppi Anders Olsson mp
Christofwer Andhersån Göstaff VlffSax Gustaff Stake
Sten Klason Peter Kruse bäncktt böresån Erich Jörensson mpp
Hannss Strihk Jahan Ryther mpp Jacob Forbus Larss Dufva

Bil. E.

Några beswär som äre inrittne, vti Adelens wälfångna Priuilegier.

1. Att Ridderskapet och Adelen kunde niuta dehres wällfångna privilegier tillgoda, På hwadh som dhe på dehres eget eventeur och risico införskrifwa och gå låta, så att dett vthan molestatie Tullfritt må passera.

2. Till dett andra, blifwa dhe och emott wahnligitt sätt och bruuk beswärede, att gifwa accijs af fremmande drijcker, de anttingen på egen perikel införschrifwa eller och i Städerne till dehres Nödtorfft inkiöpa och till dehres Sätegårder moste förföhra, så att

dhe lika medh Borgaren accijsen äre vnderkastede, och således drijckerne, till dett dijreste moste betala.

3. Hwadh och den förhögningen vthj Lille: och Qwarnetullen, för beswär med sigh föhrer, så vtj Dageligit Hussholdh i Städerne, sampt på wåre Qwarner på Landett, är mehra änn kunnigt, så att nödigt wore, härutinnan motte en sådan order ställas, effter som hwart Landskap, sådantt fordrer och kräfwer.

4. All den stundh, dett synes sträfwa emott sielfwa Lille tull Ordningen, att en Parssel skall twå gånger förtulles; Derföre begäres, att thetta motte blifwa widh sielfwa besluthett.

5. Befinnes och stoora beswär, af the många Nija Ordninger, som nu med Qwarnenens taxerande, vttdömmande och andra processer som mästadehles vthj hwar Landz Ortt finnes särskild, och blifwa allttså dhe största Qwarnerne, aff dett höga taxerande mästedehles ödhe, särdeles begäres att de Qwarner, som liggia vnder och j sielfwa Sätegården motte blifwa Orefne.

6. Desslikest blifwer Oss och alldehles förbudett som Ekewerke hafwe, att hugga Wågenskott Klapp: och Pipenholtt, och dett seden vttrikes skeppa, så att Adelen af dett sijna sigh till ingen nijtto kan wenda, vthan förorssakes att sällia till Borgaren, eller och der han låter Eke Plancker såga, moste han dem, till dem som skepp bijggia vplåte, effter som dhe sielf gifwa willia.

7. Oss tillåtes eij heller på såmblige Ortter j synderhet the widh Grenssen boendes ähre wår Spannemål eller andra wåre Jnkompster och Vpbörder wj vptaga af Bonden att försällia och fritt handla med the fremmende, vthan moste dett till Borgaren sälia, huilken vthj ens præsens tager 1. jaa 2. Rdl af tunnan; dett wj sielfwe kunne hafwe, hwar dett Oss icke förhindrades.

8. Hwadh Wj och till Stadz eller Torgz föhra, derom samsettie sigh således Borgerne, att dhe inthet wele mehre gifwe, änn dhe sielfwe willia, och deremott stegra dhe, hwadh som helst Adelssmannen till sin nödtorfft behöfwer kiöpa på dett högsta, så att Adelssmannen vthj alla motto moste tillsettia, Oansedt att mynttet faller och Spannemålen är i ringa Prijs.

9. Hwar och möijeligitt wore, att ett medell funnes, dett sådant Myntt kunde i Landet preegas och slåes, att Rikzdalern vthj sitt gambla Valor igen kunde komma på 6½. mk. Derigenom kunde så wäl dyrheten i Städerne som på Landet afkomma, såssom och Tuller och Licenter vthj bewiliadt order igen stellas, och all Oreda med mynttets förandrande, all dyrhet lindras och lättas.

Bil. F.

Wij vnderskrefne Sweriges Rikes Rådh, Ridderskap och Adell som till detta Möte här j Stockholm hafwe waridt församblede Giöre wetterligit att effter som Wj för gott och Rådhsampt hafwa befunnidt, för några synnerliga Orssaker och Ährender schulld att afferda till H: Kong: Mt. wår allernådigeste Konung och herre, twenne af wårt medell Allttsså hafwe wj till samme rehses kostnadz stoffering och tractament tillsagdt af hwar hest Wj af Rikzens Rådh böre holla vthj Russtienst 50. Rdl. Och wj af Ridderskapet och Adelen af hwar hest wi böre holla så wäl som Nywordne Frelssesmän sampt andre af Adell så innan som vthan Landz stadde så och Krijgz Officerer som Wapne tienst böre oppeholla 25. Rdl, och dem till Ståthollerne, eller den han der till af Adell förordnandes warder, aldrasidst, till den Sidste februarij nästkommende wele lefrera låta. Och på dett sådana penniger desste richtigere och wissere vthan någon endschyllan vttgå och vpbähres måge; hafwe wj Oss här hoos förbundet och sammansatt, att hwar några (som Wj icke wele förmode) detta icke wille vndergå och vttleggia, skole Ståthollerne samma hans godz må sequestrera och rentten vpbähra och beholla till dess penningerne blifwa erlagde. Der alla som detta widkommer, j synderhz dess Tiänere och fogder som vthan Landz kune stadde wara hafwa sig att efterrette. Hwilkett wj med wåre händers vnderschrifwande hafwe bekräftiget. Datum Stockh: den 22. Novemb: 1632.

Bil. G.

Wij vnderskrefne Sweriges Rijkes Ridderskap och Adell, som till detta möte, hafwe waridt församblede. Giöre wetterligitt, att såssom dhe Wälborne Herrar Rijkzens Rådh med Oss hafwa för Rådhsampt och gott befunnidt, tillika mz dem att affärda En af wårt medell vtj några wåre höge anlägne Ährenden till Hanss Kong: Mt. wår allernådigeste Konung och Herre; Alttsså hafwe Wj och till samma Legations vttstofferende och tractament, tillsagt att willia till Ståtthollerne i hwar Landzände, der vnder hwar och en boendes är, Aff hwar Hest, wi böre och skole holle vthj Rosstienst till nästkommende Februarij Månad Penniger tiugw fem Rikz daler, lefrera låta. Sedan, effter och till samma Legations afferdande, moste wara af nöden, Creditif, Jnstruction, sampt hwadh som ytterligere vnderdånigst skall andragas; Derföre hafwe Wi och hermed j tillstånd och Fullmacht gifwidt, såssom wj och hermedh fullmechtige, Dhe Edle, Wälborne, och Wälbördige Herrar och Män Herr Johan Pontesson delagardie, Friherre till Eekholmen, herre till
och Gubernator öfwer Vpland och Ståthollere öfwer Stockholm och

Vpsala Slott; Åke Axelsson till Gökzholm och Rinckestada vice præses. vthj den Konungzlige Hofrätt, Peder Erlandsson till Fijtuna Cammar Rådh, Åke Hansson Soop till Håltetorp Jsaach Hindrichsson till Hassioo och Schering Rosenhane till Torp. assessorer vthj samma Konungzlige Hoffrätt tillika med Rikzens Rådh, att dhe samma skriffter förfärdiga och sedan sielfwa Legaten tillstella låta och afferda: Och hwadh dhe nu således här vtinnan giörandes warde, som länder till wårtt ståndz reputation och privilegiers erhollelsse, dett schall så wäl af Oss, som och af frånwahrende Obrotzligen holles och effterkommes, lijka som Wj sampttligen och hwar och en i synderhet dett vnderschrifwidt giordt och tillstädes hade waridt. Stadfest med wåre egne händers vnderschrifwande. Datum Stockholm den 22. Nouembris Anno 1632.

Denna handling har mestadels samma underskrifter som Riksdagsbeslutet; åtskilliga namn saknas, hvaribland Åke Axelssons, och öfrige ofvan nämde fullmäktiges; ett nytt förekommer, Johan Nilsson Ekebladh, *jemte Johan Christofferson.*

Bil. H.

Sääten eller Ordningen på Ridderhusedt

1. Classis

Grefwer

1. Braer
2. Leijonhufwudh af Rasseborgh
3. De la Gardie af Lecköö

Friherrar

1. Stenbocker af Cronebäck
2. Oxenstierner
3. Hoornar af Ååminne
4. Gyldenstierner af Lundholmen
5. De la Gardie af Eekholmen
6. Skencker
7. Bielker af Salestad och Kråkerum
8. Gyldenhielmer af Berqwara
9. Skytter af Duderoff.

2. Classis

1. Lilliehööker af Fåhrdal
2. Kruser af Harfwila
3. Ryninger
4. Kurker
5. Slächten af Forstena
6. Båter
7. Fleminger
8. Kyler
9. Gyllenstierner af Nynäs
10. Lillier af Greger Madzssons ätt
11. Sparrer
12. Bielker af Åkeröö.
13. Vlfsparrer
14. Sooper

15. Bönder
16. Hoorner af Kankas
17. Banerer
18. Slächten som föhra Natt och Dagh.
19. Stiernschiölder
20. Påsser
21. Ribbinger
22. Totter af Siundeby
23. Leijonhufwud af Ekebergh.

3. Classis

1. Karpelain
2. Rosenhaner
3. Månar af Serkelax
4. Hiertar af Häwämpä
5. Slächten af Hinsseberg
6. Ollengrener af Haleby
7. Cruser af Elghammer
8. Lilliesparrer af Fylleskog och Åsa
9. Rossladiner
10. Krabber
11. Wrangler af Lärie och Skogh
12. Gyldenanker
13. Slächten af Åhrstadh
14. Frankeliner
15. Bratter
16. Bocker
17. Roser af Hielmsäter
18. Rosenbielker
19. Laker
20. Gylden Crytzer
21. Berendes af Strömssberg
22. Vlfwer af Horssnäs
23. Ikorner ifrån Nosa
24. Räfwer i Finland
25. Händer af Biörkenäs
26. Hårder
27. Illar
28. Kiler
29. Måneschiölder
30. Sacker
31. Slächten af Kurila i Taweste Land
32. Lillietopper
33. Lilliehöker af Gälaräd
34. Körninger
35. Kagger
36. Kruser af Edhby, Frödzåker och Årby
37. Kafler
38. Skedinger
39. Stubber i Finland
40. Lillier af Ökna
41. Lilliesparre af Kragestad
42. Siöblader af Hinssekin och Rönäs
43. Yxler
44. Stierner af Hörede
45. Wernstener till Vthål
46. Stoorer af Högelijdh
47. Dhe som föhra heela Griper. som ock kalla sig Stråler
48. Stålarmer af Grafbacka
49. Skytter i Finlandh
50. Draker af Jntorp
51. Stolper
52. Slächtten af Granhammar Örneflycht
53. Jacobsschiölder
54. Stuwart
55. Stråler
56. Totter af Skedbo
57. Wildemän
58. Draker af Hagelsrum
59. Mörner
60. Creutzer
61. Sölfwerhielmer
62. Birckholtzer
63. Dufwer
64. Pauli

65. Slatter
66. Stålhandscher
67. Sölfwersparrer af Kulbo, Ora och Hackunge
68. Wreder
69. Ekebladh
70. Vggler af Påarp
71. Slächten af Lidingöö som föhra en bielka mz tre stråler. nederwartz
72. Oxehufwudh
73. Oxer
74. Beurej
75. Falkenberger af Trystorp
76. Slanger
77. Boijer
78. Vlfsaxer
79. Rosenstråler
80. Ancker i Wermeland
81. Lillier af Aspenäs
82. Staker
83. Liustrer
84. Af Hiortöö.
85. Stakelberger
86. Dhe af Spurila
87. Ollengrenar i Finland
88. Gyldenhorner
89. Rålamber
90. Lemnij
91. Duser
92. Dhe af Öletorp som föhra en wexssande Lillia
93. Hierter. Torsten Bengtsson
94. Bagger aff Boo
95. Anderss Swensson Rosenqwist
96. Nilss Sting
97. Ruter i Finland af Bergsta och Hornhatt
98. Burer
99. Böllier Sten Claesson
100. Manderschiölder.
101. Göstaf Jonssons Barn på Rylanda
102. Muncker
103. Gyldenmärss, Brömss Olufsson
104. Anderss Erichsson Hestehufwud
105. Friller
106. Papegoyer
107. Hammerschiölder Peder Michilsson
108. Krussbiörner
109. Eketrän
110. Plåter
111. Kåser
112. Tegel Erich Jörensson
113. Swerd Jönss Hansson
114. Swartter
115. Lindelöfwer i Finland
116. Skalmer i Finland
117. Swinehufwud Jönss Persson
118. Jöns Persson till Jngelstad som fohra dubbel sparre
119. Bagger af Berga.
120. Larss Johnssons Barn på Rylanda
121. Palmer Måns Mårtensson
122. Sabelskiölder Carl Jönsson
123. Traner Erich Andersson
124. Sabel
125. Vlffahne
126. Skytter af Säter och Husseby
127. Raemer Carl Hansson
128. Falker Peder Swensson
129. Loodh Peder Månsson
130. Rytter
131. Arfwed Jacobssons Slächt i Finland
132. Hindrich Månss: Ståthollere på Kexholm
133. Brömsser

134. Galler
135. Rosenquist på Åkershultt
136. Melker Axelsson
137. Hindrich Stöör
138. Geeter Erich Erichsson
139. Peder Biörnssons Barn Corneter
140. Linnar Nilsson
141. Johan Saluius
142. Peder Madzsson, Stiernefeldt
143. Mårtten Weiwitzer Rosenstierna
144. Hanss Loode
145. Jacob Forbess
146. Hanss Strijk
147. Oliueblad Måns Clemettsson
148. Von der Lind Erich Larsson
149. Larss Nilsson
150. Jöran Olufsson
151. Peter Grönebergh
152. Larss Håkensson Dufwa.